

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\M\May Karel\May Karel - Ardistan a
Džinistan3.pdb

PDB Name: Karel May-Ardistan a Dzinistan
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Karel May
Ardistan a Džinistan III.

KAPITOLA PRVNÍ Ve Městě mrtvých

Účinek našich křesťanských Vánoc byl obrovský. Cizincům se z města ani nechtělo. Množství lidí, které bylo v Ardu a tábořilo v jeho okolí, se rozmnožovalo den ode dne, místo aby lidé ubývalo. Přicházelo stále více poutníků, kteří se chtěli slavností zúčastnit a to povzbuzovalo dobrého BAŠ nasrániho k neustálému opakování a k novým námahám. Ze tří původně ustanovených dní jich pak bylo sedm a Vánoce tedy trvaly celý týden. Pak došly velekněží síly a musel si odpočinout. Vážnost dříve opovrhovaných křesťanů stoupla nyní tak, že je lidé již zdaleka zdravili, což dříve nikoho ani nenapadlo. Poznali nyní, že se v nich dříve mýlili, jak v počtu, tak i pokud se týká povahy. Nikdo by nevěřil, že je jich tolik. Byl to přirozený následek toho, jak je potlačovali. Křesťané se báli veřejně vystupovat. Nyní však, když se přesvědčili, že jim emír věnuje svou přízeň, hrnuli se v proudech ze všech stran a naplnili město tak, že by se dalo předpokládat, že veškeré jeho obyvatelstvo je křesťanské. A tyto zástupy se chovaly tak pokojně, zachovávající klid i pořádek, že sám emír ujišťoval, že ještě nikdy nebylo tak málo přestupků proti veřejnému pokoji a řádu, jako právě v těchto dnech, kdy v městě pobývalo o polovinu více lidí. A dokládal:

"Kdyby byly ulice naplněny stejným počtem lámaistů a mohamedánů, bylo by možné jen pomocí nejsilnějších donucovacích prostředků udržet klid a mír."

Bylo ovšem nápadné, jak málo mohamedánů, lámaistů a jinověrců vůbec člověk v ulicích potkával. Nezmezili sice, účastnili se jako dříve veřejného života, ale nedělali to již tak nápadným způsobem jako dříve a snažili se chováním i oděvem křesťanům přizpůsobit. Stali se najednou velmi opatrnými a měli k tomu své dobré důvody.

Emír totiž začal sice tiše, ale velmi energicky mezi svými protivníky zametat. Seznamy spiklenců mu k tomu dobře posloužily. Baš islámi, jak víme, zmizel již dříve. Varován Pardálem našel čas, aby z města odjel. Nyní najednou zmizel i ardistský mahaláma se svými nejbližšími přívrženci a přáteli. Jeho drzé vystoupení v kostele nemohlo být ovšem jediným důvodem jeho zničení. Odchod jeho a jeho přátel musel mít nějaké vážnější příčiny, zvláště proto, že v poslední době byli pohřšováni i mnozí jiní úředníci a důstojníci, aniž by někdo věděl, kam se podělí. Tak uplynul čas několika týdnů, aniž by se někdo dozvěděl o nějakém zatčení nebo jiném násilném prostředku. Osoby, kterých se zatčení týkalo, nevysvětlitelně tajemným způsobem zmizely a na jejich místa nastoupily jiné, aniž by kvůli tomu bylo úředně vzneseno několik slov. Bylo nápadné, že zmizelí patřili ke spiklenecké straně a jejich nástupci že byli voleni z nejméně spiklenců. Nápadné to ovšem bylo jen takovým lidem, kteří o spiknutí věděli, kteří tedy sami byli také spiklenci. Těmto lidem nemohlo také uniknout, že se toto čistění dělo podle určitého pořádku. Nejdříve postihlo nejvýše postavené, pak vysoké úředníky, po nich jejich nejbližší podřízené. Pokračovalo se tedy shora dolů, a sice s tak neklamnou jistotou, že zasvěceným musela naskakovat strachy husí kůže, neboť si každý lehce mohl vypočítat, kdy i na něj dojde. A tak byla pro všechny jediná záchrana v myšlence uprchnout před neznámým a proto tím hroznějším osudem dříve, než rameno spravedlnosti dopadne i na jejich šíje. Kdo byl z nich chytrý, poslechl tento vnitřní hlas. Byla doba, kdy celá řada lidí opouštěla výhodná postavení a skvělé služby ve městě i město samé, aniž by dříve učinila zmínku proč tak dělá a kam se chce obrátit. Pozoroval jsem to velmi dobře, chránil jsem se však emíra na to otázkami upozornit. Bylo zde mnoho jiných a pro mne navýsost důležitějších věcí, které vyžadovaly veškerou moji pozornost a energii. Že tím myslím studium této velmi zajímavé země a jejího obyvatelstva, je snad samozřejmé. Mým osobním úkolem bylo seznámit se především se zemí a potom také s jejím obyvatelstvem. Začal jsem se tedy procházet nejdříve městem, potom jeho okolím a konečně jsem podnikl i výjezdy do krajiny, přičemž mi Halef dělal věrného průvodce.

Tyto výjezdy jsme konali za velmi usnadněných podmínek. Byli jsme totiž pořádáním vánočních slavností známi veškerému obyvatelstvu. Křesťané nás milovali. Rádi nás podporovali radou i skutkem. Rádi odpovídali na všechny naše otázky. A ostatní, kteří nás pravděpodobně nenáviděli, se neodvážili dát nám to najevo skutkem. Byli nuceni přijímat nás rovněž vlídně a prokazovat nám služby, o které jsme požádali, bylo však nutné přijímat od nich vše s náležitou opatrností.

Okolnost, že jsem nyní využíval volný čas jen k tomu, abych sledoval své osobní úkoly, mi vůbec nebránila v tom,

abych nezanedbával i úkol, který mne do Ardistanu přivedl. Tento úkol byl nyní vyplněn. Přijeli jsme sem, abychom zjistili všechno o zdejších poměrech a mohli posloužit svými znalostmi džirbanimu, který je pro sebe co nejlépe využil. Že podnikáme něco velmi nebezpečného jsme věděli předem, ale události se našťěstí utvářely zcela jinak, než bychom mohli tušit. Emír si nás rychle zamiloval. Poznal, že je nám zavázán díkem. Proto už dávno také na džirbaniho nehleděl tak nepřátelsky jako dříve. K tomu se přidaly nejnovější vnitřní záležitosti města i říše. Vypověděl džinistanskému emírovi válku a vyslal proti němu již i vojska, ale nyní zjistil, že se na tato vojska, jmenovitě na jejich velitele, nemůže ani v nejmenším spoléhat. Přesvědčil se, že měl být svržen z trůnu a že jeho nynější postavení je velice otřeseno. Slíbil jsem mu pomoc džirbaniho proti vzbouřencům. Tím se přesvědčil, že džirbani je velmi šlechetným sokem a napadlo jej, že by bylo nejlépe svár, který mezi ním a džirbanim hrozil vypuknout, zamezit a uzavřít z této strany raději příměří. Toto příměří muselo být pro nás vítané, neboť poskytovalo džirbanimu možnost zregenerovat svá vojska po namáhavých pochodech v poušti, upevnit je a vnitřně uspořádat. Byl jsem si proto jistý, že k příměří svolí, i když po nějakém zdráhání. Neměl jsem však chuť jet k němu sám, abych s ním vyjednával. Chtěl jsem poznat Ardistan a ne se pohybovat na jediné silnici sem a tam. Proto jsem emírovi navrhl, aby toto vyjednávání svěřil někomu jinému. Vyslal tedy jednoho ze svých důstojníků, kterému jsem dal jako průkaz vlastnoručně mnou napsaný a emírem spolupodepsaný dopis, kterým jsem jej džirbanimu doporučil. Tak tedy asi vypadala situace dnes ráno, kdy, sotvaže jsem vstal z lůžka, vešel ke mně emírovův sluha s otázkou, může-li se mnou již emír mluvit. Nebylo to nic neobyčejného. Emír neměl právě tak jako já ve zvyku dlouho spát a často se stávalo, že mne překvapil brzy ráno podobnou otázkou nebo něčím jiným. Vzkázal jsem mu tedy, že jsem již vzhůru a že jsem mu k službám. Nezavolal mne však k sobě, ale přišel sám ke mně. Bylo to jisté znamení, že téma, jímž se v myšlenkách zabýval, jej nutilo k největšímu spěchu. Vešel ke mně ve vysokých botách s ostruhami a oblečen jako k vyjíždě. Ještě než nechal za sebou zapadnout oponu, zvolal: "Je zde! Přijel již v noci. Nedal mne však vzbudit, ačkoliv se jedná o tak důležitou věc!"

"Kdo?" zeptal jsem se.

"Bimbaši," odpověděl.

Bimbaši znamená major. Tuto hodnost měl důstojník, kterého poslal k džirbanimu. Nebyla to sice právě vysoká hodnost, ale vyslal tohoto muže právě proto, že jej považoval za poctivého, věrného a obratného.

"Byl velmi zdvořile přijat a dosáhl dobrého úspěchu," pokračoval emír. "Džirbani je ochoten přistoupit na příměří a ujistil ho, že mi uloží velmi lehké a snadno splnitelné podmínky."

"Že je uloží?" zeptal jsem se. "Nejsou tedy ještě stanoveny? Neposlal ti je po bimbašim?"

"Ne. Je toho názoru, že naše vzájemné postavení je velice choulostivé. Náš spolek že musí být udržen v tajnosti. Proto také chce vyjednávat tajně. Nechtěl proto nic svěřit papíru, chce všechno vyjednat ústně, a to ne prostřednictvím někoho třetího, ale se mnou osobně. Má také úplně pravdu, myslím si! Ty snad rovněž?"

"Ano," přisvědčil jsem. "Vidím, že jsi oblečen na cestu. Souvisí to snad s tímto vyjednáváním?"

"Ovšem! Džirbani myslí, že bude nejlépe, vyjedeme-li si oba na půl cesty vstříc a sejdem-li se na smluveném místě."

"Která cesta je míněna?"

"Ta, kterou jsi sem přijel. Znáš ji tedy. Uprostřed této cesty stojí stará napůl rozbitá džamie se studnou mezi zdmi nádvoří. Jistější si jí povíšim při jízdě kolem?"

"Dokonce jsme tam tábořili!"

"Tam se má konat setkání. Tam je místo pravdy. Líbí se ti?"

"Je opravdu výborně voleno. Bylo ti toto přání džirbaniho předneseno písemně nebo ústně?"

"Pouze ústně, samozřejmě, že jen ústně. Neboť ačkoliv je bimbaši věrný a spolehlivý, přece by mohl dopis cestou lehce ztratit, takže by se mohl snadno dostat do cizích rukou. Považuji za správné, počíná-li si džirbani tak opatrně. Také mi vzkázal, že bude dobře, provedeme-li jízdu do džamie pokud možno nenápadně. Nikdo nemá tušit kdo jsme a jaký cíl máme před sebou. Proto také mají být naše doprovody co nejmenší a mít nejkldnější vzezření, bez vojska. Džirbani bude mít jen čtyři průvodce a prosí mne, abych jich s sebou nebral víc. Navrhuje mi dokonce i osoby, které mám vzít s sebou. Můžeš tyto osoby uhádnout?"

"Jen dvě - mne a Halefa!"

"Ano! Chce vás rozhodně vidět. A druzí dva?"

"Prosím, jmenuj mi je!"

"Jsou to oba usulští princové."

"To mne těší!"

"I mne. Trápil jsem je nevinně a jsem nyní za to povinen odškodněním. Oba znají džirbaniho. Jsou s ním stejně staří. Jejich matka Taldža byla vždy jeho přítelkyní a ochránkyní. Už jsem je o všem informoval a vyzval, aby se připravili na cestu. Oba pojedou velmi rádi s námi a těší se na to, že se setkají s přítelem z mládí."

"Rád věřím a ze srdce jim to přeji. Kdy vyrazíme?"

"Nejraději bych odjel hned, ale protože se zdržím několik dní mimo dům, musím učinit některá opatření, která budou vyžadovat pár hodin času. Doufám však, že budu hotov ještě před polednem. Souhlasíš, abychom jeli jen v počtu pěti osob?"

"Ano. Džirbani si to přál a čím více se nás objeví, tím budeme nápadnější."

"Nemám tedy s sebou vzít několik sluhů?"

"Alespoň ne pro mne a pro Halefa. Jsme zvyklí sloužit si sami. Oba Usulové budou mít asi stejný názor, že by přítomnost většího počtu sluhů nás jen rušila, dokonce i znemožnila udržet schůzku v tajnosti. Pokud se týká tebe, rád přiznávám, že -"

"Nic nepřiznávej, nic!" vpadl mi emír do řeči. "Copak jsem něco jiného než vy?"

"Myslím, že snad přece!"

Nyní se emír usmál:

"Tak, tak! Dobře, dobře! Pak se tedy alespoň nechci zdát být něčím jiným. Pojedu inkognito, nepozná, nebo jak se tomu ještě jinak říká. Pryč tedy se sluhy! Žádné s sebou nevezmu! Ale dva soumary s potřebnými potravinami a jinými věcmi si přece vezmeme! Také průvodce nepotřebujeme. Cestu znáš ty i Halef. Dal jsem plukovníkovi, který vás vedl, rozkaz, aby volil jen nejdlejší krajiny. Mám dost důvodů k tomu, abychom jeli právě tak opatrně. Budeme se tedy držet téže cesty. Usulové pojedou tentokrát na lehčích koních než jsou jejich obři. Dám jim koně ze svých stájí. Pojede se nám tedy velmi dobře a neklame-li mne výpočet, dorazíme zítra před večerem na místo. Připravte se tedy, abyste mohli ihned odejít, až pro vás pošlu!"

"Nemáme nikoho informovat o cíli naší cesty?"

"Ne. Nebo snad existují osoby, kterým bys rád sdělil, že na několik dní odcestuješ?"

"Ano!"

"Kdo je to?"

"Velekněz a oba pěvci, otec s dcerou."

"Ano, k tomu svoluji. Jsi jim povinen upřímností. Jsou tvými dobrými, poctivými přáteli a jistě by se o tebe strachovali, kdybys zmizel bez sdělení důvodu své nepřítomnosti. Řekni jim to, avšak nikomu jinému!"

Pak mne opustil a já s Halefem jsme se připravovali k odjezdu. Naše cesta se měla stát zajímavější než jsme nyní tušili. Nastoupili jsme ji ještě před polednem, avšak jednotlivě, ne všichni pohromadě.

Nejdříve odejel emír sám. Pak ho následovali oba Usulové, kteří se vydali se dvěma soumary jiným směrem z města. Pak teprve jsme jeli my, opět jinou cestou. Venku za městem jsme se všichni setkali.

Nebudu popisovat naši cestu, neboť nebyla nijak zajímavá, a pouze podotknu, že se emírova předpověď splnila a že jsme jejího cíle dosáhli skutečně následující den před večerem. Je samozřejmé, že jsme měli své psy s sebou. Emír jel na nádherném bílém hřebci se skvostným indickým postrojem. Oba Usulové měli silné valachy, kteří, i když vypadali dost těžkopádně, byli znamenitými klusáky a vytrvalci.

Zříceniny džamie, které byly určeny k setkání, stály v rozlehlé štěpní rovině, kterou bylo možné kolem dokola přehlédnout až k samému obzoru. Nebyl zde tedy sebemenší důvod k nějaké zvláštní opatrnosti. Jestliže jsme zříceninu nejdříve objeli, nestalo se tak ze zvláštní opatrnosti, ale pouze proto, že jsme to měli s Halefem ve zvyku. Kam oči mohly dohlédnout nebylo vidět člověka, a také ve zříceninách nikdo nebyl, jak jsme se přesvědčili když jsme vjeli dovnitř. Nebyly zde vůbec stopy po živém tvorovi. Džirbani tedy ještě nepřišel.

Seskočili jsme z koní, opatřili je potřebným obrokem a usedli jsme pak u studny, která obsahovala výbornou vodu.

Noc nás zastihla ještě při pojidání večeře. Nezapálili jsme však ohně, neboť jsme byli celodenní jízdou unaveni a chtělo se nám spát. Vyspali jsme se vydatně a nebyli bychom se ráno ještě probudili, kdyby ben Rih nevyskočil a hlasitě nezařehal. Bylo to patrné znamení, že nás chce na něco upozornit. I Syrr vstal, byl však klidný, i naši psi jen protáhli krky a stříhali ušima, ale neozvali se.

"Jedou, sidi, už jedou!" zvolal Halef a rychle vyskočil. "Pojďme ven, abychom je pozdravili!"

A Halef hned spěchal, aby tak učinil. Zároveň zařičel i venku kůň jako odpověď našemu ben Řihovi. Nezařičel však sám, brzy se ozval druhý, třetí, čtvrtý, pátý, šestý - osmý. To ovšem znělo tak, jako bychom se neměli setkat pouze s pěti jezdci, ale s celým oddílem jízdy, sedícím vesměs na hřebcích, který se ostatně již tak přiblížil, že jsme zřetelně mohli slyšet koňský dusot. Přijížděl tryskem. Halef hlasitě vykřikl. Následovali jsme ho tedy rychle ven před ohradní zeď. A co jsme spatřili? Jistě tisíce mužů, tedy celý pluk pravidelné jízdy, který právě zatahoval zříceninu v kruhu.

"Copak ti zde chtějí?" zeptal se emír napůl hněvivě, napůl udiveně. "Bez mého rozkazu! Ukáži jim, že "

Zarazil se však uprostřed věty. Hned jsme také poznali proč. Jeden oddíl, řekněme v evropském pojetí jedna rota, neodbočila, ale pustila se rovnou cestou k nám. Vpředu jeli důstojníci a v jejich čele - Pardál, druhý princ Čobanů.

"Do zbraně!" vykřikl Halef, "jsme zrazeni! Podvedli nás!"

Ano, do zbraně. Ale kde ty zbraně vzít? Ani já, ani on, jsme zbraně vůbec neměli. Měli jsme jen své nože. Emírovy šavle i pistole byly sice skvostné, ale sloužily spíš k ozdobě než pro skutečnou potřebu. Oba Usulové měli také šavle a každý jednu pušku, ale byly to pušky lovecké, neurčené k obraně. Co to vydalo proti tisíci skvěle ozbrojených mužů, kteří měli odvahu jako vzbouřenci předstoupit před svého nejvyššího vojenského velitele. Stavět se na odpor by bylo šílenstvím. Bylo spíš nutné naoko se poddat a později udělat všechno, co bude možné. Pošeptal jsem své mínění také emírovi, který byl dost rozumný, aby pochopil, že nám nic jiného nezbývá. Nepromluvil ani slovo. Jen kývl, aby mi dal na srozuměnou, že souhlasí. Jeho oči však metaly blesky, rty měl sevřeny a pěsti zaťaty - vělo to v něm.

Konečně dojela rota k nám. Pardál vydal svým lidem přesné rozkazy. Jezdci seskočili z koní a hnali se až k nám. Patrně měli v úmyslu oddělit nás od sebe. Tu emír vykřikl:

"K sobě! Nože z opasků ven! Kdo se mne dotkne, toho probodnu!"

Nože jsme měli všichni a poslechl jsem jeho rozkaz. Poté teprve od nás odstoupili. Nože by nám, jak je samozřejmé, také mnoho nepomohly, kdyby šlo do tuhého. Bylo však patrné, že netouží po našich životech a proto se vzbouřenci spokojili jen tím, že nás zatlačili zpět do zříceniny, kde u koní stáli naši obrovští psi s hlavami vysoko vztyčenými a široce rozevřenými očima, připraveni bránit nás na život a na smrt. Nebylo však vhodné štvát je na naše nepřátele. Poručili jsme jim tedy, aby si lehli, a oni poslechlí na slovo.

Skoro celá rota se vedrala do zřícenin za námi. Nebyli jsme tedy pouze zvenčí, ale i uvnitř tak důkladně obstoupeni, že nebylo možné ani pomyslet na to, vyskočit rychle na koně a uprchnout. Emír se na nikoho ze vzbouřenců ani nepodíval. Seděl vedle studny s nožem v ruce. Oba princové Usulů zasedli ihned po jeho pravici i levici, připraveni postavit se na jeho obranu, kdyby to bylo třeba. Posadil jsem se s Halefem naproti nim. Kdo mého malého hádžího zná, ví o něm také, že nebyl člověkem, který by se dovedl zaleknout, i kdyby byl přepaden celým plukem kavaleristů. Tvářil se, jako by zde vůbec nikdo z nich nebyl přítomen, sáhl po zbytcích zásob, které tu ještě od večera ležely a řekl:

"Vyspali jsme se, a to znamenitě! Nyní se nasnídáme a pak pojedeme dál!"

"Kampak?" zeptal se Pardál.

Přistoupil totiž k nám v čele svých důstojníků. Halef se tvářil, jako by zde vůbec nebyl a jako by jeho otázku vůbec neslyšel. Otevřel balíčky a dělil maso, které obsahovaly. Vzali jsme maso a jedli. Jen emír učinil výjimku, odmítl potravu. Byl v nitru tak rozčilen, že nemohl požit ani sousto. Jeho obličej se najednou zbarvil do žlutá, téměř do špinavé žlutí. Přijímal na sebe stále se stupňující ošklivost, o níž jsem se už jednou zmínil, - byla až odporná.

"Vstaňte! Chci s vámi mluvit," začal Pardál rozhovor.

Nikdo z nás se ovšem ani nehnul.

"Vstaňte! Poručím vám!" opakoval.

Seděli jsme dále. Tu chytil hádžího zezadu za krk, aby ho zvedl a rozkřikl se na něj:

"Pse, na nohy s tebou! Já tě "

Dál se se svou hrozbou nedostal, neboť naši čtyři psi se na něho vrhli, strhli ho na zem a blýskali nad ním svými ostrými zuby, takže musel být přesvědčen, že by ho rozervali, kdyby sebou jen pohnul a pokusil se o obranu. Dva nebo tři důstojníci ihned uchopili pistole, aby po psech střelili, ale Pardál na ně hned volal:

"Alláh zachraň! Pryč se zbraněmi, nestřílejte, nebo mne roztrhají!"

Nyní se k nim obrátil i Halef a řekl:

"Ten chlap není tak hloupý, jak jsem myslel. Ví docela dobře, co ho čeká. Stačí, aby vystřelili jen jedinou ránu z pistole nebo pušky a vytrhnou mu hrtan z hrdla, ale i střelec bude mít odzpíváno. Jeho znám, je to největší lotr na světě. Kdo však jste vy?"

Důstojník, který měl nejvíce prýmků na kabátě na něho zahřměl:

"Mlč! Mluvíš o novém ardistsanském emírovi! Já byl až dosud plukovníkem tohoto pluku, nyní jsem však generálem!"

Halef se dal co nejupřímněji do smíchu a odpověděl:

"Generálem že teď jsi? Generálem? Pak jsi právě tak velký lotr jako on! To tedy je tvé pravé místo po jeho boku! Hu! Hi!"

Zavolal své psy, ukázal jim prstem nejdříve na plukovníka povýšeného na generála a pak na zem, na místo, kde ho chtěl mít. Jeho rozkaz byl proveden právě tak bezvadně, jako rychle. V okamžiku již ležel generál vedle Pardála na zemi a nikdo z jeho podřízených se neodvážil přijít mu na pomoc, aby ho neuvrhl do ještě většího nebezpečí. Halef je varoval:

"Teď se pěkně klidně posadte a počkejte, až se najíme! Nejsme zvyklí dát se při jídle vyrušovat. A pamatujte si: Nejmenší pokus o jediný podezřelý pohyb by stál vašeho novopečeného emíra i právě vylíhlého generála určitě život! Po jídle si s nimi promluví a pak promluví i s vámi! Dřív však ne!"

Dívali se jeden na druhého. Něco podobného ještě nezažili! Tisíc mužů proti pěti a taková neohroženost, a ještě k tomu od tak maličkého chlapíka, to by nikdo z nich nečekal! Radili se tiše mezi sebou. Ale těm dvěma, kterých se to týkalo, strachy stydla krev v žilách, když pohlédli na blyštící se zuby nad sebou. Generál proto poručil:

"Sedněte si a čekejte!"

Neodvážil se při těchto slovech ani pohnout rtem. A Pardál, který byl jistě zbabělcem, tiše dodával:

"Neubližte těm bestiím, poručím to!"

Jeden z nich zamručel:

"Měli jsme je postřílet hned jak jsme přišli, teď už je pozdě!"

Našli si příhodné místo, aby se posadili a vyčkávali, co se bude dít dál. Jejich vojáci učinili totéž. Nyní se konečně uklidnil i emír a poslechl mou domluvu, že se rozhodně musí najíst, aby mohl lépe vzdorovat námahám, které nás nyní podle všeho čekají. Dali jsme si načas a jedli tak zvolna a pohodlně, jako bychom seděli doma v ardsckém zámku. Přitom jsme rozmlouvali o svém nynějším postavení, abychom si je ujasnili. Hovořili jsme samozřejmě tlumenými hlasy, aby nás Pardál ani generál neslyšeli.

Bylo nám jasné, že nás sem vylákali a přepadli, aby nás zajaté dopravili někam, kde bychom jim nemohli škodit. Nevěděli jsme sice, na které místo nás chtějí dopravit, ale tušili jsme, že to asi bude Město mrtvých, které se k takovému účelu velice dobře hodilo. Emír se o této věci vyjádřil takto:

"Zamýšlí-li Pardál něco podobného, můžeme se bez starosti svěřit osudu. Známe Město mrtvých dokonale. Známe nejen obyčejné domky zavrženců, ale i místopis města mi není cizí. Prolezl jsem město i celé okolí již jako chlapec, ovšem ve společnosti svých sluhů, neboť je to nejzajímavější místo v celém Ardistanu, opředené mnoha bájemi a pověstmi. Prosil jsem tehdy tak dlouho, až mi otec dovolil prohlédnout si město ve všech podrobnostech, ovšem v bezpečném doprovodu. Vy dva je znáte také," obrátil se k usulským princům, "znáte přinejmenším tu část, kterou jsem vám vykazal k pobytu!"

Princové přisvědčili a emír pokračoval:

"Vězení a domy vypovězených mají svá určitá stavební tajemství, která znemožňují věznit v nich člověka, který je zná. Je samozřejmě, že je jen jediný člověk, který zná všechna tato tajemství, a tím jsem jenom já - vladař. Dopraví-li nás tam, bude pro mne hračkou dostat se odtamtud, kdykoliv budu chtít. Bránit se zde v těchto místech je naprosto nemožné. Umačkali by nás při prvním pokusu. Také zajetí Pardála a jeho společníka nás nemůže spasit. Okamžik, kdy by byli psi postříleni, by jistě nadešel a pak by byli oba ihned na svobodě. My je neudržíme!"

"Radíš tedy, abychom se dali klidně zajmout, budou-li nás chtít dopravit do Města mrtvých?" zeptal jsem se.

"Ano," odpověděl emír. "Doufám, že se to brzy dozvíme!"

"Možná, že také ne!"

"Ponechte starost o to mně!" prosil Halef. "Není vás důstojné, abyste mluvili s takovými vzbouřenci a darebáky. Mně to však způsobí potěšení, vylákám-li z nich jejich tajemství, nebudou-li ovšem tak rozumní, že nám je sdělí sami.

Jste s tím srozuměni?"

Měl pravdu. A protože se již předtím choval tak skvěle, dal mu emír rád svolení, aby se stal naším mluvčím. To ho uvedlo do nálady, v níž se nám vždy, sobě však nejvíc, líbil. Když jsme dojedli, sbalil zbytky potravin opět do balíku, který uschoval v sedlové tašce ležící vedle, obrátil se k Pardálovi a oslovil ho svým nejbodřejším tónem:

"Teď jsme se najedli a pojedeme dál. Ptal jsi se prve, kam? Nebyl jsi dosud zralý pro mou odpověď. Nyní však, když jsi nám svým velkopanským vystoupením dokázal, že jsi skutečně novým ardistanským emírem, jsme ti dlužní odpověď. Poslouchej tedy: Pojedeme s vámi."

"S námi?" zeptal se udiveně Pardál.

"Ano, s vámi!"

"Jak to? Jak to myslíš? Odvolej však své psy! Zdá se, jako by chtěli thrat jak jen člověk pohne rtem!"

"Ó ne! Ústy můžeš pohybovat, jinak se však nesmíš ani pohnout, pamatuj si to! Dej si tedy laskavě ještě nějakou chvíli líbit nadvládu těchto libezných, věrných zvířátek! A při tom ti chci sdělit, že jsme sem přijeli schválně jen proto, abychom jeli kousek cesty s vámi."

"Kam?"

"Kam chcete! Máme dost času! Protože jsi se stal novým ardistanským emírem, může se starý emír odebrat na odpočinek, aby se po mnohých vladařských námáhách náležitě zotavil. A komu by se měl svěřit, než vedení svého nástupce, o němž přece celý svět ví, že je jeho nejdražším přítelem a nejučenlivějším žákem? Urči tedy, prosím, kam máme jet!"

Pardál si hryzal rty. Posměšek ťal do živého. Věděl právě tak jako my, že se musíme poddat, ačkoliv se mohlo zdát, že jsme získali výhodné postavení. Bylo mu proti myslí, že jsme se tímto vědomím nedali zlomit a že s ním jednáme ironicky. Přepadení se mu zjevně nepodařilo tak, jak předpokládal. Byl přesvědčen, že nás hned při prvním náporu dostane do rukou a zatím upadl sám do našich rukou a místo, aby se nám mohl vítězně posmívat, dostalo se mu jen posměšků a opovržení od nás. A nejhorší přitom bylo pro něho pomyšlení, že z bázně před psy nemůže vybuchnout a zasypat nás urážkami. Polykal proto vztek. Poznali jsme to na jeho hlase, který tlumen zavilým vztekem zněl dutě, jakoby z hloubky, když nám odpovídal:

"Ano, povedu vás, jak je samozřejmé, tam, kam budu chtít a kam vás už předešel i džirbani!"

Bylo to pro nás velmi důležité sdělení, ale Halef se dovedl ovládnout, když zdánlivě klidně odpověděl:

"Džirbani? Nevymýšlej si takové hlouposti! Ten má v nejmenším kloubku malíčku více rozumu než ty v celém těle!"

"Poslouchej tedy!" zasyčel Pardál velice vztekle. "Nechal se dokonce ještě rychleji a dříve obelstít než vy! Vězí už několik dní ve Městě mrtvých! A ne sám, ale i s druhým milým synem mého otce."

"Se starším čobanským princem?"

"Ano!"

"S tvým vlastním bratrem?"

"Ano!"

Toto druhé "ano" znělo skoro vítězoslavně.

"I toho jsi oklamal a vlákal do Města mrtvých?"

"Toho zvláště! Je to prašivý pes, který mi odloudil jindy věrné

Čobany! Uvidíte je oba, máte je vidět, musíte je vidět! Musíte tam

dolů k nim, a kdyby "

"Že musíme?" přerušil jej Halef se smíchem. "My že musíme? Ne, my chceme! My tě dokonce donutíme, abys nás k nim dovedl! Klademe ti nyní své podmínky. Přistoupíš-li na ně, nic se ti nestane, nesvolíš-li k nim, roztrhají naši psi tebe i tvého vítězného generála!"

"Podmínky? Vy? Mně? Jaképak?" pátral Čoban.

"Vy oba zůstanete našimi zajatci. Jakmile dojedeme do Města mrtvých, propustíme vás na svobodu."

"Dál!"

"Kdy chcete odtud vyrazit?"

"Okamžitě. Chtěli jsme vás jen zajmout a hned odjet."

"Velmi dobře! Poslouchej tedy! Pluk pojedje celý napřed. Celý - do jediného muže! Nechceme mít v týle nikoho, kdo by mohl najednou začít střílet. My pak budeme následovat v malé vzdálenosti za plukem. Tobě i tvému šlechtnému ,generálovi' svážeme ruce. Pojedeš mezi mnou a efendim, za námi dva psi. ,Generál' pojedje mezi oběma usulskými princí, následován druhým párem psů. Psi jsou vycvičeni nejen na pěšího, ale i na jezdce. Dovedou vyskočit na koně a zakousnout jezdce v sedle. Nemyslete tedy, že by se vám podařilo uniknout!"

"Vy nám však také neuniknete! Jakmile by v pluku zpozorovali, že nám chcete ujet, tryskem by se vrátili a jednoduše by vás zadupali do země!"

"Kdybyste to dokázali, hm, budiž vám to dovoleno! Tvoje hrozba zní jako svolení k našim podmínkám?"

"Ještě dlouho ne! Je nás zde přes tisíc! Bylo by šílenstvím dávat se vám do zajetí!"

"Nemusíte se teprve dávat! Jste již zajati! Ostatně nás znáš! Jistě velmi dobře víš, že nežertujeme a že svou hrozbu provedeme, ne-budeš-li dělat, co budeme chtít."

"Jakou hrozbu?"

"Poslouchej ji tedy: Dáváme ti deset minut času, aby ses rozhodl. Odmítneš-li naši nabídku, vezmeme vás do svého středu a opustíme toto místo. Dříve se však tvoji jezdci musejí vzdát na dostřel. Jestliže jen jediný z nich tuto vzdálenost zkrátí, postřílíme vás vašimi vlastními pistoleni! Rozmysli se rychle!"

"A splníme-li tvoje podmínky, pojedete bez zdráhání do Města mrtvých? Je to pravda?"

"Ano."

"A propustíte nás tam na svobodu?"

"Ano."

"Ihned?"

"Ihned, bez nejmenšího zdráhání a jakékoliv lsti!"

"A nešlo by to snad bez toho, abyste nám spoutali ruce a my jeli mezi vámi?"

"Ne, to je naprosto vyloučené."

"Slibujeme vám však "

"Mlč!" vskočil mu hádží do řeči. "Nechci slyšet žádné sliby. Jste vzbouřenci, zrádci, podvodníci a lháři. Nikdo na světě vám nemůže věřit! Řekni ano nebo ne, pospěš si!"

Chvilí se tiše radili mezi sebou, pak promluvil "generál" trochu hlasitěji:

"Takové odvážlivé, vypočítavé a šíleně statečné lidi jsem ještě neviděl!"

Nato nám Pardál sdělil své rozhodnutí:

"Přijímáme vaše podmínky, slíbíte-li nám, že dodržíte svůj slib."

"Slibuji to jménem všech!"

"Že se nepokusíte o útěk?"

"Ano."

"Že nás hned po příjezdu propustíte?"

"Ano!"

"Že pak zůstanete našimi zajatci a pojedete do vězení, které jsme pro vás určili?"

"Ano," odvětil Halef, když pohlédl nenápadně na emíra a viděl, že ten přisvědčuje, jen jemu zřetelným kývnutím hlavy.

"Žádám, aby každý jednotlivec z vás mi přísahal, že dodrží tuto úmluvu!"

"Každý jednotlivec? Přisahat?" vybuchl vtom zlostně Halef. "Co tě to napadá? Ještě jedno podobné slovo a máš po všem! Ty jsi ten poslední, který by na nás mohl vynucovat přísahu! Tisíc tvých přísah se rovná milionům lží. Naše jediné slovo však platí tolik, jako sto přísah. Dal jsem slovo za všechny, to ti musí stačit a nehodili se ti to do krámu, odvedeme vás odtud! Deset minut minulo! Nyní opustíme zříceninu a pojedeme s vámi do Ardu. Uvidíme, donutí-li nás vaše statečná kavalerie, abychom vás zastřelili!"

Vstal, aby oběma odebral zbraně. Pardál však rychle zvolal:

"Počkej! Zadrž ještě! Spokojím se s tvým slovem!"

Hádží jim však za doзору psů odebral nože, pistole a šavle, donesl zbraně k nám a pak je vyzval:

"Zavolejte sem nyní své důstojníky, ale ne bliž než na doslech! Oznamte jim, co bylo smlouveno a poručte jim, aby se do nejmenších podrobností zachovali podle smlouvy! Nehňte se však přitom z místa! Psi by to nestrpěli a vaše pistole, které mám v rukou, jak vidím, jsou nabitý!"

Poslechli. Důstojníci se směli přiblížit, ale jen na patnáct kroků a bylo jim přesně podle našeho přání sděleno, jak se mají chovat po celou cestu do Města mrtvých. Byli velice zklamaní. Někteří z nich mručeli dokonce tak hlasitě, že jsme to zřetelně slyšeli, ale ohled na oba naše zajatce je donutil k poslušnosti. Vzdálili se a lidé jejich roty je následovali, takže jsme nyní byli se svými dvěma zajatci ve zřícenině sami. Jen dva muži se vrátili, aby přivedli koně zajatců, ale hned opět odešli. Poté jsme je připravili na cestu. Napojili a osedlali jsme koně, spoutali zajatcům ruce, vysadili jsme je na jejich koně, svázali jsme jejich a svoje uzdy dohromady a vyslali pak statečného Halefa ven, aby se podíval, co se tam děje. Ohlašoval, že naše podmínky byly do puntíku splněny. Pluk se vzdálil víc než na dostřel od zříceniny, a čekal, až se objevíme, aby pak pokračoval v jízdě. Když jsme vyšli, dal se ihned, jak bylo předepsáno, do pohybu. Následovali jsme právě tak pomalu nebo tak rychle, jak jeli před námi.

Abych označil naši náladu, musím sdělit, že jsme se cítili být vítězi i přemoženými. Nejčilejší byl Halef. Vypτάval se, jak svou věc provedl a přijímal pak zaslouženou chválu s pyšným, sebevědomým úsměvem. Je nutné podotknout, že by ostatně nikdo z nás neprovedl za dané situace lépe. Pokud se týká zajatců, chci sdělit, že se vyhýbali i pohledu na nás a že se střezili vyměnit s námi slovo. Pardál si chtěl utajený vztek vylít na svém koni. Vrážel mu ostruhy do slabin, že vzdychal bolestí. Halef mu však pohrozil:

"K čemu tato ukrutnost? Neodvažuj se to opakovat, jinak tě to odnaučím!"

Nyní Čoban uznal za vhodné přerušit mlčení. Zeptal se zlostně:

"Co je ti po tom? Komu patří kůň?"

"Jestli mně, nebo tobě, je lhostejné! Nestrpím však, abys byl bestií, která je na nižší úrovni než toto ubohé zvíře!"

"Ty že to nestrpíš?" odvětil posměšně. "Jakpak to chceš provést, maličký?"

Jak víme, nedovedlo malého hádžího nic tak rozčítit, jako před-hodil-li mu někdo jeho nepatrnou postavičku. Hned se také rozpálil a začal výhružně:

"Jen to zkus, hned uvidíš, jak si budu počínat!"

"Skutečně? Hned? Nuže, ukaž tedy!"

A Pardál vrazil hřebci ostruhy do boku, že bolestí vyskočil všema čtyřma nohama do vzduchu. Jeli jsme mu po pravici a po levici. Popohnal jsem ihned Syrra stranou, aby nebyl zraněn kopyty koně. Halef se však nevyhnul, vytáhl svůj nůž a vrazil jej Pardálovi dvakrát nebo třikrát na dobrý palec hluboko do stehna.

"Ty se odvažuješ bodat, pse!" zařval Pardál bolestí.

"To jsi dostal za koně!" odpověděl Halef. "A zde máš za psa!"

Vztyčil se ve třmenech, rozpřáhl se a vytáhl trýzniteli koně tak silný a daleko se rozléhající políček do tváře, že udeřený se na něho jen tupě zadíval, pak ale se chtěl na něho, nedbaje, že má svázané ruce, vrhnout, aby se pomstil. Uchopil jsem jej však za rameno, zadržel jej a řekl jsem mu:

"Zadrží Už toho bylo dost. Dotkneš-li se jen jednou ještě koně ostruhou, vmísím se do toho sám! Kdo nejedná lidsky, ale jako dravec, s tím je nutné jako s dravcem zacházet!"

Zablýskl po mně potměšilýma očima a chtěl něco odpovědět. Zarazil jsem mu však řeč rozkazem:

"Dost! Už ani slovo!"

Poslechl sice, ale myšlenka, že musí mlčet, ho naplnila tak zavilým vztekem, že jsme mohli každou chvíli očekávat jeho nový výbuch. Jeho pohled byl neustále upřen na tři krvácející místa na noze. Namáhal se sice ze všech sil, aby utajil svůj hněv, ale marně, a proto se po chvíli opět rozkřikl:

"Ano, budu potichu, budu mlčet! Ale jen dnes! Jen počkejte do zítřka! Pak budete úzkostí a děsem křičet, řvát a kvákat jako žáby než zmizí v zobáku pelikána!"

Neodpověděli jsme mu. Myslel tedy patrně, že jsme neporozuměli jeho podobenství. Proto se zeptal:

"Slyšeli jste to? Ten pelikán jsem já! Žáby jste potom vy, vy, vy!"

Halef se hlasitě zasmál:

"Sidi, neříkají také pelikánovi volatá husa?" zeptal se.

"Ano," odvětil jsem.

"Tedy volatý husák! Princ Čobanů je tedy volatý husák! Sám to tvrdil! To stačí!"

Nechci tvrdit, že by tento Halefův vtip byl právě duchaplný, ale úplně postačil stupni vzdělání, na němž se nacházel Pardál, a Halef jej dovedl pronést takovým tónem, že se nemínil svého účelu. Přinutil jím zesměšněného k mlčení. Poznal, že je nebezpečné začínat s Halefem hádky, buď tím, nebo oním způsobem.

Jeho spoluspiklenec, "generál", se choval zcela tiše a poddajně. Neobtěžoval oba Usuly, mezi nimiž jel, ani v nejmenším. Právě tak mlčenlivý byl i emír, který jel za námi sám poslední. Později se mi přiznal, že mu všechno připadalo tak, jako by se mu to zdálo a nějakou skutečnost. Přiznávám sám, že události, kterých jsme zde byli svědky, byly skutečně neobyčejné a podobaly se spíš divokému snu než skutečnosti. Neobyčejným byl ovšem při tom i klid, který zachovávali oba hrdinové těchto příběhů při svém prvním nepřátelském setkání. Dalo by se očekávat, že se zasypou spoustou výčitek a urážek, zatím však zůstali oba ledově klidní a nemluvní. A právě o hlavní věci se vůbec nemluvalo, jako by ani neexistovala! A jak zvláštní bylo, že si obě strany padly zároveň do rukou. My se stali zajatci Pardála a jeho důstojníků a navzájem jsme zajali jej i jeho "generála"! Jak se asi celá věc rozuzlí?

Tato otázka zaměstnávala i emíra, ačkoliv byl přesvědčen, že odpověď na ni nebude nijak těžká, ale zcela jednoduchá. Myslel, že se po příchodu do Města mrtvých dostaneme tím dříve na svobodu, čím ochotněji se podvolíme zajetí. Nedělalo mu tedy starost naše zajetí, nýbrž jiná věc, a tou byla - voda!

Cestou o tom mlčel, protože si nepřál, aby něco z naší rozmluvy zaslechli zajatci. Když jsme však v poledne tábořili, aby si koně odpočinuli, oddělil se od nich a povolal mne s Halefem k sobě, aby nám sdělil, čím se v mysli zabýval.

Musím předeslat, že jsme se již nenacházeli na obděláné půdě. Bylo zde jen místy vidět chudé poličko. Také travnatá prostranství byla neustále řidší. Byli jsme ve stepi, a sice právě v její nejneúrodnější části. Z Ardu až ke zřícenině nás totiž vedla cesta ze severu právě k jihu. Nyní jsme se však obrátili od východu k západu. Cíl naší cesty, Město mrtvých, leželo na západě na vyschlé řece, jejíž voda se podle pověsti obrátila opět do svých zřidel. Nyní tam byla poušť. Poušť v pravém slova smyslu, v níž stály jen staré, opuštěné, ne však ještě rozpadlé domy bývalého města. A v tuto poušť přecházela pomalu step, v níž jsme se nyní nacházeli. Oprošťovala se veškeré zeleně, tráva i ostatní krmné rostliny v ní zmizely a zbývaly již jen řídké rostoucí nízké a kořenaté traviny, které obsahují mnoho éterických olejů se nehodily jako krmivo pro koně. Tato okolnost, pokud se týkala nás samých, nám nedělala nejmenší starost, neboť jsme se již předem postarali o zásoby. Vzali jsme totiž nejen dost potravin pro sebe, ale i krmivo pro koně, které vystačilo na několik krmení. Naši psi pak nesli jako obvykle na zádech připevněny měchy s vodou, které jsme ráno ve zříceninách nezapomněli znovu naplnit. Byli jsme tedy zásobeni i vodou. Nejednalo se tedy o nás, ale o těch tisíc a několik lidí, s nimiž jsme nyní jeli. Kde se měla v této poušti pro všechny nabrat voda?

Touto otázkou jsem se zabýval stále víc a víc, čím hlouběji jsme zajížděli do pouště. Když před námi pluk jízdy zastavil, aby sebe i koně nechal odpočinout, a tedy i my museli zastavit, nebyla kolem dokola ani travička a ani kapka vody. Zvířata i lidé museli tedy trpět žízní. My však otevřeli své měchy s vodou nejen pro sebe, ale i pro zajatce. I psi dostali pít a koně jsme alespoň přinejmenším vodou osvěžili. Tu nám, mně a Halefovi, emír pokynul, abychom s ním odstoupili stranou. Usedl totiž dál od zajatců, aby se s nimi nemusel zabývat. Když jsme se k němu posadili, týkala se moje první otázka, kterou jsem mu položil, vody pro další cestu. Odpověděl:

"Právě o tom jsem chtěl s vámi mluvit. Nyní nemá tato otázka pro nás ještě důležitost, ale bude ji mít později, až se, volní, budeme vracet k domovu."

"Ve Městě mrtvých tedy není vůbec voda?" vyptával jsem se.

"Ani kapka!" odpověděl emír.

"Ale z toho, co jsem od tebe i od jiných o tomto místě slyšel, by se dalo soudit, že je tam dost vyhnanců, vězňů, zajatců, a tedy zajisté také jistý počet dozorců i úředníků, kteří přece musí všichni žít a nemohou být bez vody!"

"To je ovšem správné. Dostávají také vodu, ale ne odtamtud, nýbrž zdaleka, kde je jediná, několik set stop hluboká studna, z níž se pracně musí vyvažovat voda, která pak odtéká do cisterny zřízené k tomu účelu. Z této cisterny se pak naplňují vodní měchy, které bývají do Města mrtvých odváženy na velbloudech."

"Jak daleko je odtamtud ke studni?"

"Velbloudi potřebují plné dva dny cesty, aby tam došli."

"Tama zpět tedy čtyři dny?"

"Ano."

Podíval se na mne při tom zvláštním pohledem, ale i já na něho pohlédl podobně, neboť mi hlavou prolétla myšlenka, která mi tento nedostatek vody ukázala v nejhroživějším světle. Bylo jen třeba neposlat několik dní potřebnou vodu do

Města mrtvých, aby nepohodlní vyhnanci a úředníci zmizeli ze zemského povrchu. Člověk zahyne žízní mnohem dříve než hladem. Nepromluvil jsem však o tom a ptal jsem se dál:

"Bylo by tedy třeba, abychom se u této studny zásobili nejméně na čtyři dny vodou, nechceme-li na zpáteční cestě zahynout žízní?"

"Ano, tak je to!"

"Bude to těžké, velmi těžké! Kdo ponese vodu, kterou na tak dlouho potřebujeme? A kdyby i tato otázka byla vyřešena, Pardál nám zabránil v tom, abychom se mohli uchránit před smrtí žízní"

"Myslíš, že bude žádat naši smrt?"

"Nejen myslím, ale jsem o tom přesvědčen! Vede nás vstříc jisté smrti."

"Nebo já jeho! Jen počkej, až přijde čas! Tak dalece jsem se i při veškeré své důvěře k němu přece jen nezapomněl, abych mu sdělil všechna tajemství Města mrtvých! Nezná je a to bude jeho zkáza! Co však chce nyní podniknout? Proč kývá dopředu?"

Pardál totiž vstal, aby ho bylo od pluku vidět a dal rukou znamení, aby se někdo přiblížil. Zjistili jsme, že žádal, aby k němu přišel plukovní hekm, lékař nebo felčar, aby mu obvázal díry, které mu Halef navrtal do nohy. Emír proti tomu neměl námitky. Když se tak stalo, přerušili jsme odpočinek a opět nastoupili cestu, samozřejmě ve stejném pořádku jako předtím. Další cesta byla úplně nezajímavá a vedla nás neustále smutnější pouštinou. Jestliže jsme chtěli dorazit ke studni, o které se zmínil emír, bylo třeba jet až přes půlnoc a udělat cestou několik zastávek kvůli odpočinku. Cesta pak byla tím jednotvárnější, že panoval právě nový měsíc a noc nás brzy zahálila neproniknutelnou temnotou.

Koně kavaleristů byli již tak unavení, že nebyla naděje, aby vydrželi ještě hodinu takové cesty. Naši oři však nesnáze skvěle překonávali. Když jsme dojeli konečně na místo, byl dán povel k odpočinku. Byl kolem nás utvořen pevně sevřený kruh, který byl však tak těsný, že jsme to museli zakázat. Myšlenka, že by se na nás mohli v noci náhle vrhnout a vyrvat nám zajatce, byla nasnadě. Pohrozili jsme tedy vojákům, že pojedeme ihned dále a že zajatce jednoduše probodneme, bude-li nám bráněno v odjezdu. To pomohlo. Vojáci se od nás vzdálili tak daleko, že jsme se mohli cítit jistými před jakýmkoliv překvapením. Přesto jsme se však vůbec nezfekli náležitě opatrnosti. Nikdo z nás nespál po celou noc a střídali jsme se ve stráž, aby jeden z nás mohl v případě potřeby ihned vzbudit ostatní.

Když se začalo šefit, spatřili jsme, že se nacházíme u paty pahorkatého hřbetu, který byl složen z pevných skalisek. Tato skaliska, která jistě sahala hluboko pod zem, byla příčinou toho, že se zde mohl nashromáždit, uprostřed pouštiny a souše, pramen, i když ve veliké hloubce. Skalnatý hřbet se táhl od východu k západu a zadržoval proto veškerou vlhkost, která mohla z hor až sem pod zemí prosáknout. Kromě tohoto hřbetu byla však krajina, jak daleko mohl zrak dohlédnout, úplnou rovinou, bez nejmenšího pahorku nebo prohlubiny, bez nejpatričtějšího zvlnění půdy. Písek, písek, kolem dokola nic než písek! A sice písek toho druhu, který na oči působí jako jemně rozemletý oblázek a jež Arabové nazývají er rami el hijaván, totiž "písek hrůzy".

Vojsko, unavené po včerejší jízdě, ještě spalo, když jsme se navzájem probudili. Z toho ovšem vyjímám strážce a oddíl asi dvaceti mužů, který byl zaměstnán u cisterny. Vyvažovali totiž neustále vodu ze studny a naplňovali měchy, kterých zde na sta leželo kolem. Nedaleko vaků leželo sušené ovoce, trvanlivé pečivo a jiné požitaviny na několika hromádách. Bylo zde dokonce i čerstvé maso ze zvířat, patrně včera poražených. Naše zajetí tedy nebylo náhodné, ale byly k němu provedeny dokonalé přípravy. Jisté stopy nám prozradily, že všichni koně byli v noci napojeni, jen naši nic nedostali. Pro ty postačila naše vlastní voda. Protože nám však voda došla, usnesli jsme se, že měchy opět naplníme a že necháme koně vypít tolik vody, kolik snesou. Nyní se to dalo snadno provést, protože voda tekla dosud jasná a čistá, kdežto později, až by se sem nahnulo celé toto množství lidí, by byla voda jistě zkalená a nepoživatelná.

Nesmělo nás ovšem ani napadnout odebrat se ke studni a nechat Pardála a "generála" ležet zde bez dohledu. Dostali by se pak ihned na svobodu a okradli bychom se tím o jedinou přednost, kterou jsme si na nich vydobyli. Museli tedy s námi. Zdráhali se však vstát.

"Co nám chcete? Kam chcete jít?" zeptal se Pardál. "Snad nám nechcete uprchnout? Nemyslete si, že by se vám to podařilo!"

"Uprchnout, my?" smál se Halef. "Před kým? Snad před tebou? Jaká je to hloupost! Jestli je možné někoho podezírat, že by chtěl uprchnout, pak jste to jedině vy! Neboť kromě vás zde není jediný člověk, kterého by bylo možné považovat za zajatce! Chceme se umýt, chceme napojit naše i vaše koně a chceme naplnit svoje měchy vodou."

"To není třeba!"

"Proč?"

"Vodu pro vás povežeme s sebou."

"A kdo ji poveze?"

"Ti, kteří nás budou doprovázet."

"Tedy celý pluk?"

"Ne. Pojede s námi jen padesát jezdců. Pro víc by voda nestačila."

"Dobrá! To by tedy bylo těch padesát, pro které bude voda stačit a pro nás by se jí pak nedostávalo, protože nás je nutné považovat za těch více! Budeme se tedy muset nyní zaopatřit. Vstaňte a pojděte, jinak vám pomůžeme!"

Vytáhl "generála" za límec do výšky a Pardál pak vstal sám. Považoval pod svou důstojnost, aby si nechal také takovým způsobem pomáhat na nohy.

"Podívejme, jak to dovedeš, chceš-li!" pochválil ho malý hádží. "Čím déle se u nás budeš zdržovat, tím se staneš potřebnější!" Kdy chceš odtud vyrazit k Městu mrtvých?"

"Hned, jak bude připraveno těch padesát jezdců! Jak se zdá, nemůžeš se dočkat, abys tam už byl?"

Mělo to být řečeno ironicky, ale Halef se tvářil, jako by jeho slova přeslechl a odpověděl:

"Musíme si tedy pospíšet, aby tito proslulí velcí páni nemuseli snad na nás dlouho čekat. Hybaj tedy, hybaj,

novopečený ardistanský emíre!"

Postrkoval zajatce před sebou a my následovali za nimi, vedouce naše i jejich koně za uzdy. Nikdo nám nebránil, nikdo nám nezastoupil cestu. A ti, kteří byli vzhůru, věděli, že z ohledu na své vůdce se musejí zdržet veškerých nepřátelských projevů. Když jsme došli až ke studni, museli se zajatci opět posadit a přihlížet naší práci. Halef napojil s oběma Usuly koně. Emír zde stál mlčky a pozoroval zamračeným pohledem všechno, co se tu dělo. Měl nabitě pistole obou svých soků zastrčeny v opasku vedle svých vlastních. Byl jsem si jistý, že by je okamžitě zastřelil, kdyby se odvážili učinit nějaký pokus o útěk. Tím jsem měl možnost pohybovat se trochu volněji. Nemusel jsem se zabývat zajatci a odešel jsem proto k hromádám zásob, abych pro nás vybral pokud možno od všeho, co by se nám mohlo hodit. Když to Pardál zpozoroval, otvíral již ústa, aby mi to zakázal, ale malý hádží ho velitelsky okřikl:

"Mlč! Ponech si za zuby, co ti tam uvízlo. Něco pěkného to jistě nebude!"

Princ tedy mlčel. Já pak naplnil vrchovatě naše zásobní vaky, až v nich nebylo ani místočko a pak jsem se také postaral o náležitou zásobu krmiva pro koně. Když jsem se při tom občas podíval na Pardála a "generála", spatřil jsem kolem jejich úst ďábelský úsměšek, jako by chtěli říci: "Dělej si co chceš, zásob se čím chceš. Jste v každém případě tak jako tak ztraceni!"

Když jsem byl se zásobením hotov, šel jsem do domku u cisterny. Neměl jsem k tomu sice nějaký zvláštní důvod, udělal jsem to jen proto, abych si nemohl později vyčítat, že jsem zapomněl na nějakou maličkost k náležité orientaci. Našel jsem uvnitř jen čtyři holé zdi, ale seděl zde na zemi muž, osamělý muž, který nebyl vojákem a viděl mne přicházet. Když jsem se blížil a nyní k němu vstoupil, zdálo se, jako by mne chtěl svými široce rozevřenými očima pohltnout. Vyskočil a ptal se mne přízvukem člověka, který by rád prozradil něco, co prozradit nemá:

"Kdo jsi, pane, rychle řekni, kdo jsi?"

"Jsem cizinec," odpověděl jsem.

"Jsi jen cizinec? Nejsi tedy z Ardu?"

"Přicházím sice odtamtud, ale není to moje rodiště."

"Jsi sám?" "Ne."

"Kdo je s tebou?"

"Je nás pět osob. Čtyři ostatní jsou moji přátelé."

"Je mezi nimi vznešený, velmi vznešený pán?" vyptával se dále; přistoupil až ke mně a v pravém slova smyslu na mne chrlil tyto věty.

"Ano."

"Kdo je to? Mluv rychle, rychle, rychle!"

Váhal jsem, on však pokračoval:

"Můžeš, smíš mi to říci! Musíš mi to říci! Je to snad ardistanský emír?"

"Ano," přisvědčil jsem.

"Zajat?"

"Ne zcela, ale mnoho k tomu neschází."

"Je to on, který má být dopraven do Města mrtvých?"

"Ano."

"A ty s ním?"

"Ano, všech nás pět. Kdo jsi?"

"Jsem strážcem studny a cisterny. Emír je mým vládcem. Věrně jsem mu sloužil a jsem mu věrný i dnes. Musel jsem však přísahat, že nic nevyzradím. Emír má zemřít!"

"Tuším to!"

"Má zemřít hladem a žízní! A nejen sám, ale všichni, kdo jsou s ním. Copak nemůžete uprchnout?"

"Snad by to bylo možné, ale my nechceme."

"Že nechcete? To nemohu pochopit! Vy nechcete! Vždyť vám hrozí jistá smrt!"

"Bylo by důstojné emíra, aby prchal před těmito zrádnými darebáky a buřiči? Kromě toho máme ještě jiné důvody k tomu, abychom se dostali do Města mrtvých."

"Musím tedy mlčet. Nemohu vás zachránit, ačkoliv bych to rád udělal. Varoval jsem tě však! Máš snad tušení o tom, co vás tam očekává?"

"Tuším mnohé. Ale buď jak buď, nebojme se!"

Podíval se mi pátravě do obličeje, potřásl hlavou a řekl:

"Zdáš se být zcela klidný a také tuším proč. Emír myslí, že je zasvěcen do všech tajemství Města mrtvých, ale není to tak. Zná jen některá. Tato tajemství jsou majetkem duchovenstva, a to ještě jen nejvyšších kněží. Vládě pak z nich sdělili vždy jen tolik, kolik považovali pro sebe za prospěšné."

"Jaké duchovenstvo myslíš?"

"Mohamedánské a lámaistické."

"Křesťanské ne?"

"Ó ne, to nikoliv! Je poctivé. Nejsou mezi nimi zločinci. Vždy je vzdálené od tak hrozných činů. Nikdy také nebyl učiněn pokus, aby do nich bylo zasvěceno. Nevážili si ho. Bylo potlačováno!"

"Obhajuješ je tak horlivě! Jsi snad křesťan?"

Rozpačitě se odmlčel.

"Mně to můžeš otevřeně přiznat," pokračoval jsem. "Jsem také křesťan."

"I ty? Ach, škoda, přeškoda!"

"Jakápak škoda?"

"Myslím, že tebe bude škoda! Teď je mi tě dvojnásobně, dokonce desateronásobně líto! Jste zasvěceni smrti! Nespoléhej se, že vyváznete! Všeobecnou známost o bludištích a tajných komorách má jen malý počet lidí. Jejich nejlepším znalcem je džunubistanský mahaláma, který, jak se zdá, nyní upadl do usulského zajetí. Po něm jsou nejlépe zasvěceni ardistsanský mahaláma a BAŠ islámi. Poslední z nich zde byl před nedávnem ve společnosti několika jiných zasvěcenců. Odjeli do Města mrtvých a několik dní se tam zdrželi. To se stává jen v případech, že tam jdou provést přípravu k přijetí důležitých hostů, kteří mají navždy zmizet. Jednalo se tedy o vás."

Dozvěděl jsem se zde velmi zajímavé věci. Starý BAŠ islámi byl tedy do tajemství Města mrtvých zasvěcen lépe než sám emír! A protože si myslel, že Pardál pojme jeho dceru za ženu a učiní ji vládkyní Ardistanu, zasvětil ho do jejich části! Proto byl "nový" ardistsanský emír tak přesvědčen, že jsme ztraceni! Bylo tu ještě několik velmi důležitých otázek, které jsem chtěl, aby mi strážce zodpověděl, ale ten ukázal na jakéhosi staršího důstojníka, který se sem blížil, a řekl:

"Budeme vyrušeni. Přichází sem bývalý major, který se teď stal plukovníkem, když byl plukovník povýšen na generála. Prosim, proboha, buď nyní opatrný. Máš zápalky, abyste měli dost světla?"

"Ano."

"Mnoho?"

"Mnoho ovšem ne. Proč se ptáš?"

"Protože je budete k vaší záchraně asi potřebovat. Budete dlouho, velmi dlouho v úplné tmě. Postarej se o zápalky, postarej se o světlo! Díval jsem se na tebe, když jsi naplňoval vaky a kapsy. Bral jsi však jen z veliké hromady určené pro mužstvo, ne však z té menší, přikryté, patřící důstojníkům. Tam bude jistě také dost všeho, co je potřeba k rozdělení a udržení světla."

Mluvil velmi rychle, aby byl hotov. Nyní zmlkl, neboť důstojníkovi stačilo udělat již jen několik kroků, aby došel k nám.

"Děkuji ti!" zašeptal jsem mu ještě rychle. "Nikdy ti to nezapomenu a emíra na tebe v pravý čas upozorním!"

Vtom vešel plukovník.

"Jaké řeči tu vedeš s tímto člověkem!" rozkřikl se na mne.

Nejraději bych mu odpověděl stejně hrubým tónem, ale pomyslel jsem si, že bych tím mohl ublížit hlídači studny a sám bych z toho také neměl užitek. Proto jsem odpověděl naprosto lhostejně:

"Ptal jsem se hojen na hloubku této studny a po složení stroje, kterým je z ní voda čerpána. Vysvětloval mi tedy celé toto zařízení."

"A už to víš?"

"Ano."

"Pak jste tedy spolu hotovi. Buď ostatně rád, že máš vodu a nestarej se, jak se ze země dobývá! Musím mluvit s ,novým' ardistsanským emírem!"

"Pak se tedy zeptej starého emíra, jestli k tomu svolí!" poradil jsem mu.

"Oho! Ten je sesazen! Ten nám nemá už ani co svolovat, ani co zakazovat!"

"Pak to tedy zkus, podaří-li se ti bez jeho svolení mluvit se zrádcem! Varuji tě! Přivádíš člověka, s nímž chceš mluvit, do nebezpečí života!"

"U všech šejtanů! Mluvíš opravdu vážně?"

"Ano."

"A skutečně byste ho probodli, nebo zastřelili?"

"Bez váhání! A nejen jej, ale i jeho spoluzajatce, a také - tebe!"

Opustili jsme domek u cisterny a blížili se k místu, kde se nacházeli moji přátelé. Důstojník se však při těchto mých posledních slovech zastavil a zeptal se:

"I mne?"

"Ano."

"Skutečně? Skutečně?"

"Dávám ti k tomu své slovo!"

Řekl jsem to tak vážně a určitě a zamračil jsem se při tom tak důkladně, že se mnou začal mluvit již mnohem méně pánovitým tónem, když zvolal:

"Ale co tedy vlastně mám dělat?"

"Co chceš! Vaše životy jsou v našich rukou. Chcete-li je riskovat, nemůžeme vám bránit!"

"Ale byla by to přece i vaše vlastní smrt! Naše vojsko by vás roztrhalo!"

"Co by dělalo vaše vojsko, to ponech laskavě jen tomu vojsku a nám!"

"Ale moje instrukce stačí právě jen až sem, na toto místo, ne dále! Pro to, co se nyní má stát, musím dostat nové rozkazy!"

"Proti tomu nic nemáme, ovšem jen v tom případě, že budeme tyto rozkazy také slyšet!"

"To není možné! Rozkazy jsou přece jen pro mne a ne také pro vás!"

"Pak se tedy jen pěkně vrať zase tam, odkud jsi přišel! Žádost, abychom svolili k rozmluvě mezi čtyřma, nebo šesti očima je od vás buď drzostí nebo šílenstvím, které musí být odmítnuto! A tam je vidět přicházet ještě jiné důstojníky. Jak se zdá, mají v úmyslu přidružit se zde k tobě. Hned jim dej pokyn, aby odešli! Nestřípme, aby se k našim zajatcům přiblížili! Nezůstanou-li okamžitě stát, stane se něco, co nebudeš moci zodpovědět! Podívej se na emíra! Vidiš, co dělá?"

Také emír spatřil osoby, které byly patrně rozhodnuty odebrat se k nám. Vytáhl dvě pistole z opasku a namířil je

přímo na Pardála a "generála".

Teprve nyní plukovník zvedl ruku a dal žádaný pokyn, který byl ihned uposlechnut. Při tom ze sebe vyrazil slova:

"Je to ostuda! Máme vás v moci a musíme jednat jak se vám zajatcům zlíbí! Nemyslíš, že vám to všechno oplatíme?"

"Ano, jak bych si to nemyslel?" smál jsem se.

"Pak jsem to tedy nyní já, který by mohl mluvit o šílenství, ne však ty! Copak budete neustále používat dvou z našich nejlepších za svůj štít, kterým se budete chránit?"

"Ano, neustále," přisvědčil jsem.

"Dnes a zítra?"

"Dnes i zítra, až dorazíme do Města mrtvých."

"A pak?"

"Pak je propustíme na svobodu."

"A dodržíte i ostatní, co jste slíbili?"

"Vše! Víím, na co myslíš. Slíbili jsme vám, že po propuštění obou buřičů se dáme klidně zavřít, kam budete chtít. Dali jsme vám toto slovo dobrovolně. Nikdo na světě nás k tomu nemohl přinutit.

A právě tak dobrovolně je i dodržíme. Kdybychom je chtěli takovým lidem, jako jste vy, zrušit, neublížilo by to naší cti ani v nejmenším. Mohli bychom, kryti svými zajatci, odtud odjet, aniž byste nám v tom mohli bránit, ale my nerušíme slovo dané třeba darebákům a pokud jsme je jednou dali, pak "

"Darebák?" vpadl mi do řeči a v očích mu zablesklo. Udeřil na svou šavli a pak pokračoval: "Měl bych tě vlastně za toto slovo ihned probodnout! Anebo bych ti měl nechat podat meč a bít se s tebou, až by jeden z nás padl. Ty jsi však v této zemi cizincem a neznáš pohnutky, které nás vedly. Emír byl tyran, dokonce více než to, byl hrůzovládce, metlou, která působila každému, kdo s ní vešel do styku, jen bolest. Tisíce tisíců lidí podlehló ránám této metly. Nespočetné jsou řady těch, jejichž sílu zlomil, jejichž mír rozrušil, které připravil o štěstí a zavinil jejich zkázu! Není trápení, které by nevymyslel, není mučení, jež by nevyzkoušel, a není úz kosti a utrpení, které by "

Přerušoval jsem jeho řeč, ale on pokračoval dále. A při těchto slovech mne vzal pod paži a dovedl mne až k emírovi, jemuž veškerá svá obvinění metal přímo z úst do uší. Byl to čestný člověk. Mluvil hlasitě, že se to daleko rozléhalo. A mluvil skoro deset minut. Nedaroval vladaři jedinou výčitku, kterou mu mohl předhodit, a stál při tom zřímá, hrdě a klidně, dívaje se mu, aniž by nžl okem, přímo do žhnoucích zraků. Když pak dokončil, obrátil se opět ke mně:

"Tak! To jsem chtěl tomuto bezcitnému vysávači a utiskovateli mého i jeho národa říci! Jeho veškerým osivem bylo násilí, jeho celý život byl násilím, všechno jeho snažení a konání bylo násilím! Co jiného tedy mohl sklídit než násilí? Tobě, efendi, který jsi zde cizincem, vyšel dobrotivě a přátelsky vstříc a ty nyní myslíš, že mu za to musíš být vděčný. Proto jsi spojil svůj osud s jeho osudem a uvrhneš do zkázy sebe i s ním. Radil bych ti, aby ses zachránil, abys opustil tuto zemi a nikdy "

"Mlč! Zadrž! Nemluv přespříliš!" poručil mu Pardál. "Tento cizí člověk, který se o jiné lidi stará stejným právem jako se stará ďábel o Alláhovu blaženost, je desetkrát, dokonce stokrát horší než emír! Mají oba stejnou cenu a ani mně nenapadne, abych jednoho z nich nechal běžet a splatil jen druhému, co jsem mu dlužen. Přišel sis pro rozkazy?"

"Ano," odpověděl důstojník.

"Jsou krátké. Že nás bude dále doprovázet jen padesát jezdců, již víš. Vyber si je, neboť jsi jejich velitelem. Chci tě tím odměnit za otevřenost, kterou jsi projevil vůči tyranovi, když jsi mu do očí sdělil, jak o něm všichni smýšlíme. Ať si nás jen dále považuje za zajatce. Směšnost této situace přestane, jakmile dojedeme do cíle své cesty a pak se ukáže, dovede-li snést její následky tak klidně, jako snesl tvoje slova, aniž by proti nim promluvil na svou obranu. Se svými padesáti muži se budeš při jízdě i v noci při táboření zdržovat tak daleko, aby duševní klid sesazeného emíra nebyl v nejmenším rušen. Víš přece, že on i jeho přátelé zmirají hned strachy, napadne-li někoho z vás přiblížit se k nim i na dost velkou vzdálenost. Naším cílem je vězení číslo pět, kde je odevzdáme. Doufám, že tam dorazíme již zítra před večerem. Nyní se však postarej, abychom odtud co nejdříve vyrazili, neboť nový ardistanský vládce má na starosti mnohem důležitější věci, než aby jezdil s bývalým, lidem vyhozeným panovníkem po poušti na procházku. Hotovo!"

Plukovník se pak vzdálil, aby provedl rozkazy. Halef prohlédl řemení našich koní, zdali je všechno v pořádku a já se pak odebral k malé hromadě zásob, o níž mluvil strážce cisterny. Byla přikryta plátěnými součástmi důstojnického stanu. Když jsem odkryl pokrývku, poznal jsem ihned, že veškeré věci, které zde ležely, nebyly určeny pro obyčejné vojáky, ale pro důstojníky. Bylo tu mnoho docela nebo napůl zbytečného. Nechtěl jsem dlouho hledat, protože bych byl podrobným prohlížením všech věcí prozradil, čím se chci zásobit. Naštěstí hned na první pohled mi padlo do očí několik balíků zápalek a několik lahví sezamového oleje, který byl určen jistě k úpravě výborného salátu, který je možné připravit z některých jedlých zeliněk rostoucích v těchto krajinách. A nedaleko oleje leželo i několik malých, lehkých orientálních kávovarů, k nimž ke každému náležela i malá plechová lampička. Byl zde i dostatek plátěných kusů, které mohly dobře posloužit za obal, i dost provazu a tak jsem ve dvou nebo třech minutách měl pohromadě v balíku všechno, co nám mohlo podle rady strážce studny dobře posloužit. Nikdo si toho nevšiml, jen sám Pardál. Když jsem balík poutal k sedlu jednoho z našich soumarů, posměšně na mne vykřikl:

"Myslíš, že zemřete již cestou hladu? K smíchu! Ve vězení číslo pět na vás čekají tím větší požitky!"

Je samozřejmé, že jsem mu neodpověděl. Bylo mi právě vhod, když si myslel, že jsem do balíku nabral jen potraviny.

Asi za čtvrt hodiny poté jsme spatřili, jak padesát jezdců s plukovníkem v čele odjíždí poněkud stranou, kde pak

čekali, až i my vyrazíme. Nasedli jsme a následovali je. Všichni kdo tu zůstali se dívali za námi. Co si asi mysleli? Věděli, jakému osudu vstříc nás vedou? Byl mezi nimi jediný, který by litoval, že odpadl od starého panovníka? Když jsem se po nich ohlédl, spatřil jsem, že strážce cisterny vylezl na střechu svého domku. Zdvihl vysoko obě ruce a sepjal je, aby nám naznačil, že se za nás bude modlit. Pokynul jsem na poděkování pravou rukou. Vojáci nevěděli, že to platí strážci, kterého vůbec nezpозorovali, mysleli však, že se loučím s nimi a několik set pravic ihned opětovalo můj pozdrav. Kývali pak za námi ještě velmi dlouho. Pardálovi a jeho spoluvězni to ovšem nepatřilo. Bylo mezi nimi tedy přece jen dost jinak smýšlejících než ti, kteří je vedli.

Jeli jsme opět ve stejném pořadí jako včera: v čele Halef se mnou, mezi námi Pardál a za námi Acht a Ucht. Pak oba usulští princové a mezi nimi "generál", je následovali Hu a Hi. Usulové měli vedle sebe i soumary. Emír jel poslední. Nepromluvil od té doby, kdy mu upřímný plukovník tak pěkně vyčetl jeho nepravosti, ani slovo. Protože se vyhýbal přijet k nám dopředu, považoval jsem to za pokyn, že si přeje být nerušen se svými myšlenkami a proto jsem se po něm ani neohlédl. "Majorovy" obžaloby dopadaly na jeho hlavu jako rány kyjem a mně bylo právě vhod, že žádná z nich neminula svůj cíl. Poznání, lítost a náprava jsou vlastní sestry, které čím pomaleji kráčí, tím rychleji docházejí k cíli!

Kam oči od studny dohlédly, bylo vidět jen "písek hrůzy", o němž jsem se již zmínil. Když jsme však překročili hranice tohoto obzoru, zpozorovali jsme, že tento písek zaujímal jen poměrně úzký pruh země. Vznikl z kamenitého pásu, u kterého ležela studna, a byl také k tomuto kamenitému pásu vázán. Ještě před polednem jsme projeli hranice této písčiny a jeli jsme pak krajinou, kterou by neznalý člověk považoval jistě za nejúrodnější ze všech pouští světa. Ve skutečnosti to však byla jen vyprahlá, vysušená země, nedostatkem vody připravená o úrodnost. Zněla pod kopyty našich koní chvílemi tak tvrdě a kompaktně, jako bychom nejeli po zemi nebo po kamení, ale po ploše z litého kovu. Také nilské bahno je neúrodné, schází-li mu voda. Otvírá se pak v nesčetných trhlinách a šterbinách a toužebně očekává první životodárnou vláhu. Zde v odumřelé krajině Ardistanu to bylo jistě v prvních desetiletích také tak. Později však větry volně vanoucí ze všech stran vyrovňaly, zavály a uhladily všechny trhliny a proměnily celé daleké okolí v jedinou tvrdou slitinu, naprosto zbavenou všeho porostu a zdánlivě veškerého organického života.

K poledni jsme před sebou zpozorovali dva od země se odrážející nepohyblivé body. Zdálo se, jako by na nás čekaly a také to tak bylo. Když jsme se přiblížili, poznali jsme, že jsou to dva muži na velbloudích soumarech, kteří měli za úkol dopravit vodu v měchách až sem. Bylo ještě více takových stanic, které tvořily řetěz od studny až do Města mrtvých. Zdráhali se, jak jsem zcela dobře uhadl, poskytnout nám z této zásoby vodu. Pardál prohlásil, že máme vlastní měchy a vlastní zásobu vody. Nedělali jsme však žádné cavyky a vzali jsme si, kolik jsme potřebovali. Pardál měl jistě tajné přání, abychom v Městě mrtvých zahynuli pokud možno brzy. My jsme se však ze zcela opačného důvodu nedotkli svých zásob vody, abychom byli později co možná nejdéle chráněni před nedostatkem.

Stejně se dělo i večer. Na místě, kde jsme tábořili, jsme opět našli hlídku s dostatečným množstvím vody. Opět nám byla odřeknuta, ale vzali jsme si ji právě tak jako v poledne. Nikdo se neodvážil nám v tom nějak zabránit. Že těch padesát jezdců se neustále drželo v uctivé vzdálenosti od nás, bylo již podotknuto. Ani jejich vůdce, major, nepovažoval za možné, aby se k nám přiblížil. Emír se po celý den zdržoval za námi a také večer nám zůstával vzdálen. Nejedl již v poledne a nejedl ani nyní. Několik doušků vody bylo všechno, co přijal. Velice mne to bolelo. Vstal jsem ze svého místa a odebral se k němu. Když mne spatřil stát před sebou, zeptal se:

"Jdeš ke mně? Nebojiš se mne?"

"Bát se?" odpovéděl jsem. "Ne!"

"Ale štitit se mne musíš?! Musíš mít odpor přede mnou! Musíš mnou opovrhovat!"

"Ani mi nenapadne!"

"Myslíš tedy, že bývalý major, který se nyní najednou stal plukovníkem, lhal?" "Ne."

"Věříš mu tedy?" "Ano."

Na chvíli se odmlčel. Pak se vyptával dále: "Považuješ tedy všechno, co řekl, za pravdivé a správné?" "V celku ano. Činy jsou skutečné, ale zvětšeny v jednotlivostech jeho rozčilením a hněvem." Emír se rozhorlil:

"Jak jste všichni upřímní! A jak náhle! Tak zčistajasna!"

"Byl jsem vždycky upřímný!"

Zadíval se na mne:

"Ano, ty! Byl jsi upřímný hned, když jsi ke mně poprvé promluvil!" Ukázal na místo před sebou a vyzval mne:

"Posaď se sem!"

Uposlechl jsem jeho výzvu a posadil se proti němu. Když jsem tak učinil, začal mluvit:

"Prosím, abys byl ujištěn, že všechno, co ti nyní řeknu, je čistá pravda! Nikdy jsem se necítil být takovým zločinným zůřivcem, za jakého jsem byl tentokrát prohlášen. Vždycky se mi zdálo, že ke mně nikdo kromě mé matky nechoval lásku, a i tato mateřská láska se mi zdála být vlastností, kterou by jí bylo možné přičíst k dobru, ale jen vrozeným instinktem, jehož musela uposlechnout. Tato moje matka je také jediným stvořením, které jsem až dodneška skutečně miloval a dosud miluji, a pociťuji se ti přiznám, že jsem si na tom velice zakládal, že mohu tuto paní, která jedná jen z vnitřního pudu a ne z vlastní svobodné vůle, zahrnovat za to takovou vděčností. Můj otec byl mužem velice vypočítavým, přísným, dokonce tvrdým, nemohu proto považovat za vlastní hřích, když jeho vlastnosti přešly i na mne. Kromě toho se u mne objevila i ukrutnost, která dovede spolubližního k vlastnímu potěšení, dokonce k vnitřnímu uspokojení mučit. I já dovedu, jak nyní pozoruji, být ukrutný, ale pouze proto, že nižšího člověka považuji za neschopného pociťovat bolest tak, jak ji pociťujeme my, lidé vyššího urození. Jako chlapec brouka, řezník jateční kus, lovec zvíř a poháněč svého soumara dovede mučit, protože je přesvědčen, že tato muka nebudou nikdy tak pociťována jako by je cítil sám, tak i já jsem měl mínění, že má přisnost může být pociťována jen jako přisnost a nějaká ukrutnost, neboť není na světě nikdo, kdo by ji pociťoval tak, jak bych ji cítil sám, kdyby byla provedena na mně. Považoval jsem všechny ty lidské zástupy za stádo ovcí, které pro hustý vlněný kožich necítí rány vedené na hřbet.

Laskej se s nimi a budou bečet, tluč je a bečí také, je jim to jedno! Jen je doved' na pastvu, víc od tebe nežádají! Obklop je na noc pevnou ohradou, aby je nemohl sežrat dravec, neboť sám jsi jediným dravcem, který až je vykrmí a až budou mít dostatek tuku, si to smí sám jediný dovolit! Stříhej je, jak často chceš! Pak je zabij a ohřej se v jejich kožichu! K tomu jsou zde, jiný účel nemají. Ty jsi však pánem, emírem, velitelem! Chápeš to, efendi?"

"Zajisté že chápu! A všechno by to bylo správné, kdyby byly tvoje předpoklady správné!4"

"Které předpoklady?"

"Za prvé, že brouk, jateční dobytek, zvěř a osel cítí méně bolesti než ty sám, a za druhé, že jsi dokonaleji, jemněji a cenněji uzpůsoben než jiní lidé. Věř mi, kdybych tě porazil, nechutnalo by mi tvé maso o nic lépe než kterékoliv jiné, a tvoje kosti by mi neposkytly o nic lepší polévku než jiné kosti. Tvé vlasy a vousy by mi neposkytly ani tolik užitku, aby z nich mohl být zhotoven kožich, a kdyby někoho napadlo udělat z tvé kůže botu, střevíc, sedlo nebo dokonce kožené kalhoty, jistě by se brzy přesvědčil, že tvá kůže je horší než telecí nebo hovězí kůže!"

"Efendi! Neodvažuješ se snad až příliš mnoho?" vpadl mi do řeči.

"Neodvažuji se ničeho!" odpověděl jsem. "Jaká je třeba odvaha k tomu, chci-li ti otevřít oči? Jakmile prohlédneš, nemůžeš se na mne zlobit, ale musíš mi být vděčný! Považoval jsi se za vyššího tvora a já tě v okamžiku přesvědčil, že jsi složen z téhož materiálu jako jiní lidé, dokonce z horšího než ty ,ovce', za jejichž ,emíra', ,pána' a , velitele' jsi se považoval. Máš-li nějaké přednosti, pak to mohou být jen přednosti duševní a rozumové. A teď, prosím, pátrej! Na kterém duševním poli jsi vynikl? Myslím totiž, vynikl tak, aby ses mohl nazývat duševním ,emírem', duševním , vládařem' a duševním ,knížetem' svých poddaných?"

Odměl jsem se, abych slyšel, co mi odpoví. Emír však mlčel. Pokračoval jsem tedy:

"Nebylo takové duševní pole! Nebyl jsi učencem, ani básníkem, ani umělcem, vědcem nebo vynálezcem, dokonce ani -"

"Byl jsem však více než to všechno," vpadl mi do řeči. "Byl jsem knížetem!"

"Ano, byl jsi knížetem, to je správné! Ale jakým knížetem? Čím jsi si zasloužil být knížetem? Stal jsi se jím sám ze sebe? Nebo ti byl titul vrozen právě tak jako dědičné chyby, k nimž jsi se před chvílí otevřeně přiznal? Jako tvá přisnost, chladná vypočítavost a ukrutnost? Co jsi jako kníže dokázal? Vynikl jsi nad jiná knížata i nad ostatní obyčejné lidi nějakými požehnání přinášejícími, obžalujícími skutky a činy? Jmenuj mi tyto skutky! Kolik zákonů jsi vydal k blahu svého národa? Kde jsou cesty, silnice, školy, nemocnice, které jsi vystavěl? Kterou plochu pouště jsi přinutil, aby se proměnila v plodná pole a pastviny? Jak jsi se staral o chudinu svého národa? Kdo jí opatroval práci a chléb? Kde jsi postavil zásobárny a obilnice, které bys mohl v době neúrody a hladu otevřít svému lidu? Vím, že předešli ardistanští vládcové vystavěli mohutné stavby, v nichž byly nahromaděny zásoby pro doby hladu a nouze. Kdy jsi udělal něco podobného?"

Zde jsem se opět odmlčel. Emír nemluvil i nyní. Seděl zde sklesle, s rukama sepjatými na kolenou a se sklopenou hlavou. Viděl jsem, že nyní nastala doba, kdy může být překován a vytepán, aby byly odstraněny škváry a proto jsem pokračoval:

"A co jsi podnikl na duševním poli, abys mohl tvrdit, že jsi lepším, šlechetnějším a vznešenějším člověkem než jiní? Učinil jsi vůbec někdy jen sebemenší pokus podniknout zde něco dobrého, nebo dokonce neobyčejného? V jakém stavuje především tvoje vlastní duše? Jak bude vypadat až ji jednou odevzdáš tomu, který ti ji dal? A co duše tvé choti a tvých dětí? Byl vůbec ve tvé rodině ten hřejivý sluneční paprsek, bez něhož žena i děti strádají a hynou? A co duše tvého dvora, tvého okolí, tvé rezidence? Dovedl sis zjednávat lásku tohoto svého okolí? Jak jsi to dělal? Pomysli "

Emír najednou vyskočil, rozhodil rozčileně rukama a prosil:

"Zadrž, zadrž, efendi! Počínáš si velice směle, příliš směle! Uškrtil bych tě za tvá slova! Těmato svými rukama bych tě uškrtil, takhle - tak - tak!"

Zaťal obě pěsti a pohyboval jimi, jako by v nich držel mé hrdlo. Skřípal při tom zuby. Pak ztěžka vydechl a pokračoval:

"A přece, myslím, že kdybych tě zabil, musel bych tě oplakávat a naříkat pro tebe jako pro jediného člověka, jehož si

vážím, jehož miluji a jehož se bojím! Jsi skutečně strašlivý

člověk! Jsi ukrutný vrah! Zabil jsi právě ve mně něco, co jsem považoval za něco nejvznešenějšího, velikého, ušlechtilého a líbezného! Zda právem či neprávem, to se ještě ukáže! Není to ve mně ještě docela mrtvé. Duše člověka se nedá tak snadno zabít jako jeho tělo! Musím vědět, co mám nyní dělat! Mám-li jej zachránit a proti tobě obhajovat, nebo mám-li mu k tvým ránám uštědřit ještě kopanec a srazit jej tam, odkud již není návratu! Popřej mi čas, dej mi jen čtvrt hodinu lhůty! Vráť se, jakmile uplyne čtvrt hodina!"

Vzdálil se pomalými kroky, aby zmizel se svými myšlenkami v temnu noci. Pardál, který to však spatřil, hrozebně zvolal: "Stůj! Zůstaň zde! Kdo se dostane do podezření, že by chtěl uprchnout, toho chytí moji jezdcí!"

Emír se opět obrátil, ale neuznal ho ani za hodného pohledu. Pak se posadil na předchozí místo.

"Prosím tě, efendi, pokus se usnout, já však nemohu! Otevřel jsi ve mně bránu, ne klidně, tiše a šetrně, jako otvíráme dveře cizích příbytků, ale násilím, ranami pěstí, pod jejichž silou se tato moje duševní brána zřítíla. Tam za ní však nyní proniklo světlo a teplo poznání. Derou se teď dovnitř postavy a myšlenky, o nichž jsem neměl dříve tušení. Musím je pozorovat, zkoušet, musím s nimi mluvit, musím se jich ptát, co si přejí. A musím jim pak říci, mohou-li zůstat, nebo opět odejít. Měj strpení, až s nimi budu hotov. Zítra ti všechno povím!"

Položil se na zem, sedlo použil jako polštáře, protáhl se s těžkým oddechnutím a ležel zde tiše, nepohnutě, upíraje své oči do hvězdného nebe a já měl v této chvíli jen jediné zbožné přání, aby i v jeho nitru vyšly hvězdy. Přinesl jsem si také sedlo a lehl jsem si vedle něho. V případě, že se v někom probouzí duše, nemáme ho nikdy opouštět, aby poznal,

že jsme mu s radou i pomocí nablízku.

Uplynula více než hodina, když se emír poprvé pohnul. "Efendi, spíš?" zeptal se.

"Ne," odpověděl jsem.

"Jen spi! Neměj o mne starost! Neviděl jsem vánoční slavnost nadarmo a nezúčastnil jsem se jí jen tělesně, ale i duševně! Mohu ti sdělit výsledek poslední hodiny?"

"Prosím tě o to!"

"Poslouchej tedy! Starý, statečný major, který mne dnes tak směle obvinil a dokonce i urazil, by neměl být jen plukovníkem, ale generálem. Vrátime-li se šťastně domů, bude mou první starostí ohlásit mu toto povýšení. Jsi se mnou spokojen?"

"Bůh ti požehnej!" odpověděl jsem, rozradostněn velikým a těžkým vítězstvím, které dovedl nad sebou vybojovat.

"Ano, Bůh ti žehnej. Za tuto jedinou hodinu, kterou jsi zde bez pohnutí proležel, jsi dokázal mnohem více než za všechna uplynulá léta!"

"Pak prosím, abys nyní usnul! Dost na tom, probdím-li noc sám. Nepřeji si, aby ses i ty kvůli mně okrádal o zasloužený noční spánek. Tedy: Dobrou noc!"

"Dobrou noc!"

Po těchto slovech jsem se obrátil na druhou stranu a zavřel oči. Jak jsem byl šťasten! Uklidnil jsem se duševně tak, že jsem brzy usnul a časně ráno jsem byl první na nohou.

Druhý den nám ukazovala krajina, kterou jsme projížděli, zcela novou a pro mne velice zajímavou tvářnost. Oživovala se. Vyjadřuj i-li se tímto způsobem, provinují se vlastně vědomě proti logickému vyjadřování, neboť kraj se oživoval - mrtvolami. Zpočátku jen řídké, později však častěji a častěji, setkávali jsme se se stopami po bývalém životě v této pustině. Spatřili jsme zříceniny domů a domků, buď ojedinelé, nebo i celé vymřelé a opuštěné vesnice, které ležely právě vedle naší cesty. Všude tam, kde byla větší skupina rozpadlých stavení, jsme našli také stopy po nějaké vodě, buď potůčku, říčce nebo rybníku. Zříceniny domů byly buď dost zachovalé, nebo úplně rozpadlé. Viděli jsme mnoho opuštěných kamenných lomů, které kdysi dodávaly pevný kamenný materiál pro tyto stavby. Mnohé stavby zbudované z tohoto kamene, s pevně upěchovanými plochými střechami, stmelené věkům vzdorující maltou, vypadaly jako by je obyvatelé teprve včera opustili a nějak obydlí již po staletí prázdná. Pozorovatel pochopil jejich staletou opuštěnost teprve tehdy, když si uvědomil, že nikde nablízku není ani stopa po nějakém stroměčku, keříčku, travičce, dokonce jen pouhém stébélku. Byly zde ovšem stromy při cestách a v dřívějších zahradách, které se daly spíš u domů jen vytušit, ale tyto stromy byly vesměs také již mrtvolami. Nikde nebyla nejmenší stopa po zeleni. Byl to smutný, místy dokonce i strašidelný pohled na tyto kostry bývalé vegetace, jistě dost bujné. Jen málo lidí se zde zastavilo, aby si nalámalo materiál k zažehnutí táborového ohně, ale pospíchalo ihned pryč, aby nevidělo tato místa hrůzy a děsu. I my jsme si počínali podobně.

Emír se v této poušti, mezi mrtvolami domů a stromů, velmi dobře vyznal. Bylo již podotknuto, že v mládí se svými sloužícími prolezl celé Město mrtvých i jeho širé okolí, aby se s ním seznámil. Dnes se od nás již nevzdaloval, ale oddělil mne a Halefa od Pardála a bavil se s námi. Dělo se to ovšem v takové vzdálenosti od zajatce, že ten nemohl slyšet, o čem jsme mluvili. Dozvěděl jsem se, jak se jmenovaly vymřelé osady, kam vedly zaváté cesty, čím se zaměstnávalo obyvatelstvo těchto míst a vůbec všechno, co emír o této krajině věděl. Popsal mi také Město mrtvých, ale nebudu zde jeho líčení opakovat, neboť by daleko vyběhalo z rámce mého vyprávění.

Zmínil se také o tamních vězeních, do nichž byli zavíráni pouze vojáci a lidé, kteří se provinili politicky, ne však zločinci jiného druhu. Propátral i tato vězení a podrobně je znal.

"Znáš i vězení číslo pět, do něhož máme být zavřeni?" zeptal jsem se.

"Právě tak dobře, jako všechna ostatní," odpověděl.

"Má nějaké tajemství?"

"Nemá, skutečně nemá!"

"Víš to bezpečně?"

"Zcela určitě!"

"Ale strážce cisterny mne upozornil, že neznáš všechna tajemství Města mrtvých, že té do všech nezasvětili!"

"Tak? Tvrdil něco podobného? Kdo mu řekl, jak mnoho nebo jak málo o nich vím? Může pouze něco tušit, ale nemůže vědět nic určitého. Je to nepatrný, bezvýznamný sluha, který dohlíží pouze na studnu, cisternu, roznášáče vody a jejich velbloudy. Takové lidi přece nezasvěcujeme. Copak ti povídal?"

Opakoval jsem mu celou svoji rozmluvu s tímto člověkem. Poté, jak se zdálo, přece jen trochu znejistěl.

"Donedávna jistě nic nevěděl," pravil emír. "Nyní však naslouchal, co si důstojníci a vojáci mezi sebou vypravují. Tedy tito tři že vědí víc než já? Džunubistanský mahaláma, ardistanský mahaláma a BAŠ islámi, kterého jsem nechal uprchnout, protože jsi mi tak radil? První z nich je nyní neškodný, je v zajetí Usulů. Ani druhý mi nemůže uškodit. Třetího, doufám, že brzy dopadnu a pak mi ani nenapadne, abych ho zase pustil na svobodu!"

"Je správné, že zde mluvíš o neškodnosti a bezpečí?" zeptal jsem se. "Osoby ti ovšem uškodit nemohou, ale věc sama v sobě zůstává nezměněna."

"Která věc?"

"Že ta trojice ví více než ty sám. Je-li na tom něco pravdy, pak existují tajemství, o nichž nemáš tušení, a tato okolnost pro nás může být nad jiné nebezpečná!"

"Tímto nebezpečím jsi vinen ty, nikoliv však já!"

"Jak to?"

"Kdybys mne nepřinutil, abych BAŠ islámiho pustil, nemohl by Pardálovi o tajemstvích nic sdělit!"

"Mýlíš se, oba byli jistě dávno před tím, než jsi ho propustil, již domluveni. Již dvakrát jsem přeslechl od tebe toto

obvinění a proto spěchám, abych ti sdělil, že v mých očích je BAŠ islámi sice fanatikem, ale jinak blahosklonným a spravedlivě smýšlejícím mužem a že mám ve zvyku napravovat chyby, kterých jsem se dopustil. Ostatně se teprve ukáže, je-li chybou to, co za chybu považuješ. Jedeme-li nyní vstříc nějakému nebezpečí, neleží vina na mně, ale na tobě, neboť je zcela možné, že opravdu neznáš všechna tajemství Města mrtvých, jak jsi mne ujišťoval. Záleží hlavně na tom, není-li vězení číslo pět tak podezřelé, jak se domníváš.

Dovol mi otázku, zdali leží o samotě, nebo souvisí-li s jinými budovami?"

"Leží o samotě. Nedaleko břehu vyschlé řeky. Je zcela poutivě a bezelstně vystavěno, čtyřhranné, přízemí a první patro s plochou střechou. Nahoře jsou menší, dole větší vězeňské místnosti, do nichž nás patrně chtějí vsadit. Stavení je obklopeno dvorem, jehož zeď nepřesahuje o mnoho výšku dospělého muže."

"Je nádvoří malé?"

"Ne, je velmi veliké, neboť v něm stojí i obydlí nejvyššího strážce všech těchto vězení, několik zásobáren a koníren, kde budou umístěni naši koně."

"Vězení tedy nemá nějaké dvojité zdi nebo podobné zařízení, za nimiž by na nás mohlo číhat nebezpečí, o němž nemáme tušení?"

"Ne. Nebylo také třeba podobných zařízení tam, kde nouze o vodu je dostatečným prostředkem k zabránění útěku. Kdo se odváží uprchnout, zahyne cestou. Proto musíme ušetřit veškerou svoji vodu, jinak bychom byli ztraceni jako všichni ostatní! Doufám, že jsem tě v této věci upokojil, zcela upokojil!?"

Nebyl jsem ovšem vůbec spokojen, naopak! Jeho jistota se mi zdála být naprosto neodůvodněná a vyvolávala u mne právě opačný dojem, ne však ten, který zamýšlel. Nezmiňoval jsem se sice o tom, ale předsevzal jsem si, že neudělám krok, abych se dříve ve své známé opatrnosti nepřesvědčil, že nám z žádné strany nehrozí nebezpečí.

Ten den jsme třikrát použili napájecí stanice. Dvakrát dopoledne a potřetí k večeru. Počínali jsme si jako včera. Ušetřili jsme vlastní vodu a použili tu, kterou byli zásobeni strážci. Čím dále jsme dnes jeli, tím více jsme nacházeli stopy bývalého bujného života a zaniklé kultury. Poznali jsme z toho, že se již blížíme ke starověké rezidenci. Krajina byla opět hornatá a když jsme nakonec k večeru zajeli na vysoký a široký horský hřbet, spatřili jsme hluboko pod námi ležet cíl své cesty.

Vyhrazuji si na jiném, vhodnějším místě podrobně popsat toto zvláštní Město mrtvých. Podotknu jen, že město muselo být velice krásné. Zastavili jsme se při prvním jeho spatření, abychom je obsáhli svým pohledem, neboť není možné říci, že jsme se chtěli tím pohledem pokochat. Byl to celkem hrůzokrásný pohled, ale byl také krátký, neboť nás z něho vyrušil důstojník, velící svým padesáti jezdcům, který nás se svým oddílem daleko předjel, protože ho ani nenapadlo, aby se zastavil kvůli pohledu na město. Volal na nás, abychom se nezdržovali, že cesta do vězení číslo pět je ještě dost dlouhá a že za půl hodiny se již úplně setmí. Poslechli jsme jeho vyzvání.

Když jsme sjížděli z horského hřbetu a já spatřil mohutné pevnostní hradby z kyklopského zdiva, zmocnil se mne přece jen trochu strach před tím, co nás očekává. Tyto hradby a jejich věže byly tak vysoké a pevné, že pro člověka, který se jednou ocitl za nimi, nebylo z nich úniku. Proto jsem se také zeptal emíra, ovšem tak, aby to slyšel jen on:

"Zavřou nás snad tam naproti?"

"Ne," odpověděl emír. "Ale i kdyby to tak bylo, mohl by jsi být bez starosti. Dobře se tam vyznám a postačí jen chtít a budu na svobodě."

"Kde leží to číslo pět?"

"Před těmi pevnými hradbami, které ti, jak se zdá, nahánějí strach. Vidiš vyschlé koryto řeky a tři kamenné mosty vedoucí přes ně? Protější břeh je opatřen umělou zdí. Vidiš ten velký a široký oblouk, který se v této zdi otevírá? Poněkud níže pod prostředním mostem!"

"Ano. Zdá se, že je to vyústění nějaké bývalé stoky."

"Nebyla to stoka, ale říčka, přítok hlavní řeky, která volně vtékala do veletoku, později ji však překlenuli. Nad tímto ústím vidiš veliké pobřežní prostranství, na jehož západní straně spatřuješ čtverec zdí, táhnoucích se kolem dvou stavení, jednoho hlavního a jednoho vedlejšího. První z nich je naše vězení číslo pět, druhé je pak obydlím nejvyššího strážce, o kterém jsem se ti již zmínil."

"Hm! Toto vězení nevypadá nijak vážně a nebezpečně!"

"A také není nijak nebezpečné! Nikdo na světě nás tam neudrží!"

Útěk není nemožný, ale naopak velice lehký. Jediným nebezpečím je jen nedostatek vody po cestě. My však máme svoje měchy naplněny."

"Potřebujeme však také mnoho vody! Pět lidí, sedm koní a čtyři velcí psi už spotřebují hodně tekutin! Jde nám o život a není zde na místě veliká bezstarostnost. Pro nás je nyní hlavní otázkou, je-li naše budoucí vězení stavěno bez zálužnosti. Nejsou-li v něm zrádná propadliště, dvojité zdi a podobné pěkné věci."

"K tomu mohu klidně říci, že ne. Bydlel jsem jako chlapec u tehdejšího nejvyššího strážce a prolezl jsem v těch budovách všechny rohy a kouty. Kdyby tam bylo něco podobného, jistě bych to našel a také strážce by mi to sdělil, jako mi sdělil i jiné věci, o nichž nesměl mít nikdo jiný tušení."

"Mohu být v tomto směru upokojen?"

"Naprosto!"

Řekl to tak přesvědčujícím tónem, že jsem mu musel uvěřit. Byl bych ho také jistě urazil, kdybych se nedal uspokojit. Sjeli jsme už pak mlčky z horského hřbetu, projeli rovně městem a konečně přejeli po prostředním kamenném mostě na již zmíněné pobřežní prostranství, na jehož západní straně leželo naše vězení. Nevypadalo však skutečně jako vězení! Jak bylo již podotknuto, nebyly hradní zdi vyšší než vzrostlý muž. Každé dítě by je přelezlo. Když jsme jeli kolem, díval jsem se pohodlně přes zeď do dvora, aniž bych se musel vztyčovat ve tmenech. Hlavní budovu bylo možné zcela dobře přehlédnout. Nebylo v ní jediné okno, ani v přízemí, ani v poschodí. Okenní otvory zely na nás otevřenou

prázdnou. Bylo třeba jen vylézt, aby byl člověk na svobodě! Nebylo to k smíchu? Ulehčilo se mi u srdce, které před chvílí bilo ještě trochu stísněně.

Hlavní brána nebyla na říční, ale na protější straně. Zastavili jsme před ní. Slunce zapadlo, začalo se smrákat.

"Jsme u cíle!" zvolal velící důstojník a dal pokyn svým jezdcům, aby nás ze tří stran obstoupili, na čtvrté straně byla zeď.

"Ano, jsme u cíle!" opakoval i "generál".

Pardál si zhluboka oddechl a řekl:

"Dojeli jsme! Teď přestávají žerty a nastává vážné jednání! Jsme nyní konečně svobodní?"

"Ano," přisvědčil jsem, protože emír neodpovídal.

"A odevzdáte se svému osudu?"

"S radostí!"

"To znamená, že projedete touto branou do vězeňského dvora, aniž byste se bránili?"

"Ano, slíbili jsme to a slib dodržíme!"

Halef jej i "generála" rozvázal. Vrátili jsme jim jejich zbraně, načež oba seskočili z koní. Pardál se tvářil zvláštním způsobem. Díval se na nás, kteří jsme zůstali v sedlech, potměšilýma očima a řekl:

"Chtěl jsem dostat vlastně vaše koně i psy. Vím však, že tyto bestie jsou naučeny tajným kouskům a proto se toho vzdám. Ponechte si je. A nyní nadchází rozloučení!"

Šel sám k vratům, uchopil na nich visící paličku a zaklepal. Zdálo se, že uvnitř na toto zaklepání čekali. Určitě nás viděli přijíždět. Brána se ihned otevřela. Byla, jak jsem nyní spatřil, dvojí s vnějšími a vnitřními vraty. Obojí vrata byla dvoukřídlová. Jedněmi se vjíždělo z volného prostranství, druhými se vjíždělo do dvora. Mezi vraty byla místnost, kde byli vězni přijímáni a kde se museli podrobovat prvním formalitám. Bylo to dost velké místo, že jsme se tam na koních i se psy všichni dobře vešli. Emír sice mluvil jen o zdi, ne však o tomto přijímacím prostoru, ale nebyl proto důvod se hned při prvním kroku znepokojovat. Nebyl k tomu také čas, neboť sotvaže se otevřela obojí vrata najednou, objevil se za nimi muž, který nás vyzval, abychom vešli, což emír hned učinil. Já jej následoval a Halef s oběma usulskými princí vjeli pak bez váhání za námi.

"Pozdravujte džirbaniho a mého dobrého bratříčka!" volal za námi Pardál. Pak byla vnější i vnitřní vrata s hlukem přiražena a my se ocitli v úplně temnotě.

"Alláh kerím!" vykřikl Halef. "Copak tohle znamená? Není to snad past?"

"Zajisté!" odpověděl jsem.

"Ne!" odmlouval emír. "Strážce ihned zase bránu otevře, vnější ovšem zůstane uzavřena."

"Kdo však vrata zavřel? Lidskou rukou se tak nestalo," řekl jsem. "Pardál to přece nebyl!"

"Pak se to tedy stalo asi pomocí nějakého mechanického zařízení, kterých je zde ve Městě mrtvých dostatek!"

"Ubezpečil jsi mne však, když jsi mluvil o vězení číslo pět, že zde nic podobného není. Seskočme z koní, rychle, rychle! A zkusme otevřít!"

Ale ještě než jsem se mohl úplně sesunout ze sedla, ozvalo se pod námi jakési chraptivé skřipění, jako by se točila naolejovaná vozová kolečka a půda se nám začala pod nohama snižovat. Emír hlasitě vykřikl. Halef vykřikl i oba usulští princové. Čtyři psi začali hlasitě štěkat. Já však byl potichu, zde platilo neztrácet hlavu a zachovat chladnou rozvahu. Nespouštěli nás příliš hluboko, sotva tři nebo čtyři výšky dospělého muže, pak se začala podlaha snižovat k jedné straně, takže vytvořila nakloněnou rovinu. Sklouzli jsme po této straně dolů, všichni, lidé i zvířata. Kdyby nebyla naše zvířata tak ušlechtilá a poslušná, mohl v tuto chvíli nastat podivný zmatek. Takto jsme to odnesli jen několika nárazy a odřeninami.

"Světlo! Rychle světlo!" poručil emír.

"Ne! Nerozsvěcejme! Vyčkejme!" odpověděl jsem.

"Proč?"

"Poslouchej!"

Skřípot se ozval znovu. Podlaha nás složila stranou a nyní se opět začala zdvíhat nahoru. Zároveň se ozval shora Pardálův hlas:

"Tohle jste neočekávali, darebáci, co? Bylo to tajemství džunubistanského mahalámy a mého starého věrného BAŠ islámiho!"

"Nevídané!" odvětil mu rychle Halef a hlasitě se smál. "Zveme se na svatbu, až jeho dcera vstoupí s tebou na trůn!"

Malý, obhroublý chlapík nedovedl chvíli mlčet. Raději by snad přijal ránu, než by něco zůstal Pardálovi dlužen.

Pardál mu sice odpověděl, ale jeho odpověď k nám již nedolétla, neboť zatím podlaha nahoře již opět pevně přilehla a otvor byl uzavřen.

"Proč nechceš rozsvítit?" zeptal se emír.

"Chci světlo, ale ne hned teď," odpověděl jsem. "Myslím, že nás budou ještě dlouho pozorovat a nechci, aby věděli, že si můžeme dovolit tolik světla, kolik budeme potřebovat. Máš snad tušení, kde se nyní nacházíme?"

"Ne. Mohl bych ti sice odpovědět, že se přirozeně nalézáme pod vězením číslo pět, ale to by nebyla moudrá odpověď."

"Ovšemže ne. Naše záchrana spočívá nyní jen v tom, že zachováme chladnou rozvahu a že neuděláme ani krok dále, dokud se nepřesvědčíme, kam nás přivedl krok předchozí. Nejdříve ať vezme každý svého koně za uzdu a my s Halefem se ujmeme svých psů, aby zvířata zůstala klidná!"

Chvilí trvalo, než jsme tak všichni mohli učinit.

"A nyní zjistíme, na kterou světovou stranu jsme z podlahy sjeli."

"Na západ," odpověděl Halef. "Stál jsem již nahoře tváří k západu a od té doby jsem se neotočil."

"To by souhlasilo. Volné prostranství, na němž vězení stojí, leží nad ústím přítoku velké řeky, o němž jsme mluvili, sjíždějící z horského hřbetu. Pamatoval jsem si velmi přesně dvě věci, totiž kde leží toto ústí a kde vězení. Řečiště se vine právě pod vězeňským dvorem. Jsem tedy přesvědčen, že se nyní nacházíme v klenutí, které bylo zřízeno nad řečištěm. Kdybychom mohli tímto kanálem projít k východu, došli bychom jistě k ústí řeky a byli bychom na svobodě. Tuším však, že to nebude možné. Zasypali jistě chodbu, aby se vězni nedostali ven. Co je ti o tom známo?"

S touto otázkou jsem se obrátil k emírovi.

"Nic o tom nevím," odpověděl, "jen mluv dále, efendi!"

Pokračoval jsem tedy:

"Pustíme-li se k západu, projdeme chodbou pod vojenskou částí města. Znáš snad místo, kde tento kanál vyústí uje z druhé strany?"

"Neznám a stydím se za to. Chlubil jsem se svou podrobnou znalostí Města mrtvých a teprve nyní uznávám, že vlastně nic nevím!"

"Nevadí!" těšil ho Halef. "Také nevědomost je někdy velmi pěkná věc. Prospěje člověkově někdy více než celá věda. Jen má-li při tom člověk trochu důvěry v Alláha a v sebe. Já a můj sidi jsme již vyvázli z horších omáček a budeme si vědět rady i zde. Jen dávej pozor, jak nám můj sidi pěkně poví, co teď budeme dělat!"

"A proč jsi to neřekl hned sám?" zeptal jsem se ho trochu ironicky.

"Protože to nevím!" odpověděl.

"Tak! A co já? Já to mám a musím vědět?"

"Zajisté!"

"A proč?"

"Je to tvojí povinností! Už jsi mne na to tak zvykl, že vždycky sám přemýšlíš a já tvoje plány provádím. Ty jsi byl při všech našich hrdinstvích vždy mozkem a já rukou. Tak tomu bude i zde. Jen přemýšlej, sidi! Co vymyslíš, to provedeme!"

"Nemohli bychom jednou udělat malou změnu, abys ty přemýšlel a já prováděl?"

"Ne, to nejde. My jsme tu čtyři osoby a ty jsi jenom sám. Nemohl bys naprosto provést všechno, co bychom zde dohromady vymysleli. Ať to tedy zůstane při starém."

Jeho bezstarostná nálada mi přišla velmi vhod. Působila jistě i na ostatní. Přistoupil jsem tedy na jeho návrh a pokračoval jsem:

"Dobrá tedy! Chci se pokusit, abych vyplnil tvoje přání. Nejdříve se přesvědčíme, zdali průplav, v němž se nacházíme, je k východu schůdný. Kdyby to tak bylo, dospěli bychom k ústí řeky a tímto do hlavního řečiště a byli bychom na svobodě. Myslím si však, že se touto stranou asi sotva dostaneme ven, neboť Pardál jistě podrobně prohlédl tato místa, než nás sem zavřel. Nebude nám tedy nic jiného, než pátrat k západu."

"Začneme tedy! Rozsviťme světlo!" řekl emír netrpělivě.

"Ne, ještě ne. Ještě počkáme. Domnívám se, že nahoře stále ještě poslouchají. Nechci, aby viděli, že máme světlo a že o věci uvažujeme chladně, místo abychom si zoufali, jak se jistě o nás domnívají."

Emír se musel, i když nerad, podrobit. Čekali jsme skoro hodinu a ukázalo se, že jsem měl pravdu. Stalo se za tuto dobu dvakrát, že shora podlahu spustili tak daleko, aby mohli po stranách dohlédnout dolů. Také hlasy k nám doléhaly, ale jen tlumeně, takže jsme nemohli slovům rozumět. Nebylo sice absolutně třeba, abychom tak dlouho čekali, ale chtěl jsem naše nepřátele ukolébat v bez-starostnosti. Čím více byli přesvědčeni, že nemůžeme uniknout, tím méně na nás budou dávat pozor. Když však uplynula hodina a nahoře se už nic nepohnulo, otevřel jsem svůj balík a rozsvítil jsem.

Hned v první chvíli jsme se přesvědčili, že východní stranou uniknout nemůžeme. Kanál byl na této straně nejen zasypán, ale i vyplněn velikými skalními balvany, z nichž ani jediným bychom spojenými silami nepohnuli. Nezbylo nám tedy nic jiného, než se obrátit k západu.

Zde jsme měli volnou cestu. Průplav se nepodobal ani v nejmenším nějaké důlní štolě, byl naopak vysoký, že by jím snadno prošel muž s druhým, který by mu stál na ramenou, a tak široký, že jím mohlo projít vedle sebe i dvanáct osob, aniž by se dotýkaly ramen. Kvůli této šířce byl opřen ve svém středu sloupořadím, které podpíralo střed klenby. Půda byla úplně rovná a hladká. Byla velmi pečlivě upěchována. Podobala se skoro mlatu. Byl zde dobře dýchatelný vzduch a ani stopa po nějakém vlhku.

"Tohle nevypadá ani jako bývalý vodní průplav, ani jako vyschlé řečiště!" řekl emír.

"Nevyznáš se zde tedy?" zeptal jsem se ho znovu.

"Ne. Nikdy mne nenapadlo, abych vnikl do tohoto kanálu a nevím o něm nic jiného, než jsem ti už řekl. Jak dlouhý asi může být?"

"Dozvíme se to. Budeme počítat kroky. Musíme to ostatně pečlivě dělat, chceme-li se zde zorientovat."

Bylo třeba šetřit světlem, proto jsem naplnil jen dva kahance sezamovým olejem a při jejich světle jsme se pak vydali na cestu.

Šli jsme ovšem pomalu, velice pomalu, neboť kahance vydávaly jen sporé světlo, takže jsme viděli sotva na tři kroky kolem sebe.

Mohli jsme narazit každým krokem na nějakou prohlubeň, otvor v půdě, nebo nějakou jinou záludnou past, která se nám mohla stát osudnou. Nic podobného se však nestalo. Prošli jsme sto, pět set, tisíc kroků

"Tohle je zdlouhavé!" zlobil se Halef.

"A myslíš snad, že nás zde zavřeli pro zábavu?" zeptal jsem se ho.

"Ne, to nemyslím, ale bude-li to takhle pokračovat, posadím se zde a usnu!"

Když jsme napočítali šest set kroků, myslel jsem, že jsme ušli kilometr, ale ušli jsme i druhý kilometr, aniž bychom přišli na konec. Vedli jsme koně za uzdy. I psi se nás drželi a byli potichu, bez nějakého rozčilení. Nyní však začali být nepokojní. Museli jsme je vzít na vodítka. Nechali si to však líbit jen s odporem. Ucht zůstal najednou stát, aby očíchal jakési místo na zemi. Pak zdvihl nozdry, větril, načež se vytrhl a pustil se do tmy, odkud zaznívalo jeho radostné vytí. Acht, Hu a Hi se okamžitě pustili za ním. Nemohli jsme je udržet. Jejich hlasy rozpoutaly v dlouhém, zvukové vlny stokrát odražejícím kanále takový řev, že to vypadalo, jako by se nám z řetězu utrhlá smečka d'áblů.

"Džirbani?" zeptal se emír.

"Patně!" odpověděl Halef. "Náš džirbani a princ Čobanů, pospěšme si!"

Hlasy psů zmlkly a pak jsme slyšeli lidské hlasy. Nebylo však rozumět ani jedinému slovu. Ozvěna zesilovala a pletla jednotlivé zvuky a činila je nesrozumitelnými. Je samozřejmé, že jsme ihned zapomněli na svou dosavadní opatrnost a pomalost. Pospíchali jsme chodbou co nohy stačily. A oba přátelé nám přicházeli právě tak rychle vstříc. Ano, byli to oni. Džirbani a Sádik, skutečný prvorozený princ Čobanů!

Nebudu popisovat naše shledání. Byli stejným způsobem jako my vlákáni do pastí. Byli přesvědčeni, že jedou vyjednávat s ardistanským vládařem. Neměli však tolik štěstí jako my. Přemohli je, odzbrojili a spoutali, jen nohy jim ponechali volné. Když došli k vězení číslo pět, byli také zcela neočekávaně spuštěni do hloubky. Dole si pak navzájem rozvázali ruce. Byli zde již celé dva dny bez vody a bez jídla. Nejvíce strádali žízni, protože jim nedali napít již během dopravy. Chtěli jsme je nakrmit a napojit hned na místě, ale oni nám sdělili, že bude lépe, půjdeme-li s nimi až na konec chodby, kde je větší prostor a kde jsou i sedadla. Přistoupili jsme na tento návrh.

Nenašli před dvěma dny také jinou cestu než tu, kterou jsme se dali my a dostali se na konec kanálu jen po hmatu, až zjistili, že není možné prodat se dál. Kanál byl uzavřen opět umělými skalními kvádry tak uměle přitesanými, že by je člověk mohl považovat za přirozené. Jemné a velmi dobře spárované trhliny a mezery mezi jednotlivými kameny působily dojem dokonalé přírody. Chodba se tam, kde končila, zároveň rozšiřovala do velkého čtyřhranného prostoru, který se podobal velikému sálu a byl opatřen kolem stěn kamennými lavicemi. Tam jsme se usadili.

Zde v tomto podzemí, jen slabým přísvitem kahanců osvětleném prostoru, se spatřili džirbani a emír poprvé v životě. Nejprve jsme dali oběma ubožákům pití. Pak jsme rozsvítili několik přinesených svíček, abychom se alespoň na kratší dobu mohli zřetelně vidět. Emír podal džirbanimu ruku a on ji podržel ve své. Prohlíželi si jeden druhého mlčky a aniž by se jen pozdravili. Pak se emír posadil na lavici při stěně a obrátil se ke mně:

"Zde není pravé místo k výměně pozdravů mezi knížaty a vojevůdci. Že se chceme vidět a domluvit, si vymyslel Pardál, ale tato jeho lež se stala skutečností. Tak ruka Prozřetelnosti mění zlo na dobro. Zde však nebudeme konat svoji poradu. Zde nejsme pány ani vlastního osudu, jak bychom se mohli odvážit rozhodovat o osudech jiných? Zde jsme jen lidmi, lidmi potřebujícími pomoc, kteří se nacházejí v největší bídě a starostech. Jakmile bude nebezpečí zažehnáno, budeme opět těmi, jimiž jsme byli kdysi. Nyní se však ptám, efendi, tebe, co soudíš o našem nynějším postavení? Je beznadějně nebo ne?"

Odpověděl jsem mu rychle a určitě:

"Nemusím je ani zkoumat a mohu ti říci, že o nějaké beznadějnosti nemůže být vůbec řeč."

"Děkuji ti. Tím mne upokojuješ. Nenajdeme-li však ani zde východ?"

"Pak se vrátíme tam, odkud jsme přišli. Pohyblivá podlaha přijímacího prostoru byla pro nás až dosud osudná, proč bychom nyní nemohli z ní čerpat pro sebe prospěch? Pohyb podlahy se jistě řídí závažími a pákami. Kdyby se tato nacházela nad zemí, museli bychom se vzdát veškeré naděje. Nahore u zdi mezi bránami však pro ně nebylo nejmenší místočko. Musíme je tedy hledat pod zemí a jsem přesvědčen, že je nalezneme. Jakmile se to stane, nemůže nás žádný Pardál nutit, abychom byli jeho vězni déle než budeme chtít."

"To zní povzbudivě! Kdo by si to pomyslel! Spoléhal jsem se na znalost zdejších místností a teď jsem zcela odkázán na tebe. Chceš nám říci ještě více?"

"Ano. Není totiž ještě naprosto dokázáno, že bychom se odtud museli vracet. Tento prostor je vybudován uměle. Nikdo si však nepostaví pokoj nebo světnici, do které by musel vážit čtyři kilometry cesty, chce-li se tam posadit. Jsem naopak přesvědčen, že jsou zde dveře, které vedou ven, na vzduch."

"Nevidím je!"

"Rovněž je nevidím. Ale hledejme je. Jsou-li zde nějaké, nejsou to ovšem dřevěné dveře, nýbrž kamenné, skládající se z jednoho nebo dvou těchto balvanů, které jsou tak umělecky přitesány, že trhliny mezi nimi se zdají být přirozenými. Takové kamenné dveře by však byly velice těžké a neovladatelné, kdyby se pohybovaly ve stěžích. Proto se domnívám, že budou buď na válcích, nebo na kolečkách. Jestli to tak je, najdeme jistě na zemi stopy, které není možné zahladit."

"Myslíš tedy, že postačí prohlédnout podlahu, budeme-li se chtít přesvědčit o existenci dveří?"

"Ovšem."

"Dobrá, hledejme tedy!"

Lampičky a svíčky byly tedy skloněny k zemi a sotvaže se to stalo, už Halef volal:

"Sidi, už to mám! Už to mám!"

"Copak?" zeptal jsem se. "A že tak rychle?"

"Ano, rychle, velmi rychle! Kolejníci a zde ještě jednu, tedy dvě! Pojdte sem!"

Půda byla vydlážděna silnými kamennými plotnami, v nichž byly vytesány dvě rýhy, které v tomto případě nemohly být ničím jiným než kolejnicemi. Plotna, v níž byly kolejnice vtesány, neležela rovně, ale pozvolna se zdvíhala ke stěně, tvořila tedy od stěny spád. K této plotně přiléhala druhá, rovněž opatřená kolejnicemi, která také neležela rovně a

zdvíhala se opět na druhou stranu do výše. Dveře tedy byly přizpůsobeny tak, že se otvíraly a zavíraly vlastní vahou. Nejdříve sjížděly dolů, pak se zastavily, načež vykonávaly tutéž cestu zpět k otvoru.

Kolejnice zde tedy byly. Nyní se naskytla otázka, který z kamenů tvoří dveře. Přirozeně ten, zpod něhož kolejnice vybíhaly. Prozkoumali jsme jej, stál však pevně a nehybně. Byl tedy nějakým způsobem přidržen. Kdyby se nám podařilo tento odpor tajemného zařízení překonat, jistě by se pohnul. Pustili jsme se tedy do podrobného zkoumání jeho nejbližšího okolí. Byla nám především nápadná dvě místočka jinak zbarvená než ostatní skály. Tato místa se nacházela po straně vedle štěrbin mezi kamenem, který tvořil dveře a vedlejším kamenem. Pokusil jsem se na nich škrábat nehtem, drobila se. Použil jsem nože. Nyní pokračovala práce rychleji a brzy se objevily dva otvory, podobné těm v automatech, určeným pro vhození mince. Byly ucpany navlhčeným, ze země sebraným prachem, aby je nikdo neviděl. Byl to stejný způsob, jakým byly zamazány trhliny u Andělské studny nad Katarským průsmykem. To bylo nápadné.

"Dírka, díрка, klíčová díрка, je to pravda, sidi?" volal Halef.

"Zdá se tak," odvětil jsem.

"A naproti na druhé straně rovněž?"

"Podíváme se!"

Když jsem odstranil prach i tam, objevil se otvor navlas podobný prvnímu.

"Tohle je zvláštní, velmi zvláštní!" divil se emír. "Ale teď klíč! Kdepak asi bude klíč? Snad zde leží někde uschován!"

"Tomu nevěř. Podobný předmět nikdo neukryje na místo, kde nastává nejtěžší přání ocitnout se v jeho majetku. Ale počkejte!"

Vzpomněl jsem si na ten klíč v noži, který ztratil džunubistanský mahaláma na tábořišti, kde jsem ho druhý den potom našel. Měl jsem ho dobře uschovaný. Vězel v nejpevnějším růžku mé sedlové brašny. Vytáhl jsem jej odtud a zahrnul střenku do potřebného úhlu. Pak jsem vsunul špičku do klíčové díry a otočil jsem. Šlo to! Byl bych snad hlasitě zajásal! Tušil jsem, že tento nůž nám může být potřebný i jindy a na důležitějších místech.

"Dovede otevřít, dovede otevřít!" vykřikl emír velmi udiveně.

"Ó, můj efendi dovede všechno a já to dovedu po něm!" odpověděl Halef velmi pyšně.

"Řekl jsem mu, že se na mne může spolehnout a nyní jsem nucen spoléhat se na něj. Prosím, efendi, otevři i druhý otvor," žádal emír.

"Až odejdeš, dříve ne!"

Emír totiž stál právě před kamenem, který se měl pohybovat. Proto jsem dodal:

"Protože by tě těžké dveře, jakmile se otevrou, strhly k zemi a rozmačkaly."

Emír rychle uskočil stranou. Vstrčil jsem nyní špičku nože do druhého otvoru a klíč zde fungoval jako prve. Jen jsem jím otočil, již se začal kámen pohybovat.

Vystoupil ze zdi, sjel po kolejnicích po první plotně dolů, pak opět vyjel po druhé plotně nahoru a sám se zastavil. Postačil však jen nepatrný náraz, aby se opět vrátil na své místo ve zdi. Vproudil k nám chladný, čistý vzduch. Koně jej dychtivě nasávali do plic.

"Zachráněni!" zvolal emír.

"Oho!" pochyboval Halef.

"Ne tak hlasitě!" varoval jsem ho. "A rychle zhasněme světa! Nevíme kam přijdeme! Naše záchrana není ještě skončena. Myslím, že právě nebezpečí nastává teprve nyní. Vystupme opatrně ven! A především ticho! Úplné ticho!"

Venku byla skoro taková tma jako v nitru průplavu. Teprve po nějakém čase, když si oči na tmu zvykly, jsme poznali, že se nacházíme v nějaké kolonádě, nebo verandě, vytesané hluboko do skály, podpírané na okraji mohutnými sloupy, na nichž spočívaly horní skály. Skály nad námi bránily vidět na nebe. Z okraje verandy jsme však mohli zahlédnout hvězdy zářící nad námi. Čistý, zřetelný rozhled zde ovšem nebyl možný. Obrisy chvíli splývaly, pak se opět rozcházely v temnotě. Emír vedl až dosud docela jiný život než já a Halef. Jeho smysly nebyly zostřeny. Tvrdil, že nevidí nic jiného než hvězdy. My však i přes to, že bylo temno, poznali, že se nacházíme v jakési kotlině příkrých stěn, v jejímž středu byla deska, nad kterou se vznášela nějaká okřídlená postava, snad socha.

"Máš nejmenší tušení, kde to jsme?" zeptal jsem se emíra.

"Ne," odpověděl.

"Stojíme zde ve velikém kruhovitém nebo elipsovitém kotli, jehož stěny vystupují kolmo do výše."

"Žádný takový kotel zde není," tvrdil emír.

"A přece! Vždyť jej vidím před sebou! Ve středu tohoto kotle stojí jakýsi ostrov a na něm nějaká socha."

"Socha? Jaká je to socha?" zeptal se rychle.

"Patrně anděl, neboť vidím křídla!"

Emír hlasitě vykřikl:

"Alláh nás chraň před "

Přerušil jsem jeho řeč, uchopil ho za ruku a varoval ho:

"Ne tak hlasitě, jen ne nahlas! Musíme být opatrní!"

Opakoval předešlé a dokončil svou větu:

"Alláh nás chraň devíticásého a desetkrát kamenovaného šejtana! Myslím, že se nacházíme na nejhrůznějším a nejnebezpečnějším místě světa!"

"Na kterém místě?"

"Na Mahalámově jezeře!"

"Mahalámově jezeře? Nikdy jsem o podobném jezeře neslyšel!"

"Protože jsi cizinec a z daleka! Až z Evropy! Asiat však zná jeho strašlivou pověst a zdaleka se mu vyhýbá!"

"Proč?"

"Poněvadž se zde staly ukrutnosti, rouhání proti Alláhovi, hříchy a zločiny, které nejednou, ale tisíckrát volají k nebesům a z nebe opět na zem."

"Kdo je spáchal?"

"Lámaističtí knězi."

"Na kom?"

"Na všech, kdo se jim odváží stavět na odpor. Nebyli to vlastně knězi, ale ďábloví služebníci. Vyprávějí se o nich věci, kterých vlastně ani lidé nemohou být schopni."

"Vyprávěj tedy! Jsme, jak se zdá, na pravém místě pro podobné vyprávění. Pojď, posad' se! Jsou zde lavice, právě tak jako v průplavovém prostoru."

Přitáhl jsem ho na jednu z těchto kamenných lavic. Následoval mne nerad.

"Nesmí se o tom mluvit!" řekl.

"Proč ne?"

"Protože je to nebezpečné a zvláště kdyby se stal zázrak, že jsme se ocitli skutečně u Mahaláмова jezera. Říká se: Běda tomu, kdo se odváží navštívit kotlinu bývalého jezera, nebo jen shora do ní pohlédnout! Nelze také vůbec k jezeru sestoupit. Nikoho na světě také ani nenapadne, aby ho hledal, neboť panuje přesvědčení, že by mu to přineslo jen zkázu. Nemluví se o něm a nemyslí se na ně. Proto říkám, že snad podobné místo ani neexistuje. A proto také nemám dosud důkazy, že bychom se u Mahaláмова jezera nacházeli."

"Tohle je zajímavé! Jak je to tedy s tím jezerem?"

"Vypráví se o něm pověst, které kdekdo věří!"

"Věříš jí i ty?"

"Proč bych nevěřil? Je mnoho věcí na světě, pravda, a lidé myslí, že jsou to pohádky."

"Vyjádřím tuto tvoji myšlenku poněkud pravděpodobněji:

V mnohých pohádkách nebo pověstech je skryto jádro pravdy, jen je třeba umět je vydobýt ze slupky! Možná, že i zde to tak je. Prosím tě, vyprávěj!"

Ještě chvíli váhal. Bojoval s vrozenou či navyklou bázní, ale pak přece začal:

"Bylo to v době, kdy přítok řeky nebyl ještě překlenut a tekla volně. Tenkrát žil nejproslulejší mahaláma ze všech, co jich kdy vládlo. Lid ho miloval, ale šejtan jej nenáviděl. Dočkal se svých stých narozenin a v den jejich oslavy šel na procházku po břehu říčky. Prochází se, pomyslel si: Kdybych mohl dožít ještě jednoho sta let, jak bych učinil své poddané šťastnými! Náhle před ním stanul šejtan a pravil: 'Může se stát, co si přeješ!' Zdvihl ruku. Ozvala se tak ohromná rána, že se celá země zachvěla. Otevřela se před mahalámou. Vznikl zde široký a hluboký kráter, v němž zmizela říčka a kolem jeho okraje vyrostly vysoké skalní stěny, příkré a nedostupné lidské noze. Mahaláma se velmi ulekl. Šejtan však pravil: 'Upokoj se, nic se ti nestane. Přišel jsem, abych ti splnil přání a ne abych tě zničil. Budeš živ právě ještě sto let a tvůj národ má být ještě šťastnější než nyní. Za to žádám od tebe jen jediné.' Mahaláma se zeptal, co by to bylo. Ďábel odpověděl: 'Voda říčky, která zdánlivě zmizela v tomto kráteru, v něm vystoupí, takže zde vznikne jezero. V tomto jezeře utopíš všechny lidi, kteří tě urazí nebo zarmoutí.' Mahaláma se zasmál a řekl: 'Nežádáš-li skutečně nic jiného, tento slib ti milerád dám, neboť neexistuje člověk, který by mne urazil nebo zarmoutil. Všichni mne milují. Budu žít skutečně sto let, když i teď tvůj návrh přijmu?' 'Ano,' odpověděl šejtan. 'Budeš žít dokonce ještě déle než sto let, a sice tak dlouho, až naházíš do jezera tolik lidí, že jeho voda vyschne a jezero opět zmizí. Neurazí-li tě nikdo, nemusíš nikoho topit. Kdybys byl však uražen a viníka neutopil, v tu hodinu zemřeš sám a tvá duše bude náležet mně na věky věků!' A mahaláma, který si přál být ještě sto let živ, podepsal tuto smlouvu s šejtanem svou krví. Byl přesvědčen, že nebude muset ani jediného člověka obětovat, protože ho až dosud všichni milovali. Když však lidé spatřili, jak voda říčky, která je tolik roků živila, zmizela v kotlině utvořené z nedostupných skal, našel se přece jeden mezi nimi, který z toho obvinil mahalámu, jenž, když se tak stalo, se nenacházel na nešťastném místě. Mahaláma mu chtěl odpustit, jak byl zvyklý, ale tu se mu zjevil šejtan a ukázal mu tajnou stezku k jezeru, kterou mohl vidět jen mahaláma a dal mu pouze den lhůtu, aby nešťastníka utopil, jinak že zemře sám a propadne duši šejtanovi. Mahaláma tedy uposlechl a ten muž tajně zmizel a nikdo ho už nespapal. To vzbudilo proti mahalámovi podezření. Lidé pak o tom začali mluvit veřejně, ale kdo tak učinil, opustil dům a již se do něho nevrátil. Tím se podezření stupňovalo v jistotu. Přívrženci se proměnili v protivníky, přátelé v nepřátele a zanedlouho byl mahaláma právě tak nenáviděn, jako byl dříve všeobecně milován. Voda v jezeře již dávno vystoupila a prorvala si i odtok a přibývalo i nešťastníků, kteří byli s těžkými kameny na nohou potápěni do jezera. Zpočátku téměř bezdný kráter se nyní naplňoval. Jezero vysychalo stále víc a víc. Neuplynulo ještě ani sto let a již v něm nebylo místo pro nové mrtvoly. Utopence pak vynášela řeka na denní světlo a tím se přišlo i na tisícere vraždy, které zde byly spáchány. Mahaláma byl prohlášen za ukrutníka, pokrytce, hříšníka a zločince. Národ se pak radil, jak by ho potrestal. Šejtan však lid předešel, neboť to byla urážka, kterou mahaláma nepotrestal a odnesl jej do pekla. Ďábelskou mocí vzniklé skalní stěny byly hned od prvopočátku lidem opomíjeny a nenáviděny, ale když vyšlo najevo, co se mezi nimi dělo, tato nenávist se zdvojnásobila. A když nakonec později i říčka s veletokem zmizela a kolem začínal vymírat veškerý život, vyprávěl si lid, že vždy o půlnoci vystupuje duch mahalámy z džehenny na břeh jezera a čeká na zachránce, který by ho z moci šejtana vysvobodil."

Emír se odmlčel, neboť dokončil své vyprávění. I my jsme mlčeli. Vyprávění na nás učinilo neobyčejný dojem. Ne snad pouze svým obsahem, ale i místem, na němž jsme se nacházeli. Teprve po delším odmlčení emír ještě dodal:

"Tak zní stará pověst o Mahalámově jezeru. Co myslíš, efendi, je to pravda nebo lež?"

"Bude to asi obojí, totiž rouchem lži přioděná pravda. Teď ve tmě není možné něco o tom soudit, ale i tato pohádka někdy nalezne své rozluštění, jako všechny ostatní životní problémy přioděné rouchem bájí, protože by jinak nebyly pochopitelné. Je-li tam ta postava skutečně andělem, jsi snad sám tím mužem, který přišel, aby mahalámu vysvobodil z

pekelných muk."

"Já?" zeptal se udiven.

"Ano, ty!" odpověděl jsem.

"Nechápu tě! Nevím, co tím chceš říci?"

"To také není třeba. Není nutné, abys slyšel, ale prohlédl, co jsem tím myslel. To však bude možné teprve až nastane den."

"Nebojíš se tedy Mahalámova jezera, je-li to skutečně ono?"

"Bát se ho? Těším se na něj!"

"A duchové a strašidla, o nichž se vypráví?"

"Pro mne vůbec neexistují. Nejsem ani spiritistou, ani okultistou, nevidím ani duchy, ani strašidla. Naopak, všude tam, kde přede mnou mluvili o strašidlech a já se pak otevřenými očima podíval pověsti pěkně na dno, jsem se přesvědčil, že vše zdánlivě nadpřirozené lze vyložit přirozeně a všedně, jako kteroukoliv přirozenou a všední věc. Jsem přesvědčen, že i zde se bude jednat o věci čistě materiální. Kde vlastně leží toto jezero v poměru k ostatním částem města?"

"Pevnostní obvod jsi viděl. Také vysoké hradby a bašty?"

"Ano."

"Západní část citadely jsi však neviděl. Tato část totiž není obklopena zdí, ale opírá se o kruh skalisek Mahalámova jezera. Tento druh skalisek je nejlepší ochranou, jakou by nemohlo vymyslet ani největší umění stavitele pevnosti. Daleko venku se pak nachází západní pahorkatina, která obklopuje vnější okrsek města. Vystoupíme-li tam na nejvyšší vrchol, můžeme dohlédnout na dno kráteru jezera. Pohled se tu ovšem naskytá jen úzkou skulinou a nelze dohlédnout jezerního dna. Je však vidět hlavu a vrchní část sochy anděla."

"Do kráteru tedy až dosud nikdo nevstoupil?"

"Žádný smrtelník, to je jisté. Ukázalo se ovšem, že o Městě mrtvých vím mnohem méně než jsem myslel. Možná, že tedy snad přece existují lidé, kteří dole byli, nebo sem ještě nyní docházejí. Ale věřím spíš opaku."

"Jestli zde někdo byl, našli bychom jistě stopy, zvláště stala-li se návštěva v nedávné době. Avšak i na to musíme počkat až do rána. Nejdříve se nyní najíme a pak vyspíme."

"Chceš spát? Po takovém rozčilení?" zeptal se emír.

"Nemáš nejmenší důvod k rozčilování. Jen ať Halef vybalí zásoby. Dosud jsme nevečeřeli a také koně a psi musí být nakrmeni a napojeni. Ale tak, aby nám jídlo a voda zůstaly ještě na zítřek."

Myslím sice, že všechno, co budeme potřebovat, najdeme zde -
ale přece "

"Všechno?" zeptal se hádží. "Snad ne i vodu?"

"Ano, dokonce i vodu!" pokračoval jsem pak. "Ale opatrnost nám přece jen velí uschovat si ještě něco pro případ nepředvídané nouze."

Mezitím co Halef obsluhoval především zvířata, odebral jsem se k otvoru, jímž jsme sem vstoupili. Chtěl jsem si ho prohlédnout pokud možno i z této strany a rád bych ho opět uzavřel, abychom byli jisti před překvapením z průplavu. Nesměl jsem kvůli opatrnosti rozsvítit, ale protože jsem již znal tajemství dveří, spoléhal jsem se na hmat, který mi pomůže najít to, co hledám. Dveře se musely nejen zevnitř, ale také odtud zvenčí uzavírat. Proto se dalo očekávat, že i venku budou klíčové dírky. Předpokládal jsem, že budou ve stejné výši jako uvnitř. A sotvaže jsem příslušná místa ohmatl, přesvědčil jsem se, že se nemýlím. Našel jsem skutečně hledaná místa a když jsem je pomocí nože zbavil slupky, kterou byly pokryty, objevily se mi skutečně dva úplně stejné otvory pro klíč jako uvnitř. I klíč se do nich hodil. Uvnitř bylo péro, které odsakovalo a přivíralo, podle toho, jak bylo klíčem otáčeno buď uvnitř nebo zvenčí. Nyní ovšem nebylo těžké dveře zavřít. Myslel jsem, že k tomu bude zapotřebí značná námaha, neboť jsem nemohl jít dovnitř a dveře tlačit, chtěl-li jsem zůstat venku. Domníval jsem se, že budu muset zavírat dveře tahem, ale zde vyvstal nový problém, neboť na kameni nebyl ani kruh, ani nějaký výstupek, za který by jej mohl člověk uchopit. Ukázalo se, že sklon plotny, na níž se dveře pohybovaly, byl tak přesně vypočítán, že stačil pouhý dotek a balvan se dal sám do pohybu, takže jsem musel rychle uskočit, nechtěl-li jsem být sražen k zemi. Když se balvan usadil opět na svém místě, zastavil se a bylo zřetelně slyšet, jak uvnitř zaklaplo péro.

Emír byl se mnou u dveří. Řekl mi, že nemůže jíst a že nepocítí uje nejmenší chuť k jídlu. Že však také nemá hlad. Uchopil jsem jej v místě tepny a zjistil jsem, že emír má horečku!

"Jsi nemocen?" zeptal jsem se.

"Ne," odpověděl emír.

"Jsi tedy jen rozčilen?"

"Ano. A velice! Cítím, jak mi ve spáncích bije krev!"

"A proč? Sáhni si na mou tepnu!"

"Ano, ty, efendi, ty! Jsi zde cizincem a do této záležitosti ti mnoho není! Mne však zaměstnává vně i zevně! Řekni, copak zde musíme tak stát?"

"Proč se tak ptáš?"

"Protože nemám klid, nemohu stát ani sedět! Musím chodit, musím se pohybovat! Nevím, čím to je! Nebyl jsem ještě nikdy tak nepokojný a dojatý!"

"Pojď tedy! Myslím, že se můžeme odvážit vyjít z tohoto sloupořadí ven pod zářící hvězdy!"

"Ano, ano, efendi, jen ven! Do volného prostoru! Pod hvězdnatou oblohu! Jak hrůzně bylo tam v průplavu v těžkém nečistém vzduchu, v hrozném, nekonečném temnotě! Nepřiznal jsem se, ale bál jsem se tam, skutečně jsem se tam bál, jako dítě! Pojďme tedy!"

Vzal jsem ho pod paži. Opustili jsme sloupovádi a vyšli pomalu do tiché noci. Nešli jsme však sami. Moji psi nechali jidla a přišli za námi. Věrná zvířata považovala za svou povinnost doprovázet mne do této temnoty a být po mém boku. Šli jsme tak chvíli mlčky. Hvězdy zářily nad námi a srpek měsíce nám posvítíl i na sochu. Poznali jsme, že socha skutečně představuje anděla, který jako jediná stráž zde stál právě ve středu kotliny. Bezděky jsme k němu zamířili svými kroky.

"Ano, jsme u Mahalámova jezera," řekl emír. "Není nejmenší pochyby. Je to anděl, jehož hlavu jsem často v chlapecké hrůze shora pozoroval. Vrátime se?"

"Proč? Bojíš se snad?"

"Skoro! Ano! A přece mne to tam táhne, jako bych tam měl učinit nějaký nový objev, jako bych již dávno po něm bezděky toužil! Nesměj se, efendi! Nemluvím ani hloupě, ani z cesty, líčím ti jen to, co cítím!"

"Kdo by se mohl smát? Okamžik, kdy lidská duše začíná promlouvat, je vždy vážným okamžikem, velikým a svatým! Poslouchej, naslouchej slovům své duše! Nevyrušuj ji! Mluv se mnou teprve pak, až tvoje duše umlkne!"

Emír tedy opět zmlkl. Toto místo, v němž jsme se nacházeli, bylo tedy kdysi jezerem, bylo to Mahalámovo jezero! Když jsem se ohlédl, mizela již kolonáda, z níž jsme vyšli, mým zrakům. Jak se zdálo, bylo celé bývalé jezero touto kolonádou lemováno. Naproti tomu vystupoval před námi anděl tím zřetelněji, čím více jsme se k němu blížili. Byl jistě dvakrát tak vysoký jako ten anděl, kterého jsme objevili u Katarského průsmyku, jinak to však byla úplně stejná socha. Zdálo se, jako by zdejší anděl byl originálem tamějšího, a ten katarský jeho zmenšenou kopií. A co když, jestliže jsem tušil pravdu, obsahuje také vodu?

Najednou se Ucht náhle zastavil. Protáhl krk do nemožné délky, zdvihl přední nohu a začal nozdrami větrít. Ohon měl svěřený. Náhle jej však zdvihl, zatřepal jím a pak jím pohyboval stále rychleji a rychleji, mně už povědomým způsobem, který věstil, že učinil objev. Acht si počínal rovněž tak. Nyní jsem byl upokojen a bez starostí, ať už nás zde potká cokoliv. Moji psi objevili první stopu vlhka. Byla to voda. Anděl byl tedy také strážcem studny jako ten v Katarské šíji. Začal jsem z toho ovšem vyvozovat logické závěry. Emírova pověst byla nucena odložit masku a zjevit se v pravé podobě. Pravda v něm byla vlastně obrácena v přímou lež.

Na další cestě jeví psi stále větší nepokoj. Zakázal jsem jim, aby jej dávali najevo, což jim bylo divné a hleděli chvíli na mne, chvíli na anděla tázavými pohledy. Pohládl jsem je tedy a dal jim na srozuměnou, že jim rozumím. Pak se upokojili.

"Co je to s tvými psy?" zeptal se emír. "Co chtějí?"

"Říkají mi cosi, co se vbrzku také dozvíš."

"Snad něco zlého?"

"Naopak, něco velmi dobrého. Doufám, že se zde dočkáme už jen pěkných věcí! Není ti snad známo, čím mahaláma krmil a napájel své oběti, než je dal uvrhnout do jezera?"

"Jistěže ničím!"

"Kdo ti to řekl?"

"Není přece těžké domyslet si něco podobného! Zajatcům, které někdo chytí, aby je hodil do jezera, nebude přece nabízet před tím jídlo a vodu!"

"A jsi snad přesvědčen, že byli všichni hned usmrceni? Že mahaláma vůbec nedělal výjimky? Podívej se na tyto sloupy, na tyto kolonády! Vytesat, vyhloubit a vyzdobit je vyžadovalo gigantickou práci, a tuto práci neprovedli ani duchové, ani strašidla, ale lidé plní síly, energie a vytrvalosti! A nemohlo jich být dvacet, nebo třicet, ale mnoho tisíc a museli být dobře živeni. A ještě více zde potřebovali vodu, aby zde mohli žít. A kde asi tuto vodu brali?"

"Patrně z jezera!"

"Z jezera naplněného mrtvolami?"

Touto otázkou byl uveden do rozpaků. Chvíli se rozmýšlel a pak řekl:

"Na to nemohu dát odpověď, efendi. Je však známo, že mahaláma nikdy nedal k jezeru dopravit ani kapku vody z městských studní."

"Víš se to určitě?"

"Tak určitě, že právě z toho usuzovali, že sem své oběti lákal jediné proto, aby zde byly usmrceny."

"Nedával-li sem pro dělníky dopravovat vodu z města, musel tedy mít studnu zde na místě, která musela dodávat tolik vody, kolik potřeboval, dokonce snad ještě více!"

"Myslíš to doopravdy?"

"Zajisté, alespoň se tak domnívám! A kde byla tato studna, nebo spíš, kde je ještě nyní?"

"Kdo to může vědět!"

"Ty to tedy nevíš?"

"Ne, nevím, skutečně to nevím!"

"Pojď tedy! Ukáží ti tu studnu!"

"Kdo? Ty?"

"Ano, já!"

"Cizinec, Evropan? Zde naprosto neznámý člověk?"

"Ano, jen pojď!"

Došli jsme zatím až k andělovi. Vzal jsem opět emíra pod paži s dovedl ho k podstavci sochy. Tento byl však zhotoven jinak než ten v Katarské šíji. Tam byl vytesán přímo do skály, zde pak vedly umělé stupně až k nohám anděla. Bylo třeba, aby množství dělníků denně čerpalo a proto byl přístup upraven mnohem pohodlněji než u anděla v poušti. Stupně nebyly vysoké, byly to obyčejné schody asi osmnáct nebo dvacet centimetrů vysoké. Dostali jsme se proto pohodlně nahoru. Když jsme vystupovali nahoru, napadlo mi, že jsem měl přece snad počkat až do rozednění, neboť ve

dne bych spíš našel padací dveře i schodiště vedoucí dovnitř, než nyní. A překvapím-li emíra svým objevem již nyní, zdálo se mi, že to bude vypadat jako bych se chtěl vůči jeho nevědomosti vychloubat. Nebylo to však skutečně tak. Udělal jsem to již nyní pouze proto, abych využil jeho nynější nálady, která mi slibovala právě teď, že účinek objevu bude tím větší, dokonce dvojnásobně větší, než by byl později.

Předpokládal jsem, že tento anděl ve svém nitru bude stejně zařízen jako ten v Katarském průsmyku. A k mému velikému uspokojení se ukázalo, že jsem se nemýlil.

Když jsme se dostali až nahoru, nehledal jsem zbytečně rýhy a trhlíny v šatech, protože by to bylo nyní při sporém světle měsíce obtížné, ale zkusil jsem hned v horním záhybu šatů, je-li tato část pohyblivá. Výsledek se nechtěl dostavit ihned. Osa opět vzdorovala v působnosti. Ale když jsem použil větší síly, přece uposlechl. Díl šatů, na který jsem tlačil, se vsunul dovnitř sochy a tím byly zdviženy padací dveře vedoucí do schodiště.

"Co je to?" zeptal se emír. "Snad není anděl dutý?"

"Jak vidíš!" odpověděl jsem.

"Je zde otvor! Je možné do něho vejít?"

"Zajisté!"

"Kam vede?"

"Ke studni, kterou ti chci ukázat."

"Ke studni ? Ke studni?"

"Ovšem, ke studni! Pojď, vstup za mnou! Nemusíš mít starost. Jen hmatej po zdi. Opřeš-li se rukama zleva i zprava, není možné, abys upadl."

Psi se tlačili rovněž dovnitř, aby se dostali dolů. Upokojil jsem je a poručil jim přirozeně zůstat nahoře. A způsobem, jak jsem právě naznačil, vešli jsme pak do nitra anděla, přičemž jsem měl neustále na mysli Katarskou studnu. I zde vedly schody zprava doleva. Byly pevné a velmi dobře zachovalé. Zkusil jsem každý jednotlivý stupeň nejdříve nohou. I zde jich bylo právě dvacet a vzduch zde byl právě tak chladný a poněkud vlhký. Zdali je i zde ve studni voda, jsem se neptal ani v mysli, neboť byla-li v katarské studni, měla být jistě i zde. Bylo to pro mne samozřejmé.

Když jsme dosáhli podlahy prvního poschodí, hmatal jsem ihned vpravo, jestli zde najdu světlo jako v soutěsce, a skutečně, brzy jsem nahmatal dutou, kamennou krychli, jejíž příklop se dal posunovat. Sáhl jsem dovnitř a co jsem nahmatal? Podlouhlý balíček, jehož obsah byl proti vlhku chráněn kůží a uvnitř jsem našel svíčku zhotovenou z dobrého, třebaže nečištěného včelího vosku, kterou jsem ihned rozsvítil. Emír se nacházel teprve asi v polovině schodiště. On, orientální aristokrat, nebyl na takové šplhání zvyklý. Pohyboval se proto kupředu velmi pomalu.

"Máš světlo? I světlo jsi našel? Alláhovi buďte vzdány díky!" zvolal emír. "Hned budu dole!"

Rozsvítil jsem ještě jednu svíčku a podal mu ji, když ke mně došel.

"I pro mne máš jednu? Takovou takovou svíčku!" Přitom svíčku udiveně prohlížel ze všech stran. "Kde jsi ji vzal?" zeptal se.

"Zde, v této kamenné schránce. Je jich tam ještě velké množství! A ještě mnoho jiných potřebných věcí! Všechno uschováno zvlášť pro nás!"

"Pro nás?"

"Ano, pro nás! Pro koho jiného? Vždyť zde kromě nás nikdo není!"

"Jaký ty jsi člověk! Kejklíř, kouzelník, čaroděj!"

"Ani zdanil Ani v nejmenším! Jsem docela obyčejný člověk, ne chytřejší, ani horší, ani lepší, ani hloupější než tisíce jiných!"

"Ale vždyť ty všechno, všechno víš!"

"Ani tak tomu není! Nejsem naprosto vševědoucí. Nejsem na tom také o nic lépe než kdokoliv jiný, mohu vědět jen tolik, co mi poví jiný, nebo co jsem slyšel a viděl. Byl jsem totiž již jednou se svým skvělým hádžím Halefem Omarem v právě takovém andělovi jako je tento zdejší. A toho jsme shora až dolů prohledali. Tento je ovšem ještě jednou tak velký, ale jeho nitro je naprosto stejně uspořádáno jako to, které již známe. Proto nemám v tomto případě před tebou přednosti a nemohu také za to, že jsem už jednou takovou studnu viděl a prohledal. Podívej, zde tato pohyblivá kola s převodními řemeny, s okovy a kamenným korytem, od něhož stéká voda. Voda se tu zdvihá od poschodí k poschodí "

"Zázraky nad zázraky!" přerušil mne emír. "Kdo tu studnu postavil?"

"Emír z Džinistanu."

"To není možné!"

"Proč by to nebylo možné?"

"Zde, uprostřed mé země? V bývalém hlavním a sídelním městě Ardistanu?"

"Copak by to bylo něco tak nepochopitelného?"

"Zajisté! A nejen ve středu země a rezidence, ale dokonce na Mahalámově jezeře, které bylo tajemstvím pro mne i pro všechny mé předchůdce, jehož se nikdo z nich nedopátral!"

"Pak je to tedy tajemství jeho, džinistanského emíra, který zde žije mezi vámi aniž byste to věděli, ve vašem středu jedná, aniž byste mu to dovolili, a všechny vás dokonale zná, aniž byste ho jen okem zahlédli!"

"Žertuješ, efendi!"

"Nežertuji! Mluvím pouhou a svatou pravdu!"

"Pak tě tedy nechápu! Tentokrát určitě ne! Pomysli přece, že podle tvého názoru nemohl studnu postavit nikdo jiný než ten mahaláma, o němž jsem vám vyprávěl."

"To si ovšem myslím také. Ale popud k tomu a všechno ostatní vyšlo od emíra z Džinistanu."

"Jak mi to chceš dokázat?"

"Pohled' sem nahoru!"

Vystoupil jsem na okraj kamenné schránky a posvítíl jsem mu na zeď nad schodištěm, kde bylo vyryto znamení džinistanského emíra a hned pod ním starým brahmavartanským dialektem slovo "Vystavě!"

"Jeho znamení, jeho znamení!" zvolal emír. "A já to musím vidět? Toho se odvážili! To by zasluhovalo trest! Ano, trest!"

"Proč trest?" zeptal jsem se velmi klidně. "Vznikla ti snad z této studny škoda?"

"Ne! Ale je to pro mne urážka! Urážka, kterou nemohu nechat..."

Nemohl větu dokončit, neboť jsem seskočil zatím ze schránky a stanul před ním. Svítil jsem si na něho svíčkou a díval se mu do očí pohledem, který není možné ani "vytvořit", ani "předstírat", neboť jeho blesky vycházejí z lidského nitra. Pak už se neodvážil ani odmouvat. Sklopil oči a zmlkl. Tiše, ale velmi zřetelně jsem se ho zeptal:

"Džinistanský emír, proti kterému vystupuješ nepřátelsky, daroval tomuto ubohému Mrtvému městu tuto studnu, aby z ní opět s vodou mohlo načerpat i nový život, budeš-li jen ty, jako jeho pán, chtít. Patrně se přesvědčíme, že pro toto město udělal ještě mnohem více, že mu daroval mnohem více než tuto vodu. A nyní řekni, co jsi podnikl ty, co ty jsi obětoval, aby v tomto městě opět zavládl život? Toto město, které by dnes bylo nejskvostnějším městem Orientu, kdyby toho tvoji předkové byli hodni, zaniklo pro ukrutnost a nelidskost vlastních vládců. Jako dítě jsi pozoroval jeho trosky jen proto, aby v tobě budily hrůzu a tvoji vychovatelé také nic jiného než tuto hrůzu v tobě probudit nedovedli. A když jsi se stal vládcem, sloužilo ti toto nešťastné údolí, které k tobě hlasitě volalo o smilování, jen jako bezedná propast nenávisti, odplaty a pomsty! Neoblažil jsi toto ubohé město jediným teplým a milosrdným pohledem! A nyní, když slyšíš, že on, kterého nemáš rád proto, že má srdce vždy na pravém místě, jedná-li se o zmírnění bídy a neštěstí, přišel, aby městu prospěl, aby je vysvobodil a zachránil, vybuchl jsi hned v hněvu a tvrdíš, že tě urazil! Jak jsi malicherný, ó emíre! Jak jsi maličký! A jak jsi škodlivý! Jak škodlivý pro celé lidstvo! Pro svůj národ i pro sebe!"

"Efendi, začínáš být hrubý!"

Řekl to spíš s přízvukem předhůzky než hněvivě. Cítil se tedy nejen raněným, ale i zároveň tak poníženým, že se neodvážil uhodit do prsou. Já jsem se však nedal zastrašit a pokračoval jsem hezky dlouho a končil jsem svoji litanii slovy:

"Ztratí-li někdy někdo v očích druhého úctu, nezískají zase hned tak snadno! Pro Halefa a pro mne jsi od tohoto okamžiku jen bezmocným dítětem, nic víc! Nestojíš zde pouze v říši smrti, ale jsi obklopen i živými nepřáteli, neboť, že tvoji nynější společníci mohou být pro tebe jen nepřáteli, to snad uznáš sám!"

"Já? Já že to uznám? Vy mými nepřáteli? Ani by mne nenapadlo o vás takto smýšlet! Považuji vás naopak za své přátele, a sice za pravé, skutečné a šlechetné přátele! Vy mne neopustíte!"

"Ne, to také neuděláme! Pomysli však, že vojsko džirbaniho stojí na hranicích tvé říše a já i Halef jsme jeho spolubojovníky! Uvaž, že princ Čobanů nejen kvůli svému národu, ale i kvůli svému bratrovi, z něhož jsi vychoval to, čím dnes je, nemůže s tebou smýšlet přátelsky! A pomysli, že ani oba princové Usulů nemají nejmenší důvod, aby se pro tebe nějak zvlášť obětovali! V jejich domově dobře vědí, že je považuješ jen za rukojmí, která můžeš poslat do vyhnanství, jejichž vojska můžeš od sebe zapuzovat a trestat kdykoliv se ti zlíbí a ať si to zaslouží nebo ne. Oba tito dobří a počestní lidé byli teprve před krátkým časem v Městě mrtvých zavřeni. A proč? Čím se provinili?"

"Vždyť jsem je opět propustil!" namítl rychle emír.

"To může snad změnit následky činu, ale nikoliv čin sám! Věděli dobře, že jejich život visel na vlásku, na jediném slově z tvých úst. A teď jsi tu sám! Zajat, bez pomoci a blízko smrti! Jak veliké a jak vřelé myslíš, že je nyní jejich nadšení pro tebe, které by jim přikazovalo, aby se za tebe obětovali? Myslíš, že tě mají v lásce, nebo že se tě bojí a nenávidí tě?"

Nedával mi odpověď, mlčel.

"Mlčíš? Uznáváš tedy, že jsi zde uprostřed nepřátel a přece opět používáš vladařský tón, jako bys mohl jen pokynout, aby se naše hlavy skutálely k tvým nohám. A uráží tě voda, která má být záchranou tvojí i nás všech! Budeš za svůj i náš život zavázán džinistanskému emírovi a proto očekávám, že alespoň v naší přítomnosti budeš o něm mluvit klidně a s úctou, jak je o něm povinen mluvit každý spravedlivý člověk! Teď pojď, sestoupíme dolů!"

Následoval mne i nyní, aniž by odpověděl jediné slovo. Mluvil jsem k němu úmyslně tak příkrým tónem a byl jsem si jistý, že místo, na němž jsme se nacházeli, přispělo hodně k tomu, aby se má řeč neminula zamýšleným účinkem. Upozorňoval jsem ho také schválně na slova vyrytá nad jednotlivými oddíly schodů, která dohromady tvořila větu: "Vystavěno k vítězství v boji za mír!"

Když jsme došli až dolů, stáli jsme před skutečným jezerem výborné pitné vody, tak mohutná a rozsáhlá byla klenba, v níž se voda shromažďovala. Emír nabral rukou vodu, ochutnal ji a pak řekl:

"Zůstaň zde!"

Mezi zdí a vodou vedl kamenný chodník kolem, neboť mohutné klenutí, ve středu podepřené mohutným pilířem, mělo podobu kruhu, proto i okraj nádrže byl kruhovitý. Emír se vzdálil po chodníku a plamen svíčky mi brzy zmizel z očí, tak veliké bylo toto sklepení. Slyšel jsem jen jeho kroky. Pak ztichly i ty, když se emír zastavil. Toto sklepení bylo velice akustické, takže, když se emír pohnul, zaslechl jsem zcela zřetelně šelest jeho pohybu, který ke mně kruhovitá klenba přenesla. Usoudil jsem z toho, že se posadil na zem. Pak nastala pomlka trávající asi půl hodiny. Potom jsem zřetelně zaslechl pláč a vzlykot, sice tichý, ale nemohl jsem se o jeho původu mýlit, a nakonec ke mně dolehlo zřetelně několik slov:

"Má pravdu ! A já chci ! Já chci !"

Vydralo se z jeho duše, bylo v tom poznání i odhodlání k činu. Nedbal, uslyším-li tato slova nebo ne, a pak se ke mně vrátil a začal rychle vystupovat vzhůru. Následoval jsem ho. V nejhořejším poschodí se zastavil, zhasl svíčku a položil

ji tam, odkud jsem ji vzal, já udělal totéž. Pak rychle vystupoval opět vzhůru. Šel jsem za ním, jenže značně volněji než on. Když jsem vystoupil z otvoru schodiště, pozdravili mne nadšeně moji psi. Měli o mne strach a stavěli se nyní na zadní nohy a předníma nohama na má ramena, aby se se mnou laskali. Emír sešel již i ze schodů volného schodiště. Čekal na mne na posledním schodě. Když dole vyslechl mé kázání, promluvil na mne celkem dvě slova, nyní se však zeptal:

"Jak podivný jsi člověk, efendi! Co chceš, to prosadíš, ať to druhého bolí nebo ne."

"Bylo to míněno dobře, či špatně?"

"Dobře!"

"Pak si tedy zvykni jednat právě tak jako jedná já! Dobro je nutné prosadit i za cenu cizí bolesti. Jen zlý člověk reptá proti hojivé bolesti, kterou to způsobuje."

"Byla to bolest! Ano, byla! Věř, že nemalá! Myslel jsem, když jsem stál tam dole u vody, že budu muset do ní skočit a utopit se. Přitom jsem si však vzpomněl na svou matku, na tu jedinou, která mne milovala. Zdálo se mi, jako by stála vedle mne a pomáhala mi nést tvá tvrdá slova. Tu jsem poznal, že máš pravdu a hned jsem to také hlasitě vyznal, abych déle neklamal sám sebe. Však jsi musel slyšet, jak moje zvolání v klenbě sklepení zahřmělo. Půjdeš teď k našim společníkům?"

"Ano."

"Zůstanu zde a budu čekat. Prosím, vyříd' džirbanimu a princů Čobanů, že bych s nimi rád mluvil a sice hned, zde na místě. Uděláš to?"

"Velmi rád! Alláh ti žehnej! A nejen tobě, ale i všemu, o čem s nimi budeš mluvit!"

Odešel jsem se svými psy a on zůstal o samotě. Nevzdálil jsem se však ani na dvacet kroků a již jsem opět slyšel jeho hlas, jak volal:

"Efendi!"

"Copak?" zeptal jsem se.

"Četl jsem, co jsi mi ukázal: 'Vystavěno k vítězství za mír!' Ale já to nejen četl, tam dole u vody jsem to i uvažil! Nikdo nemůže rozdávat to, co nemá. Nemohl bych svému lidu dát mír, kdybych ho sám neměl ve svém nitru. Je to správné?"

"Ano. Proto tě také džinistanský emír touto studnou vystavěnou v nitru tvé země popadl za tvoje vlastní nitro. Přemýšlej i o tom!"

"Udělám to! Chtěl jsem ti nyní jen říci, že můžeš být bez starosti. Jeho žihadlo působí a tvoje rány dopadly na správné místo! Teď jdi!"

"Děkuji ti!"

"Ne, já děkuji i tobě!"

Když jsem došel k přátelům, dokončili právě večeři. Ihned jsem si ovšem pospíšil, abych je dohonil, neboť jsem měl skutečně hlad. Mezi jídlem jsem pak džirbanimu a princů Čobanů sdělil emírovu žádost. Oba byli ovšem ihned ochotni vyhovět jeho přání.

"Bude to velmi, velmi důležitá rozmluva!" pravil džirbani. "Mnoho od ní závisí. Dokonce snad všeobecný mír! A ty jsi mi ještě, efendi, nevyprávěl, co jsi prožil od té doby, co jsi mne opustil. Bylo by zajisté mnohem lepší, kdybych mohl o tom všem promluvit s tebou ještě před touto rozmluvou s emírem."

"Skutečně jsi se nic nedozvěděl?" zeptal jsem se s úsměvem. "Copak by Halef opravdu tak úplně mlčel? To by se stalo poprvé v jeho životě!"

"Ne, sidi, nemlčel jsem," vpadl mi malý hádží do řeči. "Vyprávěl jsem o všem. Věděl jsem, že se brzy vrátíš a pro nedostatek času jsem si velice pospíšil. Nemusíš tedy začínat od začátku a líčit všechna naše dobrodružství. Kdyby mi snad něco vypadlo z paměti a zůstalo ležet v některém koutě, věř, že to jistě opět najdu, zdvihnu a velmi pečlivě vypovím. Věř mému mužnému slovu!"

"Nepotřebuji tvé mužné slovo, milý Halefe," usmál jsem se. "Jsem o pravdě toho, co zde říkáš, přesvědčen, aniž bys mne musel nějak zvláště ujišťovat."

"Ano, takový jsem já! Může se mi důvěřovat v každém směru! Děkuji ti, sidi, za tohle vysvědčení, pronesené tvými pravdivými ústy. Velice mne oblažilo v mém skromném nitru!"

Při tom je ovšem samozřejmé, že bych o věcech a lidech mluvil z docela jiné stránky, než to udělal Halef, kdybych byl sám vypravěčem. Nebyl však nyní čas a nechtěl jsem džirbaniho zdržovat od nutné cesty k emírovi. Nechal jsem tedy na tom, co se dozvěděl od Halefa.

Když džirbani a princ odešli, otevřel jsem veškeré naše měchy a dal důkladně napít koním i psům, neboť to, co dostali, nijak nestačilo uhasit jejich žízeň. Mysleli jsme totiž, že je třeba šetřit. Nyní však již nebyla šetrnost na místě. Halef mne ovšem ihned upozorňoval, že je třeba zachovat část vody na zítřek.

"Nebo je tu snad někde voda?" zeptal se.

"Ano," odpověděl jsem.

"Kde? Jistěže tam v andělovi?"

"Ovšem."

"Byli jste uvnitř?"

"Zajisté."

"Jak to tam vypadá? Jak je zařízen?"

"Právě tak, jako ten v Katarské úžině. Ale vody je tam mnohem, mnohem více."

"Hamdulilláh! Pak jsme vyhráli! Vyhráli jsme! Skvěle jsme vyhráli! Ihned odejdu, abych těmto našim přátelům vysvětlil postavu anděla zvenčí i zevnitř!"

Okamžitě vstal a vyzval usulské prince, aby ho následovali. Princové Usulů byli mlčenliví dobráci, nejšťastnější

tehdy, bylo-li jim věnováno co možná nejméně pozornosti. Mluvili jen když byli tázáni. Nikdo z nich mne z vlastní vůle nikdy neoslovil. Jejich poměr k Halefovi nebyl však tak mlčenlivý. O to se malý hádží dovedl postarat svým vlastním způsobem. Když je nyní vyzval, aby s ním šli k andělovi, zadívali se oba tázavě na mne, zdali k tomu svolím. Zavrtěl jsem hlavou:

"Prosím tě, Halefe, nyní nikam nechod'. Nemůžeš tam jít."

"Proč ne?"

"Protože tam koná emír s džirbanim a princem Čobanů poradu."

"Nebudeme je rušit. Půjdem mlčky kolem nich."

"Pouhé spatření vás by stačilo, aby byl emír vyrušen, aby jeho myšlenky byly odvedeny jiným směrem a obráceny k vnitřnímu zařízení studny a velice by to poškodilo naši věc."

"Jiným směrem? Myšlenky? Naše věc? Sidi, vůbec ti nerozumím! Ale protože jsem tvým nejlepším přítelem a ochráncem, chci se ti podrobit. Zůstaňme tedy zde. Nenecháme tě o samotě, efendi!"

"Děkuji ti, Halefe, za tvoji ochranu! Jakmile se den rozbřeske, budeme mít mnoho práce. Nevíme, co nás zde čeká. Seberme tedy síly a uložme se k spánku!"

Odešel jsem k Syrovi, dal mu pokyn, aby ulehl a posloužil mi za podušku. Laskaje se pak se svým koněm, tvrdě jsem usnul, on pak nepochybně také. Když jsem se probudil, minula nejen noc, ale i ranní červánky dne a kolem panovalo ranní světlo, které odhalovalo celou tu tajemnou hlubinu bývalého Mahaláмова jezera. Princ Čobanů s džirbanim seděli již opodál zabráni do horlivého rozhovoru, Halef ještě spal a emír zde chyběl. Vstal jsem, abych šel k džirbanimu, ale dříve jsem přelétl své okolí zrakem plným tajemného obdivu. Stěny, které se kolem mne zdvihaly do výše stopadesáti i dvou set stop, se zdály být na protější straně sotva dva nebo tři metry vysoké a celá ta podivná kotlina působila dojmem, jako by si v majestátním klidu odpočívala po přestálých mukách, souženích a bolestech. Půda jezera byla rovná jako deska stolu. Nebyla zde nejmenší vyvýšenina, kromě anděla, který tvořil přesný střed. Celá kotlina činila dojem antického cirkusu, jen sedadla a galerie chyběly, ne však místo pro štvance lidí a šelem k obveselení člověka-zvířete. Skalní stěny působily dojmem masivních zdí, vystavěných podle stavitelova měřítka, nikde nebyla nejmenší úchylka, nikde žádný výstupek.

Jediným pohledem jsem zjistil, že tato pravidelnost nebyla jen dílem přírody a že také lidé zde provedli obrovský kus práce, než byla kotlina takto upravena. Skály, dříve jistě přírodou rozečkané, zjizvené a všelijak seskupené, byly lidmi přitěsány v rovné stěny. Kde vznikla mezera, byla vyplněna tmelem, od skalního základu k nerozeznání. Dole pak při zemi byla vytesána okrouhlá, velmi hluboká chodba, která se táhla v kruhu kolem celého jezera. Bylo to jistě gigantické dílo a výsledek práce několika staletí. Kolem celé chodby se tyčily vždy v mezeře dvacetí kroků mohutné sloupy, které klenbu podpíraly. Sama klenba byla pak tak široká, že jí mohla pohodlně procházet řada dvanácti mužů jdoucích vedle sebe a vysoká asi jako naše dvě obyčejná poschodí. Vnitřní zeď kolonády ustupovala proto od vnější stěny o dobrých deset kroků dovnitř, ale nikde nebyla ani stopa po dveřích. A přece zde musely nějaké dveře být, neboť zde byla okna, i když ne taková, jak si je představujeme u nás. A zde přicházím k druhé části této obří práce, totiž k jejímu vnitřku, neboť okna dávala tušit, že i vnitřek je nějak upraven.

Mohl jsem správně vytušit, že skály jsou uvnitř duté a že materiálem, získaným hloubením skal, bylo srovnáno nerovné dno jezera. Ve skalách byly jistě místnosti, a sice veliké a velmi vysoké prostory. Tak jsem usoudil z mnohých otvorů, které jsem prve označil jako okna. Byly to prostory podobné těm, které vidíme na venkově ve stodolách a sýpkách a jež slouží spíš k přístupu vzduchu než světla. Byly to spíš jakési stílny než okna. Takových otvorů zde bylo nepočítaně, ale všechny byly pravidelně rozděleny. Mezi dvěma sloupy jich bylo vždy umístěno po dvou párech a sice v pravidelných mezerách. Zvenčí pak bylo patrné, že nejsou umístěny ve zdi rovně, ale že mají sklon dovnitř. Kromě těchto oken zde byly i vzdušné otvory, veliké tak, co by muž mohl prostrčit pěst, které sloužily jistě jen k tomu, aby podporovaly oběh vzduchu a odváděly snad i plyny, které se vytvořily v podzemí. Z tohoto a ještě jiných důvodů jsem soudil, že zde budou asi mnohé a velmi prostorné vnitřní místnosti, ačkoliv nebylo vidět ani jediné dveře. Byl jsem však přesvědčen, že nějaké dveře jistě najdeme a že zde nebudou jen jediné, jakmile si dáme práci s jejich hledáním. Nyní však k tomu ještě nebyl čas. Popisoval jsem teď jen to, co jsem přehlédl jediným zkoumavým pohledem. Pátrat jsem chtěl až později. Nyní jsem si chtěl nejdříve promluvit s džirbanim a princem Čobanů, abych slyšel, co s emírem domluvili, pokud mne to ovšem mohlo zajímat.

"Sáhíbe, právě jsme mluvili o tobě," řekl džirbani, který mne, jak známo, nejraději oslovoval sahíbe. "Byla to dnes velká, krásná, řekl bych i vznešená noc!"

"Stalo se něco důležitého?" zeptal jsem se.

"Ne! Důležitého se vlastně nestalo nic. A přece! Stalo se něco velmi důležitého pro Ardistan!"

"Smím se to dozvědět?"

"Již to víš!"

Při těchto slovech se na mne usmál.

"Ach! Myslíš patrně na obrat v emírově duši?"

"Ano, myslím na něj! Vyprávěl nám všechno, úplně všechno, a znělo to docela jinak než vyprávění tvého Halefa. Jaký jsi statečný, odvážný a moudrý muž!"

"Jen uvažující a vypočítavý, nic víc! A jestliže mne rozvaha přivede k nějakému poznatku, pak jej provedu do důsledků a třeba bych při tom riskoval i to, že budu prohlášen za neotesance, nebo bych se třeba vydával do nebezpečí."

"V nebezpečí jsi se ovšem v poslední době nacházel, a mnohokrát! Ve velkém, velmi velkém nebezpečí!"

"Stěžoval si snad na mne?"

"Ó ne! Ani slovem! Jenom tě chválil a myslím, že mohu tvrdit, že jeho chvála byla upřímná. Tolik ti mohu sdělit, abys

byl upokojen v otázce, jak o tobě mluví a smýšlí. Nestěžoval si vůbec na nikoho, dokonce ani na své soky a na vzbuřence. A právě tak si nestěžoval ani na sebe. O nějaké sebeobžalobě, přiznání nebo vyznání nemůže být ani řeč. Mluvili jsme o víře, o různých vyznáních světa, o ceně věd, o umění knížat obšťastňovat své národy, o povinnostech člověka k bližnímu a o všemožných jiných otázkách, které obyčejně označujeme jako 'otázky lidství'. Bylo na něm patrné, že by se rád informoval o těchto otázkách, že by rád získal orientaci a znalost o nich, o nás i o sobě. Případá mi jako první jedlý plod stromu, který dosud rodil jen plané, nebo jedovaté ovoce. Vaše přítomnost v Ardu měla skvělý účinek. Jmenovitě vánoční oslava na něho zapůsobila. Myslím, že je na nejlepší cestě stát se křesťanem, a sice skutečným a pravým křesťanem. Až dosud nenáviděl Západ, jak se však zdá, změnil své smýšlení a začíná si Západu vážit a milovat jej. Imponovalo mu tvoje vystoupení."

Když se džirbani odmlčel, vpadl mu princ Čobanů do řeči:

"Pomysli si jen na toto místo! Na tento ostrý výsek hvězdnaté oblohy, která je patrná tam ze středu tajemného a vždy neviděného Mahalámova jezera! Pomysli jen na myšlenky, tušení a pocity, které zde musí vzniknout! A teď si k tomu primy šli nás tři muži, každého jiné povahy, svéráznosti a Prozřetelnosti postaveného na místo ne právě obyčejné! Tato trojice se sejde poprvé v životě, zasvěcena smrti, ale v nitru jinak neotřesená a nezhoufálající nad budoucností! Všichni doufají, že je zachráni Evropan, člověk, který k nim nepřišel s kořistnickými úmysly, ale z pravé lásky k bližnímu, kterou Mohamed nařídil, ale Kristus projevil a učinil panovníci! A při-mysli si k tomu velikost a důležitost otázek, o nichž se mluvilo a pak uvěříš, že hodiny uplynulé noci byly skutečně veliké a vznešené. Mluvilo se jen všeobecně, nehovořilo se o ničem zvláštním. Jmenovitě se vyhýbal každý z nás dotýkat se společných záležitostí, které zaměstnávají právě naše kmeny. A přece mám pocit, že dnes při rozmluvě tam u Andělské studny bylo rozhodnuto o šťastné budoucnosti našich národů a sice ve smyslu nešťastnějším a nejmírumilovnějším!"

"Věřím tomu, ačkoliv mi nebylo přáno, abych byl čtvrtým ve vašem spolku. Kde je emír nyní? Nepřišel sem?"

"Když se již rozednívalo a rozcházeli jsme se, prohlásil, že by nemohl nyní usnout. Že obejde celé jezero a pak se sem dostaví."

"Jaká je to od něho neopatrnost! Není to sice pravděpodobné, ale přece jen je možné, že zde nejsme sami. Jak snadno by se mohl dostat do nebezpečí, z něhož by si sám nedovedl pomoci! Emír není obyčejný člověk. Měl by mít ohled na cenu, kterou má jeho osoba nejen pro něho samotného, ale i pro celý národ! Myslím však, že ho již vidím. Tam někdo přichází!"

V dále mezi sloupy bylo skutečně vidět pohybuující se bod, který se k nám blížil. Když se přiblížil na dohled, poznali jsme skutečně emíra. Měl dnes opravdu zvláštní obličej. Měl vzezření hladovějícího člověka, fakíra, nebo kajícího. Jeho oči žhnuly. Tváře měl vpadlé. Hlas měl poznamenán tím polochraptivým přízvukem, kterému říkáme zastřený. Měl horečku, což jsem na první pohled poznal, ačkoliv na něm byla patrná námaha, aby to utajil. Vstali jsme, když k nám došel a pozdravili jsme ho. Podal mi ruku a řekl:

"Dosud jsem nezažil takovou noc, jako byla právě minulá. A jít se mi zdá ještě záhadnější a tajemnější. Dejte mi napít, mám žízeň."

"Voda nám došla, musíme dojít k andělovi," řekl jsem. "Také musíš jít."

"Nemohu!"

"Musíš! Všichni musíme jít! Jsi k tomu povinen!"

Pohrozil mi prstem a odpověděl s mdlým úsměvem na rtech:

"Jak se zdá, jsi nyní ardistanským emírem ty a ne já!"

"Myslím to s tebou dobře. Můžeš ovšem dělat co chceš, můžeš se i třeba rozstonat a právě ve chvíli, kdy by bylo třeba, abys byl pokud možno silný a zdravý. Jedná se o tvé panství, dokonce i při jídle, i pití!"

"Dobře! Budu jít!"

"Pojedeme tedy nejdříve k andělovi, abychom načerpali vodu. Obešel jsi jezero celé, nebo jen částečně?"

"Obešel jsem je kolem dokola."

"Co jsi objevil?"

"Nic, co bych mohl nazvat objevem. Celé prostranství je pusté a prázdné, bez nejmenší stopy po nějakém rostlinném nebo živočišném životě. Ale překvapen jsem, v nejvyšším stupni překvapen stavbami, které zde vidím! Mohl jsem tušit něco podobného? Ale i ty budeš jistě překvapen, efendi, ne snad těmito skalními stavbami a sloupy, viděl jsi v životě již významnější věci, - ale mou nevědomostí."

"Jak to?"

"Jsem knížetem této země a vůbec nic jsem nevěděl o těchto kolosálních stavbách. Budou ti věřit až to budeš ve své vlasti vyprávět? Nebude jim to připadat směšné? Nebudou tě podezřívat ze lži?"

"Ne. Neboť budou brát ohled na váš vývoj, na vaše dějiny a poměry. Bude při tom jistě učiněna zmínka o tom, že v lámaistických zemích byli vždycky dva panovníci, jeden duchovní a druhý světský. Že každý z nich žárlivě střežil svá osobní tajemství a znal jen jedinou snahu, aby se druhý o nich pokud možno dozvěděl co nejméně. A co je při tom nejhlavnějšího: poušť vás přepadla a pohltila nejkrásnější a největší část země, nejen tu prostorovou, zeměpisnou, ale i duševní a časovou. Chybí vám dějiny. Zbyly vám jen pověsti, místa a stavby, které byly touto zeměpisnou i dějepisnou pouští pohlceny, upadly nadobro v zapomenutí, takže na ně už nikdo nevzpomíná. A ďáblská pověst, kterou jsi mi vyprávěl, směřovala k tomu, aby vymýtila poslední zbytky lidské paměti. Když se tvým předkům podařilo po mnohých a krutých bojích zlomit moc mahalámů, bylo jedinou snahou těchto v stíny proměněných lidí, aby vám vymazali z paměti i poslední zbytky dějinného vědomí o svých činech. K tomu cíli si vymysleli šejtana, který oklamal mahalámů. Kdo však byl ve skutečnosti podvodníkem i podvedeným, to patrně odhalíme ještě dnes. Myslím, že to byl právě lid, který byl podvodně připraven o požehnání, jemuž není rovno, které by zachovalo život starému Ardu i tehdy, když se řeka, jak praví pověst, obrátila ve svém toku k svému vzniku. Mahalámové byli spřáteleni s džinistanským

emírem, který si nepřál, aby se sousední země jeho říše měnila pomalu v poušť. Znáš jméno toho mahalámy, který podle pověsti uzavřel smlouvu s šejtanem?"

"Ano. Jmenoval se Abú Šálem."

"Tedy Otec Míru! Toto jméno jen potvrzuje moje tušení. Světští panovníci odjakživa přáli válce, duchovní pak míru. I ty jsi byl pro válku. Džinistanský emír je však zastáncem míru. Ty jsi násilím válku přivolal. A nedivil bych se, kdybych po svém návratu domů uslyšel, že se tvoje kdysi tak krásná země proměnila v úplnou poušť! Teď však pojď, pojedeme!"

Osedlal jsem mezi touto řečí oba naše koně. Nasedli jsme a jeli k studni. Ostatní nás následovali. Džirbani a princ, kterým byli koně odebráni, dostali zatím náhradou naše soumary a tak jsme si pomohli od nedostatku. Emír, který jel nyní po mém boku, mlčel.

Bylo mi ho líto. Uznával jsem v duchu, že s ním chvílemi jedním hrubě a krutě, ale nemohl jsem si počínat jinak, chtěl-li jsem v duši tohoto despoty způsobit úplný převrat.

Když naši společníci, kteří až dosud neměli tušení o vnitřním zařízení "anděla" vešli dovnitř, žasli, poznávajíc, že dáblská pověst o Mahalámově jezeru se tímto objevem rozplývá v nechutnou lež. Kola stroje byla pak namazána olejem, kožené součástky, jakož i dřevo, navlhčeny vodou a když se tak stalo, fungovala stará vodárna tak znamenitě, že brzy byla všechna koryta naplněna vodou. Pak jsme naplnili i veškeré své měchy i vědra vodou a napojili důkladně své koně a psy. Po odbyté snídani jsme konečně pomýšleli na rozluštění hádanky vnitřního zařízení skalního paláce.

Nejdříve bylo nutné udělat si jakýsi přehled. Za tím účelem jsme nejprve podnikli pomalou jízdu kolem celé kotliny. Na této cestě jsme nespatri ani stopu po nějakém broučkovi, komárově, travičce nebo stébélku. A právě tak nebylo možné zjistit nejmenší stopy po lidské přítomnosti. Bylo jisté, že zde po celé věky nebyla živá duše a že také nyní kromě nás tu není živý tvor. Když jsme konečně tuto povrchní prohlídku dokončili, byl jsem pevně přesvědčen, že ani Pardál, ani starý BAŠ islámi v těchto místech nikdy nebyli a neměli o nich tušení. Znali jistě pouze ten prokletý průplav, na jehož konci v rozšířeném prostoru mysleli, že všichni zahyneme hladem a žízní. O kamenných dveřích vedoucích z tohoto prostoru do volného prostranství neměli ani potuchy. Proto jsme se mohli nyní v podivuhodné kotlině volně pohybovat bez obav, že budeme někým překvapeni.

Hlavní starostí bylo nyní pátrat po skrytých dveřích vedoucích do vnitřku skal. Byla-li jejich mechanika stejná jako těch vedoucích z průplavu, bylo nutné především pátrat po klíčových otvorech. Naskytla se ovšem otázka, najdeme-li je, hodi-li se také do všech mŕj klíčový nůž. Pravidelnost rozdělení oken, o níž jsem se již zmínil, musela přivést každého na myšlenku, že dveře budou umístěny pod okny. Hledali jsme a skutečně! Našli jsme trhliny a spáry a našli jsme i navlhčeným prachem zakryté otvory. Nedalo mnoho práce odstranit tento ztvrdlý prach. Když jsme otvory očistili, ukázalo se, že mŕj klíč je příliš malý, že se do nich nehodí. Zkusili jsme to tedy na jiném místě, ale ani tam klíč neotvíral, protože byl zase příliš veliký. Moji společníci již byli netrpěliví! Chodili kolem dokola, nacházeli dveře a nové otvory, které všechny očišťovali z prachu, ale neměli jiný výsledek než já, který jsem se klidně posadil na zem, abych přemýšlel. Klíč byl vždy buď příliš malý nebo příliš velký, nehodil se do žádného otvoru. Halef byl tímto nezdarem celý bez sebe a kromě toho se na mne i hněval.

"Jak se zde můžeš takhle posadit, efendi, s rukama v klíně, když se všichni tolik namáháme?"

"Copak jsem ti poručil, aby ses namáhal?" "Ne," odpověděl mu na to hádží. "Pak tedy dělej výčitky sobě a ne mně!"

"Ale něco se přece musí stát! Musíme něco podniknout! Pracujeme tady, ale ty neděláš nic!" "Oho!" smál jsem se.

"Uvažuji!" Hádží si dal ruce v bok a řekl:

"Tak! Ty tedy uvažuješ! A děláš při tom tak hloupý obličej, že mne o tebe jímá strach a úzkost! Copak nevidíš, že to nemůže vést k ničemu, uvažovat s tak hloupým obličejem? Má-li přemýšlení člověka mít dobrý výsledek, nesmí přemýšlet s tváří ovce nebo vodní žáby! Řekl jsem ti sice, že přemýšlení je tvou věcí a provedení toho co vymyslíš mým úkolem, ale nebudeš-li se při přemýšlení tvářit alespoň tak chytře jako já při práci, bude lépe, vyměníme-li si úlohy a půjdeš-li sám pracovat a necháš-li přemýšlet mne!"

"Dobrá! Velmi dobře! Souhlasím s tím, milý Halefe! Posad' se! Okamžitě se sem posad'! Právě na místo, kde jsem seděl já! A přemýšlej teď ty! Myslím, že dospěješ rychleji a lépe k cíli než já! A až něco vymyslíš a budeš se svou úlohou hotov, pak začnu já pracovat!"

Vzal jsem ho za obě ramena a přinutil jej usednout na místě, které jsem opustil.

"Ale efendi, takhle jsem to přece nemyslel, chtěl jsem jen říci, že..."

"Mlč!" zarazil jsem proud jeho výmluvnosti. "Mlč! Nejedná se o to, co jsi chtěl říci, ale o to, co jsi řekl! A ty jsi prohlásil, že si chceš se mnou vyměnit úlohu. Jak jsi řekl, tak ať se stane!"

"Ale, sidi, vždyť přece víš, že právě v přemýšlení nejsem tak

obratný jako v jiných věcech a že "

"Ticho!" vpadl jsem mu opět do řeči. "Mlč! Že nedovedeš přemýšlet je na tobě hned na první pohled vidět, ale jistě se do té úlohy rychle vpravíš. Kdybych měl po ruce zrcadlo, mohl bych ti již nyní ukázat, jak se tvoje tvářnost rychle přiblížila k podobě ovce a vodní žáby. Našli by se zajisté i lidé, kteří by tvrdili, že jsi mne v tom předčil. Proto jsem i přesvědčen, že mne, pokud se týká přemýšlení, také brzy předhoniš. Během půlhodiny to jistě dokážeš. Pak se vrátím. Zatím žij blaze!"

Odešel jsem k svému koni a vyhoupl se do sedla.

"Takhle mne chceš opustit, sidi?" zeptal se mne tak neočekávaně za slovo vzatý Halef. "Rozmyslel sis také následky?"

"Ne, neboť přemýšlení je nyní tvojí věcí a ne mojí! Buď tedy zdrav!"

"Alláh, valláh, talláh! On mne skutečně opouští! Nemá srdce pro moje muka! Drží mne za slovo, jehož smysl lze přece roztrhat sotva

jím trochu zaškubeme! Chce se mi pomstít! Chce se pomstít za tu ovci a vodní žábu! Není veliký, ani vznešený, ani šlechtný! A až se vrátí, pak mne

Více jsem už nezaslechl, neboť jsem se zatím tak vzdálil, že jeho hlas nemohl k mému sluchu dolehnout. Když jsem se ohlédl, spatřil jsem emíra, jak za mnou cválá na svém ušlechtilém bělouši.

Volal na mne, abych trochu zmírnil cval, aby mne mohl dohonit. Když ke mně dojel, řekl:

"Udělal jsi právě opět velmi užitečné ponaučení šejkovi Haddádů. Jestlipak mu přinese užitek?"

"Doufám, ačkoliv jsem zpočátku naprosto neměl v úmyslu udílet dobrá ponaučení."

"Co tedy?"

"Chtěl jsem být pouze svobodný, nic víc. Chtěl jsem se vzdálit, nic jiného. Chtěl jsem uprchnout všem těm otázkám, které jsou mi předkládány! Žádá se na mně, abych přemýšlel, abych rozluštil tuto hádanku a samým vyptáváním se mi neposkytuje ani čas, abych mohl soustředit svoje myšlenky. Ty nepřicházejí v hejnech jako komáři z louže. Je třeba poddat se přímo působení událostí abychom je prohlédli a rozuzlili. Právě tak je tomu zde! Mohu jen tehdy odkrýt tajemství a zvláštnosti lidí, kteří tuto stavbu vytvořili, vmyslím-li se do jejich všedního života. Vmyslím-li se do doby, v níž žili. To ovšem není vůbec možné, obtěžuje-li mne někdo neustále otázkami, jak to dělal Halef."

Bylo to sice řečeno jasně, ale emír, bohužel, neporozuměl přání, které leželo v mých slovech, nebo si toho nevšímal. Že bych mohl tato slova vztahovat i na něho, na panovníka, nedovedl vůbec pochopit. Zůstal se mnou a jel po mém boku dále.

"Chceš objet ještě jednou dokola, efendi?" zeptal se mne.

"Ano chci," odpověděl jsem. "Při první projížďce jsem byl neustále oslovován a dotazován. Nebylo mi popřáno, abych se mohl rozhlédnout vnějším i vnitřním zrakem. To chci nyní dohonit."

"Jsem skutečně zvědavý, najdeš-li nyní, co jsi prve najít nemohl. Bylo by opravdu politováníhodné, kdybychom nacházeli se uprostřed tolika tajemství, nepřišli žádnému z nich na kloub. Mluvíš nejen o zevním zraku, ale i o duševním zraku. Co tím v tomto případě míníš, chápu jen napůl. Domnívám se však, že by ti hledání dalo mnohem méně práce, kdyby ti byly známy okolnosti, za kterých tyto stavby vznikly. Doufám, že ti budu moci v tomto směru ještě mnohé objasnit. Musím ti totiž sdělit ještě jedno tajemství, musím ti přiznat, že moji předkové žili se starými mahalámami ve stavu věčného nepřátelství. Z tohoto nepřátelství vznikaly boje, ze kterých vycházeli svěští panovníci obvykle jako vítězové, zatímco několik mahalám muselo tato jejich vítězství zaplatit životem. Dnes ráno, když jsem obcházel sloupopradím, kladl jsem si v myšlenkách otázku, mám-li ti to říci, nebo ne. Stal jsem se mým svědomím. Dovedeš ovládat mé srdce, které tě musí poslouchat. Chci-li poznat své chyby, obrácím se vždycky k tobě, neboť jsi spravedlivý a pravdomluvný, nezaměříš mi ani jedinou mou chybu a jsi při veškeré své přísnosti také mírný a spravedlivý, neboť mi dáváš ihned poznat i dobrý účel a hojivý cíl této své přísnosti. Chci-li tedy poznat velikost hříchů svých otců, musím ti o nich říci všechno, co vím. Ty mi pak povíš, zdali se najde i pro jejich činy dobrý účel a spasitelný konec, nebo ne."

Odpověděl jsem mu:

"Tento účel leží mnohem hlouběji, než je možné smrtelnými očima dohlédnout a onen konec leží ve tvých vlastních rukou."

"V mých vlastních rukou?"

"Ano, neboť ty jsi nyní zástupcem svého kmene. Na tobě nyní leží všechno skryté, hory dobrých i zlých skutků, které tvoji předkové nakupili. My, křesťané, věříme v Boží odplatu. Víme, že Bůh odvažuje spravedlivě veškeré skutky. Lidskou pošetilostí může snad být tato Boží odplata oddálena, ale ne zmařena. Jediný pak kníže, který chyby svých předků pochopí a napraví, může způsobit, že jim bude dějinami světa odpuštěno a žehnáno."

"Ó, kéž bych to dokázal!" zvolal emír.

"Dokážeš to, budeš-li chtít! Jen chtít je třeba!"

Tu se vladař vztyčil v sedle, zdvihl vysoko ruku jako by přísahal a ujišťoval mne:

"Chci! Upřímně chci! Efendi, chci ti vyprávět, chci se ti zpovídat. Dozvíš se o všech hříších spáchaných na ardistském lidu, pokud ovšem o nich vím sám. A sice hned! Proto jsem se rozjel za tebou. Musím ulevit svému srdci. Dozvěděl jsem se to všechno od své matky. Ona byla jediná, která mne milovala a byla také jediná, která mi nezamlčela skutky a chyby ardistských vládců. Byl jsem však velice mladý. Matka zemřela a já zapomněl. Ale nyní se otevírají hlubiny mého nitra, výstrahy a líčení mé zemřelé matky vystupují na povrch mé duše. Musíš to všechno vyslechnout. Začnu hned s

"Ne, ne!" vpadl jsem mu rychle do řeči. "Teď ne, nyní ne!"

"Proč ne? Nutí mne to, chce to ven! Vyjel jsem za tebou jen proto, abych ti mohl o samotě vyprávět a podávat zprávy."

Zadržel jsem koně, takže musel také zvolnit jízdu a zadíval jsem se mu pak usměvavým zrakem do rozčileného obličejce, načež jsem se ho zeptal:

"Jedeš tedy zde po mém boku proto, abys mi vyprávěl?"

"Ano. Chci se zpovídat! Ve jménu vlastním a jménem všech svých předchůdců!"

"A přeješ si zajisté, abych této tvé zpovědi věnoval plnou a výhradnou pozornost?"

"Ovšem!"

"A proč já zde jedu po tvém boku?"

"Abys - abys - abys našel klíč k množství zdejších dveří," odpověděl váhavě a konečně pochopil, že mne jeho přítomnost právě neuvádí v nadšení.

"A přál by sis, abych všechny tyto klíče našel?"

"Velmi bych si to přál!"

"Pak musím ovšem vzít veškeré své myšlenky dohromady a nemohu se zabývat jinými věcmi. Zvol si tedy: Buď ty sám - nebo klíče!"

"Copak by se nemohlo spojit obojí dohromady?"

"To není možné! Obě záležitosti vyžadují celou moji hlavu, a každá pro sebe!"

"Pak ovšem sám ustoupím. Vyprávět mohu i později. Ale u tebe snad mohu zůstat?"

"Nebudeš-li mluvit!"

"Budu mlčet!"

"Pojď tedy!"

Jeli jsme dále. Dobrý muž netušil, že mne rušila již jeho přítomnost, i když mlčel. Čím dále jsme jeli, aniž bych spatřil to nejmenší, o co bych mohl opřít své pátrání, tím více rostly mé obavy, že se budu tentokrát namáhat nadarmo. To ovšem rušilo moji duševní rovnováhu a okrádalo mne o citlivost k dojmům, které ke mně měly mluvit. Naštěstí však měly skály více ohledu ke mně než emír. Přitahovaly mne k sobě a začaly mluvit, zpočátku ovšem tajemně, tiše a ne slovy, nýbrž pouze číslicemi a čísly. Jeden ze sloupů totiž pukl, ne docela, ale jen po jedné straně a trhlina se po něm táhla od levé strany shora napravo dolů. Nebyla hluboká. Za jiných okolností bych kolem sloupu nevšímavě přešel, zde však byla tato trhlina jakýmsi přerušením kamenné nekonečnosti kolem a proto jsem jí věnoval pozornost. Přistoupil jsem ke sloupu a pozoroval jsem trhlinu. Učinil jsem tak bezděky a bez zvláštního úmyslu. V trhlíně také nebylo nic vidět, ani nebyla uvnitř zaprášená.

A přece jsem něco spatřil a hned cosi velmi důležitého. Byly zde v kameni dvě prohlubeninky, jedna nad druhou. Nebily nijak do očí, naopak, byly maličké a mohly být zrakem snadno přehlédnuty. Byly patrné jen z bezprostřední blízkosti. Byly vryty do skály nepochybně jemným rydlem a představovaly značky, které měly jistě nějaký význam. Seskočil jsem ihned z koně, abych přesně určil jejich polohu. Byly umístěny na sloupu právě ve výši mého oka. Jedna z nich se zdála být písmenem a sice arabským džimem, druhá se však zcela určitě četla jako čínské oér. Přešel jsem k druhému sloupu. I zde jsem našel dvě značky a sice opět ve stejné výši. Jedna z nich byla arabská písmena dāl a druhá čínské čí. Na třetím sloupu jsem objevil opět arabské ba a čínské liu. Co to znamenalo? Jaký byl asi účel těchto písmen? Uvedené značky nemají jen význam písmen, ale také číslic. Za co zde měly být považovány? Za písmena nebo za číslice? Rozhodl jsem se pro druhý způsob. V arabštině znamená totiž písmeno džim také 3, písmeno dāl značí 4 a písmeno bé 2. Čínské oér je možné opět vyjádřit naší 2, čínské a znamená 7 a liu se rovná 6. Na třech sloupech, které jsem až dosud prohlédl, se tedy čísla četla v tomto pořadí:

arabsky	čínsky	
Na prvním sloupě:	3	4
Na druhém sloupě:	4	7
Na třetím sloupě:	2	6

Co by tato písmena, nebo tyto číslice měly znamenat, jsem se nesnažil v prvním okamžiku luštit. Jednalo se mi v prvním řadě o to, vypátrat, zdali ve všech sloupech v pořadí jsou vyryty podobné značky. Emír, jak je samozřejmé, také ihned seskočil a nechal si ukázat můj nález.

"Myslíš snad, že tyto značky mají nějaký vztah ke klíčům?" zeptal se.

"Ano, myslím," odpověděl jsem. "Jen si představ, jaké množství místností se zde asi nachází! Budou jistě číslovány a klíče k nim rovněž!"

"Ale proč tu nejsou jen arabská, ale i čínská písmena? Těm zde v Ardistanu nikdo nerozumí!"

"Právě proto, že jim tu nikdo nerozumí! Těmto číslicím neměl rozumět kdokoliv, ale jen jistí, do věci zasvěcení úředníci."

"Proč však vedle arabských číslic volili právě čínské číslice a ne nějaké jiné?"

"Protože každý vzdělaný láma ovládá čínštinu. Ale to jsou otázky, kterými nesmíme ztrácet drahocenný čas. Musíme nyní všechny sloupy prohlédnout, zdali je každý jednotlivý označen svými čísly. Ostatní se pak už objeví samo. Pospěšme si!"

Nešlo to však tak rychle, jak by se dalo myslet. Naskytly se nám vedlejší překážky, které naši jízdu zpomalovaly. Plně dvě hodiny jsme museli objíždět než jsme zjistili, že jen dva sloupy nejsou číslovány, a sice jeden právě ve středu jižní strany a druhý právě naproti němu v severní straně. Tyto dva sloupy tedy musely mít nějaký zvláštní význam. Stávalo se ostatně dost často, že několik sloupů v řadě následujících po sobě bylo očíslováno stejnými značkami. Z toho se dalo soudit, že mezi nimi je uvnitř jistě větší prostor, než mezi dvěma sloupy značenými různě.

Pokud se pak týkalo obou nečíslovaných sloupů, dalo se předpokládat, že skalní plochy za nimi nejsou buď duté, anebo že za nimi jsou místnosti, které dnes nazýváme správními kancelářemi nebo vrátnicí, nebo slouží jako shromaždiště domácího služebnictva. V tomto druhém případě se v nich asi nacházelo všechno, co jsme hledali a museli najít. Avšak jakkoliv jsem tyto záhadné plochy ohmatával a oklepával se zvláštní pečlivostí, přece jsem nenašel kýžený otvor pro klíč. To poukazovalo na to, že zeď za nimi byla plná a že v ní nebyly žádné zvláštní místnosti. Nastala ještě jedna okolnost, z níž se dalo soudit, že to tak je. Spatřil jsem totiž právě uprostřed největšího kvádrů polovypouklý obraz slunce o čtyřicetipapířcích. Po jeho stranách bylo vytesáno po písmenu. Vlevo arabské ta a vpravo arabské rá nebo gím. Nad těmito písmeny jsem se zamyslel. Měla jistě nějaký význam. Reliéf slunce poukazoval na to, že za zdí není dutý prostor, neboť proč by polovypuklinou zdobili právě dveře, kde mohla být nejspíš poškozena? Obě písmena však měla jistě význam, který se vztahoval k vytesanému slunci. Přistoupil jsem tedy ke stěně a zaťukal jsem na reliéf. Zaznělo to podivně, jako bych ani nezaťukal na kámen. Když jsem pak zaklepal silněji, začala se odprašovat velmi jemná písková moučka, kterou vítr během věků navál na slunce. Mýlil jsem se tedy před chvílí, když jsem si myslel, že slunce je do kamene vtesáno, bylo s ním však uměle spoutáno. Vzal jsem na pomoc nůž a nyní jsem se přesvědčil, že slunce je z kovu, patrně z cínu nebo mědi, ale patinováno a leptáno tak, že se barvou nelišilo

od kamene. Tento objev zbystřil ovšem ihned mé smysly. Ihned jsem upozoroval, že kámen blíže koutů mezi paprsky je vyhlazen, že tedy bylo kdysi sluncem velmi často pohybováno. Ale jak, kterým směrem a za jakým účelem? Byla zde snad obě písmena umístěna proto, aby to objasňovala? Byla to jistě počáteční písmena nějakých slov. Vzpomínal jsem na různá slova, ale hned jsem je zase zavrhoval, až mně napadla slova thúlú a górúb. Thúlú es šéms znamená totiž východ, a górúb es šéms značí západ slunce. Skutečně slunce se pohybuje od východu k západu. Nedalo se snad z toho soudit, že u tohoto umělého bronzového slunce je třeba také točit jeho kotoučem od písmene ta k písmenu gíml. Pokusil jsem se o to. Nechtělo se mi to však podařit, ale jen následkem prachu, který se usadil mezi kamenem a kovem. Když jsem však vyvinul větší úsilí a začal slunce silněji oklepávat a otřásat jím, prach se pomalu drolil, odlétával v jemných obláčcích a slunce se začalo otáčet. Otáčelo se jako kolo kolem vlastní osy a když se tak dělo, slyšel jsem i cítit, že uvnitř povolil nějaký zámek. Veliký, mohutný balvan se pohnul ze svého místa, a sice stejným způsobem, jako ten uzavírající vchod do kanálu, totiž na kolejkách a dovnitř na nakloněném podkladě, který se pomalu opět vyvyšoval a zastavil jej na jeho dráze.

"Mášalláh, divy boží!" zvolal emír, když se skryté dveře před námi najednou otevřely. "Skoro jsem se ulekl! Jak jsi jen tohle našel? Copak jsi vševědouce, efendi?"

"Ani v nejmenším!" smál jsem se rozradostně tímto šťastným úspěchem. "Celá moje vševědoucnost spočívá v tom, že uvádím své myšlenky na pravé cesty. Potom docházím k cíli. Nyní však vstupme!"

Když jsem vyslovil tuto výzvu, vstoupil jsem otevřenými dveřmi dovnitř. Emír mne ihned následoval. Když jsme se v dost velkém prostoru trochu rozhlédli, poznali jsme, že jsem se prve nemýlil, když jsem tušil, že bude-li zde nějaká místnost, bude to jistě kancelář, vrátnice, nebo shromaždiště služebnictva. Našli jsme zde všechno, co jsme potřebovali. Všechny možné nástroje a, bohudíky, i klíče, které jsme hledali. Bylo jich patnáct. Visely na zdi a byly očíslovány čínskými číslicemi. I ony byly zformovány podobně jako zavíraky, takže se jich dalo použít jako páky. Podle zářezů v želiškách těchto zavíráků, kterých bylo na každém želízku deset v různých velikostech, jsem poznal, že každým z těchto klíčů je možné otevřít desaterý dveře. Tyto klíče tedy stačily pro sto padesát dveří, bylo jen třeba vědět, ke kterým dveřím který klíč patří a jak hluboko je třeba jej do zámku zasunout. To však bylo snadné uhodnout, neboť zářezy v želízku byly vesměs očíslovány. Teď mi bylo jasné, proč byly sloupy číslovány arabsky a čínsky. Čínské číslo označovalo klíč, jímž bylo třeba dveře otvírat a arabské číslo zárez, pod kterým bylo třeba vstřít klíč do otvoru. To byl velice důležitý objev a já neváhal, abych se ihned přesvědčil, je-li správný. Vzal jsem klíč, jehož číslo se shodovalo s číslem na nejbližším sloupu, přistoupil jsem k dveřnímu kamenu, který k němu patřil a odstranil tu prach z klíčového otvoru. Arabské číslo bylo arba - to znamená čtyři. Zastrčil jsem tedy klíč až ke čtvrtému zárezu a otočil jím. Podařilo se. Sotvaže bylo klíčem otočeno, začal se kámen pohybovat dovnitř a sice tak rychle, že jsem se toho sám ulekl. Emír však, který mne následoval, zvolal:

"I zdejší dovedl otevřít? Efendi, dostávám z tebe strach! A přitom jsi tak tichý a neprozradíš se ani slovem!"

Byl jsem skutečně potichu, abych se mohl nerušeně zabývat svými myšlenkami. Neodpověděl jsem ani nyní, ale odešel jsem opět do předešlého prostoru, abych tam pokračoval v pátrání. Nástroje byly v nejlepším pořádku. Na stěně visel podrobný plán celé této stavby, kreslený na čínském hedvábí. Po obou jeho stranách pak byly umístěny dva zvláštní plány jižní poloviny, v níž jsme se právě nacházeli. Jiné plány, seznamy a podobné spisy ležely na velkém stole, který stál uprostřed prostoru. Ty však, a ještě mnoho jiného, nemělo pro nás nyní cenu. Opustili jsme proto tuto místnost, nasedli na koně a přešli napříč prostranstvím na druhou stranu, kde byly rovněž dva nečíslované sloupy, mezi nimiž jsem tušil podobný prostor jako byl ten na jižní straně. Mé tušení mne nezklamalo. Našli jsme zde úplně stejné slunce, jímž bylo možné také stejným způsobem pohybovat. Kámen ustoupil dovnitř a my vstoupili do prostoru, jehož rozměry i zařízení se zcela shodovaly s tím na jižní straně. Byly zde tytéž nástroje, tytéž plány a spisy a na zdi rovněž patnáct klíčů opatřených čínskými čísly, s deseti zářezy, očíslovanými arabsky. Na severní straně tedy bylo právě tak jako na jižní po sto padesáti místnostech, tedy dohromady tři sta. K čemu byly určeny jsme se dozvěděli z menších i větších plánů, ležících na stole. K svému překvapení jsem tu spatřil mnoho komor označených jako komory pro rýži, mnoho pro fazole, mnoho pšeničných komor, mnoho pro uschování many, množství místností pro kůži a látky na oděvy, jakož i veškeré potřebné zásoby. Bylo tu postaráno o všechno, co je třeba k výživě těla a ubránění se nouzi, jen ne o zbraně, jen ne o válku, ale jen a výhradně pro mír. Byla zde obydlí pro vedoucí i nižší úředníky.

Byly tu pracovny a dílny. Síně pro nemocné, i pohřební síně, dokonce zde byl i chrám. Také jsme v plánu našli zakresleny dva porodní sály, které se zdály být velmi velké. Na plánu byly označeny jako Džemma živých a Džemma mrtvých. Pod slovem džemma beduín rozumí soudní sezení, poradní sbor, nebo radu stařešinů kmene. Co zde znamenaly výrazy "živých" a "mrtvých", jsme nyní nemohli uhodnout, ale doufali jsme, že záhadu později objasníme. Nyní jsme chtěli především podat zprávu o nálezu našim přátelům a pak s nimi projít všemi místnostmi, abychom tuto podivuhodnou stavbu alespoň zčásti poznali. Vzali jsme tedy s sebou jeden z plánů a klíče a odjeli jsme na místo, kde nás naši přátelé čekali. Halef, když nás spatřil přijíždět, již zdaleka volal:

"Sidi, přemýšlel jsem místo tebe, ale nic jsem nevymyslel a ne

našel. Kdo teď bude věc provádět? Já, nebo ty? Myslím, že bys

udělal dobře, kdybys přenechal opět provedení mně, protože přece sám

Odmlčel se, vyskočil ze země na níž seděl a vykřikl naprosto změněným tónem:

"Hamdulilláh! Ty jsi něco našel! Vidím to na tobě! Znáš tě! Když ti to tak jako nyní hraje kolem očních koutků, může s tebou být člověk spokojen. Znáš tě velice dobře!"

"Ano, můžeme s ním být spokojeni, to je jisté," potvrzoval emír, když jsme seskočili z koní. "Ten tvůj efendi je nepochopitelný člověk, skoro právě tak záhadný, jako tahle obrovitá stavba, do jejíhož nitra je tak těžké vniknout. On však již našel všechny klíče!"

"Má je?"

"Ano."

"Je to pravda, sidi?"

Přisvědčil jsem pokynem hlavy a zachrastil patnácti klíči, které jsem držel v ruce.

"To jsou ony? A opět zformovány jako nože? Tedy pákové klíče! Dovedeš jimi otvírat?"

"Hned uvidíme!"

S těmi slovy jsem přistoupil k dveřnímu kamenu, který jsem měl nejbližší při ruce, vyhledal jsem podle čísla potřebný klíč a otevřel. Kámen se posunul dovnitř. Když jsme vešli, spatřili jsme prostor naplněný od podlahy až ke stropu pytlí z rákosového listí naplněnými rýží, a sice rýží nejlepšího druhu. Jak dlouho tu asi ležely? Kolik století? Nebyla proto rýže už dávno zkažená a nepoživatelná? Vzduch místnosti však byl úplně suchý a neobyčejně čistý. Ventilace, o níž jsem se již jednou zmínil, byla asi velmi dobře promyšlená a také dobře působila. Rýže pak rozšiřovala onu známou a čichu lahodící vůni čerstvé žně, která byla neklamným znakem její skvělé jakosti. Užasli jsme! Byly tu tisíce pytlů! V pozadí vedly schody dolů a když jsme tam nahlédli, spatřili jsme, že prostor pod námi je právě tak naplněn rýží, jako přízemní prostor. Emír velice zvažněl. Položil mi ruku na rameno a řekl:

"Pamatuješ se, efendi, jak jsi se mne jednou ptal, co jsem udělal pro svůj lid? Zdali jsem zřizoval zásobárny?"

"Ano," odpověděl jsem.

"Nezřizoval jsem zásobárny. Ten však, kdo stvořil toto dílo, je zřizoval. Nevysměj se mi, sdělím-li ti, že tento pohled na hojnost, tato vůně výživy a nasycení na mne působí dojmem těžké obžaloby!"

"Jen bude-li tato rýže ještě požitelná!"

"Naprosto určitě! Čím je starší, tím je zachovalejší! Byly ve starověku doby, kdy lidé dovedli kterémukoliv semenu dodat trvanlivost na celá staletí, dokonce tisíciletí. A podobná obilnina si zachová provždy povědomou čerstvou vůni. Jsem přesvědčen, že tato rýže je podobného druhu. Tehdy byla dokonce známá i tekutina, která dovedla těla zemřelých lidí zachovat navěky ve stavu, v němž se nalézala v hodině jejich smrti."

Měl patrně pravdu. Starověk znal různé vynálezy, které během doby upadly v zapomenutí a které je nyní třeba vynalézat znovu. Vzpomeňme jen na rubínové sklo. Také složení tekutiny, v níž byly mrtvolky koupány, aby byly uchráněny rozkladu, se naprosto ztratilo. V nejnovější době však bylo právě něco podobného objeveno v Itálii, je-li totiž možné věřit časopisům.

Procházel jsem nyní místnostmi. Dveře se nám otevíraly všude bez výjimky. Přes dvacet komor bylo naplněno rýží, stejné množství manou, pšenici, fazolemi, čočkou a jinými luštěninami, z nichž mnohé byly pro mne neznámé. Řekl jsem již, že Město mrtvých popíši podrobněji. To se týká i labyrintu na Mahalámově jezeře. Pro dnešek postačí jen několik orientačních poznámek.

Především je nutné podotknout, že jsme potřebovali plné dva dny k tomu, abychom si prohlédli všech tři sta místností, i když jen povrchně. Jedli jsme ovšem vždy pod širým nebem. K vaření i pečení jsme zde měli nádoby, hrnce, dřevo i dřevěné uhlí, všeho víc než dost. Původně jsme neměli v úmyslu zdržet se tu tak dlouho, neboť jsme k tomu neměli čas. Bylo nasnadě tisíce vojenských i politických důvodů, které nás nutily k největšímu spěchu. Země byla bez panovníka a vojska Čobanů a Usulů bez vojevůdce. Prapor vzpoury se rozevlál a snad už panovala i anarchie. Ale oba muži, kteří měli nejvíce důvodů k starostem, totiž emír a džirbani, prohlásili, že neopustí tato místa dříve, dokud se zde nebudou umět alespoň částečně orientovat. Cítili a poznali, že se jejich životní cesty setkaly na místě, které jim nabízelo mnohem více výhod, než jim mohl Pardálův odboj způsobit ztrát. A kupodivu chodili zde neustále vedle sebe a stáli vždy spolu. Našli v sobě zalíbení, které rostlo od hodiny k hodině. Nerušil jsem je ani v nejmenším a protože i Sádík, mlčenlivý princ Čobanů se přidružil k usulským princům, vyzval jsem Halefa, aby byl při mém boku, abychom jim popřáli pokud možno volnost a samotu. Věřil jsem, že svazky zde navázané potrvají po celý život a přál jsem si, aby byly navázány добромýslně, bez našeho obapolného vlivu.

Při jedné rozmluvě mezi emírem a džirbanem se tento zmínil i o Abd el Fadlovi, halimském knížeti. Emír se zeptal:

"Halimský kníže? Znáš ho snad?"

"Ano."

"Zná ho snad i efendi?"

"Ano, i on ho zná!"

"Odkud?"

"Vždyť je u našeho vojska. Ostatně, i ty ho musíš znát!"

"Jak to?"

"Poslal jsem ho do tvého hlavního města, bydlí u tebe!"

Nestalo se tak bezděky a snad náhodou, že džirbani toto emírovi sdělil, ale s určitým úmyslem, který byl vhod i mně. Emír o několik kroků ustoupil. Vypτάval se, pohlížeje udivenýma očima střídavě na mne i na džirbaniho:

"Halimský kníže se jmenuje Abd el Fadl a jeho dcera Marhamé. Tato dvě jména nejsou neobyčejná. Dokonce naopak, vyskytují se velmi často. Proto mi nebyla nápadná. Chcete snad tvrdit, že ten zpěvák Abd el Fadl a jeho dcera Marhamé jsou knížetem a princeznou z Halimu?"

"Ano, to ovšem chceme tvrdit," odpověděl džirbani.

"Pak jste mne tedy podvedli?"

"Podvedli?"

"Ano, podvedli! A zvláště ty!"

Poslední slova patřila mně. Svrástil obočí a zabýl skl po mně očima. Já se však na něho usmál a zeptal jsem se ho:

"Cítíš se snad být podveden?"

"Ano!" tvrdil emír.

"Jak to? V čem tkví podvod, jehož jsem se dopustil?"

"V tom, že ta dvě jména najednou získala zcela jiný smysl. Halimský kníže je jednou z největších opor džinistanského emíra, tedy mého úhlavního nepřítele. A toho jste poslali do mé země, do mé rezidence, dokonce do mého paláce? Copak to není podvod?"

"Ne, pouze lest! Mysleli jsme to s tebou dobře."

"Že dobře? To by bylo třeba ještě důkladněji prozkoumat! Především myslím nyní na to, že se vyplnilo všechno, co předpovídalo prorocství: Mír a Milosrdenství rozlehlo své hlasy v mém vlastním domě a v křesťanském chrámu! Jen proto, že jsem pěvce a pěvkyni považoval za obyčejné lidi, nepřikládal jsem jejich jménům mnoho významu, který získávají nyní. A nyní se nachází nejvěrnější přítel mého dědičného nepřítele v mém vlastním paláci. A nejen to, já mu věnoval svoji naprostou důvěru a tonu nyní v mnohem větším nebezpečí než bych mohl tušit. Přelstili jste mne. Běda vám, kdyby mně napadlo volat vás k zodpovědnosti!"

Hněv jej odháněl z naší blízkosti. Odešel od nás napříč prostranstvím k andělovi, u něhož byli naši koně. Spatřili jsme, že se zabývá svým běloušem a nedali jsme si jeho hněvem kazit dobrou náladu. Musel se k nám přece opět vrátit, neboť nemohl jednat jinak. Zatím jsme pokračovali v prohlížení a ohledávání místností. Netrvalo ovšem dlouho a skutečně se k nám vrátil, aby nám sdělil, že právě učinil nový objev. Chtěl napojit svého koně a vešel za tím účelem do studny, a sice až docela dolů, neboť tam uslyšel nějaký šramot, který prve nikdo z nás nepostřehl. Měl s sebou ovšem světlo a v jeho záři upozoroval, že vody v nádržce přibýlo tolik, že přetékala přes okraj a našla si ve k tomu zřízené odpadní rouře hlučný odtok. Bylo to pro nás tak důležité poselství, že i my jsme hned sestoupili do studny, abychom se o jeho správnosti přesvědčili na vlastní oči. Bylo to tak, jak emír oznamoval. Nádržka přetékala a odtok byl tak mocný, že jej odpadní roura sotva mohla pojmout. Hučelo to jako horský potok a příčinu bylo nutné hledat ve vulkanických výbuších nebetyčných džinistanských hor. Tyto hory již po měsíce nepřetržitě soptily. Sněhová a ledová pole na nich tála. Díval-li se člověk dříve k pohoří z jihu, spatřil před sebou všechno bílé, nyní však bylo všechno temné. Nepřetržitý žár vyzařovaný horami rozpustil sníh a strávil horské ledovce. Vzniklo množství vody a neustále rostlo. Vznikala nová koryta, jimiž se valila voda do údolí a kde nepovstala, tam vnikala voda do země a pod zemí si hledala nové průchody do níže položených krajin. Andělské studny pak byly zřízeny, jak již bylo podotknuto, na podobných podzemních vodních cestách a účinek se proto na nich projevoval nejrychleji a nejzřetelněji. Zde se již nejednalo o pouhou podzemní vlhkost, zde to již byla plynoucí a hučící voda. Ani bych se nedivil, kdybych se dozvěděl, že i v korytě vyschlé řeky se objevuje voda. Když jsme pak pokračovali ve své prohlídce, připojil se k nám emír, aniž by se slovem zmínil o záležitostech, kvůli nimž nás prve hněvivě opustil. Patrně zjistil, že za stávajících poměrů by bylo hloupostí hádat se s lidmi, kteří jediní mu mohli z nesnází, v nichž vězel, pomoci.

Během odpoledne jsme prošli i úřednickými obydlími, v nichž jsme našli stopy nejšťastnějšího rodinného života, zhlédli jsme i místnosti, v nichž byla provozována všechna tehdy běžná řemesla, dokonce i sině zasvěcené umění, v nichž bylo malováno, vyřezáváno, modelováno, a v kterých byla provozována i hudba. Spatřili jsme i nemocniční místnosti, které ještě nyní působily velmi přívětivým dojmem. K nim se pojily nad i pod zemí pohřební prostory, které na jiném, vhodnějším místě podrobněji popíši. Prohlídku tohoto dne jsme zakončili prohledáním chrámu, který na nás působil tím nejmohutnějším dojmem svou naprostou jednoduchostí. Vyplňoval nitro nejvyšší a nejkompaktnější hory v celém okruhu a byl vtěsnán do skály v podobě kruhovitěho kužele či homole cukru. Na podlaže chrámu nebylo ani jediné sedadlo, neboť nebyl určen za shromaždiště zbožné obce věřících. K tomu zde bylo jiné zařízení, táhnoucí se kolem stěn v podobě spirální linie od podlahy až do nejvyšší špičky stropu. Tato spirální linie byla složena ze samých sedadel, která tak tvořila ne vodorovný, ale neustále stoupající kůr, ohrazený silnou balustrádou. Před každým sedadlem byl v této balustrádě vytesán otvor, který byl určen pro světlo. Těchto otvorů bylo na sta a v každém byla zastrčena dosud nikdy nezapálená svíce. Působilo to dojmem, jako by byla kdysi v dávné, pro nás nedohledné době připravována bohoslužba, k níž nedošlo, protože bylo nutné chrám navždy opustit. Zcela dole na podlaže, tam, kde spirála začínala, stála malá, velmi jednoduchá kazatelna, jistě určená pro kněze. Když jsem ji spatřil, musel jsem se ihned zabývat myšlenkou, jaký akustický účinek musela mít jeho slova, která promlouval k celé té světelné spirále. Při této příležitosti se chci také zmínit několika slovy o osvětlování všech místností objevených na Mahalámově jezeře.

Již jednou jsem se zmínil o okenních otvorech, které byly umístěny nad každými dveřmi. Nebyly tesány vodorovně, ale skláněly se zvenčí dovnitř. Tím byl sice usnadněn přístup dennímu světlu, ale také různému hmyzu, zvířatům a prachu, což všechno mohlo být velmi nebezpečné pro uvnitř nahromaděné zásoby. Proto byly tyto okenní otvory uvnitř neprodyšně uzavřeny, ale takovým způsobem, že nebránily vnikání světla dovnitř. A čím byly uzavřeny? Člověk by mohl myslet, že je to úplně průhledné sklo, něco podobného zde však bylo vyloučeno. Prozkoumat tuto průhlednou a tenkou látku bylo naprosto nemožné, protože otvory byly umístěny velmi vysoko a pro nás nedostupně. Nyní však v chrámu jsem šel spirálním kůrem tak vysoko, až jsem dospěl k prvnímu oknu a zde jsem zjistil, že je to vápenatá slída, snad moskovit, který byl nějakým, mně neznámým způsobem ještě upraven tak, že mohl docela dobře zastupovat sklo. Toto zařízení však nestačilo ani za dne, aby byl celý obrovský prostor chrámu osvětlen. Proto tu bylo tolik svíček.

Lze snadno uhadnout, že se v nás probudilo přání vystoupit spirální galerií až do nejvyššího vrcholu chrámu. Udělali jsme to. Nejprve tak totiž učinili jen všichni ostatní, sám jsem ještě zůstal dole, abych provedl několik akustických pokusů. Když jsem jim dal pokyny, kdy a jak mi mají odpovídat, začali se svým šroubovitým výstupem. Byl to velmi pomalý výstup, neboť cestou rozsvěcovali všechny svíčky v otvorech. Tím se zdržovali. Mluvil jsem s nimi. Odpovídali mi. Ale čím výš vystupovali, tím slabší byly jejich odpovědi. Nakonec jsem je už vůbec neslyšel. Nyní jsem na ně dvojnásobně zesíleným hlasem volal otázky, k nimž jsem jim předtím přikázal, jak mají odpovídat. Nadarmo. Sice odpovídali, ale já je neslyšel. Dělal to na mne zvláštní, nepopsatelný dojem. Viděl jsem, jak se počet hořících svíček množí. Světelná čára se neustále prodlužovala a nakonec dosáhla svého nejvyššího vrcholu, stropu chrámu. Jak jsem se později dozvěděl, bylo můj hlas zřetelně slyšet až v nejvyšším bodě, ale jejich odpovědi ke mně nedoléhaly. Kolem mne bylo jen hluboké ticho. Byla to snad zamýšlená symbolika těch, kteří tento chrám před mnoha věky vytesali

ze skály? Musel jsem si k této otázce přisvědčit, neboť jistě nikdo nepodnikne tak obtížnou a zdoluhavou práci, aniž by o jejím účinku dříve nepřemýšlel. Pospíšil jsem si však, abych tomuto mrtvému tichu unikl a stoupal jsem vzhůru za svými společníky. Venku zatím nastal již večer. Proto bylo dole v chrámu nejen úplně ticho, ale panovala zde i úplná temnota. Osvětlená cesta, která se přede mnou šroubovitě otvírala, mi v tom okamžiku připadala jako cesta k božimu trůnu, který stojí tam kdesi ve středu chrámové klenby. Pustil jsem se tedy touto cestou.

Čím výš jsem stoupal, tím více se světelný kruh pode mnou šířil, ale já se schválně nepodíval dolů a hleděl jsem neustále před sebe, abych si nepokazil konečný dojem při pohledu shora. Když jsem vystoupil až nahoru, spatřil jsem, že je tudy východ ven. Prošel jsem jím, a ocitl jsem se u svých přátel na jakési skalní plošině, z níž, jak jsem i za tmy mohl pozorovat, byl velkolepý rozhled po okolí. Otvor, kterým se dalo na plošinu vystoupit, byl opatřen kamennými dveřmi, které se daly odsunout na stranu a zavřeny zcela uzavíraly chrámovou klenbu.

"Konečně také přicházíš!" zvolal Halef. "Slyšel jsi, co jsme na tebe dolů volali?"

"Ne," odpověděl jsem.

"A my jsme v pravém slova smyslu řvali! Rozuměli jsme každému tvému slovu. Tvůj hlas nám doléhal k uším zřetelně, jako zvuk varhan nebo pozounu. Nechtěl by sis to také poslechnout? Mám sestoupit dolů a mluvit k tobě nahoru?"

"Ano, udělej to," odpověděl jsem.

"Dobrá! Přednesu tam dole několik úryvků ze súr z koránu. Něco velmi vážného a slavnostního, aby se to do těchto míst dobře hodilo."

Nyní se vmísil do hovoru emír:

"Z koránu říkáš? Copak je tvůj efendi mohamedán? Chci, aby slyšel něco lepšího! Můžeš zůstat zde nahoře, neboť sejdu sám dolů a pak přednesu něco jiného, co do tohoto vznešeného prostoru lépe zapadne než Mohamedova moudrost. Jsme zde na obdivuhodném místě, cítím to! Proto zde smí být promluveno jen něco svatého, velikého a pravdivého!"

Odešel. Že právě on, nejvyšší z nás, mi chtěl prokázat tuto službu, bylo zajisté něco nejen zevně, ale i hluboce uvnitř odůvodněného. Byl tímto chrámem nadšen, dojat v hloubi duše a proto chtěl také dojmout nás. Proto sestoupil dolů do temnot, aby k nám odtud promluvil. Ale co chtěl říci? Nechtěl recitovat korán, ale něco vyššího, pravdivějšího a vznešenějšího. Co to mohlo být? Emír přece nebyl křesťan!

Stáli jsme nahoře v napjatém očekávání, když tu najednou zaznělo k nám jako by hlaholení zvonů či čistými, hlubokými tóny pozounu zdola:

"Kam se mám schovat před Tvým duchem? Kam se mám skrýt před Tvou tvář? - Kdybych vstoupil na nebesa, i Ty jsi přítomen.

Kdybych sestoupil do pekel, byl bys tam rovněž. A kdybych

si připjal křídla ranního červánku a bydlel na konci moře, i tam by mne vedla Tvá ruka a stihla Tvá pravice!"

Byl to snad emír? Zajisté! Kdo jiný by to mohl promluvit? Ale jak se dostal k těmto větám z bible? Je-li možné lidskou řečí klamat a svá slova překrucovat, je to snad možné všude, jen ne zde, v tomto chrámě starých mahalámů! A v jeho hlase zaznívala pravda. Emír nejen mluvil, ale byl sám pohnut svou řečí. Po malé přestávce zvolal podruhé:

"Jako jelen touží po prameni vody, tak touží má duše po Tobě,

Hospodine. Moje duše žízni po Bohu, po Bohu silném,

Bohu živém. Kdy půjdu, abych se objevil před tvářmi Hospodina-Boha?"

Pak opět po nějaké přestávce to zaznělo znovu:

"Tvé slovo je světlouškou mým nohám a světlem mým cestám!"

Bylo to všechno třikrát mohutně a vznešeně promluveno. Emír vyslovil více než bych tušil. Neboť že se mu nejednalo jen o akustický pokus, bylo samozřejmé. Zpovídal se. Skládal úcty. Odhaloval hlubiny svého nitra. Nutilo ho to. Nemohl jednat jinak. Nebyl však ještě u konce. Musel ještě vyslovit to nejlepší, to nejdůležitější, co až dosud skrýval v duši: zaznělo zdola:

"Ježíš Kristus je jeden a týž, včera jako dnes a na věky věkův! Amen!"

Toto amen nám řeklo, že domluvil. Ostatní zůstali ještě několik okamžiků sedět. I oni cítili, že kromě toho zevnějšího se zde dělo ještě něco vnitřního, čeho není vhodné dotýkat se slovy. Pak vstali a chystali se zasunout otvor kamenem, aby rovněž sestoupili dolů. Mysleli, že i já mám podobný úmysl. Poučil jsem je však o něčem jiném slovy:

"Jen jděte dolů! Zůstanu ještě zde a potom sám zavřu. Zhasněte úplně všechna světla, kolem nichž půjdete, nenechte hořet ani jediné!"

"Ale pak, až půjdeš dolů, budeš přece také potřebovat světlo, efendi, jinak spadneš!" mínil starostlivý Halef.

"Potom si některé rozsvítím," odpověděl jsem.

"Nesmíš se zde však zdržet dlouho. Musíš s námi povečeřet! Viš, dnes budeme opět jednou vařit, skutečně vařit a péci! Neboť tu máme všechno, co k tomu potřebujeme. Nesčíslné lahůdky! Budu vařit sám a ostatní mi budou pomáhat, všichni, všichni do jednoho! Můžeš si tedy pomyslet, že dnes bude hostina, jakou nemá ani teheránský šáh, ani sultán v Istanbulu. Přijdeš tedy?"

"Ano."

"Žij si tedy zatím blaze! Jsi básníkem a píšeš knihy, proto se zdržuješ tak rád ve výšinách a na vrcholcích, kde není možné sehnat něco k snědku. Ale my, kteří nejsme básníky a nepíšeme knihy, patříme dolů, na rovnou zem a dáváme přednost vůni dobré pečeně před těmi nejučtějšími verši a nejtlustšími knihami."

"Pak ti tedy přeji, aby se ti pečeně náležitě povedla, milý Halefe!"

"To je i moje přání! Pojďme tedy!"

Sestupovali dolů a při tom zhasínali jedno světlo za druhým. Chvilí jsem se díval, jak se počet světel pode mnou

zmenšoval, pak jsem ale vystoupil opět ven na plošinu, abych byl konečně na chvíli se svými myšlenkami o samotě a mohl přemýšlet o tom, co se seběhlo, přezkoumat všechno ještě jednou a vyvodit z toho, co se ještě má stát. Avšak tato pro mne osvěžující samota neměla dlouhé trvání. Zevnitř chrámu se ozvaly kroky. Někdo přicházel. Byl to emír. V ruce nesl hořící svíčku, zhasl ji, posadil se vedle mne a omlouval se:

"Tvůj Halef mi řekl, že si přeješ být sám. Mám totéž přání, ale nemohu si je splnit, neboť o samotě nenacházím oporu. Musím k tobě, promiň!"

"Ano, přál jsem si samotu," odpověděl jsem upřímně. "Události, které prožíváme, vyžadují soustředění a nerušené přemýšlení, mají-li mít účinek prospěšný a přinášející nám požehnání. Potřebuješ-li však duševní útěchu a hledáš-li ji u mne, jsi mi vítán i v tom případě, že ti nebudu moci poskytnout to, co si žádáš. Dobré vůle k tomu mám dost."

"Vím to a proto přicházím, efendi. Musím ti sdělit rodinné tajemství, které se v naší rodině dědilo od pokolení k pokolení a bylo tak opatrně střeženo, že o něm neměli ani všichni členové naší rodiny tušení, tím méně dolehlo k sluchu cizích lidí. Jen emír o něm věděl, vladař sám, a uznal-li za vhodné, sdělil je svému nástupci, nejstaršímu princovi, nikdy však cizímu člověku. Ty jsi prvním cizincem, který se o něm dozví a můžeš z toho posoudit, jak tě miluji a jakou pro mne máš cenu."

"Děkuji ti! Tajemství si máme vážit, zvláště těch, jimiž jedinec nesmí volně nakládat. Považuješ za naprosto nutné, abych je znal?"

"Ano, je to nutné. Dáš mi jistě, až se je dozvíš, za pravdu. Tato záležitost se totiž nyní ocitla ve velice povážlivém stadiu. Tajemství stojí již před prahem veřejnosti. Hrozí nebezpečí, že se stane obecným majetkem. Nemám síly abych tomu zabránil. Potřebuji tvoji pomoc a tu mi můžeš poskytnout jen tehdy, budeš-li do věci zasvěcen právě tak jako já."

"Pak ti ovšem nesmím bránit, abys mi to tajemství sdělil. Ale než to uděláš, prosím, abys mi sdělil, odkud znáš slova naší svaté knihy, která jsi před chvílí vyslovil!"

"Jsou vánočním dárkem."

"Od koho?"

"Baš nasráni, velekněz veškerých křesťanů v mých zemích, mi vypsál mnoho podobných důležitých citátů z bible a daroval mi je. Řekl, že jsou díkem Spasitele za to, že jsem jeho vyznavačům dovolil slavit v Ardu Vánoce. Průpovědi se mi velmi zalíbily. Často jsem je pročítal. A když mne BAŠ nasráni navštívil, musel mi vysvětlit jejich význam. Měl ten názor, že z nich vzroste moje štěstí i štěstí celé mé říše. Naučil jsem se je a mnoho, velmi mnoho jsem o nich přemýšlel. Když pak Halef chtěl přednášet verše koránu, považoval jsem za vhodnější citovat tyto perly ze svého duševního pokladu. Chtěl jsem ti udělat radost."

"To se ti ovšem podařilo. Není to malá a obyčejná radost, kterou jsi mi tím způsobil. Proto bych si upřímně přál, stát se ti užitečným v záležitosti tvého rodinného tajemství. Prosím, abys mi je tedy nyní sdělil!"

Nato emír promluvil:

"Kterýpak rok nyní prožíváme? Byl by to snad ten od staletí žádaný rok, kdy andělé z ráje sestoupí na zem, aby zvěstovali, že zavládl mír, a že se národy již nestíhají věčným hněvem, ale že si nyní budou vážit jeden druhého? Jestlipak víš, efendi, že až dosud byl každý džinistanský emír zastáncem míru, kdežto ardistanští vládcové byli bez výjimky jeho odpůrci?"

"Ano, vím o tom," odpověděl jsem.

"Odtud pak pochází to věčné nepřátelství mezi těmito vládci. A toto nepřátelství se zvětšovalo tím více, čím víc jsme byli přesvědčeni, že musíme nenávidět své nepřátele, kdežto džinistanští vládcové, i přes to, že jsme vůči nim vystupovali vždy nepřátelsky, domnívali se, že nám musí odpouštět a prokazovat laskavosti. Dráždilo nás to, dokonce jsme to považovali i za urážku, neustále přijímat odpuštění a dobrodiní z rukou nenáviděných. Dovedeš pochopit náš hněv?"

"Bohužel, až příliš dobře!"

"A chápeš také, že jistě hrdé povahy považují téměř za ukrutnost, jsou-li nuceny přijímat něco a od někoho, jemuž by ve svém hněvu nejraději daly pocítit svou mužnou sílu?"

"Ano, i to dobře chápu!"

"A jsi dost rozumný, nebo nerozumný, abys zjistil, že jsme džinistanského emíra a všechny jeho občany právě pro jejich věčnou dobrotu, lásku, milost, trpělivost, shovívavost a jak se to všechno jmenuje, odbývali jen pohrdáním?"

"Jestliže největší moc a sílu, kterou nám poskytují nebesa, totiž lásku, můžeme považovat za slabost a neschopnost, nemáme ovšem k pohrdání daleko. Ale řekni mi, pohrdáš ještě nyní?"

"Až donedávna ano. Ale ty jsi mne tomu odnaučil, ty, tvůj věrný Halef, vaše vánoční slavnost i všechny události, které se tak překotně shrnuly na mou hlavu."

"A přece jsi ještě před několika okamžiky proti nám vybuchl, stržen starou vášní."

"Promiň, promiňte mi všichni!" vpadl mi emír do řeči. "Máš pravdu, překonala mne vašeň. Tajemství, které ti chci sdělit, je vlastně přiznáním a kdo se chce k němu zpovídat, nesmí chovat v srdci hněv proti němu. Jen nemysli, prosím, že se ti chci vyznávat ze zlých skutků, ze zločinů spáchaných mnou nebo mými předky. Jedná se totiž o jakýsi druh dědičné nemoci, která vlastně opět nemocí není, ale něčím jiným, naprosto nepochopitelným. Věříš v dědičnost snů?"

"V dědičnost snů?" zeptal jsem se. "Hm! Mohu přiznat, že jistě tělesné i duševní vlastnosti je možné dědit a že tyto vlastnosti mohou spolupůsobit při vzniku snů. V tomto všeobecném smyslu je možné snad mluvit o jakési dědičnosti snů. Máš snad na zřeteli nějaký zvláštní druh snů?"

"Nejen zvláštní druh, ale zvláštní, určitý a vždy stejný sen! Otcí se zdá sen, který se před léty zdál jeho dědovi a předkovi, a syn a vnuk prosí po mnoha letech tentýž sen, se všemi podrobnostmi, pokud se týká místa, času, osobností, situací, slov i skutků."

"To je nemožné, naprosto nemožné!"

"Není to nemožné, neboť je to skutečně pravda!"

"A důkazy?"

"Dělo se to a ještě se to děje v mé rodině!"

Pak se jistě jedná o nějaký klam a ne o prokazatelnou skutečnost!"

"A přece je to dokázáno! Prosim, abys mi věřil! Od té doby, kdy Ardistanu vládnou moji předkové, existuje sen, zvláštní a zcela určitý sen, který všichni do jednoho prosnili, ani jediného nevyjímaje. Můj otec byl posledním, kterému se zdál."

"O čem se jim zdálo?"

"O dvou džemnách, o Džemně živých a o Džemně mrtvých."

"Ach! To je zvláštní!"

"Také to uznáváš? Můj otec mi svůj sen slovo od slova vyličil tak, jak byl jemu vyličen mým dědem a jak jej patrně budu i já vyprávět svému synovi."

"Tobě se tedy ještě nezdá?"

"Ještě ne. Ale vím, že tomu neuniknu."

"A máš strach z toho snu?"

"Zajisté! Jistě se ho každý obával, ale jakmile ho jednou prosnil, bylo vždy po strachu, neboť se ještě nikdy nesplnila strašlivá hrozba, kterou musel ve snu vyslechnout."

"Jaká to byla hrozba?"

"Že nebude moci dříve zemřít a také nebude dříve pochován, dokud se nenajde nějaký statečný a odhodlaný emír, který by vzal na sebe hříchy všech svých předků a smířil je právě tak, jak byly spáchány."

"Mluvíš o hříších svých předků a přece jsi před chvílí řekl, že o nějakých zločinech nemůže být řeč!"

"Zcela správně! Copak se přiznávám k nějakým zločinům? Říkám jen, že ve snu je o nich řeč, ale nejmenuji je, nevypočítá-vám je."

"Ale sen mi chceš vyprávět?"

"Ano. Poslouchej tedy! Emírovi se tedy zdá, že sedí ve starožitných, nádherných nosítkách, jaká byla užívána před dávnými léty a že je nesen nejdříve nějakým okrouhlým prostranstvím, pak mnohými spoře osvětlenými místnostmi až do jakéhosi velikého sálu, nad jehož vchodem stojí psáno Džemma mrtvých. V tomto sále sedí všichni ardistanští mahalámové a všichni emírové, kteří kdy žili. Emírové však, kteří zaživa stáli vysoko nad mahalámy, stojí nyní hluboko pod nimi. Jsou zajatci, spoutanými na rukou i nohou, a mají být souzeni. Mají čekat na svůj rozsudek. Mahalámové jsou však svobodní. Sedí na místech soudců, kteří mají vynést rozsudek. V jejich čele sedí ten nejproslulejší, nejspravedlivější a nejdobrotivější z nich, totiž Abú Šálem, ten, který založil Mahalámovo jezero a tam, kde dříve byla voda, vykouzčil tyto zázračné stavby. Před ním leží kniha hříchů všech emírů, kniha hříchů celého rodu. Před každým ze spoutaných emírů leží pak výňatek z této knihy. Obsah knihy i těch výňatků se však nevztahuje jen na jejich lidské hříchy, ale hlavně na hříchy, kterých se dopustili jako panovníci proti svému národu a zemi jimi ovládané. Nejhlavnější a nejtěžší však je otázka, zdali si vážili života svých spolubližních, nebo ne. Nejohrovnějším trestem je stíhána vražda, jednotlivá i hromadná vražda ve válce. Pro člověka, který válku způsobil, nemá džemma slitování. Tomu může odpustit jen nejvyšší soudce, sám Alláh!"

Poněkud se odmlčel, jako by chtěl sebrat myšlenky a pak pokračoval:

"Jsou to mrtví a přece nejsou zesnulí. Jejich maso je teplé a poddajné. Mohou vidět i slyšet. Mohou i mluvit. Vstávají, odcházejí a přicházejí, právě tak jako živí -"

"Ovšem jen ve snách!" vpadl jsem mu do řeči.

"Ovšem, ve snu! Můj otec mi tak vyprávěl, můj otec, který před dávnými léty zemřel. Všechny si je dobře prohlédl. Spatřil zde i svého otce. Byl jako živý. Opustil své sedadlo a odebral se do druhého sálu, aby byl přítomen poradě. Nad dvěma tohoto druhého sálu stála slova Džemma živých. Tam zasedali lidé živí, lidé, které můj otec znal. Jmenoval mi dokonce i jejich jména. Seděli tam, aby odbývali soud. A k těmto živým se přidružili i někteří mrtví z předešlého sálu, především můj otec a pak mahaláma i Abú Šálem, který předsedal i zde/4

"A jaký byl průběh jednání?" zeptal jsem se, abych vyprávění pokud možno zkrátil.

"Nejdříve otevřeli truhlu, ve které ležel můj otec jako mrtvý. Řekli mu, že je to jeho dosavadní mrtvola. Řekli mu, že může smířit hříchy všech svých předků, vezme-li je na sebe a smíří-li je právě tak, jak byly spáchány. Pak mu mahaláma z knihy hříchů, kterou s sebou přinesl, přečetl všechny vraždy a zločiny, kterých se jeho předkové v míru i ve válce dopustili a zeptal se jej, chce-li je přijmout všechny na sebe. Učiní-li tak, že budou jejich duše ihned osvobozeny a jeho duše rovněž, učiní-li pokání. Neučiní-li však, co je na něm žádáno, že zůstanou duše předků spoutány a také on sám že nebude moci zemřít dříve, dokud se nenajde statečný emír, který by byl tak obětavý a za všechny se obětoval."

"A jak se rozhodl tvůj otec?" zeptal jsem se.

"Jako všichni jeho předkové. Řekl, že nemá chuť platit dluhy, které neudělal a vysvobodit předky, kteří rovněž neměli chuť vysvobodit svoje předky. Ať každý smíří vlastní viny, je-li po smrti život!"

"A co se stalo, když se takto vyslovil?"

"Vstrčili ho opět do skvostných nosítek a odnesli ho. Když se probudil, ležel doma v ložnici na svých poduškách. Poznal, že se mu všechno jen zdálo."

"Zdálo se mu to skutečně?"

"Ano. Ale bylo to zvláštní! Plných šest dní při tom prospal. Ležel na své posteli, aniž by se třeba jen na chvíli probudil."

"Neměli o něho strach?"

"Ne. Nikdo se o tom nedozvěděl. Tělesná stráž zachovala tajemství a starala se o to, aby se o něm nikdo nedozvěděl

- ani já, když mi všechno otec sám vyprávěl."

"A teď to vypravuješ mně. Proč?"

"Protože mi od všerejška všechno moje okolí tento sen připomíná. Každý z ardistanských emírů měl tento sen, opakuji to ještě jednou, i můj otec. Každému z nich byla ve snách položena stejná otázka a každý z nich odpověděl navlas stejně. Není to tedy obyčejný sen. Je asi ve spojení s nějakou pravdou, které dosud nikdo nemohl přijít na kloub. A nyní, pomysli si, že i zde je nějaká Džemma živých a Džemma mrtvých. Nezdá se ti, že se musím zabývat myšlenkou na tento sen?"

"Ó, velice dobře to chápu. Myslím přitom i na docela jiné věci než ty. Ty jsi mi však věnoval svou důvěru jistě jen z určitého úmyslu a za zřejmým účelem. Smím se jej dozvědět?"

"Samozřejmě! Chci, abys mi byl oporou, abys mi poskytl pomocnou ruku! Chci, abys mne neopouštěl, dojde-li zde nyní řada na mne. Bojím se, že mne sen místo doma překvapí zde. Stane-li se tak, přeji si, aby to zůstalo utajeno a nebylo odtud vynášeno na veřejnost. Je mi jako člověkov, který cítí, že propadne nějaké těžké nemoci. Obracím se proto již předem k lékaři a vyslovuji prosbu o pomoc v nouzi. Jako lékaři, tak důvěřuji nyní i tobě! Uvedeš všechno, co se stane, na cesty, které povedou k mému uzdravení?"

"Nejen tobě, ale celé zemi, i všemu tvému lidu, ovšem za předpokladu, že k tomu budu mít dost sil. Chci se ti upřímně přiznat, že tuším totéž, co ty sám. Dokonce nejen, že to tuším, ale jsem i přesvědčen, že Mahalámovo jezero neopustíš dříve, dokud ne-prosniš sen svých otců. Pro nikoho z nich neměl ten sen takovou důležitost, dokonce nutnost, jako nyní pro tebe. Nejdůležitější otázka, která v této věci pro tebe nyní nastává, je ta, jak se v tomto případě zachováš."

"Myslíš, že to vím?"

"Ano."

"Pochybuji. Nikdo na světě nemůže vědět, jak bude jednat a mluvit ve snu."

"V obyčejných případech ano. V tomto případě se však mají věci jinak. Budeš jednat právě tak, jak bys jednal při bdění. A kdyby ses tedy v této obdivuhodně džemně ocitl, ne ve spánku, ale bdělý, jako pán všech svých smyslů a všeho svého jednání, co bys odpověděl, kdybys byl tázán, chceš-li vzít na sebe viny svých otců, abys jim zajistil vykoupení, co bys odpověděl?"

Emír vyskočil z místa, na němž seděl a rychle a rázně odpověděly

"Řekl bych ANO. Byl bych ihned ochoten přistoupit na všech

no, co "

Odmlčel se, neboť se v tomto okamžiku dal strhnout svým srdcem. Okamžitě ho však ovládlo to, co nazýváme rozumem a přetrhlo zlatou nit, kterou chtěl upříst. Emír učinil pomalý posunek, jako by se bránil a pak pokračoval:

"Již dost! Ne tak rychle a ukvapeně! Záležitost, o kterou se jedná,

má velikou důležitost! Nikdo z mých předků neměl až dosud odvahu strhnout na sebe tu horu provinění, kterou jeho praotcové navršili. Kdyby neexistoval život, který bude pokračovat po tomto pozemském životě, mohl bych klidně říci ano, neboť by to byl pouhý zvuk bezvýznamného slova. Pochyboval jsem dříve o tomto posmrtném životě, nyní jsem však úplně přesvědčen, že toto moje pochybování bylo pošetilostí. Tento posmrtný život nastane, zcela určitě nastane ihned po smrti. Dokonce nastane snad již dříve, již v životěездеjším. Neboť ať již k otázce džemmy promluví ano nebo ne, položím tím základ k tomu, co se se mnou po smrti bude dít a co v posmrtném životě budu muset nést na bedrech, čeho želeť a čeho dobýt. Proto musím být opatrný, nekonečně opatrný. Kdybych řekl ano a vzal všechno na sebe, mohl bych na sebe uvrhnout také věčné zatracení "

"A co kdybys na sebe uvrhl věčnou, nekonečnou blaženost?" zeptal jsem se.

"Možná, že by se i to mohlo stát! Kdo může vědět -?"

"Já to vím!"

"Ano, ty! Ty jsi křesťan!"

"A ty jím nejsi?"

"Ne!"

Vstal jsem, položil mu ruku na rameno a zeptal jsem se ho:

"Co jsi prve činil, když jsi k nám volal ty citáty z bible? Kým a čím jsi byl, když jsi tak jednal. Jsi ardistanským vládcem. Půda, na které tento chrám stojí, patří tobě. Věřil jsi snad, že ta slova, která jsi vysílal k výšinám, jsou lži?"

"Ó ne! Jsou pravdivá!"

"Pak jsi se tedy přiznal ke křesťanství a tomuto pohanskému chrámu jsi dal určení stát se křesťanskou svatyní! Nyní je třeba již jen kněžské posvěcení a stane se proměna - a bude schválena!"

"Je to pravda?" zeptal se emír.

"Copak bych to tvrdil, kdybych to nepovažoval za pravdu? Nejsem teolog ani duchovní, jsem pouhý laik. Možná tedy, že se mylím. Přeji si vidět tě křesťanem a vládcem křesťanského národa. Snad se tedy toto přání stane otcem tvrzení, které jsem vyslovil. Myslím však, že mám pravdu. Zeptej se ještě u jiných, kdo nejsou laiky, a pak mi sděl, co jsi se dozvěděl!"

"Udělám to tak, ano - tak učiním! Zatím ti snad mohu svěřit, že mne již moje žena prosila, abych svolil, aby se mohla stát křesťankou a že v mém hlavním městě Ardu jsou již čtyři misionáři, jejichž učení, kázáním a přáním již ani já nebudu dlouho odolávat."

"A kdo jsou tito čtyři jmenovaní?"

"Moje děti!" odpověděl s přízvukem otcovské pýchy. "Jsou ještě dnes nadšeny vašimi vánočními stromky a zůstanou jimi nadšeny pro celý život. Pokud se týká mne, může ti zatím stačit, že již nejsem nepřitelem, ale přítelem křesťanství a že si výše cením to, co v této záležitosti vychází z tvých úst, než vlastní myšlenky. Prosím tě proto, abys mi sdělil, jak by ses sám rozhodl, kdyby se tě džemma na mém místě ptala, přijmeš-li hříchy svých otců na sebe!"

"Odpověděl bych jim rychlým, radostným ano!"

"Tedy bys také řekl ano! Skutečně, efendi, skutečně?"

"Ano, skutečně!"

"A proč?"

"Proč? Protože je mi to tak dáno, tedy proto, že to odpovídá mé duševní přirozenosti, mému charakteru, mému temperamentu. Dále i proto, že jako křesťan věřím ve věčnou lásku, a konečně i proto, a v tom mi, doufám, i sám přisvědčís, že tvoji předkové, kteří se zdráhali tak učinit, nemohou být pro mne ani pro tebe v této záležitosti směřovatými, podle nichž bych se měl řídit."

"Efendi, byli to panovníci. Pomysli na to!"

"Panovníci? Hm! Nedovedli opanovat ani sebe, tím méně byli schopni panovat jiným! Poslouchali hlasy, které zněly hluboko pod nimi a ne ty, které zaznívaly na výsostech. Slovo panovník pro mne znamená něco zcela jiného. Abú Šálem, nejproslulejší, nejspravedlivější a nejdobrotivější mezi mahalámami, to byl panovník! Dokonce ještě dnes ovládá tebe i mne! Stal se naším zachráncem ještě několik set roků po své smrti! A já jsem si jistý, že požehnání, které z něho vyšlo, se bude rozšiřovat ještě dále k blahu nespočetných, kteří přijdou po nás. Který z tvých předků by se mu vyrovnal? Znáš snad některého?"

Emír mlčel.

"Poslouvej tedy, co ti nyní řeknu! Ale nehněvej se na mne pro mou upřímnost! Mlčíš, ptám-li se tě po panovnické velikosti předků. Posuďme je nyní pokud se týká lidské stránky. Řekni, byli dobrými lidmi? Byli milováni?"

"Někteří snad!" odpověděl váhavě.

"Jen někteří tedy! A to ještě snad! Já ti však říkám, že byli do jednoho zbabělci, všichni, nikoho z nich nevyjímaje!"

"Efendi, poslední z nich byl můj otec!"

"Ani to nemůže změnit můj úsudek! Opakuji, že všichni byli zbabělci, neboť se nedovedli obětovat pro své předky. Nežlob se na mne, moje slova se vztahují nejen na tvé předchůdce, ale i na každého člověka, ať je vládcem nebo žebrákem, který by v podobném případě nedovedl na otázku džemmy říci ano!"

Odvrátil jsem se od něho a díval se dolů na širé, okrouhlé prostranství, v jehož středu stála andělská studna. Napříč tímto prostranstvím byli nesení ardistanští emírové ve skvostných nosítkách, aby byli předvedeni džemmě. Co tu odpovídali, jsem věděl. Co by dnes odpověděl i poslední emír, jsem také věděl. Promluvil jsem k němu úmyslně tak urážlivou řečí. Věděl jsem, že se toho mohu odvážit, jako jsem se již tolikrát nebál tak učinit a vždy docílil žádaného výsledku. Stál zde nyní tiše a nehybně. Jeho obličej byl obrácen k severu, kde neúnavné sopky vysílaly nyní k nebi četné ohnivé sloupy, které v perspektivě jako by splývaly v jeden jediný plamen, jenž dosahoval až k nebi, jako by chtěl ovládnout a okrást i hvězdy navěky o jejich záři. Najednou sebou emír energicky trhl, obrátil se ke mně, objal mne, políbil na čelo a řekl:

"Můj drahý, dobrý efendi! Jsi sice strašlivý, strašlivý chlapík, ale přitom přece jen také dobrý, srdečný člověk! Chtěl bys mi nyní vyplnit jediné přání? Přání, které jsi měl před nedávným sám a jež jsem ti já nevyplnil?"

"Jaké přání?"

"Byl bych rád o samotě! Zde! Je třeba, aby se mi v duši vyjasnilo!"

"Dobře, odejdu!"

Políbil jsem jej právě tak na čelo, jako on prve mne, a sestoupil jsem z plošiny dolů do chrámu. Tam jsem si rozsvítil jednu ze svíček a sestupoval jsem zvolna do hlubiny. Nejtěžší úkol se podařil: emír byl přemožen. Co dále ještě mohlo přijít, ať již se jednalo o sebesnadnější záležitost, mohlo již být jen následkem dnešního, Bohem požehnaného dne. Co nám asi přinese zítřejší den?

KAPITOLA DRUHÁ

Opět na svobodě

Když jsem sešel až dolů, nebyl Halef ještě s přípravou večeře hotov. Dával si dnes načas. Dnešní naše večeře měla být pravými lukulskými hody a také jimi byla, ovšem podle beduínského měřítka. Emír se dostavil až dlouho po večeři. Schovali jsme mu to nejlepší, co jsme dnes měli. Ten večer jsem jej již nespátl a nemluvil s ním, neboť jsem již dávno spal, když se dostavil.

Toho dne jsme prohlédli polovinu všech staveb a následující den jsme začali s prohlídkou druhé poloviny. Ze všeho, co jsme dopoledne viděli, se chci zmínit o knihovně. Byla velmi zajímavá, ačkoliv se obsahově vztahovala jen k dějinám a rozšíření humanistických snah svých zakladatelů. Bylo tam mnoho hliněných destiček a hliněných válců popsaných rytým, klínovým písmem. Nebylo to ani písmo babylonské či asyrské, spíše se podobalo staroperským rukopisům. Kromě toho zde bylo množství dřevěných desek, popsaných čínským, mongolským a tibetským písmem. Byly tu svitky, sešity i papyrusové knihy. Objevili jsme mapy země i oblohy, nákresy zvířat i lidí, květů, nerostů, zbraní, nádob, tkanin a mnoha jiných podobných věcí. I maleb zde bylo dostatek ve všech velikostech i barvách. Nejvíce nás však zajímaly velké desky, na jejichž štítu bylo napsáno: Džemma, její soudci a obžalovaní. Když jsme desky otevřeli, našli jsme v nich dva od sebe oddělené balíčky kreseb, provedených čínskou tuší. Na jednom jsem četl nápis: Soudci, na druhém: Obžalovaní. Otevřeli jsme je. Byly tu vesměs portréty provedené s obdivuhodnou pečlivostí a přesností. Některé z nich mohly být právem označeny jako mistrovská díla. Mezi soudci jsme spatřili podobizny nejslavnějších a nejproslulejších mahalámů, mezi obžalovanými pak podobizny ardistanských emírů. Nejznamenitější zde ovšem byl obraz slavného mahalámy Abú Šalema, charakteristická hlava, jakou lze jen zřídka spatřit, s nádherně rozděleným světlem a stínem, takže se z jeho tváře daly téměř vyčíst i jeho veliké duševní schopnosti.

Zatím co jsme prohlíželi tuto zajímavou tvář, listoval emír v druhém baličku, aby se především seznámil s podobami svých předků. Najednou zvolal:

"Mášalláh! Můj otec! A zde i otec mého otce, jehož jsem také ještě znal! Jak podivuhodně věrné jsou jejich portréty! Skutečně, jako živí! Kdo je kreslil? Kdy se to stalo? To nikdo neví! Nikdo to neviděl! Podobizny byly pořízeny tajně? Proč si k tomu nevzali dovolení?"

A opět se v něm přihlásil panovník. Chtěl jsem mu již odpovědět, ale tu mne předešel džirbani:

"Myslíš, že se měli u vás dovolit?"

"To je samozřejmě!" odpověděl emír.

"Mýlíš se. Jen se podívej na nápis: Obžalovaní! Jmenuj mi soudce, který by se dovoloval obžalovaného, smí-li ho vsadit s ostatními obžalovanými do vězení! Džemma se nikdy neptá a provádí samovolně svá usnesení!"

Takové poučení emír nečekal ze strany muže mnohem mladšího, jehož nazývali džirbani, tedy prašivcem a šilencem a který se k němu až dosud choval velmi dvorně, dokonce uctivě. Ale tentokrát tu stál džirbani před ním vysoko vztyčen, právě tak, jako by sám byl jeho soudcem. Emír odložil podobizny svých předků dost nešetrně do desek a řekl:

"Pryč s nimi! Jestliže ti, od nichž očekáváme radost, pýchu a čest přinášejí jen zklamání, hanbu a zlost, ztrácíme opravdu trpělivost nazývat se jejich syny a vnuky!"

Vyšel ven a my ho následovali, neboť jsme neměli pro dnešek čas, abychom se v knihovně dále zdržovali.

Do obou sálů, kam nás již předem nutila naše zvědavost, jsme se dostali až během odpoledne. V jakém jsme se ocitli napětí, když jsme stanuli před postranním dveřmi, nad nimiž byl nápis: Džemma mrtvých. Zvláště my dva s Halefem, kteří jsme již v životě spatřili tolik podivných věcí, jsme nedovedli skrýt své rozčilení.

Když jsme vešli do Džemmy mrtvých, byli jsme obklopeni mystickým polotemnem, které nám sice dovolovalo spatřit postavy, nedovolovalo však rozeznávat jejich obrysy.

Sál byl veliký a také velmi vysoký. Malými okny sem nevnikalo dostatečné množství světla. Byly tu však postaveny stojany, jejichž ramena nesla mnoho silných voskovic. Rozsvítily jsme je a ihned bylo dost světla, dokonce nadbytek, takže jsme mohli všechno kolem dokonale pozorovat.

Při vytesávání sálu byly ponechány mohutné pilíře, na nichž spočívalo nyní klenutí. Tyto sloupy stály ve dvou řadách a dělily sál na tři oddělení. Jedno velmi široké a prostorné uprostřed, a dvě užší po stranách. V prostředním velkém oddělení byla shromážděna džemma. V postranních odděleních byla sedadla pro posluchače, nyní ovšem prázdná. V prostředním oddělení seděli shromáždění na svých místech, která však neležela v jedné rovině. Nejvýš, skoro na jakémsi trůně, seděl předsedající. Před ním stál stůl, mající podobu dvou amdžaspandů, totiž perských andělů, nesoucích desku stolu. Na tomto stole ležela kniha, patrně kniha hříchů ardistanských emírů, zmíněná v dědičném snu. Abú Šálem byl oděn do jednoduchého roucha z neběleného konopného tkaniva, na nohou měl slaměné sandály a na hlavě místo známé ohyzdné lámaistské čepice jen bílý šátek, zpod něhož mu na prsa spadaly stříbrobílé vlasy, ne tuhé a rovné, jak jsme tomu u Mongolů zvyklí, ale vlnité a dlouhé, které po smrti ještě dorůstaly. Vlasy byly uprostřed rozděleny a spadaly mu po obou stranách ve dvou tlustých pletencích až k opasku. Také vousy měl husté a téhož stříbrného lesku jako vlasy. Rysy jeho obličeje nebyly mongolské, ale spíš připomínaly staré Peršany. Viděl jsem kdysi obraz představující Cyra v plném mužném věku a na vrcholu slávy. Když jsem nyní stál před nejdobrotivějším a nejspravedlivějším ze všech mahalámů a studoval jeho rysy, byl bych málem hlasitě zvolal: Ejhle, podoba velikého krále Peršanů! Právě tak by vypadal, kdyby dosáhl věku, v němž zemřel tento mahaláma.

Vystoupil jsem k němu a ohmatal jsem jeho ruce a tváře. Byly chladné a měkké. Rozšířil jsem své pozorování i na paže, na nohy i celé tělo. Zdálo se mi to skoro znesvěcováním, dokonce urážkou. Ale současně se zvědavostí ve mně vzklíčila i prosba za prominutí, že já, nepatrný človíček, se odvažuji pátrat po myšlenkách, které kdysi z této vznešené postavy vyzařovaly. Oči se skládaly ze tří různých kamenů, které představovaly bílé, modravé bělmo, modravé černou a přece průhlednou duhovku a jako uhel černou zornici. Složení i vybroušení těchto drahokamů bylo tak dokonalé, že se zdálo, jako by oči byly živé. A celé mahalámovo tělo bylo tak dokonale preparováno, že to muselo vzbudit obdiv. Pohled těchto umělých očí nebyl upřen na mne, ale dolů, na lavici obžalovaných a přece to na mne působilo dojmem, jako by se za tím pohledem skrýval skutečný duševní život. Tím byla jen posílena moje ohleduplná plachost, s níž jsem toto tělo ohledával.

Vpravo i vlevo od něho seděli ostatní mahalámové, rovněž za malými orientálními stolky, které však byly postaveny tak blízko u sebe, že se zdály tvořit po každé straně souvislou tabuli v podobě čtvrtiny kruhu. Tito mrtví tedy tvořili půlkruh, v jehož poloměru trůnil předsedající, ovšem o několik stop výše než oni. Všichni byli stejně jednoduše, někteří dokonce ještě chuději oděni než Abú Šálem a všichni upírali zraky stejným směrem jako on. Nebyli to všichni mahalámové, nýbrž jen nejlepší z nich, vesměs muži vysokého věku, jejich bílé a stříbřité vlasy ještě po smrti dorostly a byly jim spleteny v copy, splývající k pasům. Dojem, který na mne tento mrtvý soudní senát učinil, nelze popsat. Řekl bych skoro, že jsem byl fascinován. Postavy se naprosto nepodobaly mrtvolám. Člověk by beznála věřil, že v dobách, kdy ještě žily víly a rusalky, zde byla odbývána nějaká veledůležitá džemma, kterou mocný kouzelník začaroval. Zdálo se, jako by se měl kterýkoliv z těchto soudců co chvíli zdvihnout a promluvit. A tento dojem byl podporován i tím, že v sále nebylo naprosto cítit mrtvolný zápach. Vzduch zde byl tak čistý, jako by tu bylo větráno teprve před chvílí.

A ještě níže seděli obžalovaní a hříšníci, veškerí ardistanskí emírové, kteří zde kdy vládli. Nechyběl ani jediný. Tito však seděli na trůnních křeslech, která zářila drahokamy a ušlechtilým kovem. Byli nádherně oblečení a ozdobeni skvostnými prsteny, řetězy a různými odznaky. Přišel-li však člověk blíž, zjistil, že všechny tyto kovy a kameny nepravé byly. Byli zde muži staří i středních let, podle toho, kdy se rozžehnali se světem. Bylo zřejmé, že preparování jejich těl byla věnována právě tak pozorná péče jako tělům mahalámů, ale třebaže byli všichni přeskvostně oděni a ověšeni šperky a zlatem, zdaleka nepůsobili tak slavnostním dojmem, jako jednoduše vybavení soudci. Chyběl jim vesměs majestát smrti. Vyzařovali zaživa tolik důstojnosti, že jim po smrti již žádná nezbyla. Všichni upírali zraky dolů, na klín,

kde jim ležel jejich výňatek z hlavní knihy hříchů celého svého rodu. Všichni byli spoutáni na rukou i nohou provazy a řetězy. Někteří z nich měli dokonce jha v týlech, což v dobách kdy žili, bylo znamením zvířecí ukrutnosti a nečestného smýšlení.

Byl jsem v mnohém panoptiku a spatřil tam napodobeniny zemřelých lidí. Všude jsem pocíťoval jakýsi odpor, zde však nikoliv, ačkoliv se v této džemmě jednalo ne o sochy, ale o preparovaná skutečná těla. Co toho bylo příčinou? Byla to příčina tělesně smyslná, nebo psychologická? Právě tak jako působí odporně kterákoliv lež, tak také musí působit odporněji vylhaná skutečnost, než třeba hrůzná, ale přece jen přirozená pravda smrti. A smrt, kterou jsme zde viděli, se nezdála ani být smrtí, nýbrž životem, který ustal jen na chvíli a jenž se musí každým okamžikem opět rozproudit.

Z těchto myšlenek a pozorování mne vyrušil hlasitý emířův výkřik. Ostatní byli potichu. Zdálo se nám znesvěcením této svatyně, kdybychom zde myšlenky projevovali hlasitě. V první chvíli se podobně zachovával i emír. Stál tu bez hnutí a jen se díval a divil. Nyní však náhle vykřikl:

"Otec! Můj otec!"

Spěchal k mrtvému, zůstal před ním několik okamžiků stát, pak zdvihl ruce do výše a volal:

"Můj otče! Můj otče! Zajal a spoután, ty, ty!"

Byl ke mně obrácen zády, nemohl jsem mu hledět do obličeje, ale zvuk jeho hlasu prozrazoval nejvyšší pohnutí.

"I ty! I ty jsi zde!" pokračoval, odvraceje poněkud hlavu. "Otec mého otce! Můj děd! Co vám kladou za vinu, vám, vám? Řekněte mi to! Musím to vědět!"

Několik okamžiků naslouchal, pak k nim přistoupil a řekl:

"Mlčíte? Ano, ano! Musíte mlčet! Vždyť jste mrtví! Nemohli jste se bránit, když byl spáchán zločin, že jste byli sem zavlčeni! Vyšetřím to! A běda viníkovi, jehož dopadnu! Nejdříve se však musím dozvědět, z čeho vás obviňují! Ukažte! Ukažte!"

Rozčilení, které se ho zmocnilo, bylo obrovské. Chopil se sešitů, které ležely před mrtvými a spěchal s nimi k nejbližšímu zábradlí, kde se hned pustil do čtení. Ale nečetl dlouho. Přečetl si jen nadpis jednoho sešitu, přelístoval sešit a utkvěl pozorně na posledních řádcích. Rovněž tak učinil i s druhým sešitem. Při tom jsem ho pozorně sledoval. Viděl jsem, jak jeho rozčilení právě tak rychle, jak vzplanulo, se opět mírní, až u něho nastoupila nebývalá duševní skleslost. Pak opět vstal, přikročil k otcí i dědovi a položil jim opět sešity do klínů, aniž by promluvil slovo. Vypadal při tom jako člověk, který z výšin hněvu najednou upadl do hlubiny hanby a nemůže to zapřít. Pak přistoupil ještě k některým předkům, ne ke všem, ale jen k těm, které měl nejbliž po ruce a nahlédl do jejich sešitů. Pozoroval jsem, že se tu zabýval pouze posledními stránkami. Pak vystoupil k Abú Šalemovi a podrobil prohlídce i velkou knihu. Nedotkl jsem se prve, když jsem Abú Šalema prohlížel, této knihy a když jsem sestoupil dolů, prohlížel jsem si ostatní mahalámy. Nyní jsem dospěl k vládům Ardistanu, jejichž jména bylo snadné zjistit, neboť byla napsána spolu s rodnými i úmrtími daty na štítech sešitků, které ležely na jejich klínech. Z emírova jednání jsem poznal, že hlavní obsah těchto knížek je nutné hledat na posledních stránkách. Vzal jsem do ruky knihu toho, jemuž jsem stál nejbliž a prohlížel jsem ji. Deska byla z bílé kůže. Na desce pak bylo černým, staroindickým ozdobným písmem napsáno:

Emír Buráder-i-Míribani, v letech 102-112 podle hedžry

Buráder-i-Míribani znamená bratr dobroty. Z tohoto jména, které bylo jaksi oficiálním jménem vladaře, by se dalo zajisté soudit i na dobrou povahu. Také tento panovník podle naší evropské časomíry nepanoval déle než deset let. Mohl jsem tedy usuzovat, že výtah jeho hříchů nebude velký? Co jsem však našel? Podíval jsem se také nejprve na zadní stránku. Byl tam sumář všech hříchů. Osm z deseti panovnických let strávil ve válce. Byly zde uvedeny všechny ztráty na lidech, zvířatech, zemském majetku a lidském blahobytu. Jen lidských životů bylo utraceno na padesát tisíc. A tohoto panovníka nazývali Bratrem dobroty. Co asi stálo v ostatních knihách! Spisovatelé těchto výkazů a odhadů se především snažili, aby prokázali, kolik škod způsobili jednotliví vladaři tím, že vedli války, a kolik viny měli na jejich vzniku. I nemoci, které následkem těchto válek vznikaly a jejich kořist zde byla podrobně vypočítána. Pohled na předcházející stránky přesvědčil čtenáře, s jakou svědomitostí, dokonce s jakým puntičkářstvím byly seznamy sestavovány. Ale záznamy se nevztahovaly jen ke škodám, které vznikly z válek, které Bratr dobroty vedl, ale i k jiným pohromám, jež za své vlády přivolal a zavínil. Byly tu seznamy poprav, vyhnanců, lidí, jimž bylo zkonfiskováno jmění, lidí nevinně odsouzených, otevřených loupeží i vražd a jiných násilností provedených mocí a lstí. Nejen číslce zločinů, ale i jména těch, kteří utrpěli škodu, zde byla přesně uvedena. Nebylo o čem pochybovat. Důkazy byly dokonce vedeny s poukazem na hlavní knihu a na jednotlivé výňatky ostatních knížat. Byly tu dokazovány zločiny na zločiny, nelidskost, lstivost, záludnost, podvod na podvod. Národy zde byly jen k tomu, aby

"Efendi!" zvolal v té chvíli emír a přerušil moje pozorování.

Podíval jsem se tázavě na něho.

"Ty jsi četl?" pokračoval.

"Ano."

"Odlož, prosím, tu knihu!"

"Proč?"

"Nestačí ti, prosím-li tě o to? Jedná se přece o moje předky, ne o tvoje. Pojď sem ke mně nahoru! Chci ti něco ukázat. Toto jediné se máš dozvědět. Více není třeba. Ostatní nemusí nikdo vědět, kromě mne, neboť já jsem dědicem všech zločinů, já jsem tou šelmou, která je jimi zatížena. Pojď sem! Pojď sem!"

Znělo to ne jako rozkaz, ale spíš prosebně, dokonce úpěnlivě. Odložil jsem tedy sešit opět na to místo, kam patřil a vystoupil jsem nahoru k emírovi. Otevřel poslední stranu hlavní knihy.

"Čti!" vyzval mne a ukazoval na otevřenou knihu.

Učinil jsem tak. Jaké to byly strašlivé seznamy, jaká hrozná čísla! Mžitky se mi dělaly před očima. Zdálo se to být

nemožné a přece to byla pravda!

"Hotovo!" řekl jsem zavíraje knihu.

"Již?" zeptal se emír.

"Ano! Myslím, že to stačí! Dozvědět se více by sotva kdo vydržel!"

"A přece! Je zde jedinec, který se musí dozvědět ještě více, který se chce dozvědět všechno! A tímto jedincem jsem já sám! Nesmím jen věřit, nesmím se jen děsit, musím zkoumat a uvažovat, aniž bych se bál. Ale ne teď, nýbrž až později, až se dozvíme, co se nachází v ostatních místnostech. Pojd', efendi, odejděme!"

Sestoupil k svým předkům, zastavil se před svým otcem a dědem a promluvil k nim:

"Jsem masem z vašeho masa a krví vaší krve, ale nazýváme-li život láskou, nedarovali jste mi život, ale smrt! Bud'te však bez starosti, nebudu se mstít! Dostaví-li se sen, který vás všechny, všechny do jednoho překvapil ve slabosti, budu prvním, jenž mu nepodlehne. Ó, kéž by se dostavil brzy!"

Pak se obrátil k odchodu, aby místnost opustil, ale po několika krocích se zastavil, obrátil se k trůnu předsedajícího, zdvihl ruku a promluvil:

"A tebe, staříčké pane, se musím zeptat, kdo ti dovolil hrát si zde na věčného soudce, na Pána Boha, jemuž podléhají i panovníci? Kde jsi vzal tyto mrtvé? Budu po nich pátrat ve všech rakvích a hrobkách a pak ti řeknu, čím jsi! Měj se na pozoru! Odvažuješ-li se ve jménu Božím účtovat se mnou a mým rodem, zúčtuji tedy pak i já s vámi!"

Pak vyzval Halefa a ostatní:

"Zhasněte svíčky a pojd'te, odejděme!"

Stalo se, jak řekl. Když byly všechny svíce zhasnuty, přistoupili jsme k dalším dveřím, nad nimiž bylo psáno Džemma živých a vstoupili jsme do tohoto prostoru. Nebyl tak veliký jako předchozí síň, musel však být již také označen slovem sál. Jeho stavba a zařízení odpovídaly přesně stavbě i zařízení Džemmy mrtvých, jenže zde bylo počítáno s menším množstvím osob.

I zde byla tři oddělení, dvě pro obecnost a střední pro soudce. I uspořádání sedadel bylo stejné, nejvýš stál trůn pro předsedajícího, níže pak křesla soudců. Pod nimi pak o několik stop níže bylo místo pro obžalované. Veškerá křesla a místa byla ovšem nyní neobsazena. Pro soudce tu bylo osm křesel, pro obžalované jen tři, bylo zde však ještě dost místa pro více osob. Křesla i rohože k tomu potřebné se nacházely ve vedlejší místnosti, bylo však snadné je přinést. Osvětlení bylo totéž jako ve velkém sále. Nepostačovalo, ale i zde byla zábradlí opatřená tlustými voskovými svíčkami. Na stole předsedajícího visela veliká, i nyní v polotemnu všem nám zřetelně čitelná vyhláška, která zněla:

Zítřejšího dne o půlnoci zasedá Džemma živých proti Šedidu el Gálabi, nynějšímu ardistanskému emírovi. Jeho soudci budete vy sami. Kdo by se vylučoval, bude potrestán!

Tento plakát na nás učinil neobyčejný dojem. Dívali jsme se udiveně jeden na druhého. Vedle ve velkém sále jsme se odvážili mluvit jen dva, totiž emír a já, ostatní mlčeli. Zde se úkaz opakoval. I já jsem nejdříve mlčel. Že byla vyhláška určena nám, bylo nad všechny pochyby. Kdo ji sem však přinesl? Kdo mohl vědět, že dnes přijdeme na toto místo? Kdo to byl, kdo mohl vědět, že se jednomu z nás podaří proniknout tajemstvími Mahalámova jezera, najít klíče a otevřít všechny místnosti?

"Šedid el Gálabi?" zeptal se emír. "To jsem přece já! Nikdo z obyvatel mé říše by se neodvážil dát si stejné jméno se mnou! Jsem tím tedy míněn já, nikdo jiný! Nemyslíš, efendi?"

"Ano, nikdo nemůže smýšlet jinak."

"Džemma živých proti mně! A již zítra! Přesně o půlnoci! Tím bude vyplněno mé přání ještě dříve než jsem mohl tušit! Volal jsem přece, ó, kéž by se sen brzy dostavil!"

Pozoroval jsem, jak se při pronášení těchto slov bezděky otřásl, i já měl pocit, jako by celou mou bytostí projel ledový závan. A veden tímto pocitem jsem odpověděl:

"Tentokrát to však nebude sen, ale skutečnost!"

"Myslíš?"

"Ano, jistě!"

"Snad skutečně usnu a bude se mi to pak jen zdát!"

"Asi sotva! Pomysli, že tě máme soudit my!"

"Tím je míněno, že se mi to bude zdát!"

"Velice pochybuji! Vidím zde na všech místech ležet popsané lístky. Rozsviťme svíce, abychom je mohli číst!"

Když se rozhořelo dost světél, přikročil emír k předsednickému stolci a četl, co stálo na lístku ležícím před ním:

"Abú Šálem, mahaláma."

Opět jsme tu stáli, dívající se jeden na druhého, až emír opět promluvil:

"Není to podivné? Mrtvý má předsedat živým! Jak se může dostat mrtvola sedící vedle v sále na svém trůně, sem do těchto míst? Čtěme však dále!"

Lístky byly vystříhány z temného papíru a byly popsány bílým, jakoby křídovým písmem. Emír obešel místa, kde měli zasedat soudci a četl následující jména:

"Džirbani, Kara ben Nensi, hádží Halef Omar, čobanský princ Sádík, oba princové Usulú, šejk Čobanů, šejch el beled z el Haddu."

Bylo zde tedy osm přísedících soudů, z nichž dva poslední chyběli. Jak se měl však na těchto místech objevit zde nepřítomný šejk Čobanů a jak má do těchto míst, která nikdo nezná, zabloudit šejch el beled z el Haddu? Emír nám však nedal čas, abychom se mohli těmito úvahami zabývat. Přešel k sedadlům připraveným pro tři obžalované a četl i zde připravené lístky:

"Šedid el Gálabi, ardistanský emír - jeho otec - otec jeho otce."

Lístky ležely tak, že měl emír usednout uprostřed, jeho otec po levici a děd po pravici. Otřásl se opět bezděčně a

odloživ lístky na jejich místa, pravil polohlasitě sám k sobě:

"Mezi dvěma mrtvolami! A právě mezi těmito dvěma!"

"A právě o půlnoci!" připojil k tomu Halef, který se teprve nyní chopil slova.

"Zdali o půlnoci nebo v poledne, to je jedno!" opravil ihned emír jeho poznámku. "Všechny hodiny jsou majetkem Božím! Budu-li odsouzen v poledne, povede se mi právě tak špatně, jako uznají-li mne soudci vinným v noci. Svíce tu musí být rozsvíceny ať je venku bílý den či noc. Prohlížejme však ještě dál! Tam naproti vidím ještě dvě místa!"

Stranou od polokruhu přisedících soudu stála ještě dvě nízká orientální křesla, zařazená spíše k odpočívání než k přímému sezení, pokrytá poduškami a měkkými pokrývkami. I na nich ležely lístky. Emír je vzal a četl:

"Abd el Fadl, halimský kníže, jako obhájce. - Halimská princezna Marhamé, jako obhájkyň."

Stáli jsme tu tedy potřetí a dívali se jeden na druhého. Teď ani emír nemohl promluvit. Položil opět lístky na jejich místa a sám obešel všechny stojany a zhasil světla, pak vyšel do vedlejší místnosti, aby odtud vykročil opět ven pod širou oblohu. Následovali jsme ho. Venku se nás otázel:

"Ještě nenastal večer. Chcete pokračovat v prohlídce?"

"Ano," odvětil jsem. "Musíme s ní být dnes rozhodně hotovi, máme-li být zítra volní kvůli událostem, jež nás tu očekávají."

"Věříš, že zítra nastanou nějaké události?"

"Ano."

"Věříš i v Džemmu živých?"

"Rozhodně!"

"I v objevení se Abd el Fadla a Marhamé? I v příchod šejka Čobanů a šejcha el beleda z el Haddu?"

"Jsem téměř přesvědčen, že všichni přijdou."

Tu oddechnuv si zhluboka, přisvědčil pokývnutím hlavou a řekl:

"I já jsem přesvědčen, i já! Je mi skutečně podivně v nitru. Skoro bych řekl, že zde nežijeme, nýbrž že je náš život řízen nějakou neznámou mocí; že tu nemyslíme, že jsou nám myšlenky vsugerovány; že nemáme vlastní vůli, nýbrž že jsme řízeni cizí vůlí. Jako by tu stál kdosi vysoko nad námi a vedl nás na uzdě, jako vodíme poslušného koně."

"Věříš, že tomu skutečně tak je, nebo že se ti to jenom zdá? Říkám ti, že zde neexistuje vůbec nějaké zdání a že vše je skutečnost. Jsme řízeni; jsme vedeni. Nejsme tu sami!"

"Myslíš, že jsou tu mimo nás ještě jiná živá stvoření? Jiní lidé?"

"Ano."

"Jak by to mohlo být možné?"

"Přemýšlej!"

"Učiním tak. Prosím, abys mne nyní propustil. Byl-li jsem přítomen v těchto dvou sálech, je mi všechno ostatní už naprosto lhostejné. Co více ještě můžeme objevit? Musím se sebrat dohromady. Musím být sám. Jistě mne pochopíš. K večeri se k vám opět dostavím."

Nejen že jsem chápal jeho potřebu být sám o samotě, ale dovedl jsem se dokonce i vžít do jeho postavení, jako bych byl sám na jeho místě. Neboť upřímně řečeno, každý člověk, hledě k tomu, co ve svém nitru musí prožívat a probojovávat, je větším nebo menším ardistanským emírem, který mezi neviditelným emírem Džinistanu a zrádným Pardálem bojuje o prázdny titul, jež dovede jen onen vyplnit, jenž posledního z nich dovede pokorit prvním.

Zatímco se emír pomalu vzdaloval, obrátili jsme my druzí opět pozornost k dosud nepropátraným místnostem. Vtom jsem zaslechl za námi emírov hlas a obrátil jsem se. Emír se zastavil a kýval na mne. Šel jsem k němu. Když jsem k němu došel, otázel se mne:

"Víš, kdo to je, jenž nás tu tak ovládá?"

"Ano," odvětil jsem.

"Kdo?"

"Jistěže džinistanský emír, nikdo jiný!"

"Můj nepřítel?"

"Tvůj nejvěrnější přítel! Dokáže ti to. Jsou bohužel na světě lidé, jimž nelze bez naprostých důkazů věřit a důvěřovat. A pak, když přemožení důkazy nabudou víry a důvěry, chlubí se jí a žádají, aby jim byla připočtena k dobru!"

"Jsi opět jednou přísným, sidi, velmi přísným! A přece jsem ti chtěl přednést prosbu, k jejímuž vyplnění bude třeba vši tvé dobroty."

"Jakou prosbu? Rád ji splním, je-li to v mé moci."

"A nevysměješ se mi?"

"Vysmát se? Myslím, že naše postavení a zvláště tvé je tak zvláštní, že by ses neměl takto ptát!"

"Máš pravdu, efendi, promiň! Prosím tedy: Nechtěl bys dnes v noci místo zde venku přespát uvnitř v Džemmu mrtvých?"

Uhodl jsem ihned jeho přání a proto jsem odvětil:

"Velmi rád!"

"A nebojíš se?"

"Bát se? Koho? I kdybych se bál, budeš přece také přítomen, abys mohl pročíst knihy hříchů svých praotců."

"Jak tě to mohlo napadnout?"

"Rozumí se to samosebou. Já budu spát a ty budeš zatím zápasit s ciframi a písmeny, se slovy a větami, s obludami a přišerami. Pomysli však, že už jsi i předchozí noc obětoval! Nepodsouvej své síle nadlidské požadavky! A kdybys mne potřeboval, probud' mne, abych ti mohl přispět svou pomocí!"

"Mně mohou pomoci jen dva, mezi něž nepatříš, totiž Alláh a já sám. Ach, kdybych se dovedl modlit, modlit, modlit!"

Dal bych za to mnoho, neskonale mnoho! Neboť cítím, že se musí dříve nebeský soudce vyrovnat s mými předky, než se bude moci Džemma mrtvých nebo živých zabývat se mnou. Rozsudek, který džemma pronese, musí být nejprve mezi mnou a Alláhem vyjednáán a cestou k němu je právě - modlitba. Tato cesta je mi dosud neznámá! - Vyplníš tedy mé přání a přespíš se mnou v poradním sále?"

"Ano."

"Děkuji ti! Není to obyčejný, pošetilý strach před mrtvolami, který by mi bránil být o samotě, nýbrž opatrnost, kterou jsem nejen sobě samému, ale i vám ostatním dlužen. Dějí se zde podivuhodné věci. A vše, co se tu děje, má velikou důležitost. Nikdo nemůže vědět, co se mi za noci, kdy budu pobývat mezi mrtvými, přihodí. Není vyloučeno, že budu postaven před rychlé a důležité rozhodnutí ve věci, za kterou nebudu s to nést sám odpovědnost. Proto si přeji, abys mi byl na blízku. Přesto tě prosím, abys o tom zachoval mlčení! Nikdo nemusí vědět, že nebudeme tuto noc spát pod širým nebem."

Podal mi ruku a šel. Já pak se vrátil k ostatním. Bylo mi věru zatěžko zůstat lhostejným vůči jeho přání poznat modlitbu.

Nejenže mne tím pohnul, ale hluboce mne dojal. Ale dojetí bylo smíšeno i s radostí. Kdo chová přání naučit se modlit, je jistě blízko vyslyšení, neboť již toto přání je modlitbou, a sice modlitbou, jež bývá nejdříve ze všech splněna.

Stalo se jak jsem pravil: pokračovali jsme v prohlídce staveb a dokončili jsme ji ještě před večerem. V poslední komnatě jsme objevili proti dveřím, jimiž jsme vstoupili, ještě jiné dveře, vedoucí na západ, jež bylo možno tímtéž klíčem otevřít. Otevřeli jsme a když se mohutný balvan vsunul dovnitř místnosti, vyšli jsme ven a ocitli

se za městem a pocítili opět radost úplné volnosti, protože

jsem už neměl potěšení považovat se za vězně. Byli jsme sice přesvědčeni, že se v každém případě opět na svobodu dostaneme, ale přesto jsme si volněji oddechli, když jsme měli úplnou jistotu.

Po vyjití z těchto dveří jsme zjistili, že jsme se ocitli zcela venku před městem na haldě skalních úlomků, které se během věků udrholily z vrcholů skal Mahalámova jezera. Odtud bylo možno buď citadelou nebo větším obloukem dostat se do města a k řece. My jsme však tuto cestu nepodnikli. Stačilo nám vědomí, že můžeme kdykoliv nám bude libo opustit vězení, v němž jsme měli bídně zahynout. Vešli jsme opět dovnitř a zahradili dveřní otvor kamenem, zavřeli na klíč a ukončili tak svou dnešní denní práci. Přiznám se ovšem, že jsme měli tisíc chutí vyjet si koňmo do města a učinit návštěvu milému vězení číslo pět, abychom se přesvědčili, jak se věci mají. Avšak k tomu se nám již do večera nedostávalo dost času a proto jsme se rozhodli odložit tuto věc až na zítřek. Odebrali jsme se tedy na ono místo v sloupováří, které jsme si vyvolili již dříve za tábořiště, a náš vrchní kuchař Halef se hned s velikou horlivostí pustil do přípravy večeře. Aby se tomuto zaměstnání mohl cele věnovat, poprosil mne, abych se ujal jeho hřebce, jakmile obsloužím svého koně. Když jsem se pak podle svého slibu oběma koňmi zabýval, přišel ke mně džirbani. Byl vždycky vážný, mlčenlivý a rozvázný, ale dnes vystupňoval tyto své vlastnosti ještě více než jindy. I nyní se opřel o nejbližší pilíř a přihlížel, jak se věnuji oběma koním, jak se s nimi laskám - a nic neříkal.

"Nuže?" otázal jsem se s úsměvem. "Musím snad i nyní u tebe hledat příslušný klíč?"

"Ne," odvětil džirbani. "Máš ho již dávno, již od prvního okamžiku, kdy jsem tě poprvé spatřil!"

"A přece nemluvíš, ačkoliv bys chtěl!"

"Nejsem si dost jist a něco nejistého promlouvat není nikdy mým zvykem. Od té doby co jsme zde vím, že se nalézám ve světě zcela neznámém, a přece se mi chvillemi zdá, jako bych to všechno už někdy viděl."

"Snad jsi tu byl již někdy ve svém útlém mládí se svým otcem!"

"Ó ne!"

"Nebo jsi viděl stará vyobrazení těchto krajín?"

"Ani to ne."

"Bylo tedy snad o nich mluveno?"

"Ano, to je to! Ale jen tajně a beze svědků. Otec s matkou. Nikdo nesměl být při tom. Jen mne trpěli, neboť jsem byl ještě velmi malý, skoro jsem ještě ani nebyl chlapcem. Ale přece utkvěly v mé paměti některé výrazy, některá rčení a řečnické obraty, jež zůstaly od těch dob ve mně skryty a teprve dnes znovu ožívají, pozdravují se navzájem a doplňují se s tím, co jsem spatřil, v úplný obraz. Byl jsem dnes jako ve snách, byl jsem opět dítětem. Viděl jsem otce i matku. Naslouchal jsem jejich řeči. Mluvili o Městě mrtvých a Mahalámově jezeře, o obrovském andělovi uprostřed prostranství. O dědičném snu ardistanských emírů, o skvostných nosítkách v tomto snu, o Džemmě mrtvých a Džemmě živých, o Abú Šalemovi, nejproslulejším, nejspravedlivějším a nejdobrotivějším ze všech mahalámů

"To všechno jsi věděl a nikdy jsi se mi o tom slovem nezmínil?" vpadl jsem mu do řeči.

"Že jsem o tom věděl?" usmál se džirbani. "Kdyby to tak bylo, byl bych ti to všechno už dávno vyprávěl. Bylo to vše ve mně skryto, aniž bych o tom měl tušení. Teprve zde se opět přede mnou vše vynořilo, zcela bezděčně, pojednou to vše stálo opět přede mnou a jako by to ke mně volalo: „Tu mne opět máš. Zapomněl jsi na mne, docela jsi zapomněl? Znáš mne ještě?“ Pověz, sáhíbe, není to něco zvláštního?"

"Něco zvláštního? Ne. Vše je naopak velmi přirozené. Jen se zachovej při tom i ty zcela přirozeně. Nech, aby se tyto obrazy z mládí v tobě samy vybavovaly a neprobouzej je násilím, jinak bys je zničil. Co v duši utkvělo, to duše opět dobrovolně propustí. Uloupit si nedá nic. Neolupuj tedy sebe samotného!"

Slyšel, co jsem mu pravil? Stál tu tiše s hlavou vztyčenou, dívaje se k západu, kde se slunce v rudých červánkách schovávalo. Neviděli jsme sice sluneční kotouč, ale panenská červeň, kterou byla obloha zbarvena, zdála se pohrávat v tváři džirbaniho. Jak se v krátkém čase změnil jeho obličej! A rovněž i jeho postava, i jeho pohyby se v poslední době jinak utvářely než dříve. Kdybych chtěl jeho oduševnělý zevnějšek krátce, dobře a výstižně popsat, řekl bych: mladý, vysoce a nádherně urostlý, mužně krásný asketa před počátkem askeze. Tak, jak jsem dnes spatřil jeho tvář, neviděl

jsem ji ještě nikdy. Pociťoval jsem, jak se jeho rysy vrývají do mé duše, abych je nikdy v životě již nezapomněl. A dívaje se tak do dálky, ale naslouchaje při tom řeči vlastního nitra, promluvil konečně i ke mně:

"Vím, na co myslíš, a věř, že sám sebe střežím, abych nic nezrušil. Právě se mi zdálo, jako bych viděl svého otce, jak se častokrát dělo, sedícího při královské hře v šachy. Tvrdil vždycky, že je šach lží a že by měl být jako obraz války naprosto zavržen. Že v šachu je hráč nucen obětovat rolníky, vojáky, běžce a věže, i ledacos vyššího, aby dosáhl konečného vítězství. Při ukončení hry však že jsou obě pole vyplněna, pole vítězovo, jako pole poraženého. Vedení války násilníky pak že se ještě dnes podobá této prastaré hře v šachy, jež utkvěla v jistém bodě dokonalosti, aniž mohla být dále zušlechťována. Budoucí člověk, dokonalejší a šlechetnější tvor, povede však války, aniž by ho stály jedinou obět a dobude pak vždycky nekrvavé vítězství."

"Tohle jsi slyšel jako dítě?" otázal jsem se opatrně.

"Ne. Tenkrát jsem byl už chlapcem a dovedl jsem sám hrát šachy.

Matka tak často mluvila a její řeč se mi tak vryla do paměti, že jsem později často o ní přemýšlel. Úloha vítězit, aniž bychom přinášeli oběti, je jednou z nejvznešenějších celého našeho života,

nejen z vojenského, ale i z jiných ohledů. Přemýšlel jsem o tom velmi mnoho, ale marně. Tu jsi přišel ty s hádžím Halefem. Vy oba jste nám ukázali v Katarské soutěsce, kde jste zvítězili nad Čobany aniž by vytekla jediná kapka krve, co můj otec svým odsouzením šachu myslel. Od onoho dne je mou snahou toto jeho naučení uvést ve skutek a "

Halef nás vyrušil, volaje k večeři. Tou dobou přišel také emír, který v nitru andělské studny hledal a také nalezl samotu a uklidnění a přidružil se k nám. Pospíšili jsme si tedy, abychom uposlechli malého hádžih, který by se mohl snadno rozzlobit, kdybychom výtvarům jeho kuchařského umění nebyli věnovali tolik pozornosti, kolik jim podle jeho soudu náleželo.

Mezitím co jsme jedli dostavil se večerní soumrak. Celý den jsme byli na nohou a nyní jsme byli poctivě unavení. Nerozvinula se obvyklá večerní zábava, zvláště proto, že ani emír, ani já jsme se nesnažili zavést nějaký rozhovor. Viděli jsme sice dnešního dne mnohé, o čem bylo třeba mluvit, ne však ihned a na místě. Takové věci musí být nejprve v nitru zkoušeny a pozorovány, než se může člověk odvážit promluvit o nich veřejně jako o všedních věcech a všedními výrazy. Proto byla dnes velmi brzy upravena lůžka. Emír rozložil svoje pokrývky dost daleko od ostatních a já jsem se k němu přidružil, aby nebylo nápadné, až se později spolu vzdálíme. Když jsme se pak asi po hodině mohli domnívat, že naši přátelé už usnuli, vzali jsme své pokrývky a odebrali se do sálu Džemmy mrtvých.

Sál byl od našeho tábořiště natolik vzdálen, že spáči nebyli rachotem kvádry zastupujícího dveře probuzeni. Uvnitř panovala nejhlubší temnota. Rozsvítili jsme tedy tolik svíček, kolik jich emír potřeboval k provedení svého úmyslu. Pak přikročil vladař k tomu, aby sestoupil do očiště tohoto neobvyklého místa a podjal se příšerné práce, prostudovat knihy hříchů svých praotců. Já pak jsem si upravil v levém prostoru, určeném posluchačstvu, na několika sedadlech, pokud to bylo možné, pohodlné lůžko.

Světlo stojanů mne nerušilo, ležel jsem v úplné temnotě. Nehybné postavy džemmy ustupovaly následkem zvláštního osvětlení do pozadí. Klamalo to zrak a zvětšovalo několikrát jejich velikost. Připadali mi jako giganti. Odvrátil jsem se proto od tohoto pohledu na druhou stranu, zavřel oči a snažil se usnout.

Myslím, že se mi to také velmi brzy podařilo, neboť si skutečně nejsem vědom, že bych pak třeba jen minutu bděl. Nevím také, jak dlouho jsem spal než jsem byl probuzen. Mohu jen říci, že jsem se neprobudil sám sebou, nýbrž že jsem byl probuzen hlasitým voláním.

Byl to emírov hlas. Zpočátku stál u Abú Šalema a začal s jeho knihou. Teď stál dole u svých předků, držel v ruce jeden z výtahů

obžaloby a obrácen k soudcům, hlasitě z něho předčítal. Stál bohužel tak, že jsem nemohl rozumět obsahu jeho slov, jež třístice se o protější stěnu vracela se ke mně sama v sobě strávena. Jak se zdálo, vžil se zcela do klamu, že mluví se živými osobami a jako takovým přednášel svou řeč nyní mrtvé džemně. Předčítal jim hlasitě a hlasitě k nim mezitím promlouval, vysvětloval a objasňoval, posunkuje přitom, jako obžalovaný i jako obhájce, u něhož se hraje o vše, co nazývá svým a co svým by nazývat chtěl. Nemohl jsem však ani na okamžik považovat toto jeho chování za nepřičetné nebo výstřední, neboť ačkoliv jsem nerozuměl slovům, cítil jsem, že vše, co tu mluví, mluví z nitra jeho rozdrásané duše a že - - Pozor - - ticho! Co to teď bylo ?

Právě proti mému loži, ale zcela vzadu v nejzazším koutě a v největší tmě se vynořil malý, slabě kmitající plamínek, který se ke mně blížil. Někdo přicházel, ale velmi pomalu a opatrně. Kdo to asi byl? Viděl jsem cosi bílého. Čím se vzdálenost mezi mnou a tímto světélkem více krátila, tím jasněji jsem viděl postavu jeho nosiče, vlastně postavu nosičky, neboť to byla žena. Žena byla oděna bílým, až k zemi splývajícím rouchem širokých rukávů. Upjata byla až ke krku, hlava i obličej byly nepokryté. Vlasy byly upraveny v jednoduchou, prostou korunu. Tato bytost znala patrně sál dopodrobna, neboť nehleděla kam stoupá, nýbrž obracela hlavu ustavičně ke straně, kde stál emír. Proto mne neviděla, když se ke mně přiblížila. Nešla ovšem přímo kolem mne, nýbrž ve vzdálenosti asi deseti kroků. Přikrčil jsem se tak, abych co možno nejvíce zůstal skryt ve stínu. Při tom jsem ostře pozoroval její obličej. Neviděl jsem jí do tváře přímo, ale přesto jsem poznal, že nemám před sebou mladou dívku, nýbrž starší, snad už čtyřicetiletou paní. Její postava byla vysoká, jako by byla Usulkou, její chůze i při snaze našlapovat pokud možno tiše - velmi hrdá.

Po několika dalších krocích se zastavila a zhasla světlo, stojíc tak v temnotě. Naslouchala však. Chtěla slyšet, co emír mluvil. A nastavujíc ucho příslušným směrem, zdvihla poněkud hlavu, čímž na ni zpola ze strany, zpola zepředu padlo světlo stojanu. Byl to stejný pohled, který mi skýtal před večeří džirbani, když v duševním vzrušení stál přede mnou. A

kupodivu nyní se mi zdálo, jako bych viděl opět obličej džirbaniho před sebou, jenže v ženském podání, ne však s výrazem asketickým, ale s oduševnělým pohledem větkyně. Ano, nemýlil jsem se, byl to obličej džirbaniho. Ihned jsem si vzpomněl na jeho matku. Stáří se shodovalo, i postava, i bezděky sebevědomé vystupování.

Z místa, kde se zastavila, nebylo rozumět mírovým slovům, proto se bílá tajemná žena opět začala opatrně přibližovat k emírovi.

Tu jsem se také vztyčil. Bylo možné, že nastoupí opět touto stranou zpáteční cestu, a já si nepřál, aby mne zpozorovala. Musel jsem se tedy vzdálit. Předsevzal jsem si, že ji pokud možno nespustím z očí a proto jsem ji opatrně následoval, jak jen to bylo možné.

Šla ustavičně dál a dál, chvílemi se zastavovala, aby vyzkoušela, zdali jsou již emírova slova srozumitelná, pak však šla ustavičně kupředu, až dospěla na místo, kde začínaly schody vedoucí na pódium, na němž seděl nejvyšší soudce Abú Šálem. Zastavila se tu konečně za jedním ze širokých sloupů, nesoucích klenbu. Z držení jejího těla bylo zřejmé, že nyní rozumí všemu, co emír mluvil. I já jsem postoupil tak daleko, až jsem se nalézal s ní i s emírem v jedné přímce, pak jsem však usedl na zem, aby na mne nepadl paprsek světla a vyčkával jsem, co se bude dít. Stalo se však docela něco jiného, než jsem očekával, mnohem rychleji a mnohem kratěji.

Emířův hlas se nesl neustále klenbou. Neustále ještě předčítal a neustále ještě připojoval po malých přestávkách své vysvětlivky a poznámky. Neustále ještě všechno, co předčítal a mluvil, přednášel obrácen k svým mrtvým soudcům. Bílá paní za sloupem jistě rozuměla každému jeho slovu, já však bohužel nikoliv. Vzdálenost mezi mnou a jím byla velmi značná. Tu jsem spatřil, jak energicky zavřel knihu a s živým posunkem se obrátil k soudcům s výzvou, jejímuž každému slovu jsem nyní i já rozuměl, neboť emír se tou dobou obrátil i napůl ke straně, na níž jsem se nalézal. Emír pravil:

"Duše moje tone v úzkostech a nářku. Nemluví k vám jako k mrtvým, nýbrž jako k živoucím. Předpokládala, že i vy jste jednou měli duše, jež jste neztratili, že vaše duše sestoupí k vám a jsou přítomné, kdykoliv se pokládáte za oprávněně mluvit o tak velikém bezpráví. Vyličil jsem vám své úzkosti, svá muka a svou mravní bídu. Předložil jsem vám své otázky. Vaše jazyky jsou však němé, ztuhly ve smrti. Vaše bezživotná těla mi nemohou dát odpověď. Žádám však, aby mi odpověděly vaše duše. Vyzývám je k této odpovědi, při všem, co jim bylo a ještě je svaté. Vyžadují ji od nich nyní, na tomto místě, kde stojím! Nemohu déle čekat, neboť již v blízké půlnoci padne rozhodnutí nejen o mně, ale i o vás! Ano, i o vás! Nejen obžalování, ale i soudci budou souzeni, o tom vás ujišťuji!"

Odmlčel se, aby dodal posledním svým slovům větší důraz. Byl nadmíru rozčilený. Třásl se a jeho hlas se třásl ještě víc než on sám. Pak pokračoval:

"Pak nechť vaše duše promluví k mé duši. Duše moje čeká v mém nitru. Stojím zde před vámi a jsem ochoten vás vyslechnout!"

Složil ruce na prsou, sklopil hlavu a stál tu nehybně drahnou dobu. Chvílemi vztáhl ruku, aby si otřel z čela pot. Stál jsem daleko od něho a přece jsem zřetelně viděl, jak se mu dmou prsa. Přitom se mi dokonce zdálo, že slyším i jeho těžký dech, ačkoliv to nebylo možné. Bojoval, jak bylo patrné, ve svém nitru tuhý, těžký boj. Musel jsem v té chvíli vzpomenout na jeho slova: Ach, kdybych se dovedl modlit, mnoho, velmi mnoho bych za to dal! Tu konečně rozhodil ruce, jako by chtěl něco odhodit a zvolal:

"Neslyším nic! Ani slovo, ani jediné slovíčko, ani slabiku! Ani zvenčí, ani zevnitř! Kde jsou duše, jež ke mně mají mluvit? Nechtějí snad? Či nemohou? Či snad nejsou a nebyly přítomny? Co mám dělat? Ke komu se mám obrátit? Kdo je ten, jenž mi chce a může pomoci?"

Ohlížel se při tom na všechny světové strany, jako by skutečně očekával nějakou odpověď. A tu zaznělo jemným a přece dobře slyšitelným tónem, jako by lehounký vánek zavanul k jeho sluchu:

"Modli se!"

Zhroutil se celý do sebe. Ohlížel se plaše kolem, ale s již veselejším obličejem.

"Modlit?" otázal se. "Modliti? Slyšel jsem! Slyšel jsem zcela zřetelně! Kdo to promluvil? Kdo? Přišlo to zvenčí - či ozvalo se to jen v mém nitru? Byla to snad některá z oněch duší, jež až dosud mlčely? A dovedu se modlit? Smím se modlit já, hříšník, obtížený vinami celého svého rodu, který by si netroufal takto obtížen předstoupit před svého Alláha, jemuž se tolikrát rouhal. A "

Tu však učinil opět odmítavý pohyb, klesl na kolena a - modlil se. Modlil se šeptem, avšak zato tím vroucněji!

Odvrátil jsem od něho zrak a sepal jsem ruce; místo, na němž nyní klečel, bylo svaté. Kritický pohled neměl právo je znesvětit. Pohlížel jsem na bělostnou ženskou postavu, jež se ustavičně víc a víc předkláněla, aby jí ani slovo z emírových úst neuniklo. Držela ruce vztyčeny, ale také sepjaty. Byla dojata, očividně dojata. Vystoupila nyní docela za pilířem. Učinila krok kupředu, pak ještě jeden. Nyní stála před nejspodnějším schodem a zůstala tam v očekávání stát. Ani já jsem nemohl zůstat sedět, musel jsem se bezděky zdvihnout. Připlížil jsem se poněkud blíž, abych zřetelněji viděl emířův obličej. Nemodlil se již tiše, nýbrž polohlasitě. Byl také unesen svými pocity a myšlenkami, že je začal přirodivat do slov. Ke konci pak mluvil stále hlasitěji a hlasitěji, až konečně povstal a zvolal:

"A nyní se neobracím již na zem, k mrtvým a k duším zesnulých, nýbrž pozdvihuji doufání své k nebesům, k nekonečnému věčnému životu, k duchu všudypřítomnému a všudyexistujícímu, k němuž jsem se nyní modlil, který mi jistě v mém nitru dá odpověď na otázku, kterou mu nyní položím: Bylo správné moje dnešní rozhodnutí? Je snad zapovězeno takto "

Odmlčel se uprostřed věty a ustoupil, sice překvapen, nijak však polekán o několik kroků. Spatřil teprve nyní bílou ženskou postavu, jež právě vystoupila na první stupeň a pak vystupovala dále. Dostoupila až k Abú Šálemovi, postavila se mu po pravici a když položila ruku na velikou knihu hříchů ležící před ním, promluvila hlubokým, jasným hlasem:

"Hříchy v této knize budou již v příští půlnoci vymazány, budeš-li chtít. Uslyšíš nejen vnitřní, ale i vnější odpověď. Zhasni všechna světla!"

Uposlechl ihned, neodvážil se však na ni pohlédnout. Bylo patrné, že ji považuje za nadpozemskou bytost. Když bylo poslední světlo zhasnuto a nebylo nic vidět, zaznělo to opět tímtež jasným hlasem z temnot:

"Co jsi si umínil, není pošetilé. Můžeš vzít celé břemeno na svá bedra, neboť tvoje síla se vyrovná síle všech tvých předchůdců dohromady. Spolehni se jen na Dobrotu a Milosrdenství, které jsou již na cestě k tobě!"

Pak nastalo ticho. Nic sebou zdánlivě nehnulo, ani já jsem se neodvážil pohnout. Pak se ozval v mé blízkosti jemný šustot, jako by lemmenného oděvu se otíral o zem. Sotva znatelný závan vzduchu mi ovanul obličej. Jemná, sladká vůně po něm zůstala, jako když o Velikonocích zavoní z oltáře svěcené kočičky. Byla to ona, ona záhadná postava. Přeshla nyní kolem mne, nyní mnohem blíže, než prve, kdy mne ona vůně nemohla dostihnout. Dala prve úmyslně zhasit světla. Nyní v úplné tmě ji nikdo nemohl okem sledovat. A mně to konečně bylo docela vhod, že jsem ji musel nechat nepozorovánu zmizet. Rozuzlení této záhady by mne bylo připravilo o veškerou poezii, kterou minulý okamžik pro mne připravil. Uvažuje pak, kterak se mám nyní k emírovi zachovat, rozhodl jsem se v nitru, že klidně vyčkám, jaká mi sám učiní sdělení a jaké pronese domněnky. Odplížil jsem se proto pokud možno tiše k svému loži a uleh jsem tu opět jako prve. Po chvíli jsem již zaslechl kroky. Přišel a hmatal po mně. Nehnul jsem sebou hned. Chtěl jsem, aby myslel, že spím! Zatřásl se mnou. Tu jsem se teprve tvářil, jako bych se probouzel.

"Spíš velice tvrdě," pravil emír. "Usnul jsi ihned, či teprve později?"

"Ihned," odpověděl jsem.

Byla to také pravda. Že jsem se později probudil, jsem mu ovšem zamlčel.

"Vstaň a pojď!" vyzval mne.

"Jsi již hotov?"

"Ano."

"Zcela hotov? Se všemi knihami?"

"Úplně! Se všemi knihami! Co jsem chtěl vědět, už vím!"

"A zhasil jsi již i všechna světla!"

"Poněvadž odejdeme. Rozložíme svá lůžka opět venku. Pak nebude nikdo tušit, až nastane ráno, že jsme zde byli. Pojď!"

Vstal jsem tedy, vzal svoji pokrývku, jako on vzal svou, a následoval jsem ho. Uzavřeli jsme opět vchod balvanem a odebrali se na místo, kde jsme leželi večer.

Cestou nepromluvil ani slovo, teprve když jsme se položili těsně u sebe, otázal se:

"Efendi, věříš v duchy?"

"Ano," odpověděl jsem. "Bůh je duch!"

"To nemyslím. Věříš, že existují strašidla?"

"Ne."

"A věříš ve svaté?"

"Ano."

"A v blahoslavené?"

"Ano."

"Tedy poslouchej: viděl jsem blahoslavenou ženu!"

"Skutečně?"

"Ano, skutečně!"

"Mýlíš se!"

"Nemýlím se. Nejenže jsem ji viděl, ale také se mnou mluvila!"

"A proto se přece musíš mýlit! Řekla ti, že je blahoslavená?"

"Ne, ale byla jí, vím to bezpečně. Nemůže být nikým jiným!"

"Nechtěl bys mi vyprávět "

"Teď ne. Jsem tak bohatý a šťastný, jsem boháčem nad boháče, jsem přešťastný! Musím si to vše v hlavě srovnat, než budu schopen o tom mluvit. Dobrou noc!"

"Dobrou noc!"

Odvrátil se sice na druhou stranu, já však nikoliv, neboť jsem ze zkušenosti věděl, že ještě dlouho není u konce. A skutečně, po několika minutách se ke mně opět obrátil a dotazoval se:

"Spíš už, efendi?"

"Ještě ne," odpověděl jsem.

"Jsi přesvědčen, že o příští půlnoci bude skutečně zasedat Džemma živých?"

"Jsem zcela přesvědčen!"

"Já rovněž. Vim dokonce, že přijde i Abd el Fadl a Marhamé!"

"Jak bys tohle mohl vědět?"

"Vím to! Snad ti budu jednou později vyprávět, kdo mi to řekl. Mohu se na Dobrotu a Milosrdenství spolehnout, jsou už na cestě ke mně! Dobrou noc!"

"Dobrou noc!"

Opět se odvrátil, ale já tak neučinil. A opět po několika minutách učinil zpětný obrát a tázal se:

"A teď jsi již usnul, efendi?"

"Tak ze tří čtvrtin, ale ještě ne docela," odpověděl jsem.

"Promiň, že tě opět ruším! Musím ti sdělit něco velmi důležitého."

"Je to něco pěkného?"

"Dokonce něco velmi pěkného! Vzpomínáš na ono veliké, srdečné přání, jež jsem vyslovil dnes pozdě odpoledne,

když jsem tě jednou k sobě zavolal?"

"Ano, vzpomínám."

"Nuže, které to bylo přání?"

"Přání, aby ses dovedl modlit."

"Ano, bylo tomu tak! A představ si, efendi, já se modlil!"

"Smím tomu věřit?"

"Ano, věř! Rád sice přiznám, že je to k neuvěření, ale stalo se to! Dovedeš si představit, co to znamená? Ardistsanský emír se modlil! Dovedeš odhadnout, jaké to bylo boží vítězství?"

"Boží vítězství? Jak to myslíš?"

"Vítězství Boha!"

"Nad kým?"

"Nad kým? A ty se ještě ptáš? Rozumí se, že nade mnou a nad mojí nevěrou!"

"Ubožáku!" zvolal jsem svým nejsoustrastnějším tónem.

"Koho myslíš tím ubožákem?"

"Tebe, samozřejmě, že tebe!"

"Proč?"

"Neboť skutečně ubožákem jsi, a jedním z nejubožejších!"

"Nerozumím ti! Cítím se bohatcem, cítím se bohat nad všechny boháče! Upřímně jsem se ti k tomu přiznal, a ty místo abys mne pochválil, nazýváš mne ubožákem! Proč?"

"Poněvadž jsi ve svém štěstí pyšný, místo abys byl pokorný!"

Tu se na svém loži posadil a nakloniv se ke mně, tázal se:

"Pyšný? Jak to? Nevím o tom nic!"

"Skutečně? Copak jsi se právě neporovnával s Bohem?"

"Sebe s Bohem? Já? Sebe? Jsi při smyslech, efendi?"

"Při zdravých smyslech! Copak jsi právě neřekl, že Bůh nad tebou zvítězil?"

"Ano, to jsem ovšem řekl."

"Každé vítězství předpokládá však předem boj!"

"Zajisté! Copak to není pravda, že jsem bojoval proti Bohu, že jsem o Bohu nechtěl nic vědět?"

"Ubožáku! Dvojnásobný ubožáku! A ty se domníváš, že jsi Boha přinutil, aby s tebou bojoval? Mráček, který se musí rozplynout, se chlubil, že bojoval se sluncem! Bůh nebojuje nikdy s některým ze svých tvorů, i kdyby to byl nejvyšší mezi anděly! Dobrou noc!"

Neodpověděl mi. Položil se. Pohazoval sebou sem i tam. Teprve po dlouhé chvíli zahořekoval:

"Je to hrůza s tebou, efendi, hrůza! Člověk tě má rád a ty jsi tak hrubý, tak nevýslovně hrubý! A právě v okamžiku, když se cítím být tak šťastný a bohatý, obdržím od tebe ránu, bolestnou, krutou ránu!"

"Ano, tak je tomu. Právě, když se cítíme být nejbezpečnějšími, nejsnáze spadneme z koně! A ty sis osedlal velikého a vysokého koně. Bojujeme přece jen se sobě rovnými! Kdo bojuje proti přírodě, nesmí se domnívat, že příroda bojuje s ním! Bojuje sám proti sobě a příroda jej pak za to stihne svým trestem. A právě tak je tomu s tvým domnělým bojováním s Bohem. Jen o tom přemýšlej! Jsou to hlubiny, z nichž můžeš vynést ještě tisíce myšlenek na světlo, jako dobýváme ze země ušlechtilé kameny a kovy! A teď - dobrou noc!"

Opět neodpovídal a už jsem skoro usínal, když se teprve opět ozval:

"Efendi, možná, že to přece nebyla hrubost z tvé strany, snad jsi to se mnou myslel jen dobře, snad velmi upřímně!"

Teď jsem mu opět neodpověděl. Tu jsem zaslechl, jak polohlasně praví:

"Už usnul! Dobrou noc, ty zlá, hrubá otevřenosti!"

Pak utichl a já jsem skutečně usnul. Když jsem se probudil, ležel klidně vedle mne a usmíval se ze spánku. Nebylo právě časně ráno. Naši druhové se již dávno upravili a seděli u snídaně. Pospíšil jsem si, abych dohonil, co jsem zameškal, a emír, když ho později hluk probudil, následoval mého příkladu.

Náš plán pro dnešní den byl nejen obsáhlý, ale i zajímavý. Měl se však stát ještě zajímavějším, než jsme původně mysleli a sami si předsevzali. Především jsme se chtěli vydat do průplavu a ohledat náležitě zařízení propadliště, jež nás zaneslo tak neočekávaně ze světa do podsvětí. Pak jsme chtěli pátrat po tom, zda lze otevřít z průplavu zdánlivě zazděný východ k řece. Tušil jsem, že velká rotunda Mahalámova jezera bude mít asi také nějaké spojení s citadelou; vyzkoumat však jeho tajemství nebylo právě nyní nutné. Především bylo záhodno prozkoumat město samo a zjistit, jací lidé v něm bydlí, v jakém jsou poměru ke vzbouřencům a jak se přičinili o naše zajetí. Že bylo nutné počínat si při tomto pátrání velmi opatrně, netřeba dokládat. Na koních jsme pátrat nemohli, protože chodec se snáze všude proplete a snáze vyklouzne z nebezpečí, jemuž je jezdec více vystaven. Chtěli jsme se tedy vydat jednotlivě do města a každý z nás měl propátrat jeho určitou část, leč k tomu mělo dojít teprve pak, až bychom dokonale prozkoumali i průplav a naše milé vězení číslo pět. A na tuto výzkumnou cestu jsme se tedy vydali ihned, neboť doba k snídani určená už dávno minula. Oba usulští princové se uvolili zůstat na stráži u koní, všichni ostatní však projevíli přání zúčastnit se prohlídky kanálu a vězení. Otevřel jsem tedy dveře vedoucí do starého průplavu. Byly to první dveře, které jsme objevili a šťastně otevřeli. V místnosti za nimi, dokola opatřené sedadly, jsme opět rozsvítili lampičky, jež nám ukázaly cestu až sem a při jejich světle jsme došli až v ona místa, nad nimiž stála zrádná dvojí brána. Pátrali jsme zde již hned poprvé, ovšem nadarmo, protože nám nebyl tenkrát ještě znám způsob zdejších tajemných zařízení tak jako nyní. Teď však, majíce v tomto ohledu již bohaté zkušenosti, doufali jsme, že dojdeme k uspokojivému výsledku.

Mé tušení mne nezklamalo. Zpočátku se sice opět zdálo, že budeme hledat nadarmo, ale konečně mi přece bylo jedno místo na podlaze nápadné a věnoval jsem mu zvýšenou pozornost. Podlaha tu všude byla kamenná, jen na tomto

jediném místě byla tvořena z upěchované půdy, jež však byla na první pohled teprve před nedávném nakypřena, jako by tu byl někdo hrabal. Pronikl jsem do půdy rukou hlouběji - pak ještě hlouběji a vytáhl jsem konečně -- klíč, docela stejné úpravy, jako byly všechny klíče až dosud nalezené. Nyní, když jsme byli majiteli klíče, vytvářely se ostatní věci již samy sebou. Věděli jsme, v které výši nutno hledat klíčové otvory a proto netrvalo dlouho a našli jsme ten, který jsme hledali.

Když jsme otevřeli, vešli jsme do hlubokého ale úzkého prostoru, v němž jsme našli mechaniku, již byla zdviž, která nás sem dopravila, spouštěna a vytahována. Byl to velmi primitivní kladkostroj, zatížený obrovskými kamennými závažími. Stačil jediný hmat a byli bychom ihned vyneseni opět nahoru, ale vzdali jsme se toho, protože jsme nevěděli, jak to nyní nahoře vypadá.

Ještě důležitější objev než byl tento jsme učinili hned nato. Prostor, v němž jsme se nyní nalézali, hraničil totiž svou jednou úzkou stranou s tlustou zdí průplavu a sice právě v oněch místech, kde bylo třeba hledat východ do jeho ústí, jestliže tu totiž takový východ vůbec byl. Pátrali jsme dost dlouho marně. Několikrát jsem vyšel i ven, abych se zde poohlédl, vždycky jsem se však opět vrátil. Nebylo tu nic nápadného, snad dvě dřevěné trámové hlavice, jež v místnosti určené pro závaží vyčnívaly ze zdiva, jedna asi tři, druhá asi pět stop nad podlahou. Dlouhé asi dvě stopy, vyznačovaly se nadprůměrnou mohutností. Nad těmi jsem se zamyslel. K čemu by zde mohly být tyto hlavice? Měly snad sloužit jako konzoly a něco nést? Jistěže ne. Kdyby něčeho podobného tu bylo třeba, byl by stavitel jistě použil kámen, který tu měl spíše po ruce než dřevo. Tyto hlavice měly tedy jistě účel, jenž s účelem sklepení, v němž jsme se nalézali, neměl nic společného. Tento účel bylo tedy nutno hledat nikoliv uvnitř, nýbrž zvenčí! A venku přiléhala právě příčná zeď, uzavírající průplav. Byl-li některý z jejich obrovitých kvádrů nám již známým způsobem jako dveře upraven, pak to byl jistě ten, jenž venku přiléhal ke zdi, u níž jsme stáli. V tomto případě pak byl účel obou trámových hlavic jasný. Dal se konečně také vytušit z jejich neobyčejné mohutnosti a síly, jež svědčila o tom, že musí vydržet značný tlak a odpor. Tvořily zřejmě držadla silných závor, jimiž byly dveře venku upevňovány. Závoru bývají obyčejně pohyblivé, zde to však vypadalo tak, jako by tyto klády byly pevně zazděny do zdi. Pokusil jsem se jimi třást. Nebylo to lehké, ale omítka se začala drolit. Pomohli tedy přátelé a tu se ukázalo, že obě trámové závoru se zazděnými jen zdály, nebylo však tomu tak. Jakmile zevní omítka, jež sloužila jen k oklamání zraku, opadala, podařilo se nám nejprve jednu, pak i druhou kládu vytáhnout. Závoru tedy byly odstraněny, venku se však nic nehýbalo. Bylo patrně třeba pomoci i zvenčí. Vyšli jsme tedy ven a zatlačili. A skutečně! Veliký, přiléhající kámen povolil pod naším tlakem, nejprve pomalu, potom rychleji a rychleji. Byl právě tak uzpůsoben, jako veškeré ostatní dveře na Mahalámově jezeře. Když vjel dovnitř a zastavil se, stačil dost malý tlak z druhé strany a kámen zase vjel na své místo ve zdi.

Jak jsme se zaradovali! Spěchali jsme vyjít ven. Šli jsme dál a dál. Sledovali jsme průplav pod vězením a volným prostranstvím až k jeho konci. Viděli jsme jeho ústí do řečiště, když jsme při příchodu sem sjížděli z pahorkatiny. Když jsme se pak dostali až k samému ústí, čekalo tu na nás veliké překvapení. V řečišti se totiž ukázala voda; jaký to byl zázrak! Po staletém suchu, po věčné vyprahlosti pojednou opět - voda! A právě nyní, za naší přítomnosti! Nebylo jí ovšem mnoho, tu a tam louže, tu a tam rybníček, ale mezi loužemi a rybníčky se už objevovaly pramínky vody, prozrazující, že je v zemi mnohem víc vláhy, než by se dalo tušit a než může slunce, jež právě dnes pěkně pražilo, vysušit. Při spatření tohoto neočekávaného úkazu vypukl všeobecný jásot.

"Tohle je ono neustálé hučení vody v Andělské vodárně," pravil Halef. "Voda, jež odtamtud odtéká, dere se zde na povrch. Nemyslíš, efendi?"

"Ne," odvětil jsem. "Příčiny tohoto úkazu nelze hledat ve studnici, nýbrž mnohem dále a v krajině vysoko položené. Požehnáni, jež zde na světlo vychází, bylo zemi svěřeno nahoře v Džinistanu."

"Zmizí tato voda opět - nebo již zůstane - či vystoupí ještě výše?" tážal se princ Čobanů.

"To je v rukou Prozřetelnosti! Lidským zrakem není možné stopovat její cesty. Ve všem, co se zde děje, je nutno hledat božskou Prozřetelnost!"

"I v této vodě?"

"Ano, i v této vodě! Snad se dozvíme dříve než se nadějeme, proč právě nyní a proč právě nám byla seslána."

"Proč? Poněvadž se naplnil čas!" vykřikl vtom emír, jehož oči

se leskly zvláštním způsobem. "Až se tam nahoře v horách budou

otvírat denně brány ráje, nadejde doba, pro niž byl návrat řeky před-

povězen. A přijde-li pak opět Prozřetelnost po proudu řeky do Ardistanu - pak - pak "

Odmlčel se. Pocítil, že tím, co měl nyní na jazyku, by zvrátil svůj dřívější názor. Džirbani však k němu přistoupil

rychlým krokem a vyzval jej:

"Mluv dále, mluv dále! Nebo se to snad bojíš vyslovit?"

"Bát se? Já?" zeptal se emír.

Dívali se jeden druhému do očí, oba vážně a zkoumavě. Emírovým obličejem přelétl záblesk, jako by byl blízko toho, cítit se uraženým. Ale přemohl toto velké pokušení. Zlobný výraz ustoupil mírnému úsměvu, když odpovídal:

"Dříve bych se snad bál, to však bylo právě dříve. Nyní jsem se

však přesvědčil, že není hanba, stane-li se člověk rozumnějším, rozvážnějším a vyjasní-li se mu v duši. Dříve by mi moje pýcha zakazovala přiznat se k omylu, ale nyní, nyní "

Odvrátil se od džirbaniho ke mně a pokračoval:

"Efendi, radil jsi mi, abych se modlil o dar skromnosti. Učinil jsem to v době, když jsi usnul. Chtěl jsem celý Džinistan zaplavit válkou. Chtěl jsem dobýt hory, z nichž přichází voda, chybějící mé říši. Považoval jsem se za velikého vojevůdce. Chtěl jsem vraždou a smrtí dobýt to, co ještě nikdy nebylo dobyto sevřenou pěstí. Tak to bylo dříve - kdysi - jindy. Dnes však, říkám ti, kdyby přišel opět Nejvyšší po proudu řeky, aby se zeptal, chci-li válku nebo mír, řekl bych mu, že si přeji, aby zavládl mír nejen mezi národy mé říše, ale i mezi námi a Džinistanem, jehož obyvatelé se mohou

chlubit, že u nich nikdy ne vytekla ani kapka krve. Jsi spokojen s tímto mým prohlášením, efendi?"

Podal jsem mu radostně ruku a odpověděl jsem:

"Děkuji ti! Bůh zcela určitě přijde! Je tedy dobře, že všichni víme, jakou dostane odpověď. - Teď se však opět pusťme do svého pátrání! Zavřeme za sebou dveře, projdeme řečištěm a vystoupíme tam u mostu na břeh, abychom se potom odebrali k vězení číslo pět. Z toho pak, co se tam přihodí, ať se odvinou i další události."

Všichni s tím zcela souhlasili a tak jsme se vrátili do nitra kanálu, zasunuli jsme uzavírací kámen, pak jsme vstoupili do řečiště a zamířili jsme k mostu, přes který jsme při svém příchodu do Města mrtvých přešli. Tam byly totiž schody, které nám umožnily vystoupit na nábřeží bez jakéhokoliv nepříjemného šplhání.

Tento nový vstup na svobodu měl vzápětí příhodu, která sice neměla nějaký dalekosáhlý význam, ale přece nás rozradostnila. Když jsme totiž vystoupili na schody a ocitli se na předmostí, chtěl jsem se obrátit ihned k vězení a odvrátil jsem se proto od řeky. Halef však zvolal:

"Stůj, neodvracej se, efendi! Podívej se za most!" Uposlechl jsem tuto výzvu a spatřil jsem šest velbloudů, kteří k nám přicházeli z druhé strany. Byli obtíženi měchy s vodou a na tom, který kráčel v čele, seděl muž, jehož tvář nebylo možné rozeznat zvláště proto, že měl cíp svého šátku stažen hluboko do očí. Když se však přiblížil, poznal jsem v něm hodného hlídače studny a cisterny, který se mne tak laskavě ujal na cestě sem. Když mne spatřil, seskočil za jízdy ze svého velblouda aniž by ostatní zastavil, běžel radostně ke mně a volal:

"Hamdulilláh, že tě vidím! Buď pozdraven! Jaký jsem měl o tebe strach! Jak mne těší, že ještě žiješ ty i ostatní! Chtěl jsem vás zachránit! Přináším vodu!"

"Ach, dobrý, milý, věrný muži!" odvětil jsem. Pokynul jsem emírovi a řekl jsem: "Tvůj vládce se ti odmění!"

Hlídač před emírem poklekl, ten však poručil, aby vstal a pravil:

"Viděl jsem tě jen krátký okamžik, ale přesto tě poznávám. Seděl jsi v domku u cisterny a pak jsi vyšel ven. Dal jsi nám dobrou radu a nebudeš toho litovat. Dokázal sis při své službě u cisterny ušetřit čas a donést nám vodu? Nebylo ti bráněno?"

"Ne. Nebyl tam nikdo, kdo by mi mohl bránit! A také zde není ani človíčka, který by mne mohl dopadnout!"

"Ani človíčka?"

"Nikdo zde není! Všichni, kteří bydleli ve Městě mrtvých, se museli vzdalit. Nikdo nesměl zůstat. Nesměla tu zůstat ani živá duše, která by s vámi mohla mluvit nebo vás spatřit! Nesměl zde nikdo zůstat proto, aby snad nepřišel na myšlenku zachránit vás, neboť byli všichni zasvěceni smrti. Vy i ti, které sem chtěli ještě vlákat."

"Sem vlákat? Sem, do jisté záhuby? A kdo to měl být?"

"Vojsko džirbaniho! Usulové a Čobani, kteří lstí a silou budou přinuceni, aby se co nejrychleji vydali do Města mrtvých!"

"Je to pravda? Odkud to víš?" zeptal se emír, dívaje se dotčeně na nás.

Byli jsme zaraženi právě tak jako on, ale nijak polekáni.

"Každý to ví," odpověděl strážce. "Pověst o tom je úmyslně rozšiřována po celém kraji, aby se každý dozvěděl, jak je nový vladař veliký, smělý, statečný a chytrý. Pardál odejel do Ardu. Křesťané jsou zapuzeni a všichni ostatní se přidali k němu, a kdo je ještě věrný"

"Má žena! Mé děti!" vpadl mu do řeči emír. "Musím ihned odtud pryč, pryč!"

Obrátil se, jako by chtěl svůj úmysl ihned uskutečnit, ale džirbani mu zastoupil cestu, uchopil jej za rameno a varoval jej:

"Kam? A sám, bez nás? Bez rady a rozvahy?"

"Pomysli však, má žena - mé děti -!"

"Mášalláh! Já mám uvažovat! A ty snad ne? Tvá žena, tvé děti? Nemáme my snad nic, co bychom mohli ztratit? Nemají zde být všichni spojení Usulové a Čobani vehnání do zkázy? Jedná se o životy tisíců lidí! Vidíš snad, že bych proto chtěl také prchat?"

Emír sklopil oči, neboť se v té chvíli musel nadlidsky přemáhat, a zahanben se opět obrátil se zdánlivým klidem ke strážci:

"Co ještě víš? Řekni všechno!"

"Pardál zůstane v Ardu už jen několik dní," odpověděl tázaný. "Pak povede vojsko, které ještě zůstalo doma, za oddíly, které už byly vyslány proti džinistanskému emírovi a učiní jediným mohutným nápořem konec válce."

"Dál!"

"Dál už nevím nic."

"A odkud víš všechno, co jsi nám vyprávěl? Pardál ti to přece neřekl!"

"Ne, on ne. Dozvěděl jsem se to od jeho vojáků, které nechal u studny, když jel s vámi do Města mrtvých. Přijeli k nim ještě jiní vojáci, kteří měli za úkol uzavřít celý okraj pouště na tak dlouho, dokud nebude možné předpokládat, že jste zde již zahynuli. Nemůže tedy sem k vám nikdo, kdo by vás mohl zachránit, nepronikne živá duše. A těch několik lidí, kteří zde byli, vzal Pardál s sebou, když odtud se svým generálem a se svými padesáti jezdci odjel."

"Nikdo zde tedy není? Skutečně nikdo?"

"Ani živá duše! Mým úkolem přece bylo odměřovat a posílat vodu pro každého jednotlivce, který se zde nacházel. Já jsem také obstarával napájecí stanice, které jste cestou nalézali, když vás sem dopravovali a zásobili se vodou. Věděl jsem, kdy a v jakém pořadí se musejí vracet. Když dorazili první, vědělo se, nebo alespoň tušilo, že se úklad proti dosavadnímu vládci Ardistanu podařil a tak mne odehnali. Řekli mi, že už mne nepotřebují, abych běžel, ale abych se snad neodvážil opět vrátit."

"Znali snad tvou oddanost ke mně?"

"Snad ji tušili a to jim postačilo. Šel jsem tedy, ale trochu jinak, než mysleli. Když se setmělo, aniž by mne někdo

zpozoroval, dopravil jsem na svých velbloudech tolik vody, co jsem jen mohl pobrat, do pouště, a k ruinám jsem se opět vrátil, nikým neviděn k studni. Když jsem se potom ráno rozloučil a odjel se zvrátý bez nějakého nákladu na opačnou stranu, nemohl nikdo tušit, že velikým obloukem zajedu zpět ke své skrýši, kde jsem v noci složil vodu a zboží a pak se vydám se zásobami sem. Nyní však ke své veliké radosti vidím, že jste volní a svobodní a že nezahlahnete žízni, protože se v řece objevila voda. Je to zázrak, kterému bych nevěřil, kdybych jej neviděl na vlastní oči!"

Strážce jednal moudře a věrně. Emír mu podal ruku a řekl:

"Buď bez starosti! Tvá věrnost bude jednou odměněna právě tak, jako bys nám zachránil život. Jsi tedy skutečně přesvědčen, že se zde kromě nás nenachází ani živá duše?"

"Ano, jsem o tom úplně přesvědčen!"

"Ani tam ve vězení číslo pět?"

"Ani tam!"

"Pak se tam tedy odebereme, abychom si je alespoň prohlédli."

Udělalí jsme to. Strážce se svými velbloudy nás následoval. Brána byla uzavřena, nemohli jsme dovnitř. Halef tedy přelezl zeď a otevřel nám zevnitř. Nechtěli jsme ho ještě zasvěcovat do svých tajemství. Budovy byly prázdné. Nebyly pro nás zajímavé. Naše pozornost se soustředila jenom k podlaze mezi oběma branami. Skládala se z dřevěných trámů pokrytých hlínou a posypaných pískem. Ve dvoře vpravo i vlevo od brány byla upevněna dvě kola s navinutými konci provazů od zdviže. Jedním kolem se dala zdviž spustit, druhým pak opět vytáhnout. To bylo celé umění, jehož jsme se měli stát obětmi. Přelezali jsme obě lana, nechali jsme je spadnout dovnitř a konce jsme pak zahrabali v hromadě hlíny, která byla nakupena v jednom rohu dvora. Tak zůstalo toto tajemství zahřezeno pro ty, kteří je neznali, a ti, kdo je znali, je nemohli podruhé upotřebit. Poté jsme zavolali dovnitř i strážce studny. Vykázali jsme mu zde prozatím místo pobytu a poručili mu, aby byl neustále připraven k našim službám. Pro pozdější dobu mu pak bylo slíbeno jiné, výnosné místo.

Protože si Pardál předsevzal vlákat vojska Usulů a Čobanů do Města mrtvých, mohli jsme se těšit, že uskuteční-li tento svůj plán, shledáme se brzy se svými přáteli. Kde a jak je však umístíme byla otázka, kterou jsme se museli ihned zabývat. Místa sice bylo v celém městě dost, ale bylo třeba, abychom zůstali pohromadě a rozptylovali se co nejméně a pro tento účel se mi zdála nejvhodnějším shromaždištěm citadela. Emír byl ihned ochoten uvést nás tam. Ujišťoval, že tam zná každický kout a že mu můžeme protentokrát jako vládci zcela důvěřovat, protože se jistě nemýlí. Jeho nabídku jsme přijali.

Když jsme pak procházeli mnohé ulice a uličky, vymřelé a beze stopy po nějakém životě, prohlížel jsem si všechno, co se zde naskýtal mým očím z hlediska člověka, který poznal tajemství Mahalámova jezera. Horní díl citadely se opíral o pevně uzavřený skalnatý kruh, který tvořil vnitřek někdejšího jezera. Že byly skály vyhloubeny, aby byly získány všechny ty místnosti, které jsme prohlédli, již víme. Tyto prostory mohly být do nejvýše položených místností citadely odděleny jen přírodními nebo i umělými zdmi, které jistě nevynikaly zvláštní tloušťkou, a zde se naskýtal myšlenka, že bude existovat nějaké tajné spojení mezi skupinou budov citadely a Mahalámova jezera. Tato myšlenka mne neopouštěla když jsme stoupali nahoru otevřenou branou bez vrat, vcházejíce do citadely, a když nás pak emír prováděl všemi jejími místnostmi, které znal.

Nemohu se zabývat popisem pevnosti, ačkoliv by; to bylo zajímavé. Stačí, podotknu-li, že k účelu, k němuž jsme ji potřebovali, se výborně hodila. Nemohu však zamlčet malou příhodu, která mi způsobila tajnou radost. Stala se, když jsme se nacházeli v té části citadely, jejíž prostory patrně kdysi zaujímalo obydlí nejvyššího velitele. V jednom z těchto krásně položených a vysoko klenutých pokojů jsem spatřil něco, co okamžitě vzbudilo moji pozornost, ačkoliv jsem o tom nepromluvil. Našel jsem zde totiž na zdi, postavené z obrovských kvádrů, která ležela proti oknu, právě takové slunce, jaké jsme objevili u vchodu do vrátnice či administračního pokoje dole u Mahalámova jezera. Byl jsem ovšem ihned přesvědčen, že je zde spojení s tajemným "podsvětím".

Z oken tohoto příbytku byla nádherná vyhlídka a dala se odtud přehlédnout značná část města, které leželo pod námi v plné sluneční záři. Nejjasněji však zářila mnohá a stále se množící místa, kde v řečišti vystupovala na světlo voda. Teprve odtud jsme mohli přehlédnout, jak četné jsou tyto "louže", které neobsahovaly stojatou vodu, ale "živou". Stáli jsme tu všichni pohromadě, hleděli dolů a těšili se tímto pohledem.

"Kdyby to tak zůstalo, byla by poušť opět vrácena hodnotnému životu," řekl prvorozenec Čobanů.

"Zůstane to tak!" tvrdil džirbani tak určitě, že to činilo dojem, jako by záleželo na něm, aby o těchto věcech rozhodl. Emírovy oči se však zvětšily a vlhly, když promluvil:

"Jestlipak víš, efendi, co jsi prve dole u vchodu do průplavu řekl?"

"Nevím, co myslíš?" odpověděl jsem.

"Řekl jsi: 'Ve všem, co se zde děje, je nutné hledat božskou Prozřetelnost. Možná, že se dříve nebo později dozvíme, proč tato voda právě nyní a právě nám byla seslána.' Řekl jsi to nedávno a podívej, tvá slova se již vyplňují. Tato voda přišla, aby zachránila vojska Čobanů a Usulů, kdyby zde nebyla nalezena jiná voda. Cesty Prozřetelnosti jsou obdivuhodné! Neměl jsi strach o svá vojska, když jsi před chvílí slyšel mluvit strážce cisterny?"

Touto otázkou se obrátil k džirbanimu, který odpověděl: "Ne. S vojskem je šejk Čobanů a v mé nepřítomnosti velí mým lidem můj opatrný Irád, setník Hukarů. Toho nelze obelstít." "Skutečně ne? Copak jsi se nedal sám také přelstít?" "Ne."

"A přece. Promiň. Copak tě Pardál nezavedl do těchto míst?"

Džirbani sáhl do svého řasnatého roucha, vytáhl odtud složený dopis a s úsměvem odpověděl:

"Až dosud jsem mlčel, neboť jsem chtěl zachovat drahé a svaté tajemství. Nyní však ať se alespoň sáhíb přesvědčí, aby mne i on nepovažoval za neopatrného člověka. Dostal jsem toto psaní od posla, kterého jsem neznal a jenž po jeho doručení ihned zmizel. Zná však písmo i tajnou značku na konci posledního slova dopisu. Co jsem udělal, provedl jsem následkem tohoto dopisu a ne z jiných pohnutek. Budoucnost ukáže, že mohu za svůj čin nést odpovědnost."

Rozevřel dopis a podal mi ho. Četl jsem:

Pozdravuji Tě dnes poprvé svou vlastní rukou a tímto listem. Par dál Tě bude chtít přelstít, vlákat do Města mrtvých. Nech se tam unést. Pardál, až odjedeš, bude chtít zahnat do Města mrtvých i Tvoje vojsko. Uděl svému Irádovi rozkaz, aby se tam nechal zatlačit, ne však pouští, ale kolem řeky. Najde vodu a vzdálí od ní žízni strádajícího nepřítele. Tvůj otec.

Složil jsem opět dopis a podal jej džirbanimu a slova, která jsem pak promluvil, nepatřila jen emírovi, ale i všem ostatním:

"Tímto prohlašuji, že náš přítel džirbani jednal nikoliv neopatrně, ale moudře, dokonce velmi moudře. Jak vidím z tohoto dopisu, očekávají nás veliké a důležité události. Je velmi pravděpodobné, že Usulové i Čobani přijdou ještě dnes. Navrhují proto, i kdyby nepřišli, abychom jim jeli naproti, tedy abychom alespoň vyjeli na výzvědy dolů po vodě a sice ihned."

"Myslíš, abychom si došli pro své koně?" zeptal se emír.

"Ano."

"Pak tedy budeme muset opět dolů k řece a vrátit se průplavem."

"Ne."

"Kudy chceš tedy jít?"

"Kratší a pohodlnější cestou, kterou nás povedeš ty."

"Neznám takovou cestu!"

"Že neznáš? A přece jsi tvrdil, že zde znáš každý kout!"

"Zde? Copak odtud vede nějaká podobná cesta?"

"Ano a dokonce z tohoto pokoje."

"Mluvíš v hádankách!"

"Hned tuto hádanku rozluštím, ačkoliv jsem na tomto místě dnes poprvé v životě. Pojdte!"

Obrátil jsem se k onomu kamenu a ostatní mne následovali. Hned prvním dotekem jsem se přesvědčil, že i toto srdce je z kovu a že je pohyblivé. Otočil jsem je zleva doprava. Ve zdi to krátce a tiše cvaklo, kámen ustoupil a dveřní otvor byl volný. Prostor, který se před námi nyní otevřel, neměl okna a byl úplně tmavý. Nyní však dovnitř vniklo světlo zvenčí a my jsme poznali, že prostor je úzký a nijak hluboký. Tvořil krátkou chodbu, na jejímž konci se nacházely postranní dveře, v jejichž zámku k našemu úplnému uspokojení vžl klíč. Otočil jsem jím a i tento kámen povolil, ale na tu stranu, kde jsme se nacházeli, takže jsme museli rychle uskočit, abychom nebyli poraženi. Když byla cesta volná a mohli jsme jít dále, ocitli jsme se v místnosti osvětlené dlouhými, střílnám podobnými okny, jejichž zařízení, které svědčilo zřejmě o účelu, jemuž dříve sloužila, jsme poznali. Byla to nemocniční síň na Mahalámově jezeře, kterou jsme před nedávným navštívili. Stačilo tedy vyjít předními dveřmi do sloupořadí a odtud jsme měli k našim koním už jen několik kroků.

To je ta příhoda, o níž jsem chtěl vyprávět. Halef se ihned chtěl pokusit, aby jí využil k dlouhé duchaplné řeči o mé a své vynalézavosti a moudrosti. Já mu v tom však zabránil pokynem a pustil jsem napřed přátele, abych za nimi zavřel všechny dveře.

Oba princové Usulů se velice divili, když nás spatřili přicházet z této strany a nikoliv z oné, na kterou jsme odešli. Informovali jsme je o všem, co jsme viděli a vypátrali, pak jsme osedlali koně, nasedli na ně a vyjeli jsme zadními západními dveřmi, které jsme včera objevili, opět ven.

Již jsem se zmínil, že zde byla hromada drobného kamení a písku, po které jsme museli sjet dolů. Pak jsme obloukem objeli citadelu a zastavili se na jižním konci města, abychom se pak pustili dolů po řece. Emír, který jel se mnou v čele, cestou řekl:

"Nediv se mi, efendi, že jsem tak mlčenlivý! Prožívám zlé, velmi zlé časy. Jsem z vysokého stanoviska, které jsem až dosud zaujímal, neustále stlačován níž a níž. Dostávám ponaučení za ponaučením, takže jsem nucen neustále víc a víc přiznávat, že "

"Že nesestupuješ, ale vystupuješ." přerušil jsem ho. "Proto, že jsem opět objevil nějaké dveře, které jsi neznal, se nemusíš trápit na mysli."

"A přece! Všechno, co se tu děje, není řízeno mnou, ale z vůle někoho jiného. Cítím se tak nevědomý, tak neschopný, tak zbytečný! Začínám pociťovat, že kdokoliv jiný se hodí spíš na ardistanský trůn než já, a to mne činí "

"Bohu díky!" zvolal jsem opět a přerušil jej tím v řeči.

"Za co?" zeptal se emír.

"Za to, že se považuješ za neschopného! Neboť právě to je pro mne důkaz, že jsi v nejvyšší míře schopen stát se ve skutečnosti tím, čím jsi byl dosud jen zdánlivě. Vydrž! Tvoje dosavadní síla byla vlastně slabostí, nynější pak zdánlivá slabost se změní v sílu a proslulost. Nemysli si, že bys musel všechno vědět, všechno provádět a všechno dělat! Panovat znamená řídit, ne však provádět všechno sám. A především nech Pána Boha za sebe myslet, starat se a pracovat! Dělá to rád!"

Emír se na mne usmál a vděčně zvolal:

"Efendi, teď jsi opět jednou promluvil svým způsobem. Chtěl bych si ho také osvojit!"

"Stane se to! Věř mi!"

"Ale těžko! U mne se hromadí vždy břemeno na břemeno. Jen pomysli na mou ženu a děti! Byli mi lhostejní, dokonce cizí. Vaše Vánoce mne s nimi spojily a toto spojení bylo den ze dne pevnější. Nyní je miluji, vroucně, upřímně je mám rád! A právě teď se musí přihodit, že jsou bez ochrany v Ardu vydány na milost a nemilost takového lotra, jako je

Pardál!"

"Vydány na milost a nemilost?" zeptal jsem se. "Bez ochrany? - Kdybys měl moji důvěru, mluvil bys jinak! Copak máš v Ardu jen nepřátele? Věř mi: Ti, které miluješ, jsou v dobrých rukou! Později přiznáš, že mám pravdu. Myslím dokonce, že je spatříš dříve než si myslíš, než tušíš, mnohem dříve!"

"Chceš mne těšit, efendi. A je skutečně podivné, že právě tvoje důvěra se tak často osvědčuje a tvoje naděje se téměř zázračně vyplňuje! Dnes ještě musím vydržet a musím ještě čekat, neboť o půlnoci je Džemma živých. Zítra to však již déle nevydržím, nedojde-li mně nějaká zpráva o ženě a dětech, která by mne upokojila! Podívej se však, nejsou to lidé, tam nahoře?"

Ukázal přes město na výšinu, kterou jsme i my přijeli do města jako Pardálovi zajatci. Něco se tam pohybovalo. Byl to průvod jezdců a velbloudů. Nebylo ho ještě úplně vidět. Vystupoval zvolna za zátočinou skal. Zastavili jsme se a dívali se všichni nahoru. Najednou se objevila nosítka, pak ještě jedna a opět další, za nimi řada velbloudů-soumarů, za nimiž následovali ještě další jezdci. Byli jsme sice od průvodu značně vzdáleni, ale přesto jsme mohli zcela určitě rozeznat tvar nosítek. Také jsme viděli, že první nosítka byla vyzdobena vlajicemi pštrosími péry, druhá pak rudě a třetí modře zbarvenými trásněmi. Najednou emír radostně zvolal: "To jsou moje nosítka, naše! Přicházejí z Ardu! Moje žena, mé děti!" Stiskl koně ostruhami a hnál se odtud. My ho vzápětí následovali. Nejeli jsme k jihu, jak jsme původně chtěli, ale k východu, nejprve vojenským městem, přes most a pak k občanské části města a na výšině, odkud nám přicházelo vstříc vyplnění mého proroctví. Emír hnál koně cvalem, my pak zmírnili krok svých koní, abychom mu ponechali dost času na přivítání. Na vhodném místě jsme se zastavili a čekali.

Trvalo nějakou chvíli, než přišli. Emír se zářícím zrakem jel v čele, před sebou v sedle měl nejmenšího a za sebou většího chlapce. Předního držel otec sám, zadní měl ruce zastrčeny za jeho pás, aby se mohl držet a nespádl snad z koně. Za tímto obrázkem štěstí příjžděly na koních dvě nám dobře známé osoby: Abd el Fadl a Marhamé. Zastavili se, aby nás srdečně pozdravili. Tím se zastavili všichni ostatní. V prvních nosítkách seděla emírova choť, v druhých obě děvčátka. Ve třetích seděli chlapci, avšak nyní byla jejich nosítka prázdná. Jako zvláštní ochránci nosítek jeli zde šejch el beled z el Haddu a jeho tři průvodci. Poznali jsme je podle těsně přiléhajících řemenových úborů, které působily dojmem rytířského brnění. Rysy jejich obličejů nebylo možné rozeznat, protože byli zahaleni hustými závoji. Pozdravil jsem je všechny podáním ruky, které bylo opětováno bodrým a silným stiskem. Ostatní lidé byli věrní emírovi sluhové, které si vládkyně vybrala za doprovod. Bylo to skutečně upřímné políbení, které jsem vtiskl vznešené paní na obě ruce. Její oči byly plné radostných slz. Odhodila stranou všechny starosti a jen tesknila o mužův život. Pardál nechal úmyslně rozšířit po městě zprávu, že bývalý emír byl zajat a zavezen do Města mrtvých, aby zde zahynul, jako mnoho z jeho bývalých obětí. Když to uslyšela, nedala se již udržet. Zdálo se jí být nejsvětější povinností buď zachránit svého manžela, nebo zahynout společně s ním. Chtěla původně jet pro svého muže v čele věrného pluku usulské gardy, ale Abd el Fadl, křesťanský velekněz a šejch el beled jí to rozmluvili. Proto podnikla jízdu tímto způsobem. Pluk usulské tělesné stráže zůstal v Ardu, aby bránil třeba do posledního muže zámek a křesťanský chrám před Pardálovým obsazením. Starý, důvěřující v Boha a přitom právě tak statečný BAŠ nasráni, nyní velekněz všech ardistských křesťanů, slíbil z vlastního podnětu postavit pluk z dobře ozbrojených křesťanů, s nímž by na emírov pokyn vyrazil proti Pardálovi. Vzbouřencovy povstalecké tlupy, které ležely v poušti, aby zabránily útěku z Města mrtvých, viděl průvod již zdaleka a proto se mu podařilo nepozorovaně v noci projet.

Přitom se ukázalo, že šejch el beled z el Haddu byl velice prospěšný. Panovnice ho označovala jako muže velikého rozhledu, velmi moudrého a statečného, který s naprostým klidem dovede čelit i největšímu nebezpečí. Když uslyšel, že se chce vladařka vydat do Města mrtvých, nabídl se jí ihned za průvodce a ochránce a složil na to i proslulou džinistanskou přísahu, na kterou bylo možno spoléhat v životě i smrti.

"Džinistanskou přísahu?" zeptal jsem se. "Jaká je to přísaha?"

"Je to taková přísaha: zahalit svou tvář a neukázat ji dříve, dokud to, co jsme přísahali, nebude do posledního písmene splněno. Neexistuje jediný obyvatel v el Haddu a Džinistanu, který by dovedl tuto přísahu zrušit."

Takto mi džinistanskou přísahu ještě nikdo nepopsal. Patrně to souvisí s tím, že v Džinistanu panuje zvyk stát se tajným ochráncem někoho, kdo to sice tuší, svého ochránce však nesmí nikdy poznat. Tím byly krátké zprávy o věcech, které panovnice pokládala za nutné s námi sdělit, vyčerpány a průvod se opět dal do kroku.

"Nuže?" zeptal jsem se emíra, když jsem se připojil k němu v čele průvodu.

"Vyplnilo se! A tak brzy!" zajásal. "Efendi, teď už jsem proti všemu, co ještě může přijít, obrněn! Máš pravdu, úplnou pravdu: Bohu není zapotřebí s našincem bojovat. Poddám se dobrovolně, poddám se z vlastní vůle!"

Mezi jízdou popohnal šejch el beled svého koně k nám do čela a ohlašoval:

"Efendi, když jsme prve vyjeli na výšinu, spatřili jsme obrovské zástupy jezdců, blížících se sem podél řeky."

Pak zůstal vzadu, ponechávaje rozhodnutí o své zprávě mně a vladaři. Jednal krátce a skromně. Tento muž se mi líbil.

"Je to vojsko džirbaniho," pravil emír. "Řekni mu to. Vždyť jsme je vlastně jeli vyhlížet. Jeďte jim naproti! Zaveďte zatím svoje lidi městem a zadní branou do mahalámova paláce. Prosím, dej mi klíč! Usulům a Čobanům řekněte, že budou ubytováni v citadele. Voda, zásoby a všechno, co potřebují, jim bude dodáno dvěma, které jsme dnes objevili. Klíč, až se vrátíš, nebudeš potřebovat, nechám otevřeno."

Stalo se, jak si přál. Emír pak odjel se svou rodinou a celým jejím doprovodem směrem k mostu. My však zůstali na této straně řeky, tedy na levém břehu, po kterém, pokud jsme byli v městě, jeli jsme krokem, později však, když jsme z města vyjeli, poklusem a na konec tryskem, abychom se co nejdříve dostali k těm, jimž jsme vyjeli vstříc.

KAPITOLA TŘETÍ

Proti sobě

Ten den před večerem panoval na Mahalámově jezeře zcela jiný ruch, než v dřívější i dávno minulé době. Vládce Ardistanu rozbil svoji rezidenci v Městě mrtvých a toto město najednou ožilo tak, jako by smrt byla z jeho prostor navždy zapuzena. Panovnice s dětmi byla ubytována způsobem, odpovídajícím jejímu postavení. Emír a my ostatní pak rovněž. Neboť z ohledu na přítomnost vojska jsme zavrhlí bývalou skromnost uprchlíků a nyní jsme zjevně ukazovali, že jsme se nevzdali jakéhokoliv práva, která jsme měli již dříve.

Vznešenější Čobani a Usulové bydleli u nás na jezeře. Proto zde měli umístěny i koně. Všechno, co v evropských poměrech nazýváme generálním štábem, zásobovacím štábem, hlavním stanem, to vše muselo být umístěno zde. Bylo tu otázek, pochůzek a odpovědí, že člověk ani nezažil pokojnou chvíli. Byly otevřeny zásobárny a zatímco přívrženci Pardála byli přesvědčeni, že zde všichni zahyneme hladu, měli jsme potravu k nevyjedení a vody více než jsme potřebovali.

Vojsko bylo umístěno v citadele a protože tato nestačila, i ve vojenském městě. Koně všech těchto lidí byli napájeni u řeky, jejíž voda nejenže neopadávala, ale k naší veliké radosti neustále stoupala. Do Ardu a do pouště byly vyslány hlídky, které nesměly být spatřeny a měly nám ohlásit každý pohyb nepřítele. Tyto hlídky byly pravidelně střídány. Jak bylo možné toto všechno tak rychle zařídit a uspořádat, nikomu, jak se zdálo, hlavu příliš nelámalo. Však ten, kdo měl otevřené oči, viděl, že to byl skromný, tichý a zdrženlivý šejch el beled, který byl duší všeho tohoto pořádku. Já sám jsem to ovšem také nepozoroval hned první den, ale až následující večer. Když jsem však objevil, jak dovede v tichu a nenápadně všechno ovládat a uhlídat, sledoval jsem jeho vliv ještě hlouběji a brzy jsem poznal, že nás všechny inteligenci předčí a že má na zdejších událostech patrně větší podíl, než by se zdálo.

Na emíra učinilo obrovský dojem, že se všichni ti, kdo byli na bíle popsaných listcích pro Džemmu živých předurčeni, dostavili, ačkoliv by tomu člověk mohl jen těžko uvěřit. Dal je svolat a sdělil jim, o co se jedná. Odešli pak s námi do obou sálů džemmy, aby obhlédli situaci. Jejich jednání a chování odpovídalo vážnosti okamžiku. Všichni byli potichu, vážní a hluboce dojatí. Abd el Fadl, Marhamé a šejch el beled nemluvíli vůbec. Zato mluvil tím více šejk Čobanů. Chtěl vědět všechno možné, aby mohl splnit svou povinnost, která mu, jak se zdálo, ležela příliš na srdci. Přitom však, jak jsem pozoroval, neměl ani zdání o pravém významu dnešní půlnoci. Považoval zajisté všechno za pověřivou hru s mrtvými, u šamanů obvyklou. Neřekl to však, právě tak jako všichni ostatní nemluvíli nic o osobních dojmech, které na ně tato příhoda udělala. Ať si však jednotlivci mysleli o věci co chtěli, v jednom se všichni zajisté shodovali, že se totiž jedná o blaho emírovo a celého jeho pokolení, a očekávání, jak si bude emír počínat, bylo tak napjaté, že při večeri nikdo z nich neměl na jídlo pomyšlení a mls si hleděli jen ti, kteří v džemmě neměli co dělat.

Byl udělen rozkaz, že hodinu před půlnocí se musí každý uložit k spánku. Hodiny byly totiž oznamovány hlavně kvůli Čobanům, kteří byli mohamedány a nesměli zanedbat své předepsané modlitby. Měli tu za tím účelem i svá modlicí prkna, na která bylo každou hodinu odtloukáno.

Upřímně se přiznám, že i já jsem byl v neobyčejném napětí. Důvody nemusím snad ani udávat, neboť samy z událostí vyplývají. Když podle evropské časomíry odbila jedenáctá hodina, panovalo kolem již hluboké ticho. Za půl hodiny poté jsem odešel s emírem ke dveřím předpokoje, z něhož se vcházelo do Džemmy mrtvých. Nebyl neklidný, ale tichý a odhodlaný. Ostatní se již dostavili a čekali zde na nás. Vešli jsme a rozsvítili několik světél, abychom si do velikého sálu Džemmy mrtvých posvítili. Tam jsme potom rozsvítili veškeré stojany a rovněž tak jsme učinili i venku, v Džemni živých. Tam ležely dosud všechny listky, takže každý věděl, kde má zaujmout místo. Sedadla byla dosud prázdná. Odešli jsme do sálu Džemmy mrtvých, kde seděl Abú Šálem a oba nejbližší emírovi předkové, kteří se měli zúčastnit našeho shromáždění. Všichni jsme byli velmi zvědaví, jak a kým bude skutečně přenesení těchto mrtvých. Tu bylo venku udeřeno nejprve šestkrát a pak dvanáctkrát na modlicí prkna a zazněl polozpěvný muezzinův hlas:

"Nastala půlnoc. Šestá a dvanáctá hodina smrtelníků. Tma na zemi a světlo nad hvězdami. Člověk budiž spravedlivý, Alláh je však milosrdný!"

Jakmile tento hlas dozněl, Halef, který byl z nás nejživější a nejnetrpělivější, to již déle nevydržel a nedovedl se již déle ovládat. Zhluboka vydechl a řekl:

"Teď to musí přijít! Teď musí být rozluštěna největší hádanka života! Teď musejí mrtví oživnout, nejméně tři z nich, aby s námi..."

Byl vyrušen v řeči. Stalo se něco neočekávaného, skoro zázračného. V tu chvíli vstal totiž Abú Šálem, nejproslulejší, nejspravedlivější a nejdobrotivější ze všech mahalámů, ze svého sedadla, otevřel rty a promluvil:

"Oni oživnou! Tma na zemi, světlo nad hvězdami! Jdu před vámi, pojdte za mnou!"

Vzal velikou knihu hříchů a sestupoval s ní slavnostně ze stupňů svého trůnu. Jeho dlouhé v copy spletené vlasy se při chůzi pohybovaly. Vousy, jejichž konec byl skryt pod stolem když seděl, mu splývaly až ke kolenům. Veliké, široce rozvěšené oči byly na nás upřeny a jako by nás pronikaly. Tak prošel řadou ostatních mahalámů, kteří zmrtvělí seděli dále. Přešel i celou řadu obviněných ardistských vládců. Před oběma posledními se zastavil, zdvihl ruku a vyzval je:

"Vy oba půjdete se svým synem!"

"Půjdeme!" odpověděl emírovův děd a vstal.

"Půjdeme!" řekl emírovův otec a rovněž vstal.

Vzali emíra mezi sebe a následovali předsedajícího do sálu Džemmy živých. Tam vystoupil Abú Šálem opět na své vyvýšené sedadlo, položil knihu hříchů na stolek před sebe a posadil se. Emír byl poslušen obou svých předků. Nechal se jimi vést na místo určené pro obžalované a usedl zde mezi nimi takovým způsobem, že se zdálo, že je duševně nepřítomen. A my ostatní? My soudci? Mohu mluvit jen za sebe a musím se přiznat, že jsem se vůbec necítil soudcem, ale člověkem, který vzhledem k přítomné situaci nevěděl, na čem je. Myslím, že bych ve svém údivu snad zůstal stát venku přede dveřmi, kdyby mne Marhamé neuchopila za ruku a nepošepkala mi:

"Chceš se snad zapomenout, efendi? Seber se a pojď!"

Doprovodila mne pak do druhého sálu a nepustila dříve, dokud jsem nestál před místem označeným mým jménem. Pak odešla ke svému otci. Myslím, že nikdo z nás na tom nebyl lépe, než já sám. Měl jsem jen jedinou myšlenku, že se totiž musím dozvědět, jakým způsobem se mohli tito již dávno zemřelí lidé vrátit do života. Stálo mne to obrovské namáhání, abych tuto myšlenku dokázal od sebe naprosto zapudit a stal se schopným vyhovět požadavkům přítomného okamžiku. Sebral jsem se tedy a namluvil si, že se musím na předsedajícího dívat jako na muže přítomnosti a že se nesmím zabývat jeho dávno prošlým prvním životem.

Seděl zde nyní právě tak, jako seděl dříve v předním sále, naprosto nehybně, s očima upřenými na tři obžalované. Když se však dalo tušit, že se naše vnitřní pohnutí poněkud usadilo, pohlédl po řadě na nás, dal rukou znamení ke klidu a promluvil:

"Džemma živých je zahájena! Učiní spravedlnost, milost vzejde od Boha!"

Zde udělal malou pomlku a pak pokračoval:

"Obžalovaným je Šedid el Gálabi, nynější ardistsanský emír. Spoluobžalováni jsou jeho předkové, oba předchozí vládci Ardistanu. Obhájcem je Abd el Fadl, halimský kníže. Obhájkyní Marhamé, halimská princezna. Kdykoliv byl některý ardistsanský emír v této síni obžalován, vždy se ho ujímal některý Abd el Fadl z Halimu a halimská princezna. Ať je tak i nyní!"

A opět se odmlčel, pohlédl na nás po řadě zkoumavým pohledem a pokračoval v řeči:

"A kdykoliv zde nad některým emírem zasedal soud, vždy se musel některý ze soudců přihlásit, aby převzal obžalobu. Ptám se vás dnes: Kdo z vás chce být žalobcem?"

Nedostal odpověď. Všichni jsme mlčeli.

"Ptám se podruhé," ozval se opět Abú Šálem.

Tu povstal džirbani a pravil:

"Nikdo z nás se neodváží vyslovit obžalobu. Všichni jsme hříšníci. Jen kdo je bez hříchu, může žalovat!"

Pak se opět posadil. Po obličeji předsedajícího vtom přeletěl milý úsměv, jako by jasný, teplý sluneční paprsek si pohrával v jeho rysech, avšak hlas, jímž dále mluvil, byl vážný:

"Nehlási-li se nikdo k obžalobě, bude džemma rozpuštěna a náš osud zůstane i nadále nerozhodnut. Jenom třikrát mohu položit otázku. Ptám se tedy potřetí a naposled: Kdo z vás chce být žalobcem?"

Tu vstal kdosi, nikdo však z nás, ale sám emír a řekl:

"Nemohu trpět, aby můj i váš osud zůstal nerozhodnut. Je zde žalobce, a sice nejpřísnější ze všech, co jich může být!"

"Kdo?" zeptal se Abú Šálem.

"Já, Šedid el Gálabi, ardistsanský emír! Upřímně doufám, že nebudu odmítnut, ačkoliv nejsem žádným z pozvaných soudců. Nikdo nezná mé hříchy tak dopodrobna a tak přesně, jako já sám!"

A opět zahrál v tváři Abú Šalema úsměv jako sluneční paprsek, když odpovídal:

"Obžaloba vlastní osoby je vlastně ideálem lidství. Ještě nikdo z těch, kteří zde na tvém místě seděli před tebou, to však nepochopil. Ty jsi první z nich. Neodmítám tě, ale děkuji ti. Z čeho obviňuješ sebe a své předky?"

"Ze všech hříchů, které jsou zaznamenány tam v té knize! Ze všech bez výjimky!"

"A žádáš trest?"

"Ano."

"Jaký?"

"Takový, k němuž mne tato džemma odsoudí."

Usedl. Pak mluvil Abú Šálem:

"Žaloba je pronesena. Poslouchejte tedy, co stojí psáno v knize, od začátku do konce! Budu předčítat."

Otevřel knihu hříchů. Tu se však vztyčil opět emír ze svého sedadla a protestoval:

"To není zapotřebí! Nemluvím nyní jako žalobce, ale jako obžalovaný. Přiznávám se ke všemu, ke každé stránce, ke každé větě, ke každému slovu!"

"Toto přiznání stačí pro tebe, nikoliv však pro ostatní. Nejsi obžalován sám."

"A přece jsem! Neboť tímto prohlašuji, že беру hříchy celého svého rodu na sebe, na sebe samého!"

Tu se opřel Abú Šálem o stůl oběma rukama, pomalu vstával, takže se zdálo, jako by každým okamžikem o píd vyrůstal, předklonil se tělem nad stůl a zeptal se:

"Víš, co mluvíš? Co chceš podniknout?"

"Vím to!" ujistoval emír.

"Pak to tedy opakuj! Musíš toto těžké a následků plné slovo vyslovit třikrát."

"Prohlašuji tedy podruhé a potřetí, že беру hříchy svých otců na sebe. Oni ať jsou volní a já sám obžalovaný a viníkem!"

"Nejen hříchy, ale i tresty?"

"I tresty!"

Nyní povolilo napětí v držení těla i v obličeji předsedajícího. Opět se vztyčil, jeho oči zazářily a rysy jeho tváře se vyjasnily, jako by byly přímo zality sluncem. Abú Šálem zvolal:

"Taková džemma ještě nikdy nebyla! Ptám se tě ještě jednou: Rozvážil sis dobře, co jsi zde řekl? Pomysli jen na všechny války, krveprolití, na nepřetržité vraždění lidí. Jen za to by musel následovat tisícový trest smrti! Nezrušíš ani nyní své slovo?"

"Nezruším!"

"Pak jsi tedy skutečně jediným obžalovaným. Ostatní mohou odejít!"

Tu se zdvihl otec i děd a odcházeli ven. Nijak nespěchali, šli krok za krokem, aniž by promluvili slovo. Emír však

zůstal stát, ačkoliv se Abú Šálem opět posadil a radostně pohnutým hlasem pokračoval:

"Kdykoliv v těchto místech byl odbýván soud proti některému z emírů, musel být třikrát tázan, přijímá-li hříchy otců na sebe a přece nikdo z nich neměl v sobě tolik víry, lásky a statečnosti, aby sprostil své předky hříchů. Šedíd el Gálabi, nynější emír, však nečekal, až bude tázan, sám předešel otázku, jako muž, dokonce jako hrdina, který dovede snést tíži a podniknout těžké věci. Proto s ním můžeme také jednat jako s mužem a hrdinou a můžeme mu jako jeho soudci důvěřovat. Musím se ho zeptat: Lituješ toho, co spáchali tvoji předchůdci proti Alláhovi a lidem?"

"Lituji!"

Emír promluvil toto jediné slovo takovým přízvukem, že bylo ihned patrné, jak upřímnou lítost v sobě nosí. Abú Šálem se ptal dále:

"A jsi připraven smířit jejich viny před Alláhem a lidmi, sám, i ve svých nástupcích?"

"Jsem připraven!" přisvědčil emír.

"Slibuješ sobě i nám ode dneška působit především k tomu, aby ve tvé zemi a mezi národy zavládl věčný mír, právě tak jako se tvoji předkové prohřešovali proti tomuto míru?"

"Slibuji!"

Nejproslulejší, nejspravedlivější a nejdobrotivější ze všech mahalámů povstal rychle a energicky ze svého sedadla a zvolal:

"Pak tě tedy osvobozuji od veškeré viny a snímám z tebe hříchy i trest, které jsi vzal na sebe. Veškerou tíži tohoto trestu odevzdávám do rukou nejspravedlivějšího soudce. Ať padne na toho ze tvých nástupců, který bude jednat proti slibu, který jsi nám zde dnes za sebe a své budoucí učinil! Jste srozuměni, vy, soudcové, kteří jste se také dali dnes označit jako hříšníci?"

Tato otázka patřila nyní nám, kteří jsme vyskočili rychle ze svých sedadel a volali jeden přes druhého:

"Jsme srozuměni - srozuměni - srozuměni!"

Pak se Abú Šálem obrátil k Abd el Fadlovi a Marhamé:

"Chce snad Dobrota a Milosrdenství ještě něco namítnout?"

"Ne, ne!" odpověděli oba.

"Můj rozsudek je tedy uznán, potvrzen, a vynáší jej džemma! Tato kniha hříchů patří tobě! Vezmi ji, nenič ji však. Zachovej ji pro sebe i budoucí, aby viděli, jaké břemeno hříchů by na sebe uvrhli, kdyby v budoucnu jednali proti tvému dnešnímu slibu! Minula půlnoc! Světlo nejen nad hvězdami, ale i světlo na zemi. Nejen Nejvyšší je milosrdný, ale i člověk jím budiž! Džemma je rozpuštěna. Pozdravuji vás!"

Vzal knihu, sestoupil z trůnu, prošel mezi námi až k emírovi, kterému ji podal a kráčel dál a dál, krok za krokem, slavnostně, aniž by se ohlédl. Nezůstali jsme stát déle než minutu, abychom se vzpamatovali z dojmů. Potom jsme ho následovali ven, do sálu Džemmy mrtvých. Byla tam tma. Světla nehořela. Ale shora, kde bylo křeslo Abú Šalema, zazněl jeho hlas:

"Vy, kdo bez svíček nevidíte, rozsviňte si je!"

Učinili jsme tak, ale několik světel nestačilo, a teprve když už jich hořelo větší množství, proniklo světlo i k němu nahoru. Při plápolu svíček to dělalo dojem, jako by se ještě hýbal, ale pak zde seděl opět tak nehybně a tiše, jak jsme jej prvně spatřili. Rádi bychom jeho tělo podrobili prohlídce, ale jakási lehko pochopitelná hrůza nám v tom bránila. Emír však, o něhož se zde jednalo a který k takovému kroku byl jistě z nás nejpovolnější, ohmatal co nejpozorněji svého otce i děda, kteří jako předtím seděli opět na svých místech a pak prohlásil:

"Jsou mrtví, naprosto mrtví, a také opět chladní, dokonce skoro studení! Když však seděli vedle mně, cítil jsem zřetelně jejich teplo!"

Pak vystoupil k Abú Šalemovi, aby i u něho opakoval pokus, ale výsledek byl stejný.

"Také mrtev! Bez nejmenší známky života!" oznamoval nám. "Tak jak tu nyní sedí, není možné aby to byl on, který řídil džemma a promlouval slova tak hlubokého smyslu. To je naprosto nemožné!"

"A přece to tak bylo!" tvrdil šejk Čobanů. "Viděl jsem zcela zřetelně, jak vystoupil tam, kde nyní při něm stojíš a jak se pomalu posadil. Byl živý a nyní je opět mrtvý! Vím to určitě. Mohu to dosvědčit!"

V tomž okamžiku byla venku udeřena hodina a muezzin vyvolával zpěvavým hlasem:

"Po půlnoci! Sedmá a první hodina smrtelníků. Bída na zemi, blaženost na nebi. Člověk hledá útěchu v naději, ale splnění je v moci Alláha Všeslitovníka!"

Tu sestoupil emír opět dolů a sáhl po knize hříchů, kterou na chvíli odložil, aby ji vzal s sebou. Zhasli jsme světla a vzdálili se. Minula právě hodina od té doby, co jsme sem přišli. Všichni jsme mlčeli. Nikdo nepromluvil ani slovo. Sotva jsme si popřáli dobrou noc, když jsme se rozcházel. A když jsme vešli do bohatě zařízeného pokoje, v němž jsem s Halefem bydlel, prosil mne, aniž bych mu k tomu dal záminku:

"Mlč, efendi, prosím tě, mlč! Nemluv! Něco ve mně zvoní. Není to píseň, je to spíš kázání, a to nesmíme rušit. Je pravda, půlnoc minula, bude den! Jasný den!"

Ulehl jsem aniž bych mu odpověděl. I ve mně zněly nějaké hlasy. Slyšel jsem je ještě dlouho, dlouho, dokud mne neukolébá spánek.

Druhý den ráno pozval emír mne i Halefa k sobě a své rodině na snídani. I džirbani byl pozván a dostavil se. Když byla snídáně odbyta, dostavil se šejch el beled, který nás vyzval, abychom ho následovali na plošinu nad chrámem, že nám musí ukázat něco důležitého. Ptali jsme se ho, o co se jedná, prosil nás však, abychom měli strpení a sami se podívali, neboť překvapení, které nás očekává, nelze vyličit slovy. Odebrali jsme se tedy s ním do chrámu a vystoupili spirálovitou cestou nahoru na plošinu. Město mrtvých zde leželo před námi v plném slunečním světle, jako by dnes slavilo zmrtvýchvstání.

Šejch el beled měl i dnes, jako vždy, obličej zahalený závojem. Neviděli jsme ho, slyšeli jsme jen jeho hlas. Nejprve

ukázal k řece, kterou bylo možné shora celou přehlédnout a řekl:

"Podívejte nejdříve sem, přichází voda! Řeka se vrací. Snad se blíží okamžik, kdy se vrátí do Ardistanu opět i Alláh, aby vlastním hlasem oznámil spásu. Voda již začíná proudit."

Spatřili jsme k své velké radosti, že mluvil pravdu. Jednotlivé kalužiny si již našly spojem. Slily se dohromady a utvořily souvislý proud velikosti značnějšího potoka, který jako stříbrný pás se vinul v mnoha zátočinách vyschlým řečištěm.

Pak šejch ukázal rukou k severozápadu a zeptal se:

"A kdo to asi tamhle přichází?"

Sledovali jsme svými zraky směr, který nám naznačil a spatřili jsme druhý potok, který zářil ještě jasněji, skoro jako stříbro protkané zlatými blesky a pohyboval se rovněž v mnoha zátočinách po úbočích hor do údolí. Nemohla to tedy být voda, která by spadala jistě v bouřlivých vodopádech a ne klidnými a pomalými zátočinami a tekla by nepřetržitě, avšak zde jsme viděli, že stříbřitý pás doznával na některých místech přerušení a tmavé mezery.

"To jsou lidé!" řekl Halef.

"A sice jezdcí!" připojil džirbani. "Přicházejí ve skupinách, v jednotlivých vojensky uspořádaných oddílech. Avšak jsou to samí bělouši, kteří je nesou! Není tam ani jediný tmavý kůň!"

"Ano, samí bělouši," posvědčoval Halef. "Také jezdcí jsou bílí, úplně bílí. Mají však třpytivé přilby, jak se zdá."

"A jsou ozbrojeni kopími, na jejichž hrotech se láme ranní slunce."

"Bylo mi řečeno, že vojska džinistanského emíra jezdí na tak bělostných koních a jsou oděna tak běloskvoucími plášti. Je to tak?"

Tu nám začal šejch el beled vysvětlovat:

"Ti, které zde vidíte, jsou el haddští kopiníci."

"To jsou tedy oni?" zeptal se emír a rychle se k němu obrátil.

"Ano," odpověděl šejch.

"A jak to, že přicházejí do Ardistanu a do Města mrtvých, o němž je přece známo, že zde jednotlivec nenajde pro sebe vodu, natož celé vojsko?"

"Děje se tak na můj rozkaz. Věděl jsem, že voda přijde."

"Na tvůj rozkaz? Myslím, že zde mohu udílet rozkazy jen já sám!"

Znělo to trochu ostrým tónem.

"Jak se mohla tvoje vojska odvážit překročit ardistsanské hranice?"

"Myslím, že se toho mohla odvážit, neboť se to stalo pro tvé blaho," odpověděl klidně šejch el beled.

"K mému blahu? Jak to?"

"Slyšel jsem o vzpouře proti tobě. Dokonce jsem byl i vyzván, abych se přidal ke spiklencům. Odjel jsem tedy do Ardistanu a poručil jsem svým vojákům, aby mne, nedostanou-li nějaký jiný rozkaz, určitý den následovali. A nyní jsou zde. Dávám ti je na pomoc proti Pardálovi a proti všem, kdo se proti tobě prohřešili. Nepotřebuješ-li je, stačí jediný pokyn a vrátí se zase tam, odkud přišli."

Znělo to velice prostě, skromně a poctivě! Emír určitě zjistil, že jeho přenáhlení bylo za daných poměrů nejen neoprávněné, ale i trochu směšné. Odpověděl proto zcela jiným, srdečným tónem:

"Ó ne, nemají se vrátit! Jsou velmi, velmi vítáni. Proti všemu očekávání je zde pro ně dostatek vody a jídla je tu také dost. Bude jim to ze srdce přáno!"

Toto poslední ujištění znělo poněkud zvláštně. Šejch el beled nemusel zajisté potlačovat úsměv, který mu tou dobou zahrál na tváři, i když ji měl zastřenu závojem. Zatímco mě tohle napadlo, podíval jsem se na něho jen letmým pohledem, ale když jsem opět pohlédl směrem odkud vojsko přicházelo, jezdci zmizeli, nebylo je vůbec vidět.

"Zmizeli! Tak najednou? Kam?" zeptal se džirbani. "Copak se může tolik lidí tak najednou schovat? Tak dlouhá řada jezdců! To není možné!"

"Jsou právě tam, kde byli," odpověděl šejch el beled, "pouze se stali neviditelnými."

"Jak? Čím?"

"Svémi širokými plášti, které jsou sice na povrchu světlé, ale uvnitř tmavé."

"Měli k tomu snad důvod?"

"Zajisté! Patrně spatřili něco, co se jim zdálo podezřelé."

"Co by to mohlo být? Objevit nás a naše vojsko v Městě mrtvých přece nemohli, neboť pohled na město je jim stíněn horským hřbetem. To, co je nutí k opatrnosti, musí tedy být hledáno mimo město a sice ve směru, kterým prve hleděli."

"Tedy na východě," řekl Halef. "Byl by snad někdo z města směrem přes studnici na cestě sem? Toho by přece musely spatřit naše hlídky, které jsme v počtu padesáti mužů vyslali na výšinu, z které

jsme sem přijeli. Myslím Mašalláh! Podívej, sidi! Nemám

pravdu? Tu se již jeden z nich blíží! A nedbá stoupání, blíží se co nejrychleji. Spatřily tedy naše hlídky totéž, co spatřili kopiníci! Posílají nám proto posla, aby nám to oznámil. Má naspěch. Musíme mu tedy vyjet naproti, neboť se zdá, že nemůžeme mařit čas."

I my ostatní jsme měli stejný názor. Než by posel dorazil až sem a vyptal se na nás, mohla minout dobrá půlhodina. Proto jsem s Halefem, neboť jsme měli nejrychlejší koně, rychle slezl z našeho vyvýšeného stanoviště dolů a ve třech minutách jsme již cválali na svých koních zadním východem ven a pak vojenským městem na most a naproti muži, kterého jsme konečně cestou zastavili. Ohlásil nám, že od východu, tedy směrem od Ardu, se blíží skupina jezdců na koních a velbloudech a že směřuje do Města mrtvých. Kolik je to osob, nemohl oznámit. Nemohl čekat, až to bude přesně zjištěno, protože bylo nařízeno, aby to bylo ihned oznámeno. Poradil jsem mu, aby jel dále a oznámil to i emírovi,

o němž jsem mu řekl, kde ho najde a pustil jsem se pak s Halefem naznačeným směrem dál.

Když jsme se ocitli nahoře na výšině, naskytl se nám širý rozhled k východu. Ihned jsme spatřili tu skupinu jezdců, jejichž jednotlivé osoby jsme již rozeznávali. Skupina se skládala z deseti jezdců na koních, a tří, kteří vedli několik velbloudů, obtíženi měchy na vodu. Naše hlídka tedy byla mnohem početnější než příchozí. Skládala se z poloviny z Usulů a z poloviny z Čobanů, kteří byli skryti v rozlehlé budově, kterou kdysi obyvatelstvo města užívalo jako rozhlednu. Přidružili jsme se k nim.

Když se tlupa jezdců přiblížila tak, že jsme již mohli rozeznat i rysy jejich tváří, poznal jsem v jejich vůdci onoho Pardálem na plukovníka povýšeného majora, který za mnou přišel do cisterny, když jsem mluvil s jejím strážcem a pak tak krásně a upřímně vyčetl emírovi nepravosti. Byl pak velitelem skupiny, která nás dopravila do Města mrtvých. Co ten zde opět chtěl? Když dorazil až na místo, kde jsme na něho čekali, vyšel jsem k němu ven, zatímco ostatní muži zůstali ještě skryti.

"Mášalláh!" zvolal udiveně, když mne spatřil a poznal. Zastavil koně a připojil: "To je přece cizinec z Džermanistanu! Ty máš být tam dole ve vězení číslo pět! Jak ses sem dostal?"

"Na koni," odpověděl jsem.

"Na koni? A kde máš toho koně?"

"Zde uvnitř!"

Ukázal jsem při těch slovech na stavení.

"Vyveď ho ven! Zatýkám tě! Musím tě opět dopravit dolů. Musíš mi ukázat, jak jsi se dostal ven. Kde jsou ostatní?"

"Ti jsou ještě dole."

"Všichni?"

"Ano, všichni až na hádžího Halefa Omara. Ten je tu se mnou."

"Kde je? Nevidím ho!"

"Je zde uvnitř u koní."

"Pak musíš tedy také ven a s tebou dolů! A především: je emír ještě dole?"

"Ano."

"A oba usulští princové?"

"Ano."

"Sešli jste se v průplavu s džirbanim a starším princem Čobanů?"

"Ano."

"Jsou ještě naživu?"

"Ještě nejsou docela mrtví!"

"Jak jsi se mohl dostat s Halefem ven?"

"Našli jsme si díru a tou jsme prolezli!"

"Tu díru mi musíš ukázat. Bude zazděna! A když se vám podařilo uniknout, jeli jste městem?"

"Ano."

"Spatřili jste tu snad nějaké lidi?"

"Ano, a velmi mnoho lidí!"

"Koho?"

"Usuly a Čobany."

"Celé vojsko džirbaniho?"

"Celé vojsko. Nechybí ani jeden."

"To je dobře, velmi dobře! Vězí tedy všichni v pasti, všichni do jednoho."

Tato slova promluvil obrácen k svým lidem, z nichž dojeli i poslední, totiž ti s velbloudy. Pak se opět obrátil ke mně a zeptal se:

"Viděl jsi snad ještě více lidí? Snad ženy?"

"Ano, i ženy!"

"Které?"

"Emírovu choť a její služebnice."

"Tedy přece! A snad i Marhamé, halimskou princeznu?"

"I tu!"

"A jejího otce?"

"Ano."

"Víš snad, kde je možné tyto dva najít?"

"Ano."

"Řekni to tedy! Kde?"

Stál jsem od něho úmyslně ve slušné vzdálenosti, aby musel přidat na hlase, tak aby slyšel Halef i stráž, co mluvil. To se také stalo a tak nyní vystoupil i malý hádží a odpověděl místo mne:

"Chceš se nazývat plukovníkem a byl jsi kdysi majorem, ale nedovedeš ani trochu bystřeji myslet a klást trochu souvislé otázky! Styď se! Jsme-li my na svobodě, jsou jistě svobodní i všichni ostatní!"

"Efendi však řekl, že jsou ještě dole!"

"Ano, dole ve městě, ale ne již dole v průplavu! Chceš nás opět zavít a přece slyšíš, že je tu celé džirbaniho vojsko!"

"Jistě však již ze tří čtvrtin sklíčené hladem a žízni!" bránil se důstojník.

"A kdyby tomu tak i bylo, nemohl bys přece jednat tak, jak bys chtěl. Jsi beran, hloupý veliký beran a přijíždíš rovnou cestou řezníkovi pod nůž. Ukáži ti, jak jsou Usulové a Čobani vysušeni hladem a žízni! Dej pozor!"

Dal znamení a naše hlídka vyjela na koních ze stavení a pospíšila si hrstku nepřátel i s vůdcem obklíčit. Plukovník sáhl po své šavli, ale Halef ho varoval:

"Nech ji v pochvě! Jsi naším zajatcem. Budeš-li se bránit, budeš zastřelen! Říkám ti, že není žertem padnout do rukou nejvyššího šejka šammáráských Haddádů! Dejte sem zbraně a to hezky rychle, jinak vám pomůžeme!"

Ostatní poslechli bez odmoulování. Viděli, že jsou v menšině. Důstojník však dbal především o svoji čest. Tasil, bodl koně až se vzepjal a chtěl se probít. Zatímco k jedné straně zdvihl šavli, přiskočil jsem z druhé strany a srazil jej ze sedla. Zřítel se na zemi a než se mohl vzhopit, byl odzbrojen.

"Alláh si nepřeje, abych vám unikl," zvolal. "Ale budete toho litovat! A ty, efendí, mi dosvědčíš, že jsem se nepoddal bez boje!"

"Dosvědčím a rád," odpověděl jsem. "Učinil jsi cti a povinnosti zadost a můžeš panovníkovi směle pohlédnout do tváře."

"Kterého panovníka myslíš?" zeptal se ihned.

"Samozřejmě emíra."

"Emíra? Je jen jediný emír, totiž nový emír!"

"Mýlíš se. Je jen jediný emír, totiž starý, k němuž tě nyní dovedeme."

"K tomu nechci!"

"A ke komu tedy?"

"K Abd el Fadlovi, halimskému knížeti."

"Jsi k němu vyslán?"

"Ano."

"Kým?"

"Novým ardistanským emírem."

"Není nový emír. Myslíš zajisté druhorozeného prince Čobanů, kterého nazývají Pardál? Kde se nyní nachází?"

"Nemám rozkaz, abych ti to sdělil!"

"Povíš to tedy někomu jinému! Poznal jsem tě jako statečného a čestného člověka, ale vedle odvahy je nutné zachovávat i rozvahu. Vaše plány byly nerozvážné a Pardál jedná v pravém slova smyslu ztřeštěně! Copak jste v celém Ardistanu nemohli najít lepší náhradu za starého emíra než toho vášnivého, nezkušeného, cizího chlapce? Jak jste mohli věnovat tomu nejnevědčejšímu mezi nevědčáky důvěru, zatímco jste věděli, jak zklamal emírovu důvěru?"

"Nás nepodvede!" přerušil mne plukovník.

"Už vás podvedl!"

"Jak?"

"Brzy se to dozvíš. Každý národ je hoden svého panovníka. Ne-líbil-li se vám váš emír, buď ujistěn, že jste se ani vy jemu nelíbili. Bylo by spíš na místě, kdybyste se vzájemně sblížili, vzájemně si odpustili, vzájemně se vzdělávali a polepšili, než abyste emíra hned svrhli z trůnu a vložili svůj osud do Pardálových rukou!"

Zasmál se nedůvěřivě a řekl:

"Emír by se nikdy nepolepšil a nedal by se vzdělat!"

"Snadněji než ty a snadněji než vy všichni! Ty se ho musíš ještě naučit znát. Nikdo z vás ho neznal. Dovedu tě k němu."

"Ale já přece k němu nechci jít!"

"Chceš-li nebo nechceš, to je mi lhostejné! Je nyní nejvyšším velitelem Města mrtvých a je mou povinností, abych tě jemu vydal."

"Nejvyšším velitelem v Městě mrtvých!" smál se důstojník, tentokrát však skoro ironicky. "Titul je zcela pěkný, ale schází k němu voda a není jisté slast velet umírajícím a mrtvým! Ostatně mám vodu, kterou vezu s sebou v měchách, vydat pouze halimskému knížeti. Snad mi v tom nebude bráněno!"

"Kdo by ti chtěl bránit?"

"Vy všichni, kteří umíráte žíznil!"

Nyní však Halef zvolal:

"Ty jsi skutečně beran, veliký tupohlavý beran! Podívej se přece na nás! Vypadám snad jako někdo, kdo umírá žízni? A podívej se na tyto tlusté, okrouhlé prakoně Usulů! Kdo může v tomto případě mluvit o nějakém zmírání, ten má sám umírající - mozek! Tady nepomohou slova, pomůže jen skutek! Efendí, navrhuji, abychom se vydali na cestu do města. Jaký doprovod vezmeme s sebou?"

"Doprovod?" zeptal jsem se. "K čemu?"

"Abychom dopravili tyto zajaté, kam patří."

"Hmmm! Ti nám neutečou! Zbraně, které jsme jim odňali, zůstanou zatím zde. Přiveď jen naše koně, to postačí!"

Naši koně zůstali stát ve stavení. Halef je přivedl. Nasedli jsme, vzali plukovníka mezi sebe a odjížděli. Jeho lidé následovali s koňmi i velbloudy, aniž by se nějak vzpírali. Byli unavení a neměli vlastní vůli, jemu se však nedalo příliš věřit, alespoň ne tak dlouho, dokud se nezbavil svého předsudku, že se nám vede špatně. To však trvalo jen několik okamžiků, než jsme se dostali na okraj vysočiny a než se město rozprostřelo před námi. Nyní spatřil řeku a uviděl i množství lidí v ulicích.

"Alláh mne ochraňuj!" zvolal a zastavil koně. "Vždyť je to voda!"

Zastavili jsme rovněž, ale nepromluvili jsme. Po chvíli opět začal jakoby k sobě mluvit:

"Voda, mnoho vody - velmi - mnoho - vody!"

Ani nyní jsme neodpovídali. Přejel si několikrát rukou čelo, jako by chtěl své myšlenky uspořádat a pak se obrátil na

mne:

"Řekni, efendi, je to skutečně voda? Skutečná, pravá voda?"

"Ano, je to skutečná voda!" odpověděl jsem.

"Pak tomu musím věřit! Nechtěl jsem věřit vlastním očím. Ale je-li tohle skutečná voda, pak jsou všechny naše plány, které jsme spojili s Městem mrtvých, zmařeny!"

"To ovšem jsou."

"Máte vodu, víc vody než potřebujete, nemůžete tedy zemřít žízni. Ale zahubí vás hlad."

"Ani hlad ne, neboť i potraviny máme víc než potřebujeme."

"Kde?"

"Brzy uvidíš. Pojd'!"

Sjeli jsme pak z návrší východní části města přes most a vojenským městem, až jsme západním vchodem a východem přišli na prostranství Mahalámova jezera. Zde jsme byli již očekáváni. Naše jízda byla shora pozorována a nyní tu stál emír se všemi ostatními, aby spatřil, koho to přivádíme. Ještě než jsme před ním zastavili, poznal důstojníka.

"Alláh, valláh, talláh!" vykřikl udiveně. "Náš dobrodinec, který nás dopravil sem, abychom tu zahynuli! Který to s námi myslel tak dobře! Jsme mu zavázáni velikými, velmi velikými díky! A budeme vděční - jistě budeme - velice vděční!"

Chudák, nacházel se nyní ve velikých rozpacích. Díval se k zemi a neodvažoval se pozvednout oči. Emír mluvil ironickým tónem. Najednou však začal zostra a zeptal se jako panovník:

"Co zde hledáš?"

"Jsem vyslán k Abd el Fadlovi, halimskému knížeti."

"Kým?"

"Emí - emí - emírem."

"Emírem? Ty se odvažuješ toho lháře a podvodníka takto nazývat v mé přítomnosti?"

Plukovník neodpověděl. Emír se ptal dále:

"Co máš vyřídit Abd el Fadlovi?"

"Mám mu doručit dopis."

"Co dále?"

"Doprovodit jej i jeho dceru do hlavního města."

"Jen je dva, nikoho s nimi?" "Ne."

"Ah! Mají tedy být zachráněni! Ale jen oni dva?" "Ano."

"Měl jsi je tedy tajně vyhledat?"

"Ano."

"Znáš obsah dopisu, který neseš?"

"Neznám ho doslovně, jen podle obsahu."

"Dej ho sem!"

Emír natáhl ruku. Důstojník však potřásl hlavou a řekl:

"Promiň! To neudělám. Mám dopis odevzdat Abd el Fadlovi a bude-li mi v tom zabráněno, pak jej odevzdám zase tomu, kdo mi jej dal."

"Mohu tě dát ihned zastřelit, budeš-li se zdráhat!"

"Udělej to! Přisahal jsem věrnost novému ardistanskému emírovi a dokud mne nepřesvědčíš, že je zrádcem a podvodníkem, věrnost mu také zachovám!"

Emír přistoupil k němu, položil mu ruku na rameno a řekl:

"To jsem očekával. Běda tobě, kdyby ses zachoval jinak. Zde stojí Abd el Fadl se svou dcerou, odevzdej mu dopis!"

Důstojník se zachoval podle tohoto rozkazu. Abd el Fadl vzal dopis, neotevřel jej však, podal jej emírovi a řekl:

"Čti jej sám! Nemám před tebou tajnosti."

Na dopise bylo patrné, že nebyl psán ve městě, ale někde cestou na kuse pomačkaného, snad i zamazaného papíru, který důstojník našel ve své sedlové brašně. Emír dopis otevřel a četl. Četl ještě jednou a pak jej vrátil halimskému knížeti. Ten jej přelétl zrakem a pak jej hlasitě předčítal, abychom jej všichni slyšeli. Pardál připomínal halimskému knížeti poslední scénu v Katarské soutěsce, kde prohlásil Marhamé za svou nevěstu. Žádal ji nyní za ženu. Není prý důvod, proč by ji neměl dostat. Je nyní ardistanským emírem a rovná se nejen hodnotí Abd el Fadlovi, dokonce ho i převyšuje. Abd el Fadl se bude moci zachránit, napíše-li svoje ano na čistou stranu papíru a vyjde-li tajně s plukovníkem z města.

"Znal jsi tedy obsah dopisu, který byl nyní předčítán?" zeptal jsem se důstojníka.

"Ano," odpověděl.

"A provedl bys, co se ti jím ukládalo?"

Tázaný přisvědčil. Protože mi záleželo na tom, abych jej pokud možno nejdříve získal pro nás, neváhal jsem vyptávat se dále:

"Neznal jsi smlouvu, kterou učinil Pardál s vaším BAŠ islámim?"

"Jakou smlouvu? Neznám ji dodnes," odpověděl plukovník.

"Baš islámi vyzdvihne Pardála na trůn ardistanských emírů a Pardál, jakmile se tak stane, bude zetěm BAŠ islámiho. Pak budou vládnout společně."

Důstojník se na mne udiveně zadíval a pak stihl podobným pohledem i ostatní.

"Kdyby - kdyby - tohle - bylo pravda," řekl, koktaje skoro leknutím, "pak - pak -"

"Je to pravda," jistil jsem ho, když se odmlčel.

"Je to pravda, je to pravda," pospíšili si s ujištěním i ostatní.

"Promiňte!" řekl překvapený. "Postačí mi, potvrdí-li to pouze jediný z vás, totiž tento zde!"

Přitom ukázal na mne a pak obrácen ke mně mluvil dále:

"Efendi, víš zcela určitě, že je to tak, jak říkáš?"

"Zajisté, zajisté!" odpověděl jsem. "Byl jsem při tom, když Pardál mluvil s dcerou BAŠ islámiho. A ještě něco ti povím: Baš islámi mi v mém vlastním obydlí v Ardistanu sdělil, že ardistanský emír má být sesazen. Emír, aniž by to velekněz tušil, byl přítomen. Slyšel tato slova. Mohl BAŠ islámiho dát ihned zatknout, nechal ho však na mou prosbu uniknout."

"Je to pravda?" zeptal se důstojník, dívaje se na emíra vytřeštěným zrakem.

"Je to pravda," přisvědčil emír. "Slyšel jsem každé slovo, které BAŠ islámi promluvil, nechal jsem jej však uprchnout."

"Pak - pak - pak jsi však -"

Nedomluvil, ale rozběhl se k emírovi, který opět odstoupil, klesl na kolena, uchopil jeho ruku a zvolal:

"Pak jsi tedy přece lepší než jsme mysleli, jsi dobrotivější a šlechetnější než se zdálo! Odpuť mi, pane, odpuť!"

"Vstaň, před chvílí jsi prohlásil, že tvoje věrnost patří novému emírovi."

"Nevěděl jsem nic z toho, co mi nyní sdělil efendi! Teď však vím, že Pardál toho není hoden, že pro svůj prospěch klame a obelhává své přátele. A takovému muži nemohu být k službám já se svou šavlí!"

"Odříkáš se tedy Pardála?"

"Ano. Neboť věřím efendimu. Co ten mluví, je pravda. Pardál

tě obelhal a oklamal, ale po tom mně nic není, to je tvoje věc. On

však klame a obelhává i BAŠ islámiho, svého nejvyššího a nejlepšího spojence. Do toho je mi příliš mnoho, protože i já jsem přítelem a důvěrníkem BAŠ islámiho "

"Jsi-li jím, pak bys také měl vědět, že jeho dcera je zaslíbena Pardálovi," vpadl jsem mu do řeči.

"Bude to asi tajným bodem jejich úmluvy, takže se BAŠ islámi považoval za povinného o tom mlčet," odpověděl důstojník. Pak se prosebně obrátil k emírovi: "Pane, dej mi krátký čas na rozmyšlenou! Musím se poradit se svým svědomím, smím-li ti sdělit, co vím. Pak se mnou nalož, jak vyžaduje spravedlnost. Vzbouřil jsem se proti tobě a na to je - smrt!"

Emír odpověděl vážně, ne však hněvivě:

"Měj si dost dlouhou dobu na rozmyšlenou. Předám tě našemu hádžimu Halefovi, šejkovi Haddádů. Ať tě všude provede a ukáže ti, že nám nehrozí smrt hladem ani žizní. Za dvě hodiny se pak chci dozvědět, máš-li mi co říci nebo ne."

To bylo něco pro maličkého Halefa! Nikdo jiný se nehodil lépe než on k tomu, aby důstojníka v nitru přeměnil. Uchopil ho také ihned za ruku a vzdálil se s ním, aby začal s prohlídkou. Právě v tom okamžiku zazněl z výše citadely táhlý, hluboký a jednoduchý tón, který se rozezněl nad Mahalámovým jezerem. Bylo to zvuk již zmíněných válečných rohů Usulů.

"To je znamení, že el haddští kopinici jsou již blízko," vysvětloval mi vladař. "Odebereme se opět na horní chrámovou plošinu, abychom mohli lépe vidět jejich příchod i přijetí!"

Všichni jsme pak vystoupili na chrámovou plošinu, odkud bylo možné nejlépe přehlédnout celé okolí.

Bylo to skutečně tak, jak jsme tušili. Kopinici nejdříve spatřili malou plukovníkovu karavanu a učinili se ihned neviditelnými, protože nevěděli, mají-li před sebou přítele či nepřítele. Nyní však opět pláště obrátili. Přijeli přímo ze severu a zabočili právě k tomu místu, kde se nacházel námi používaný východ. Byl to zcela zvláštní dojímavý pohled, který se nám naskytl. Bělostné pláště jezdců se odrážely od šedavých skal, že člověk musel skoro vzpomenout na nebeská vojska, o nichž je psáno ve starých zbožných knihách. Měl jsem skutečně v nitru jakýsi posvátný pocit, dívaje se na toto pomocné vojsko.

Když čelo vojska dorazilo až k bodu, který byl od vchodu oddělen již jen popsaným údolím, zastavilo se. Spatřili jsme pozouny a trubky, jak se lesknou v slunci, a jejichž forma byla úplně shodná s tou, která byla užívána před staletími, dokonce před tisíciletím. Zatroubili dlouhou, daleko se rozléhající fanfáru, která jako by byla otázkou, bude-li jim dovoleno vstoupit, nebo budeme-li jejich vjezdu bránit. Z nejvyššího bodu citadely jim odpovídaly trouby Usulů, dující hlubokými tóny radostně na uvítanou. Pak se dal zase průvod jezdců do pohybu, sjížděje z jedné strany do údolí a vyjížděje po haldě vzhůru k otevřenému vchodu a tímto na prostranství Mahalámovy jezera.

Byli všichni stejně oděni jako šejch el beled, do těsně přiléhajících oděvů pletených z řemení, které z dálky působily dojmem rytířských brnění. Řemeny byly z vydělané, ale nebarvené kůže, tedy přirozené barvy. Nádherné prilby byly zhotoveny z lesklého, zlatavě blýskavého kovu. O pláštích jsem se již zmínil. Ozbrojeni byli jen dlouhým, zato velice nebezpečným kopím, a dlouhým nožem v kožené pochvě. Jinak neměli ani bodné, ani sečné, ani střelné zbraně. I obě zbraně, které měli, se zdály sloužit spíše k mírovým než válečným účelům. Koně byli, jak jsem se už zmínil, bělouši, persky uzdění a sedláni, s dlouhými, neostříhanými ohony a hřívami.

V čele jel silný, hrdý, stříbro vousy obr, který se rozhlížel kolem pyšným pohledem a tvářil se tak, jako by mu bylo všechno, co zde vidí a co se tu bude dít, předem známo. Za ním jel štáb důstojníků, byli čtyři. Pak rovněž ve čtyřstupu jelo samo vojsko, vždy sto vojáků vedených velitelem. Když tak vjížděli a objíždějíce v kruhu nádvoří se nakonec stavěli podél severního sloupováří, spatřili jsme, že za nimi jede také množství soumarů nesoucích zásoby, stany a veškeré vojenské potřeby.

Spatřili jsme však ještě více. Za soumary vjeli na nádvoří opět jiní jezdci, rovněž na bílých koních, jenže jejich oblečení nebylo z přírodně zbarvených řemenů, ale z blankytně modrých řemenů.

"Druhé vojsko!" vykřikl emír udiveně. "Kdo to asi je?"

Nyní odpověděl Abd el Fadl:

"To jsou halimští kopiníci."

"Tedy tvoji?"

"Ano. Dávám ti je k dispozici proti všem tvým nepřátelům!"

"I ty, i ty! Jaci jste to lidé, jaci zachránci, ty, šejch el beled! Děkuji vám! Rád přijmu i tvoji pomoc. Dovol mi však otázku: Kde máte péchotu, dělostřelectvo, pušky, šavle a děla?"

"Těch jsme se vzdali."

"A proč?"

Protože je považujeme za zbytečné tam nahoře v horách, kde se rozhodne bitvou."

"Proč tam nahoře? Jsem rozhodnut neválčit s Džinistanem. Jedná se mi pouze o to, potlačit vzpouru, a to se může stát jenom zde."

"Ne. I to se stane tam nahoře, kde všechny vaše zdejší zbraně ztratí na ceně. Promluvíme si ještě o tom. Teď věnujme svou pozornost tomu, co se děje dole pod námi. Navrhuji, abychom sešli dolů, musíme pozdravit svoje lidi a pak dovol, abych ti je představil."

Opustili chrámovou plošinu. Zůstal jsem sám nahoře. Spatřil jsem je, jak dole nasedli na koně a jeli k el haddským důstojníkům. Tito právě dojezdili na východní bod velikého prostranství, když poslední vojáci procházeli západní branou. Kopiníci šejcha el beled tvořili tedy nepřetržitě čtyři řady, které byly právě tak dlouhé, jako celá severní strana obrovité stavby. Z toho bylo možné soudit, jak byla tato pomocná jízda co do počtu silná. Soumaři, tedy to, co u nás nazýváme vozatajstvem, se zásobovacím sborem zůstali venku. Tento oddíl zabočil před vchodem vlevo, aby se utábořil pod širým nebem.

Pak následovali halimští jezdci. I oni zatroubili na návrší fanfáru, na kterou jim odpověděly usulské rohy. Spatřil jsem, jak Marhamé v trysku odeválala k bráně a když se jejich vojska přiblížila, sama se jim postavila do čela, aby je emírovi předvedla. Obrátila se s nimi k jižní straně náměstí, kde jsem se nacházel i já. Nemohl jsem proto přehlédnout pohyby nově přichozích a proto jsem se rozhodl opustit plošinu a najít si dole nějaké lepší pozorovací místo. Spatřil jsem ještě, že i halimští jezdci s sebou měli množství soumarů, kteří venku zabočili napravo, aby tu rozbili tábor.

Když jsem sešel dolů, zastavil se právě emír s Abd el Fadlem a džirbanim, jakož i ostatními ve středu prostranství u stupňů andělské studny. Spěchal jsem ke svému koni, nasedl na něho a jel za nimi. Také Halef se k nám přidružil. Jemu svěřený důstojník byl sice s ním, ale nemohla mu nyní být věnována pozornost.

Ukázalo se, že halimské zástupy byly právě tak početné, jako el haddské zástupy. Když se jejich čela setkala na východním konci prostranství, vcházely právě poslední čtyřstupy západní branou. Obě pomocná vojska tedy nyní tvořila dva čtyřnásobné půlkruhy kolem nás, z nichž severní byl el haddský a jižní halimský. V jejich středu pak stál se svými přáteli muž, jemuž přišli na pomoc, aniž by je o to žádal a aniž by si to zasloužil.

Když Marhamé dostihla v čele svého vojska el haddské důstojníky, pozdravila je a přijela opět tryskem k andělské studni, aby se přidružila k nám. Při tom mi teprve napadlo, že je nyní zcela jinak oblečena, než obvykle. Měla totiž roucho právě tak blankytné barvy jako halimští vojáci. Co tu bylo přirozenějšího, než to, že jsem se v duchu ptal, jak se toto všechno mohlo stát s tak podivuhodnou, dokonce jistě předvídanou přesností. Pozoroval jsem od té chvíle co nejostřeji šejcha el beled, aniž by o tom měl sám tušení, a tu jsem zpozoroval, že to byl on, který všechno věděl, všechno uspořádal a podle něhož se také všechno řídilo.

V okamžiku, kdy se čela obou vojsk na východě a jejich konce na západě sešly, učinil na svém koni několik lancád - tedy velkých skoků, k nimž nebyl zdánlivě nejmenší důvod. Bylo to snad smluvené znamení? Ano, skutečně! Jakmile to totiž bylo spatřeno, spustily pozouny a trouby z obou stran a současně se objevili i usulští trubači na svých nejsilnějších praconích a jeli k nám. Podíval jsem se tázavě na džirbaniho. Ten mi s úsměvem odpověděl:

"Šejch el beled mne o to prosil, svolil jsem. Emír má vykonat při hudbě přehlídku."

A tak byla také přehlídka vykonána. Když byla odbyta, šejch el beled opět zmizel. Bylo ho totiž všude vidět, ale nebylo možné jej nikde dosáhnout. Celé to množství lidí bylo ihned umístěno, zásobeno a uspokojeno, aniž by se musel někdo z nás o to starat.

Než se tak stalo, uběhly ovšem dávno dvě hodiny, které byly povoleny jako lhůta plukovníkovi na rozmyšlenou. Nastalo poledne. K obědu pozval emír k sobě všechny osoby, které mu k této pozornosti zavdaly příčinu. Tu mi přivedl Halef svého chráněnce a zeptal se mne, může-li se odvážit předvést ho nyní emírovi. Poskytnutý čas že už dávno minul.

"Bude se divit," řekl, "velice se bude divit, až uslyší, co mi plukovník vyprávěl. Tušíš, kde se teď Pardál nachází?"

"Není již v Ardu? Nebo tam ještě není?" zeptal jsem se.

"Už tam není! Byl tam, aby tam strávil jen jediný den. Měl přitom však spíš spadeno na Marhamé a jejího otce, než na město samo. Myslel si totiž, že mu město později jako vítězi spadne samo do klína. Spojení s halimským knížecím domem se mu zdálo důležitější. Plukovník jej musel od studny v poušti doprovodit do Ardu. Cestou se dozvěděli, že se emírově choti podařilo uniknout

do Města mrtvých a že ji Abd el Fadl s dcerou doprovázel. Pak -

"Ach, teď už tuším všechno!" vpadl jsem Halefovi do řeči.

"Ne, všechno ještě netušíš!" odmlouval mi Halef. "Dozvěděl jsem se totiž, že džinistanský emír odpověděl na vyzvání ardistanského emíra tím, že se svými sbory vtrhl rychle do Ardistanu a že se rychlými pochody blíží k Ardu, aby město překvapil. Nesmělo se tedy otálet. Bylo nutné vytáhnout mu naproti a porazit ho již cestou, dříve než bude moci své oddíly rozvinout do bitevních řad. Proto se Pardál odebral jen na několik hodin do Ardu, aby tu posbíral pokud možno nejvíce zbylého vojska a vydal se s ním za sbory, již dříve vyslanými k hranicím."

"A co se stane s městem? Myslí, že je má tak jistě?"

"Ano. Pevně tomu věří. Nechal v městě starého BAŠ islámiho jako velitele. Má za úkol v Pardálově nepřítomnosti

zorganizovat novou vládu a starat se o dodávky záložním oddílům - zásob, munice a všeho ostatního."

"Viš to z jeho vlastních úst?" zeptal jsem se plukovníka.

"Ano, sám mi to řekl, když nikdo nebyl přítomen," odpověděl plukovník.

"A myslíš, že tento plán zachová a nevymyslí jiný?"

"Jsem o tom přesvědčen, úplně přesvědčen. Rozvinul plán přede mnou do všech podrobností. Při jízdě pouští k tomu měl dost příležitosti."

"Viš, kde předeslané sbory nyní stojí a kterou cestou z Ardu je chce dosáhnout?"

"Ano. Chce se na svém tažení k severu držet pokud možno vzdálen od řeky, v její blízkosti číhá jen zkáza. Netuší, že se v ní zatím objevila voda, která by stačila napojit celá vojska."

"To je důležité, velmi důležité! Musíme se odebrat co nejrychleji k emírovi. Hned musí být uskutečněna porada, ještě před obědem! Mám ještě jen jedinou otázku, totiž: Co teď zamýšlíš dělat? Komu chceš nyní zachovat věrnost? Starému emírovi, nebo tomu, kterého nazýváš novým emírem?"

"Starému, to je samozřejmé, že starému! Mám přece otevřené oči i uši! Oči, abych viděl, že se nám zde vyvíjí zcela nová, netušená budoucnost, a uši k tomu, abych slyšel, co mi hádží Halef, šejk Haddádů, vyprávěl. Změnil totiž moje smýšlení. Jsem ochoten vyprávět emírovi všechno, co vím. Ať se mnou pak naloží jak se mu líbí!"

"Pojď tedy! Nesmíme ztrácet čas. Vyhledáme ho."

Panovník byl brzy nalezen. Vyslechl plukovníkovo vyprávění s velikou pozorností a souhlasil pak se mnou, že musí být ihned svolána porada. Její výsledek pak bude všem velitelům vojenských oddílů sdělen při obědě. O průběhu porady i oběda není třeba vyprávět a proto sdělím jen výsledek porady. Byl takovýto:

Dnes bude den odpočinku, zítra však odchod z Města mrtvých. Naše strategická úloha byla dvojí. Předně jsme se měli zmocnit pokud možno rychle hlavního města, aby bylo získáno opět pro emíra a zřízen v něm pevný opěrný bod pro další operace. Tím ztratí Pardál pevnou půdu a bude nadále budovat jen ve vzduchu. Za druhé bylo usneseno hnát Pardála pokud možno na sever, takže by se dostal mezi naše vojsko a formace džinistanského emíra, a byl by nucen vzdát se, nechtěl-li by být poražen. Neboť bylo jisté, že džinistanský emír jistě nepřekročil hranice proto, aby pomáhal vzbouřencům, tím nás ujistil šejch el beled, Abd el Fadl i Marhamé. Věřilo se jim, neboť bylo zřejmé, že by nám halimský kníže i šejch el beled nepřišli na pomoc, kdyby s tím džinistanský emír nesouhlasil. Byli jistě informováni lépe než my a věděli jistě mnohem více, než nám směli sdělit.

Bylo třeba rozdělit naše vojsko na tři části. Na střed, pravé a levé křídlo. Středu měl velet džirbani v čele usulských a čobanských zástupů, kompaktní a těžké masy lidstva, které již svou vahou měly

Pardála přinutit, aby ustupoval k severu. Pravé křídlo měli zaujmout halimští kopiníci, kteří měli za úkol pod velením Abd el Fadla zabránit, aby Pardál neodbočil snad ze severního směru a nemohl se na východě, kde byla úrodná země a voda, znovu vzpamatovat a zásobit. Levé křídlo pak měli zaujmout el haddští jezdci pod velením svého nevyrovnatelného šejcha el beled. Měli vzdalovat vojsko vzbouřenců od řeky a neustále upoutávat jeho pozornost na sebe. Neboť hlavními zbraněmi, kterými jsme chtěli Pardála porazit, byl hlad - a především žízeň. Vrchním velitelem těchto tří částí byl ovšem ardistanský emír, o jehož bytí a nebytí, o jehož panství, zemi i lid, se jednalo.

Aby mohl být náš plán proveden, bylo třeba vyslat obě křídla napřed. Byla pohyblivější než těžká jízda středu a bylo skutečně nespěch. Mělo se tedy vyrazit hned zítra ráno za prvního rozbřesku. Džirbani měl následovat ihned za nimi. Bylo vypočteno, že dospěje do Ardu snad o den později, ale v tom nebylo možné hledat nějakou chybu, neboť jsme nejméně tolik času potřebovali, abychom si hlavní město zajistili. Jemu také byla svěřena emírova choť a jeho rodina, neboť jsme ji chtěli uchránit obtíží rychlé jízdy. Marhamé byla žádána emírovou ženou, aby zůstala s ní, prohlásila však že to není možné, neboť ji váže povinnost aby zůstala s otcem při vojsku.

Ten večer se mi přihodilo něco, co nemohu čtenáři zatajit V zájmu brzkého ranního odchodu bylo nařízeno, aby se všichni co nejdříve odebrali na lože a aby byl zachován úplný klid. Proto se rozhostilo na prostranství Mahalámova jezera již brzy po večeri naprosté ticho. Uložil jsem se také záhy k odpočinku. Halef rovněž. Brzy jsme usnuli, neboť jsme byli překotnými událostmi dne patřičně unaveni. Právě když muezzin vyvolával půlnoční hodinu, opět jsem se probudil. Bylo mi, jako bych se již dosyta vyspal. Zavíral jsem sice oči, ale neusínal jsem. Vstal jsem tedy a vyšel ven. První čtvrt měsíce se v posledních dnech značně zvětšila. Vrhala tajemný, jasný přísvit na sochu anděla, který se tyčil ve středu prostranství, jako by mi kynul rukou na rozloučenou. Abych si jeho postavu náležitě vryl do paměti, učinil jsem několik kroků ke dveřím, které byly otevřeny, právě v okamžiku, když se podél nich chtěl někdo proplížit, tiše a tajemně jako hádanka, která nechce být rozluštna. Kdybych o půl kroku ne-uskočil, byla by se ta postava se mnou srazila. Vyrazila polekaný výkřik a uskočila k nejbližšímu sloupu, aby se za ním skryla. Ucítil jsem opět tu tajemnou vůni kočiček, jako v džemmě, když mne ta záhadná postava mýjela. Už už jsem zdvihal nohu, abych ji za sloupem vyhledal, ale opět jsem ji stáhl zpět, neboť jsem uvážil, že se jedná o ženské stvoření, které má patrně důvod halit se do tajemství. Obrátil jsem se tedy, abych znovu vešel do svého příbytku, když vtom jsem uslyšel za sebou výzvu:

"Stůj! Počkej ještě!"

Obrátil jsem se tedy. Tu jsem opět zaslechl:

"Nemohu tě poznat, zdáš se však být cizincem z Džermanistanu!"

"Ano, jsem to já," odpověděl jsem

"Viděl jsi mne a chtěl jsi mne propustit, aniž bys mne zadržel?"

"Ano"

"Proč?"

"Jsem tvůj přítel."

"Můj přítel?"

Řekla to pomalu a tázavě. Vystoupila opět za sloupem a právě tak pomalu se ke mně blížila.

"Znáš mne snad?" zeptala se.

"Ne, jistě ne, ale tuším!"

"Co tušíš?"

"Že jsem stál před tvým prázdným hrobem."

"Co ještě?"

"Že šejch el beled je otcem tvého syna."

Tu stanula přede mnou, zdvihla ruce a řekla s odmítavým posunkem:

"Zadrž, nemysli více! Tvé tušení říká pravdu, která nesmí být vyslovena. Musím mlčet a vím, že i ty dovedeš mlčet."

Proto jsem tě nyní zavolala, ačkoliv nemám být nikým spatřena."

"Již jsem tě viděl!"

"Kde?"

"V Džemmě mrtvých, když jsi mluvila k emírovi."

"Komu jsi o tom vyprávěla?"

"Ještě nikomu."

"Máš pravdu. Znáš tě. Marah Durimeh tě doporučila. Opět ji spatříš, dříve než tušíš. Musím však jít, avšak neodejdu, aniž bych ti poděkovala."

Vzala mne za ruku, pozvedla ji k svému obličejí, vložila do ní svou tvář a chvíli ji tak podržela, že jsem neomylně cítil její teplo; potom řekla:

"Cítím tvoji tepnu. Tak máme pocíťovat tep srdcí všech smrtelníků i celého lidstva. Miluji tě, neboť jsi člověk, skutečný člověk. A miluji tě proto, že miluješ i jeho, víš koho myslím. Žij blaze! Neloučíme se však na dlouho. Opět se spatříme!"

Pustila moji ruku a vzdálila se. Díval jsem se za ní až zmizela ve stínu sloupů řadí, kam za ní nemohl proniknout paprsek všetečného měsíce. Vrátil jsem se do svého pokoje, uložil se na lůžko a ihned jsem usnul. Zdálo se mi, jako bych se probudil jen proto, abych tuto domněle mrtvou mohl spatřit a promluvit s ní.

Krátko před prvním rozbřeskem dne mne probudil Halef. Nakrmili a napojili jsme své koně i psy, posnídali a naplnili sedlové brašny vším potřebným na cestu. Mezitím zazněl i budíček pro ostatní. Nastal okamžik loučení s tímto zvláštním a záhadným městem, které se pro nás stalo nezapomenutelným. Měli jsme se také rozloučit s oběma usulskými princí a princem Čobanů, neboť tito se připojili k vojskům džirbaního. S chotí a dětmi emíra jsme se rozloučili zvlášť. Když jsme pak s ním opouštěli Mahalámovo jezero a vyjížděli známou zadní branou, zjistili jsme, že el haddští a halimští jezdci již odjeli. Spěchali jsme po mostě za nimi a jeli jsme pak kolem nich, abychom se po boku šejcha el beled, Abd el Fadla a Marhamé postavili do jejich čela. S námi jel plukovník, který přinesl Pardálův dopis.

Nebyl již zajatcem, mohl se pohybovat jako volný a svobodný člověk, ale jeho osud ovšem závisel ještě na emírově rozhodnutí, které dosud bylo vysloveno. Dostal jiného, lepšího koně a nemohl nás tedy zdržet v rychlosti, která byla nutná jestliže jsme chtěli dosáhnout svého cíle.

Nebudu ličit jednotlivosti této rychlé jízdy. Koně kopiníků se osvědčili vpravdě obdivuhodným způsobem. Také soumaři, kteří kromě zásob nesli ještě množství vody, nutné pro potřebu všeho mužstva i zvířectva, ukázali se jako zvířata nad pomyšlení vytrvalá. Tento zásobovací sbor ovšem poněkud naši rychlost zmírňoval, nicméně jsme dorazili ke studni, kam velbloudi potřebovali obvykle dva dny cesty, již za dvacet čtyři hodiny, tedy k ránu následujícího dne.

Zastihli jsme zde maličké hlouček jezdců, kteří spali. Patřili k vojsku Pardála a měli za úkol zabránit spojení s Městem mrtvých. Jednoduše jsme je zajali, odzbrojili je a světili jsme nad nimi stráž oddílu el haddských kopiníků, kteří je měli odevzdat džirbanimu a pospíšet rychle za námi.

U studně bylo ovšem napojeno všechno, co mělo žízeň. Přitom jsme si my i zvířata odpočinuli, takže jsme mohli vydržet až do večera opět na nohou. Odtud nás vedla cesta ponejvíce štěpní krajinou, v níž se jen tu a tam vyskytlo lidské obydlí. Později však, když se step proměnila v travnatou krajinu, množila se již pole, k nimž se družily chýšky a domky. Přicházeli jsme již i k uzavřeným osadám a zde nebylo možné postupovat společně a bylo nutné rozdělit se. Měli jsme ostatně v plánu překvapit město ze dvou stran, ze severu i z jihu současně. Rozdělili jsme se tedy. Šejch el beled se vydal se svými jezdci poněkud severněji, aby odřízl Pardálovi spojení s městem, a pak aby v předem určenou hodinu od severu vnikl do ulic současně s námi, kteří vjedeme do města od jihu. Cílem obou našich oddílů pak bylo především dobytí zámku.

Od této chvíle se množila obydlí a vesnice. Kudy jsme jeli, vzbuzovali jsme strach, dokonce téměř hrůzu. Někde se dokonce dávali obyvatelé před námi i na útěk. Čím dále byl lid vzdálen od hlavního města, tím méně se staral o politiku a účastnil povstání. Čím více jsme se však blížili k Ardu, tím nejistější bylo obyvatelstvo a byla patrná jeho snaha zmizet nám co nejrychleji z očí. Příčinu bylo ovšem nutné také hledat v tom, že el halimští jezdci zde nebyli známí. Jejich těsně přiléhající, z řemení spletené modravé oděvy se podobaly pancířům, přilbice, které měli na hlavách, zde nebyly dříve vůbec viděny, a také koně svou ušlechtilostí budili ardistanský obdiv.

Jednou se však přece přihodilo, že před námi neutíkali, dokonce naopak, že nám vyšli vstříc. Stalo se to za pozdního odpoledne ve vzdálenosti asi šesti hodin jízdy od hlavního města, v rovinaté krajině, obehnané několika věžovitými skalisky, z jejichž vrcholů nás, jak se zdálo, již vyhlíželi. Spatřili jsme totiž tam nahoře lidi, kteří sotvaže jsme přijeli na dohled slézali rychle dolů a běželi nám vstříc. Když nás první z nich doběhl, poznal jsem v něm ministranta našeho důstojného BAŠ nasrániho - křesťanského velekněze. Ostatní byli dělníci, kteří pracovali s námi na vánoční výzdobě. Ministrant na nás už z dálky radostně volal:

"Bůh buď pochválen, že jste přišli právě touto cestou, na níž jsme vás čekali. Nevidění jste ovšem nemohli zůstat, neboť i ostatní cesty jsou obsazeny."

"Přáteli?" zeptal se emír.

"Ano, přáteli. Nepřátelé o tom nevědí, neboť všechno podnikáme tajně."

"Kdo to nařídil?"

"Můj zbožný, důstojný pán, BAŠ nasráni. Věděl, že přijdete. A přál si, abyste se ještě před příchodem do města dozvěděli, co se tam děje. Proto vyslal strážce. Prosíme, abyste sestoupili a odpočali si. Toto místo je příhodnější k odpočinku než kterékoliv jiné. Je odlehlé, nikdo vás zde nespátí."

"Proč sesedat a odpočívat? Chceme dále."

"K tomu také dojde, ale ne hned. Chtěli jste jet jistě celou noc a odpočívat až se rozední?"

"Ovšem."

"To není možné, to by byla velká chyba. Tak byste přijeli do města až v poledne, pravá chvíle pro vás je však zrána, jakmile nastane den."

"Proč?"

"Protože se tak spiklenci usnesli."

"Jací spiklenci?"

"Není třeba se lekat, nejedná se o mohamedánské spiknutí, ale o křesťanské. Mohamedáni a lámaisté se proti tobě vzbouřili, aby tě svrhli z trůnu. Nyní se všichni křesťané smluvili proti Pardálovi, aby tě opět dosadili na trůn. Všichni křesťané ve městě i v dalekém okolí jsou již připraveni na jediné znamení povstat jako jeden muž pro tebe, ovšem bez prolévání krve a jiných činů, které jsou zapovězeny. Dovedli jsme všechno zařít tak tajně, že nikdo, komu nelze zcela důvěřovat, nemá o tom tušení. Víme však, že s Pardálem jde jen lůza, ať již vznešená nebo prostá, a že obojí by se chtěla na tvůj účet obohatit. A jsme přesvědčeni, že všichni lámaisté a mohamedáni, kteří nepatří k této zrádné lůze, se k nám přidají, jakmile započneme své dílo. Vánoční slavnost ti získala nejen křesťanská srdce, ale i přízeň velikého množství jinovců. A když přišla zvěst, že tě vlákali do Města mrtvých, aby tě tam umučili hladem a žízní, litovali tě všichni nezkažení lidé do jednoho. Pak se rozšířila zpráva, že vládkyně s dětmi prchla za tebou, aby tam zahynula s tebou. I to proměnilo mnoho tvých nepřátel v přátele. Mohu tě tedy ujistit, že budeš srdečně vítán množstvím nespočetných obyvatel Ardu, vtáhne-li ráno slavnostně do města."

Muž mluvil s nadšením, prováděl svou věc dobře. Emírovy rty se chvěly, slzy mu zalévaly oči. Nemohl se ubránit pláči, ale konečně potlačil své pohnutí tak, že se zmohl i na odpověď:

"Tedy zítra zrána? Jak jste to mohli tak pevně a předem určit? I když jste věřili, že v Městě mrtvých, nezahynu, jak jste mohli určit hodinu mého návratu?"

"Hodinu jsme mohli určit, i když ne den! Přijdeš-li dnes, zítra nebo pozítří, to je lhostejné, ale musíš vjet do města v ranní hodinu, za zvuku zvonů a ozářen ranním sluncem, které vyjde nad vrcholky východních hor a bude vítat s námi našeho domácího a vlasteneckého panovníka."

Opět emír bojoval s vnitřním pohnutím a proto jsem se zeptal místo něho:

"Kdo tak určit?"

"Džinistanský emír," odpověděl ministrant.

Tu vládce zvolal, třebaže byl pohnut, rychle a hlasitě:

"Jakže? Kdo? Džinistanský emír? Odkud to víš?"

"Baš nasráni mi to sdělil."

"Copak je s ním ve spojení?"

"Už dlouhou, předlouhou dobu! Miluje a váží si ho nade všechno. Nepodnikne nic, pokud by se s ním dříve neporadil, je tvým nejujmennějším přítelem v celé širé zemi. Vždyť i myšlenka spiknutí proti Pardálovi nevyšla z nás, ale z jeho hlavy. Tvrdí, že si nepřeje, aby v Ardistanu vládl jiný panovník než ty sám. Ty že jsi ten pravý."

V emírově obličejí se zračil nový boj. Upíral pohled do dálky, tupě a téměř bezvýrazně. Ve skutečnosti však zpytoval své nitro. Pak pominula otupělost. Matný, rozpačitý úsměv se mu objevil kolem úst, když promluvil k Abd el Fadlovi, Marhamé a mně s Halefem tato slova:

"Slyšeli jste to? Můj velekněz neposlouchá mne, ale toho, kterého považuji za svého nesmířitelného nepřitele! A dělá dobře! Dělá zcela správně! Neboť tento domnělý nepřítel nikdy nechtěl nic jiného než štěstí mé a mého národa. Já jsem však byl nemyslivím a bezmyšlenkovitým bloudem, netvorem, který je trestán jeho velkomyslností mnohem více, než kdyby mne i s mými vojsky na hlavu porazil. Dal mi ponaučení pro celý další život!"

"Nejen tobě, ale všem, kteří přijdou po tobě," upozorňoval ho jinak mlčenlivý halimský kníže skoro prosebným hlasem. "Vzpomeň na Džemmu mrtvých a živých. A pomysli i na slib, který jsi jménem svým i svých nástupců složil!"

"Myslím na to v každé době, v každém okamžiku, který prožívám s otevřenými očima. Nikdy nezapomenu na okamžik a na svůj slib - nikdy a nikdy!"

Seskočil z koně a pokračoval:

"Poslechněme tedy džinistanského emíra! Zůstaňme zde a rozbijme ležení! Buďme poslušní!"

Nebyla v tom ironie či sarkasmus nebo snad výsměch, ale skutečné sebezapření. Netušil, jak velice nám touto pokorou, v níž se vyjadřovala však velikost jeho duše, imponoval! Halef, kterého zajímaly praktičtější věci a také jasnější více než psychologie, se začal, sotvaže seskočil z koně, vyptávat ministranta:

"Řekni mi přece, proč máme právě zde čekat a tábořit? Proč ne na jiném místě?"

"Proto, že toto místo je odlehlější a zrádnější než kterékoliv jiné," zněla odpověď. "A poněvadž je to místo předem určené, aby mohlo být pozorováno z města i z ostatních stanovišť."

"Jakých stanovišť?"

"K mluvení do dálky. Jakmile se setmí, oznámíme veleknězi do města, že jste sem přišli. Přeje si, abyste zde počkali do půlnoci, až dojde jeho odpověď. V tomtéž okamžiku, kdy obdrží naše znamení, vypukne povstání a naši přívrženci všechny důležité a významnější Pardálovy spojence jednoduše zavraždí. Policie, kterou jste o vánocích zřídili, dosud

trvá a byla značně rozmnožena. Ona to byla, která v tichosti provedla všechny přípravy. Město usne jako Lžimírova rezidence a probudí se jako sídelní město starého emíra. Bude si snad nejdříve udiveně protírat oči, ale pak, jak doufáme, radostně přikývne k tomuto příznivému obratu."

"A co BAŠ islámi? Je skutečně vrchním velitelem města?"

"Ano, ale on bude také prvním, kterého zatknou."

"Jak se vyvíjí situace na zámku?"

"Nic se tam dosud nezměnilo. Pardál se ani neodvážil tam vstoupit, ani provést nějakou změnu. Věrná usulská garda má zámek dosud obsazený a odrazila by každý pokus zbraní. Pardálovi nezbyl čas, aby stráž násilím odstranil. Patrně dal BAŠ islámimu rozkaz, aby tak učinil lstí."

"Tito lidé jsou až ztřeštěně neopatrní!" zvolal emír. "Všechno, co jsem až dosud považoval za krvavě vážné, za skutečné povstání, se mi teď zdá být skoro žertem, jako přemety, které ve vzduchu provádí nějaká opičí společnost. Bojím se, že se zrána zklameme! První, s nimž budu chtít promluvit, je BAŠ islámi. Dopis, v němž Pardál žádá o ruku halimské princezny, bude na něho působit hlouběji, rychleji a jistěji než všechno ostatní. Nachází se stanoviště, z něhož chcete dávat svá znamení, zde nahoře na skalách?"

"Ano," odpověděl ministrant, kterému byla otázka položena. "Přeješ si, abych ti je ukázal?"

"Později, zatím měj můj dík!"

Podal mu ruku. To byla pro skromného muže mnohem větší odměna, než jakýkoliv dar.

Místo, na němž jsme zastavili, bylo rozsáhlé a porostlé svěží, výživnou trávou. Úzký, ale bystře plynoucí potůček se vinul jeho středem. Byla tu dobrá pastva i dobré zaopatření pro naše koně. Přáli jsme jim toto zotavení, neboť jsme museli podniknout, když jsme chtěli dorazit do města, ještě plných šest hodin jízdy.

Když se setmělo, dali jsme se vést na vrcholek hory, kterou ministrant označil jako telegrafní stanoviště. Shora byl širý rozhled. Zařízení, na které nás upozornil, se skládalo z kůlu zaraženého do země a jistého počtu raket různé náplně, podle toho, co jimi mělo být vyjádřeno. Soumrak v těchto krajinách trval obyčejně velice krátce. Nebylo tedy třeba dlouho čekat, než se úplně setmělo. Tu byla vypálena první raketa. Druhá již nebyla zapotřebí. Ard ležel od nás na východ. Dívajíc se tímto směrem, spatřili jsme již asi za minutu, jak se tam zdvihá podobný paprsek. Dávali tedy dobrý pozor. V následující minutě jsme spatřili mnohem dále opět raketu stoupající k nebi, vzdálenost byla velmi velká, proto se nám raketa jevila příliš malá a spatřili jsme ji jen proto, že jsme se tím směrem upřeně dívali. Poselství bylo tedy sděleno dále.

"Za čtvrt hodiny bude BAŠ nasráni informován o vašem příchodu do těchto míst," řekl ministrant. "A čtvrt hodiny poté bude BAŠ islámi zatčen. Hodinu před půlnocí nám pak bude sděleno, můžete-li jet dále nebo ne."

"Jet dále nebo ne?" zeptal se emír. "Pojedeme za každou cenu dále. Neotevře-li se mi město vaším způsobem, přinutíme je, aby se nám otevřelo po našem způsobu! Dáváte tedy zde nahoře dobrý pozor?"

"Ano. Neunikne nám žádné znamení, které dostaneme."

"Můžeme tedy klidně spát?"

"Ano. Probudíme vás, jakmile nadejde čas."

Slezli jsme tedy opět dolů, povečeřeli jsme a uložili se k spánku. Spal-li emír tak klidně, jak říkal, nevím, že jsem to však učinil já, vím bezpečně. Pevně jsem věřil v povstání dobrého BAŠ nasrániho. Spal jsem tedy a neprocitl dřívě, dokud mne Halef, který ležel vedle mne, neprobudil:

"Vstávej, sidi!" řekl. "Znamení je zde!"

"Jaké?" zeptal jsem se.

"Nevím. Ale lidé tam nahoře na skále jásali, když je dostali. Musí být tedy dobré. Podívej, už odpovídají!"

Ministrant dal vypálit hned tři rakety za sebou a pak volal na nás dolů:

"Probudte se! Vstávejte! Zvítězili jsme! Všechno se podařilo, dokonce lépe, než jsme doufali!"

Poslechli jsme jeho volání, napojili koně a vyrazili jsme pak na cestu. Ministrant dostal náhradního koně, aby jel s námi a sloužil nám jako vůdce. Jeho přátelé se však pustili bližšími cestami k městu, do kterého jsme dorazili, když rozbřesk dne nad východními horami zvěstoval brzký východ slunce.

Poprvé jsem s Halefem vjížděl do Ardu z jihu. Dnes jsme přicházeli od západu. Byli jsme tedy na jiné straně města, ale terén se nám jevil stejně. Vyjeli jsme na výšinu a město leželo právě tak jako tehdy před námi. Něco však bylo jiné, úplně jiné. Na výšině bylo totiž shromážděno nepřehledné množství lidu, které přivítalo emíra obrovským jásotem. I přes toto množství lidu byla silnice, vedoucí do hlavního města, volná a otevřená, třebaže lemována z obou stran obecenstvem, které se tu tísnilo hlava na hlavě. A u tohoto volného silničního vchodu nás očekávali důstojníci tělesné stráže, úředníci a důstojný BAŠ nasráni na nádherně sedlaném mezkovi, kteří se potom postavili do čela průvodu. Velekněz, když jsme se zastavili, přijel k emírovi a přivítal jej radostnými, daleko slyšitelnými slovy. Vládce sklonil pokorně hlavu, aby polbil ruku duchovního, jednou, dvakrát, dokonce třikrát. V tomž okamžiku vystoupilo slunce jakoby velkým, radostným skokem nad protějším pohořím. Miliony, snad miliardy jasných paprsků zaplavily město, lid propukl v ohlušující jásot a z chrámových výšin zazněly mocným hlaholem zvony. Emír plakal, Abd el Fadl plakal. Plakala Marhamé, plakal Halef a plakal jsem i já sám!

I v očích velekněze se třpytily slzy, ale v jeho krásném výrazném obličejí se obrážela jasná, milá sluneční záře, jako první prorocký zásvit nových, lepších časů.

Průvod se dal do pohybu. Před ním znělo provolávání a jásot davů plných nových nadějí. Nad ním se vznášelo požeňání víry. A za třpytným zástupem modrobílých kopiníků se ubíraly opět davy lidstva, které se neptalo jeden druhého, ke které politické straně náleží a svorně dnes vítali panovníka, kterého by ještě včera považovali za svého největšího nepřítele. Dnes jásali všichni, že přišel - že je opět mezi nimi!

KAPITOLA ČTVRTÁ

Bitva na Džebel Alláh

Bylo po emírově vjezdu do města. Nic neporušilo jeho slavnostní okamžiky, ačkoliv jsme byli připraveni na ojedinělé projevy nespokojenosti a nenávisti. Jak podivná je to věc! Bylo povstání, byl sesazen panovník a dosazen nový, a přece jsme v zámku našli všechno na místech tak, jak to emír opustil. Růžek koberce v mém pokoji byl právě tak přehnut a miska s vodou pro psy stála na stejném místě, kde stála, když jsem tento pokoj opouštěl. A podobně to bylo i ve všech emírových pokojích. Člověk měl dojem, jako by se v jeho nepřítomnosti nedělo nic neobyčejného.

Bohužel nezměněn zůstal jen zámek, venku mimo jeho zdi bylo změněn dost. Zde bděla věrná osobní stráž a proto se nikdo neodvážil přeložit stěblo křížem. Avšak i venku bděl muž nad tím, aby změny způsobené povstáním trvaly jen dočasně. Tento moudrý, obezřetný a prozíravý muž byl křesťanský velekněz. Jemu byl emír zavázán nezměrnými díky. Proto jej nyní jmenoval, nehledě vůbec k jeho duchovnímu důstojenství, nejvyšším velitelem města, právě tak jako Pardál ustanovil předtím BAŠ islámiho svým zástupcem.

Tento BAŠ islámi byl ještě do včerejšího večera nejvyšším pánem ve městě. Doufal, že i v budoucnosti si ponechá ve vládě vrch, neboť považoval Pardála za pouhou loutku ve svých rukou. Nyní však seděl uzavřen v hlubokém zámeckém sklepe a přišli pro něho, aby se odebral k výsledku. Byl zatčen uprostřed své rodiny a na otázky nedostal vůbec žádné odpovědi. Neměl tedy tušení, že provedení jeho plánů doznalo tak nepříznivé změny. Emír si přál, abych byl výsledku přítomen a aby pokud možno měl Halef při tom hlavní slovo. Emírovi se líbil způsob, kterým dovedl malý hádž obývat osoby, které nemiloval a byl přesvědčen, že právě BAŠ islámu taková Halefova lekce nebude škodit. Halef byl ovšem na toto vyznamenání nadmíru pyšný.

Baš nasráni nebyl přítomen. Z vlastního útloucí se zřekl účasti na tomto výsledku, neboť nechtěl jako nejvyšší nad křesťany být přítomen pokolení nejvyššího mohamedánského kněze. Abd el Fadl měl však být přítomen a rovněž tak důstojník, kterého Pardál povýšil z majora na plukovníka. Toho jsme však zatím umístili ve vedlejší místnosti.

Spiklenec byl přiveden dvěma obrovitými Usuly, kteří se však nevzdálili a zůstali mu stát po pravici i levici. Přišel se vztyčenou hlavou a ve výrazu jeho tváře bylo patrné, že chce pyšně žádat úplné zadostiučinění. To však trvalo jen okamžik, neboť jakmile nás spatřil, nejprve se zarazil jakoby před něčím zcela nemožným, ale pak se zhroutil do sebe, jako by se najednou stal docela někým jiným. Jeho zděšení muselo být obrovské, neboť se zdálo, že rázem zestárnul o celá desetiletí a stál zde, jako by neměl v těle páteř a kosti. Jeho oči i tváře vpadly. Rukama hledal kolem sebe nějakou oporu a pokrčil nohu v koleně, aby se posadil, ale oba Usulové, sotvaže zpozorovali jeho úmysl, popadli jej pod pažemi a přinutili ho, aby zůstal stát. Vylíčil jsem ho sice již jako bigotního fanatika, ale také jako spravedlivě citícího a blahosklonného muže. Byly to tyto dvě poslední vlastnosti, které na mne působily, když jsem se za něho u emíra přimluvil, aby ho nechal bez trestu odejít. Ostatně musela pro něho být nyní situace jako pro spravedlivého člověka nad jiné trapná.

A teď musím k Haléřově chvále přiznat, že jeho předsevzetí, potrápit tohoto muže jak náleží, v něm pokleslo právě tak rychle, jak viděl klesat na mysli tohoto nešťastníka. Potřásl hlavou a zvolal:

"Alláh mne chraň před neštěstím, abych někdy měl na sebe přijmout tak smutnou postavu, jako je tento nejvyšší nad ardistanskými šejdři a hřišniki! Chtěl jsem ho pokořit, ale on to dělá sám! Chtěl jsem se popást na jeho mukách, ale koho by mohl oblažit pohled na takovou zhroucenost? Chtěl jsem ho zdrtit důkazy, on se však již bez důkazů třese na celém těle! Prosim proto za dovolení, abych s ním směl jednat pokud možno krátce. Není pro mne ani pro vás ctí, abychom spojenými silami drtili člověka, který se už strachy sám hroutí do sebe. Myslím, že by stačilo jen nepatrné ťuknutí, aby se svalil a proto do něho nyní jen ťuknu."

Vzal Pardálův dopis, který ležel před emírem na stole, podal jej veleknězi a vyzval jej:

"Pojd' sem a tohle čti!"

Nejvyšší nad všemi mohamedány se přiloudal pomalým krokem, vzal dopis a začal číst. Jeho oči hleděly užasleji a užasleji, krev mu zmizela z obličeje a začal se očividně motat, že se nám zdálo, že v nejbližším okamžiku upadne. Ale nemotal se sám, i my jsme se začali motat. Půda se nám začala pohybovat pod nohama. Bouřlivý otřes projížděl zámek a projížděl i našimi končetinami. Pociťovali jsme jej až ve špičkách svých prstů. Zvláštní tichý, ale úzkost vzbuzující zvuk, jakoby vzdálený náraz větrů pronikl zdmi paláce.

"Zemětřesení!" zvolal emír a vyskočil ze svého sedadla.

"Zemětřesení! Alláh nás ochraňuj!" přisvědčoval Halef a uchopil mne za ruku.

A právě v tom okamžiku se odhrnula zvenčí opona u dveří a my spatřili šejcha el beled z el Haddu stát na prahu. Zjevil se zde jako mistrovský obraz rámu dveří. Jeho obličej byl zahalen závojem, nemluvil a nepozdravil, ale dával nám všem rukou znamení, abychom se tvářili tak, jako by zde nebyl. Jen jeden z nás ho neviděl, totiž BAŠ islámi, který stál ke dveřím obrácen zády. Zdvihl ruce jako člověk, který se velice ulekl a zvolal právě v okamžiku, když se šejch el beled objevil:

"První!"

Co chtěl říci tím slovem, nikdo nevěděl. Stál zde se zdviženýma rukama a hlavou nakloněnou stranou, jako by naslouchal. Čemu? - Naslouchali jsme bezděčně s ním. Tu se nám opět zdálo, jako bychom stáli na vodě, která se přelévá z jedné strany na druhou. Opřeli jsme se jeden o druhého, abychom se udrželi na nohou. A tu se nám zdálo, jako bychom jeli na žebřinovém voze bez per, silnicí plnou hrbolů a kamení, tažení cválajícím spřežením. Kdyby to trvalo déle, byli bychom ztraceni. Snad by se všechno zbořilo.

"Druhý!" vykřikl přitom BAŠ islámi s výrazem hrůzy.

Klesl na kolena, zůstal však v pozici pro naslouchání. Nastal třetí náraz, jímž jsme byli všichni povaleni na zem, jen

šejch el beled stál pevně a nepohnutě, jako by třesení a chvění země bylo pro něho něčím obyčejným.

"Třetí náraz!" vykřikl BAŠ islámi a vyskočil na nohy. "Nebezpečí tedy pominulo. Malé, maličké nebezpečí, ne však to obrovské, které nadejde nyní a jež je předvídáno jen těmi, kdo ho znají a vědí o něm! Již po tři měsíce soptí džinistanské hory oheň. Po tři měsíce tají ledovce a bystřiny se ženou do údolí a po těchto třech měsících projede zemí trojnásobné zemětřesení, aby lidstvo připravilo na to, co má přijít. To je pověst! Pověst o řece, která se vrátí! O ráji otevírajícím se vždy po stu letech! O archandělově otázce, zdali již nastal na zemi konečně mír! O objevení se andělů mezi lidmi! O vrácení se řeky! A o opětné návštěvě Alláha v Ardistanu a Ardu!"

Jeho tváře zčervenaly a jeho oči planuly zimničím ohněm! Byl to pohled blázna nebo nadšeného člověka, kterým nás nyní měřil jednoho po druhém?

"Vám není známo, co vím já!" pokračoval v řeči. "Vy, o nichž jsem myslel, že jste zahynuli, jste se zde shromáždili, abyste mne soudili. Dostal jsem se do vašich rukou, ale ne vaší vlastní mocí, ale vyšší silou, kterou i já musím poslouchat. Jsem připraven se jí podrobit a za to, co jsem spáchal, i zemřít. Prosím však, odpovězte mi na mou otázku! Byli jste v Městě mrtvých. Je tam řeka dosud vyschlá?"

"Ne," odpověděl emír. "Dostala opět vodu. Už se znovu rozproudila!"

"Když jste dovedli uniknout z průplavu, musíte znát i dveře. Byli jste snad na Mahalámově jezeře?"

"Ano."

"Snad i v Džemmě mrtvých a živých?"

"Ano."

Nejvyšší nad mohamedány se na okamžik odmlčel. Díval se jakoby zoufale k zemi a pohyboval rukama, jako by jej nějaká vnitřní síla nutila, aby s nimi zalomil. Pak se obrátil k Abd el Fadlovi, oděnému nyní do modrého kroje el haddských kopiníků. Halimský kníže, právě tak jako Marhamé, nosil tento kroj již od prvního dne, kdy jsme vyjeli z Města mrtvých, a tento kroj na sebe poutal, jak se zdálo, pozornost BAŠ islámiho. Zeptal se ho:

"Ty jsi Abd el Fadl, který se svou dcerou Marhamé pozdvihl o křesťanských Vánocích hlas Dobroty a Milosrdenství?"

"Ano," odvětil tázaný.

"A jsi snad halimským knížetem?"

"Jsem jím!"

"Alláh! Alláh! Jaký je to osud? Kdo by to tušil? Jaký je to osud! Když jsem vstoupil sem do sálu, ulekl jsem se nejprve vás, které jsem považoval za mrtvé, ale ještě více jsem se ulekl halimského kroje, který jsem zde spatřil, který mi dal ihned vytušit veškerý osud, jemuž jsme propadli my mečem vzdorující, jak nám náš islám káže. Prosím, sděl mi, jsou-li tu s tebou tvoji kopiníci?"

"Jsou zde! Ardistsanský emír s nimi vtáhl za hlaholu zvonů a jásání všeho lidu do města!"

"Mášalláh! A Usulové a Čobani, celé vojsko džirbaního je snad také zachráněno?"

"Ano."

"Pak běda nám! Pak by se mohli objevit už jen el haddští a džinistanští kopiníci, a

Byl přerušen v řeči:

"Jsou zde!" ozvalo se ode dveří.

Obrátil se. Spatřil šejcha el beled. Účinek byl neobyčejný. Vyrázil hlasitý, dokonce více než hlasitý výkřik, uskočil zděšeně až ke zdi, opřel se o ni a volal:

"To je džinistanská přísaha, džinistanská přísaha, které nikdo nemůže odolat! Kdo jsi, jenž se takto zahaluješ? Jsi snad šejch el beled z el Haddu? Jsi džinistanský emír? Nebo jsi snad obojí? Kde máš své zástupy?"

"Moje zástupy jsou všude tam, kde je potřeba pomoc," řekl šejch el beled, vstupuje zvolna do dveří. "Dnes jsou po boku toho, jehož jsi zradil, a zítra přišlápnou spáry Pardála, kterého poženou nyní tak dlouho, až podlehne."

"Pak je ztracen!" vykřikl BAŠ islámi. "A on se přece právě na džinistanského emíra spoléhal!"

"Na něj že spoléhal? To je úplné šílenství! Jak se mohl odvážit?"

"Ardistsanský emír vypověděl džinistanskému emírovi válku a ten poslal ihned své zástupy přes hranice. To se mohlo stát jen proti emírovi Ardistanu a tak jsme doufali, že budeme mít v džinistanském emírovi spojence."

"A kdyby vám nechtěl být po vůli, co byste udělali?"

"Pak jsme měli v plánu považovat ho za nepřítele a porazit ho jednoduše jednou ranou."

"Považovat jej za nepřítele? Zničit a porazit jednou ranou! Nesmysl!"

Tato slova promluvil šejch el beled hlasem, v němž zápasil smích s bolestí. Pak pokračoval:

"Vy pošetilci! Jste-li sami tak slabí a krátkozrací, že odpovídáte na nepřátelství nepřátelstvím, myslíte, že džinistanský emír musí mít stejné smýšlení? Říkám vám: jeho myšlenky nejsou vašimi myšlenkami a jeho cesty nejsou cestami, jimiž jste zvyklí kráčet vy! Jeho vítězství se k vám blíží na perutích lásky a ne na netopýřích letkách nenávisti a násilí. Poslal své zástupy přes hranice, aby nepřítele chránil a ne aby ho zničil. Nechce vítězit porážkou, ale vítězstvím nepřítele. To se naučte od něho vy, kteří se nechcete již nazývat násilníky a chcete jednat šlechtně! Jen nízkost podlehne, zvíře v člověku, dravec Pardál, který zuří proti vlastnímu bratrovi a neustále číhá, aby mohl rozsápat své dobrodince!"

"Jak správně, jak správně je to řečeno!" posvědčoval BAŠ islámi. "Je nepřítelem vlastního otce a vlastního bratra! Plazil se kolem trůnu ardistsanského emíra, který mu prokazoval jen dobrodiní, aby se pak na něho vrhl a rozsápal jej. A právě tak se plížil kolem mne. Slíbil učinit moje dítě panovnicí a my mu uvěřili! Měl však v úmyslu zmocnit se halimské princezny. Nás by nechal později padnout a zmizet právě tak, jako měl zmizet emír v Městě mrtvých! Zříkám se ho, úplně se ho zříkám!"

"A myslíš snad, že tím unikneš trestu?" zeptal se ho šejch el beled.

"Ne. Na to nepomýšlím. Jsem rozhořčen jeho ničemností a jeho zradou a říkám jen to, co mi káže nitro. Není v tom

naprosto vypočítavost. Jsem vaším vězněm a znám osud, který mne očekává. Jednou mne nechal emír uniknout, podruhé to již neudělá, neboť jsem se mu špatně odměnil. Vyslovuji však přece jen prosbu, ne kvůli sobě, ale kvůli vám. Snad bude znít bláhově, ale je právě tak dobře promyšlena, jako odůvodněna."

"Vyslov ji!" vyzval ho emír.

"Jsem nejvyšší hlavou mohamedánského duchovenstva, jsem tedy tím, čemu se v jiných zemích říká šejk úl islám. Co rozkážu a co dělám, platí pro všechny moje podřízené. Vyvolal jsem vzpouru proti svému vládci, mohu ji však opět odvolat a jsem k tomu také ochoten. Dejte mi pero a papír, abych mohl napsat rozkazy pro své nejvyšší úředníky, kteří je ihned dále rozšíří! A dejte přinést i mou pečeť, která dodá těmto dokumentům platnost! Chcete to udělat?"

"Co žádáš, lze jen schválit," odpověděl emír. "Ale podle zdejších zákonů neplatí to, co bylo pouze psáno a nebylo i tebou samým ústně prohlášeno a potvrzeno v hlavním chrámu z kazatelny. A hlavní chrám je zde v Ardu."

"A o to právě jsem chtěl poprosit. A tuto prosbu jsem hned předem prohlásil za bláhovou. Dejte zaznít modlivým prknům, svolujte věřící do mešity a dovedte mne pak tam, abych mohl promluvit a všem věřícím oznámit, že Pardál je podvodník a zrádce a dosavadní emír Alláhem zvoleným panovníkem! Vím však, že tuto prosbu vyslovuji nadarmo. Nemůžete k tomu svolit!"

"Jsi zajatcem a kdyby bylo tvé přání splněno, musel bys také zajatcem zůstat," řekl šejch el beled.

"Jsem k tomu ochoten. Dopravte mne do mého vězení a nechte mne tam napsat potřebné rozkazy. A dovedte mne pak se spoutanými rukama na kazatelnu v mešitě. Povím tam, co musím říci, a vrátím se pak bez odporu zpět do žaláře."

"Co tomu říkáš?" zeptal se šejch el beled emíra. "Rozhodneš o tom?"

Emír stál u okna a vyhlížel k západu. Neodpověděl hned, ale až po chvíli, ukazuje rukou k západu:

"Tam vede cesta k Městu mrtvých. Myslím nyní na ně a na všechno, co jsem tam slíbil. Dodržím slovo! Ano, dodržím slovo!"

Obrátil se pak k BAŠ islámimu a mluvil dále:

"Nebudeš zajatcem, ale budeš volný, úplně volný člověk až do dnešního večera. Nebudeš psát v žaláři, ale ve vlastním domě u svého dítěte, které bylo tak trpce zklamáno. A vejdeš do čela svého duchovenstva do mešity, abys mluvil k věřícím. Žádá to důstojnost tvého úřadu. Nikdo, žádný hlídač tě při tom nebude sledovat. Ale tři hodiny před půlnocí se vrátíš sem, aby ses u mne ohlásil a vrátil se opět do svého žaláře. Teď můžeš jít!"

Nyní k němu přistoupil šejch el beled několika rychlými kroky, stiskl mu ruku a řekl:

"Tak a ne jinak jsem to očekával. Děkuji ti! A ještě mnozí a mnozí jiní ti budou děkovat!"

Baš islámi zde stál bez pohnutí, jako by strnul, tak velice byl překvapen. Potom nešel, ale v pravém slova smyslu letěl k emírovi, klekl před ním na kolena, políbil mu obě ruce a nadšeně volal:

"Hamdulilláh, hamdulilláh! Chvála buď Alláhovi, který mi nyní otevřel oči, aby mi ukázal, jak jsem byl slepý! Dnes poprvé vidím, kým a jaký jsi! Žaluji na sebe, a nejen na sebe, ale na nás všechny, všechny! My byli otroci vrozených předsudků a omylů, ty jsi však panovníkem, jehož mohou oblažít jen volní poddaní a ne sluhové. Proto jsi námi pohrdal. Přijímám tvou milost a tvou dobrotu a nyní půjdu, abych působil k tvému dobru a ve tvém zájmu a vrátil se pak poslušně do žaláře. Snad bych vyplnil svou úlohu lépe a zdárněji, kdybych věděl, co se stalo ve Městě mrtvých za vaší přítomnosti, to mi však bude asi sotva sděleno?"

"Nemáme důvod něco tajit," odpověděl emír. "Džirbani, který se sem nejpozději zítra ráno dostaví s vojskem, uzavřel opět vchod k Mahalámovu jezeru a zanechal v citadele posádku. Věrný strážce cisterny byl prozatím jmenován poříčným a bude pravidelně podávat zprávy o stavu vody. A co by ses chtěl dále dozvědět, poví ti kdokoliv z těch, kdo byli přítomni s námi. Nejlépe by tě však informoval náš hádží Halef Omar, šejk Haddádů, který byl svědkem všeho, co se tam dělo. Myslím, že vezme na sebe úlohu zpravodaje, pozveš-li ho k sobě jako hosta a že tě ihned doprovodí domů. A ještě jeden je tu, který ti může zodpovědět mnohé otázky. Znáš ho dobře. Zde je, vezmi ho s sebou!"

Šel ke dveřím vedlejšího pokoje, odkryl záclonu a pokynul plukovníkovi, aby vstoupil. Baš islámi ho dobře, dokonce výborně znal. Nebyl však nijak na rozpacích, ale bylo mu naopak příjemné, že je mu jako důvěrník přidělen právě tento dřívější Pardálův nohsled. Emír volbou hádžii a tohoto důstojníka prozradil opět jednou svůj diplomatický talent. Nikdo kromě těchto dvou nemohl příznivěji působit na obrát BAŠ islámiho a zvláště Halef se radoval z důvěry, kterou ho emír zahrnoval.

"Ano, půjdu s tebou," řekl, "velmi rád půjdu s tebou. Podám mu zprávu. Nejdříve se však musím podívat ke svému koni. Večer se pak s veleknězem opět vrátím."

Nato tato trojice odešla.

Když jsme se cestou oddělili od šejcha el beled a jeho jezdců, domluvili jsme se s ním, že přesně jako on dnes tři hodiny po poledni vtáhneme do města, abychom se s ním v zámku, tedy právě ve středu rezidence, opět spojili. Netušili jsme, že budeme očekáváni a že nás přinutí k tomu, abychom vtáhli do města již ráno. Emír se tedy divil, že šejch el beled se dostavil již teď. Panovník chtěl nyní vyřídít jen to nejdůležitější a pak mu vyjet s námi naproti, aby jej přivedl do města. Abd el Fadl a já jsme se však nedivili. Abd el Fadl ovšem věděl více než jsem tušil, ale tolik mi bylo jasné, že vševědoucí a všemohoucí šejch el beled byl i v tomto případě asi navrhovatelem celého plánu BAŠ nasrániho, a pokud ne, tedy že jej znal. Sdělil nám, že hned první den provedl svůj úkol a Pardála od města úplně odřízl. Že postavil celý řetěz hlídek od vyschlého řečiště až nahoru do východního pohoří, takže pokud Pardál vyslal posly, bezpečně padnou do našich rukou. Sdělil dále, že zatkl již v noci a dopoledne řadu osob, které když dostaly zprávu o protipovstání a vítězství starého emíra, chtěly uprchnout z města k Pardálovu vojsku, aby podaly o tom všem zprávu. Byli to ovšem lidé špatného svědomí, které bylo třeba trpělivě vyslechnout, aby prozradili své další spojence. Tohle bylo především nutné, neboť město bylo středem naší operační opory, a bylo třeba zbavit je všech podezřelých a dvojakých živlů. Bylo proto usneseno, dopravit je všechny do Města mrtvých a zde je ubytovat v citadele, ovšem pod

bezpečnou stráží.

Ukázalo se, že náš pobyt v Ardu nemůže být tak krátký, jak jsme si původně představovali. Bylo by opravdu lehkomyšlností, kdybychom odjeli po sotva uplynulém dni a spoléhali na neuspořádané zdejší poměry. Proto jsme se usnesli, že pochod na sever má sice být započat již následující den, ale prozatím jen jezdcí z el Halimu a el Haddu. Usulové a Čobani měli se svými vojáky zůstat ještě den ve městě, neboť pro ně byl skutečně jednodenní odpočinek zapotřebí. Emír se však rozhodl zůstat ještě několik dní ve městě, aby jeho správu mohl vložit do rukou nejspolehlivějších.

Tim, že jsme ponechali usulskou a čobanskou posádku o den déle ve městě, sledovali jsme i ten cíl, abychom imponovali obyvatelstvu a pozdvihli v jeho očích našeho starého milého BAŠ nasrániho jako velitele města. Z téhož důvodu vjely i el haddské zástupy odpoledne dodatečně slavnostně do města, ačkoliv k tomu nebyl ani strategický, ani praktický důvod. Nádherné, jasné a přece tak vážné se tvářící postavy kopiníků se neminuly účinkem na mysl obyvatelstva a když pak druhý den kopiníci odjeli a jejich místo zaujali Usulové a Čobani, působící opět svou mohutností a tíží, mohli jsme si být jisti, že emír, kvůli němuž se všechno dělo, získal opět dostatečnou vážnost.

Pokud se týká BAŠ islámiho je nutné podotknout, že byl jakoby proměněn. Nemýlil jsem se v něm. Byl to člověk spravedlivého smýšlení, který když se přesvědčil o přeměně, která se stala s emírem, vystupoval nyní právě tak nadšeně pro něho, jako dříve bojoval proti němu. Četli jsme jeho nařízení. Byla míněna velmi vážně a rozletěla se do rukou veškerého mohamedánského duchovenstva země. Sám jsem šel do mešity, abych vyslechl jeho řeč. Postavil jsem se tak, že jsem jím nemohl být spatřen. Přišel v čele všeho imamátu města. Mešita byla tak naplněna lidmi, že nebylo možné spatřit ani píď kamenné dlažby. Halef opět jednou zapůsobil, a to se skvělým výsledkem. Ani náš nadšený BAŠ nasráni by nemohl pro emíra lépe promluvit, než to učinil BAŠ islámi. Když pak byla slavnost u konce, rozproudilo se to veškeré množství mohamedánů do ulic města, aby zde rozšiřovalo slávu a chválu emíra, který se vrátil.

Navečer se opět dostavil nejvyšší mohamedánský duchovní do zámku k emírovi a prohlásil, že je ochoten vrátit se do žaláře. Emír s úsměvem přisvědčil a řekl:

"Od této chvíle jsi jen mým osobním vězněm, vůči jiným jsi volný. Doprovodíš mne do pole a do války, abych nepostrádal tvou radu, kdybych ji potřeboval. Tak budeš ke mně vázán na tak dlouho, dokud mi nedokážeš, že tvoji rady nejsem hoden. V tom případě tě propustím. Teď jdi domů ve jménu Alláhově a zítra se u mne opět ohlas. Musíš mi pomoci naučit lidi svedené Pardálem opět pořádku a účtě před zákonem."

Nebudu popisovat účinek tohoto rozhodnutí na toho, jehož se týkalo. Baš islámi byl získán pro emírovu novou politiku.

Když se dostavil džirbani se svými Usuly a Čobany, byl po slavnostním vojenském vjezdu ubytován u emíra v zámku. Byl jeho hostem, on, který vytáhl, aby ho porazil. Dosud Ard neznal. Podnikli jsme s ním proto projížďku městem, která by se podobala triumfálnímu průvodu, kdybychom se nesnažili vyhnout se pokud možno všeobecnému nadšení tam, kde začínalo přesahovat meze. Večer se konala knížecí hostina, k níž byli pozváni všichni čelní Usulové, Čobani i Ardistaní, pokud si toto vyznamenání ovšem zasloužili.

Po hostině mne navštívil ještě před spaním džirbani na půl hodiny v mém pokoji. Mluvili jsme o posledních událostech, přičemž jsme ovšem zvláště vzpomínali na pobyt ve Městě mrtvých.

"V poslední noci strávené na Mahalámově jezeře jsem měl zvláštní sen," řekl mezi jiným džirbani. "Nebo to snad bylo vidění? Nevím. Spatřil jsem totiž - svou matku."

"Kde?" zeptal jsem se.

"V měsíčním paprsku."

"V měsíčním paprsku? Tedy venku, na volném prostranství? Myslím, že jsi spal a že se ti to jen zdálo!"

"Ne venku, ale ve svém pokoji. Znáš přece ta úzká, střílnám podobná okna ve zdech. Jejich otvory spadají šikmo dovnitř. Měsíc stál na nebi, ne v úplňku, ale jen ve čtvrtině své velikosti. Tato čtvrt však zářila jasně. Vysílal dva ze svých nejjasnějších paprsků oběma střílnami. Padly mi právě do obličeje. Probudily mne ze sna. Chtěl jsem již odvrátit svou tvář na druhou stranu, tu jsem však pocítil nádhernou vůni, která mne obklopila jako pozdrav ze šťastnější doby. Znal jsem ji. Je to vůně libovonných vrbových květů, zamilovaná vůně mé nebožky matky. A sotvaže jsem na ni pomyslel, stála najednou přede mnou uprostřed těch dvou měsíčních paprsků, tedy ne jasně, ale jaksi tajemně ozářena, jako duše zesnulých, když vystupují z hrobu. „Synu, synáčku milý, drahý synu!“ zašeptala ozářena měsícem. Pak zmizela. Za několik okamžiků jsem však pocítil rty na rtech. Naklonila se nade mnou a políbila mne na ústa i na čelo. „Matko, drahá matko!“ vykřikl jsem a vztyčil se, abych ji zadržel. Sáhla jsem však do vzduchu - do prázdna. Ozval se výkřik, sotva slyšitelný, potlačovaný výkřik. Co si se kmitlo napříč mezi oběma paprsky. Zdálo se mi, že slyším tiché, tichounké kroky, které se rychle vzdalovaly. Pak sen pominul - spal jsem dále."

"A volal jsi také ze sna?" zeptal jsem se.

"Ne, volal jsem ve skutečnosti," odpověděl džirbani.

"Jak byla oblečena?"

"Bíle, pouze bíle."

"Byly otevřeny dveře tvého pokoje?"

"Ano. Nezahradil jsem je dveřním kamenem, abych ráno nepřeslechl budíček. Nikdy jsem ještě takto nesnil, neboť když jsem se ráno probudil, zdálo se mi, že dosud cítím vůni vrbových květů, že se dosud vznáší nad mým ložem. Ptal jsem se pak sám sebe, bylo-li to vidění, nebo byla-li to dokonce skutečnost."

Mohl bych mu tuto otázku vysvětlit, ale chránil jsem se toho. Když ho opouštěla, byla mnou překvapena. Touha obejmout syna byla patrně silnější než opatrnost, ke které byla vázána. Kde byla asi nyní? Zůstala snad tam. Tato myšlenka se mi vnucovala, ale odmítl jsem ji, neboť jsem neměl ani právo, ani dostatečný důvod, abych ji chtěl

rozluštit. Nebylo pro mne těžké mlčet, neboť džirbani, který opustil toto téma, začal mluvit o jiných věcech. Hlavním bodem naší rozmluvy pak byly spojky, řekl bych poštovní spojky, které zřídil z území Usulů až do Ardu. Tyto hlídky stály vzdáleny jedna od druhé na dvě hodiny jízdy a umožňovaly spojení s domovinou, a to spojení v těchto poměrech rychlé a bezpečné. Toto zařízení ovšem bylo zaváděno i dále, když jsme pak vytáhli z Ardu k severu.

Následující den odtáhl džirbani se svými sbory, aby vnikl do středu našich pozic. Emír zůstal ještě tři dny v Ardu a s ním i my dva s Halefem, protože se nechťel od nás odloučit. Nám to bylo vhod. V jeho rukou se sbíhaly nitky všech událostí a proto jsme se rádi drželi v jeho blízkosti.

V těchto dnech došla od vojska podvkrát důležitá zpráva. Poprvé ohlašoval džirbani a podruhé šejch el beled, že byl chycen posel, kterého posílal Pardál k BAŠ islámimu do Ardu. Tito poslové nám byli ovšem předvedeni a emírem zvláště vyslechnuti. První z nich měl ohlásit, že Pardál šťastně dorazil k vojsku a ihned začne s operacemi. Že se nachází ještě v dobře obdělvané provincii Šimalistanu, kde mu zásobování vojenských těles nečiní vůbec potíže. Později však, až vnikne do pahorkovité a téměř vody prosté krajiny, že bude spoléhat na zásobování, které s BAŠ islámim vyjednal. Druhý posel měl BAŠ islámimu podat zprávu, že džinistanský emír již dorazil se svými černými pancéřníky na Džebel Alláh a že se nehodlá s Pardálovými vojsky spojit, ale že spěchá na pomoc starému ardistanskému emírovi. To že je však jen vítaná příležitost pojistit si vítězstvím nad džinistanským emírem vděčnost a uznání všech obyvatel Ardistanu. Džinistanský emír prý vypravil do boje jen jízdu a ještě k tomu nejlehčí jízdu, která působí směšně. Proti tomuto vojsku prý stačí postavit jen těžké ardistanské oddíly, zvláště dělo-střelectvo, aby toto vojsko bylo naprosto poraženo. Nepřítel bude hnán až k patě Džebel Alláh, kde bude naprosto rozprášen.

Vyptával jsem se emíra na tuto důležitou horu, o níž jsem četl u Marah Durimeh, aniž bych se však dozvěděl něco podrobnějšího. Řekl mi následující:

"Džebel Alláh se nazývá nejjižnější z džinistanských sopek, patří k nim však pouze svým geologickým složením, ne však politicky, neboť neleží v Džinistanu, ale na hranici mezi el Haddem a Ardistanem. Nesoptila pokud lidská paměť sahá, avšak toto léto se rozžhavila i ona, ale pouze pokojným ohněm. Září třemi plameny, které sice vydávají silné světlo, avšak nekouří a nesoptí popel. V dřívějších dobách, když bylo v naší řece ještě dost vody, byl Džebel Alláh do poloviny zalesněn a od poloviny pokryt štávnatými lučními pastvinami. Ted' je holý, jako celá krajina kolem. Tvoří jednu mohutnou kamennou masu, která se však tam, kde dříve přestával les, dělí na tři vysoké homole, z nichž každá má na vrcholu kráter, jenž se letos rozžárl. Lidé nazývají tyto tři kužely Otcem, Matkou a Synem. Synem se nazývá prostřední z nich, Otcem a Matkou oba postranní. Nahoru vede široká cesta. Nahoře, kde se hora dělí, dělí se i cesta v pravou a levou stezku. Pravá vede mezi Otcem a Synem, levá pak mezi Synem a Matkou. Za Synem se tyto stezky opět spojují, tvoříce velikou a dlouhou náhorní rovinu, z níž je možné sestoupit do prvního nízkého el haddského údolí. Na této planině by našly tisíce a tisíce lidí dost místa. Říká se, že zde ve starověku byly konány bohoslužby, k nimž poskytovaly ty tři sopky světlo. I cesta vedoucí odtud do údolí je sice široká, ale přesto nebezpečná. Z obou jejích stran je jí rokle a propasti, z nichž není záchrany pro člověka, který se tam zřítí. Říká se, že Džebel Alláh nikdy nevyhazoval škváru a popel, ale vydával vždy jen pokojné a jasné světlo. Avšak v dlouhých intervalech, když se v něm nahromadí nečistota z ostatních sopek, rozzuří se rovněž a pak prý to v něm vře a rachotí a vrch vyhazuje množství vřelé vody, aby své útroby opět vyčistil. Co říkáš této báchorce, efendi?"

"Není to báchorka. Má to jistě hlubší smysl, než si myslíš." "Tvrdí se dokonce," pokračoval, "že z Ardistanu do el Haddu a Džinistanu se podaří přejít přes úbočí Džebel Alláh jen dobrým lidem. Kdyby se však zlý člověk pokusil vynutit si buď lsti nebo násilím přechod, pak prý je jistě ztracen. Buď prý zmizí v propastech pohraničních hor, nebo se utopí v el haddských vodopádech." "O těch jsem slyšel. Přicházejí prý z džinistanských výšin?" "Ano. Jsou největší na světě. Řítí se z džinistanského pohoří a dole tvoří jezero, jehož hloubku nelze změřit. Na tomto jezeře stojí zámek šejcha el beled z el Haddu. Dosud do něho však nevstoupila noha cizince. Pokud je pravda všechno, co se zde vypráví, pak by se měl Pardál Džebel Alláhu chránit!"

Tolik jsem se zatím o této věci dozvěděl. Když jsme se již nacházeli na cestě, abychom dohonili napřed jdoucí Usuly a Čobany, dorazil k nám nový posel, jehož vyslal halimský kníže, aby nám sdělil, že Pardál postupuje v rychlých pochodech na sever a že žije, jak se zdá, v domnění, že před sebou žene džinistanské zástupy, ačkoliv je právě úmyslem těchto vlákat ho co možná nejdále do země a právě tímto směrem.

Když jsme pak dorazili do ležení džirbaniho, tedy svého centra, byl právě opět zachycen jeden Pardálův posel, který měl BAŠ islámimu do Ardu donést zprávu, že bude překročen Džebel Alláh, tudíž že si Pardál vynutí průchod el Haddem, aby potrestal šejcha el beled, o němž se dozvěděl, že se spojil s džinistanským emírem, aby svrhli nového ardistanského emíra. Za tím účelem bude prý však nutné, aby BAŠ islámi neprodleně vyslal za vojskem hojné zásoby potravin.

Téhož večera, kdy jsme dorazili do středu naší operační armády, dostavili se velitelé obou křídel, aby pozdravili emíra a poradili se s ním, ačkoliv nebylo třeba se o něčem radit, neboť Pardál se hnál jako šílený vstříc své záhubě a my jej mohli jen následovat, abychom dosáhli svého cíle s naprostou určitostí. Pospíchal neustále kupředu a nepokusil se ani v nejmenším odbočit vpravo nebo vlevo. Proto jej obě naše křídla lehce předstihla a vešla do styku s černými pancéřníky džinistanského emíra, zatímco on sám netušil nic o tom, co se děje v jeho týle a že je vlastně pronásledován.

Za rozmluvy s Abd el Fadlem a šejchem el beled jsme se dozvěděli, že nejen známá široká cesta vede na Džebel Alláh a z něho do údolí. Zatímco ona cesta se dělila mezi Synem a Otcem a Synem a Matkou, aby se za Synem opět spojila, vedly zde ještě dvě tajné cesty na vnějších stranách Matky a Otce dolů do el Haddu, takže tyto tři kužele ležely v jejích středu. Byly položeny výše než hlavní cesta, takže bylo možné z nich tuto cestu přehlédnout a pozorovat. Po těchto skrytých cestách se měla pohybovat obě naše křídla, zatímco hlavní voj měl následovat Pardála hlavní cestou. Pro lehké jezdce byly tyto stezky ještě sjízdné, ale naprosto se nehodily pro těžkou jízdu a děla. A pokud se týká

emírových černých pancéřníků, o nichž podával Pardál zprávu, je nutné podotknout, že i oni vypadali z dálky jako jezdci v brnění nebo pancířích, neboť byli právě tak oděni jako halimští a el haddští jezdci, jen s tím rozdílem, že řemení, z něhož byla jejich oděni spletena, bylo černé. K účelu, který sledovali, tedy připravit porážku nepřítele, nebo přesněji řečeno zmást ho, byla ovšem tato tmavá barva nejvhodnější.

Polní tažení tedy začalo. Utvářelo se mnohem snadněji a rychleji než jsme mohli považovat za možné. Jak již bylo podotknuto, Pardála nenapadlo, aby se snažil odbočit vlevo ke starému řečišti nebo vpravo do zalidněného pohoří, ale hnal se neustále před námi a my za ním. Všechno se dělo tak samozřejmě a k našemu prospěchu, že jsem se už skoro ani nezabýval vojenskými záležitostmi, nýbrž obrátil svou pozornost k jiným, své osobě bližším věcem.

Porážka vzbuřence byla nyní pro mne vedlejší věcí. Tento člověk neměl nejmenší schopnosti, aby provedl úkol, který si ve své domýšlivosti uložil. Moje pozornost byla nyní trojnásobně upoutána jinam. Jednak jsem pozoroval nádhernou přírodu, za druhé lidi, s nimiž jsem podnikl tento pochod, a konečně hlubokou souvislost, kterou jsem spatřoval ve všem, co se zde v této přírodě a s těmito lidmi dělo. Čerpal jsem z toho pro sebe mnohá poučení.

Po několika dnech jsme měli vlastní Ardistan za sebou a jeli jsme Šimalistanem. Cesta, kterou se Pardál ubíral, byla jedinou pouští. Obyvatelstvo uprchlo. Pardálovo vojsko je rozehnalo vpravo i vlevo, jako sněžný pluh rozhazuje závěje. Obě naše křídla ovšem tyto uprchlíky sebrala, ošetřila a přinutila, aby se opět vrátili domů. Před námi se hnala válka, za námi se rozhošťoval opět požehnaný mír.

Šimalistan stoupal nepřetržitě k severu. Kdysi to byla velice úrodná země, když však vyschla řeka, která tvoří její západní hranici, vyschla a během století zpustla i země, a jen ve východní části bylo několik významnějších řek, které svažovaly Šimalistan a Ardistan. Pak se však v Džunubistanu začaly ztrácet, aby v poušti Čobanů docela zamkly. Touto východní částí země se nyní ubíral Pardál a šířil kolem sebe hrůzu a zděšení. Náš příchod však vzbudil pravý opak, všeobecnou radost. Stačilo k tomu jen, abychom rozšířili mezi lidmi zprávu, že řeka opět dostala vodu a již se kolem rozléhal všeobecný jásot.

Naše nejzazší levé křídlo bylo na pochodu neustále s řekou ve styku. Odtud jsme se dozvídali, že voda nejen neubývá, ale že jí den ze dne přibývá: Proto jsme svoje spojovací hlídky s Usuly přeložili nyní k řece a tím jsme je pasovali na jakýsi druh poříčního úřadu.

Blížili jsme se nyní očividně k horám, jejichž záři jsme neustále z daleka pozorovali. Tyčily se před námi jako zástup obrů, z nichž jeden byl vždy větší, širší a masivnější než druhý. Postřehli jsme také, že všechny byly zalesněny a sice tím více, čím vzdálenější byly od hranic. To potvrdzovalo pověst, že v Džinistanu není možné najít neúrodné místo. Čím však byly hory blíže k hranicím, tím byly chudší na vegetaci, až ta z nich, která nám byla nejbližší, totiž Džebel Alláh, byla úplně holá, bez jediné travinky, bez jediné stébélka, jak jsem povinen, podle toho, co brzy spatříme, oznámit. Až dosud jsme se úzkostlivě chránili dát Pardálovi vědět, že je pronásledován. To nám bylo umožněno tím, že vůbec nepomýšlel na to, chránit si tyl. Nyní se však věci změnily. Pardál si totiž zřídil zadní voj, ne snad proto, aby se chránil, ale z jiného důvodu. Byli to totiž nespokojenci a neduživci. Nedostatek se již začínal citelně projevovat. Zásoby došly. A voda se držela jen v nemnohých porůznu roztroušených loužích, které se nalézaly v bývalých, pískem úplně zavátých řečištích, v nichž se začalo po několika staletích sucha jevit vlhko. Pardál byl nucen nouzí taková místa hledat. Proto jsme se nemohli ubránit tomu, abychom neustále nenaráželi na podobné hledače vody, na nemocné a nespokojence, kteří chtěli od vojska zběhnout. Chránili jsme se ovšem podobné lidi do svého vojska přijímat, nebo se jich ujímat, neboť by to znamenalo tolik, jako že jsme je zbavili Pardála a uvázali sobě na krk. Ne, zaháněli jsme je jednoduše k němu zpátky, abychom rozmnožili jeho starosti a tíseň. Tak se ovšem dozvěděl, že za ním táhnou sbory, které ho pronásledují, protože již nadešel čas, kdy se to musel jednou dozvědět. Co se dělo pak dále jsme sice předvídali, ale ne v takovém způsobu, v jakém se nám události nyní začaly ukazovat. Když jsme totiž již poněkolikáté zahnali zběhy a opozdilce k jeho vojsku, spatřili jsme najednou přijíždět tři jezdce, z nichž jeden měl na kopí upevněný bílý šátek. Dostavil se až k našim předním strážím a projevil přání mluvit s naším nejvyšším velitelem. Odbrojovali ho tedy a druhí dva jezdci, kteří byli Čobany, ho k nám přivedli. Emír se nechtěl dát poznat, protože bylo v našem zájmu, nedozví-li se Pardál ihned pravdu. Proto bylo ustaveno, abych přijal parlamentáře sám a promluvil s ním. Tak se i stalo. Odloučil jsem se od ostatních a nechal si ho předvést. Byl to dost starý, kostnatý člověk, jehož plnovousem věnčená tvář nevzbuzovala právě velikou důvěru. Ostře mne měřil zrakem, když jsem se k němu blížil, krátce pozdravil a zeptal se:

"Kdo jsi? Ještě nikdy jsem tě neviděl!"

"Ani já jsem tebe ještě nikdy neviděl, ale neptám se tě, kdo jsi," odpověděl jsem. "Slez z koně!"

Rozmluva totiž neprobíhala cestou, ale v táboře, a proto jsem nejel na koni.

"Proč nemám zůstat v sedle?" vyptával se opět parlamentář.

"Protože se mi nelíbí, abys se mnou mluvil tak z vysoka. Byl ti slíben volný odchod?"

"Ano. Co uděláš, neseskočím-li?"

"Kdyby ti nebyla zaručena svoboda, jednoduše bych tě ze sedla sestřelil. Takto ale zastřelím jen tvého koně. Slezš tedy dobrovolně, nebo ne?"

S tichou kletbou na rtech pak slezl pomalu z koně a zeptal se:

"Chci vědět, jací jsou to lidé, kteří se odvažují za námi -"

"Mlč!" vpadl jsem mu do řeči. "Zde jsem jen já oprávněn ptát se! Ty sám k tomu máš právě nejmenší právo! Kdo je ten, který tě vyslal?"

"Nový ardistanský emír."

"To není pravda!"

"Oho! Chceš snad tvrdit, že lžu?"

"Ano. Nový ardistanský emír je v našem vojsku a ne s vámi. Myslíš snad takřečeného Pardála, druhorozeného

prince Čobanů?"

"Ano."

"Vzbouřence! Pak tedy věz, že je ztracen a vy všichni s ním! Líbil se snad vám, ale nelíbil se křesťanům. Proto provolali tito někoho jiného emírem v zemi a tento nový emír byl již také s jásotem uznán nejen v Ardu, ale i v celém Ardistanu. A tento skutečný emír nyní spěchá za Pardálem, aby ho potrestal a porazil."

Muž se mi podíval nejistým, planoucím očima do tváře a zeptal se:

"Je tohle pravda?"

"Oho! Chceš mne snad vinit ze lži?" odpověděl jsem mu jeho vlastními slovy.

"Veď mne tedy k němu!" žádal posel. "Žádal jsem promluvit s vaším nejvyšším velitelem!"

"Ty zde nemáš co požadovat. Emír mi uložil, abych s tebou promluvil. Pokud se ti nelíbí, vyskoč jen hezky rychle na koně, abych tě mohl dát dopravit opět tam, odkud jsi přišel!"

Neměl se však k tomu, aby mne uposlechl. Představoval si ovšem, že věc dopadne zcela jinak. Zajistě si pomyslel, že je teď jeho úkolem vyzvědět pokud možno nejvíce, aby o tom mohl podat Pardálovi zprávu. Tohoto účelu by ovšem nedosáhl, kdyby mluvil nadále tónem, kterým začal. Proto prosil nadále zdvořilým způsobem:

"Promiň, pane! Kdybys mi sdělil, kdo jsi, nedal bych ti důvod, abys mne odbýval tak břitkým způsobem!"

"Buď tedy skromnější a mluv zkrátka! Co nám Pardál vzkazuje?"

"Že chce promluvit s velitelem tohoto vojska."

"Kdy?"

"Ihned!"

"Kde?"

"Ve svém stanu."

"Náš velitel má tedy přijít k němu? Do vašeho tábora?"

"Ano."

"K takovému lháři a zrádci? To tedy ne! Pardálovi může být rozmluva povolena, ale jen z milosrdenství a útrpnosti, z jiného důvodu nikoliv. Měl by se vlastně dostavit k nám do tábora, ale on je z lidí, jejichž pověst nedovoluje jednat s nimi ve stanu, ale jen pod širým nebem. Proto ať se tato rozmluva odbude na polovině cesty mezi naším a vaším táborem. Náš emír se dostaví beze zbraně a přivede s sebou padesát neozbrojených průvodců, Pardálovi povolujeme totéž. Kdybychom u něho, nebo u některého z jeho lidí spatřili jen jedinou zbraň, dojde k ošklivému zúčtování. To mu vyřídí! Dávám jemu i tobě výstrahu! Teď je polovina dopoledne, přesně tři hodiny po poledni bude náš emír na místě. Kdyby na něho Pardál již nečekal, obrátí se okamžitě k odchodu a běh osudu vám určeného pak nebude ani o minutu zdržen. Nyní nasedni opět na koně a následuj mne! Ukáži ti místo, na které se Pardál musí dostavit."

"Mám tedy odjet?" zeptal se.

"Ano," odpověděl jsem.

"Mám však ještě celou řadu otázek!"

"Nech si je tedy pěkně pro sebe, nejednáš s chlapci, kterých je možné vyptávat se podle chuti. Nasedni a pojď!"

Zašel jsem k nejbližšímu oddílu Čobanů a nechal jsem si osedlat koně. Na svého vraníka jsem nyní nesměl ani pomyslet, protože by Pardál podle jeho popisu ihned poznal, s kým má co dělat. Nejel jsem pak s ním a s průvodci, kteří ho sem přivedli, rovně na místo určené pro schůzku, ale učinil jsem schválně malou zajižďku tím způsobem, aby na něho náš tábor udělal pokud možno velký dojem co se týká početnosti lidí i výhodného postavení. Spatřil Usuly i Čobany, a spatřil také široce na východ i západ rozestavené hlídky halimských a el haddských jezdců. To prozatím postačilo. Když jsem pak našel místo, které se mi zdálo být příhodné pro schůzku, musel tam zabodnout do země kopí s bílým šátkem. Když se tak stalo, odjeli s ním oba Čobani, kteří mu ovšem nesměli sdělit mé jméno, kdyby se po něm ptal. Vrátil jsem se k emírovi, u něhož byl i džirbani a Halef. Když jsem jim pověděl, kdo ten muž byl a jakou nyní nese s sebou zprávu, emír řekl:

"Jsem milerád srozuměn se vším, co jsi zařídil a ustanovil. Pardál tedy přijde. Mně se však hnusí ukázat tomuto člověku tvůj obličej." "To také neuděláš," odpověděl jsem. "A kdo tedy?" "Halef."

"Já?" vykřikl malíčkový hádží a udělal pohyb, jako by dostal ránu elektrickým proudem. "Jak to myslíš, efendi?"

"Pojedeš na skvostném emírově bělouši, přijmeš však Pardála svým vlastním způsobem a sdělíš mu, že jsi byl zvolen ardistským emírem a že jsi také tuto hodnost přijal. Vyzveš ho pak, aby se ti bez průtahů vzdal na milost a nemilost."

Halef vyskočil ze svého sedadla a učinil pohyb, jako by chtěl oběma rukama vylétnout do vzduchu, ale ihned se ovládl a zvolal:

"Alláhovi buďte vzdány díky! Už jsem chtěl rovnýma nohama vyskočit do vzduchu, ale vzpomněl jsem si, že se to nesluší na ardistského emíra, k jehož hodnosti jsi mne pozdvihl. Děkuji ti, efendi! Z celého srdce ti děkuji! Teď dostanu opět práci, která způsobí mé duši náležité potěšení. Zahraji světenou úlohu, že vaše chvála nebude mít konce. Máte-li někdo zvláštní přání ohledně toho, co mám Pardálovi vyříditi, prosím, sdělte mi je. Rád je vyplním!"

"Co máš mluvit, nelze předem určit," vysvětloval jsem mu. "Museli bychom předem vědět, s čím Pardál přijde. Znáš naše postavení a znáš i naše úmysly. Pardál není chytrák, je to člověk snadno vznětlivý a neopatrný. Na tvoji chytrost se však, myslím, můžeme spolehnout."

Přijal tuto chválu blahosklonným pohybem ruky. Emír se však zeptal:

"K čemu je tento žert? Copak nemáme důvod k tomu, abychom byli vážní?"

"Jsou žerty, které nám ukládá právě jenom vážnost," odpověděl jsem. "Já už dávno nepovažuji Pardála za člověka, s nímž je nutné jednat vážně. Jen proto, že byl tento přepjatý šašek přeceňován a považován za někoho, kým není, mohl si jej BAŠ islámi zvolit k něčemu, k čemu se naprosto nehodí. Nebylo by pro nás ctí, vstupovat s ním do vážné míněného vyjednávání. S ním je nutné jednat jednoduše, jako s kašparem lidské komedie. Musí, až s ním budeme

hotovi, mít pocit naprosté nejistoty. A musím považovat za správné právě jen to, co nepřinese užitek jemu, ale nám."

"Máš pravdu, naprostou pravdu," přiznal emír. "Náš Halef ať tedy sehraje svou úlohu. Tak mne tedy Pardál nespátří. Chtěl bych však přece být při tom a slyšet ho!"

"Já rovněž," řekl džirbani.

"A já také," připojil jsem i já. "Přidáme se tedy k těm padesáti Haléřovým průvodcům."

"Pak nás však Pardál uvidí a pozná," namítl džirbani.

"Spatří nás, ale nepozná. V zavazadlech kopiniků je dost náhradních oděvů. Dva se oblékneme jako halimští jezdci a dva jako el haddští jezdci. Tváře si zahálíme právě takovými modrými závoji jako šejch el beled, pak nás nepozná."

"Jak to, čtyři osoby?" zeptal se emír. "Jsme kromě našeho hádžího Halefa Omara jen tři!"

"Vezmu ještě BAŠ islámiho."

"Proč?"

"Protože považuji za správné, aby svého bývalého miláčka a chráněnce poznal takového, jakým je ve skutečnosti. Možná, že v něm zůstal ještě nějaký malý zbytek důvěry, nebude tedy škodit, jestli ji nyní docela ztratí."

"I v tomto případě máš pravdu. Učiníme tedy tak, jak jsi navrhl. Nasedneme rychle na koně, abychom si opatřili oděvy!"

Emír jel s BAŠ islámim k halimským zavazadlům, já pak s džirbanim k el haddskému táboru. Trvalo to ovšem dost dlouho, než jsem našel příhodný oděv pro svého průvodce, byl však přece nalezen. Když jsme se pak vrátili do tábora, dostavil se ještě jednou Pardálův vyjednaváč, aby docílil nějaké změny na mých podmínkách. Odmítl jsem ho. Dostavil se pak zakrátko opět a znovu se pokoušel o úspěch, ale pochodil jako poprvé a podruhé. Když viděl, že nic nepořídí, konečně prohlásil, že tedy Pardál přijde přesně tak, jak jsem určil.

Když odbila podle evropského času druhá hodina, převlékli jsme se. Emír a BAŠ islámi do modrých, já pak s džirbanim do bílých jezdeckých oděvů. Oblíčeji jsme si zahálili modře. Také koně jsme měli půjčeny od kopiniků, abychom nebyli podle vlastních poznání. Halef dostal nádherného emírova bělouše. Nafintil se co nejkrálovštěji, ovšem do vypůjčeného oděvu a ovinul si hlavu turbanem, který měl, jako turbany některých kurdských náčelníků, nejméně dva lokte v průměru. Také závoj si vzal, avšak bílý, zdobený při dolním okraji střídavě modrými a červenými trásněmi. Pocházel patrně z harému některého mohamedánského Ardistance.

Krátce před třetí hodinou jsme vyrazili. V čele jel Halef, za ním pak my čtyři. Za námi jelo šestačtyřicet Usulů a Čobanů.

Když jsme dojeli na místo, kde trčelo v zemi kopí, byl Pardál již tu. Seděl sám. Jeho lidé za ním tvořili půlkruh. Halef by nebyl Halefem, kdyby svůj příchod odbyl jednoduše a krátce. Poučil nás, jak si to přeje zařídit a my jsme mu udělali po vůli. Přijeli jsme v trysku a tvářili se tak, jako bychom chtěli nepřátele zadupat do půdy koňskými kopyty, ale na několik kroků před nimi jsme strhli koně a opakovali tento zdánlivý útok ještě dvakrát. Pak jsme zaujali takové postavem, že Halef usedl právě na šest kroků před Pardálem. Vlevo usedl emír s BAŠ islámim, vpravo pak já s džirbanim. Za námi pak utvořili naši průvodci půlkruh téhož průměru, jako byl ten, který tvořili lidé Pardála.

Nějakou dobu bylo úplně ticho. Obě hlavní osoby se navzájem vůbec nepozdravily. V tomto ohledu byl můj Halef nevyrovnatelný. Ani mu nenapadlo, aby promluvil první slovo. Snad by mlčel až do rána, a možná, že ještě déle, jen aby si nemusel odepřít odseknout hned na první oslovení svého protivníka. Ale tak dlouho to přece netrvalo. Pardál byl značně netrpělivý a nedovedl se ovládnout ani pět minut. Neuplynula ještě ani polovina této doby a už netrpělivě vykřikl:

"Jak dlouho má ještě toto mlčení trvat? Začneme přece! Jsem ardistanský emír!"

Halef mlčel.

"Neslyšel jsi?" zeptal se Pardál. "Jsem ardistanský emír!"

Halef opět mlčel.

"Jsi hluchý?" pokračoval neustále protějšek. "Řekl jsem ti již, že jsem ardistanský emír!"

Tu konečně zakroutil Halef pomalu, velmi pomalu, svým obrovitým turbanem, zdvihl právě tak pomalu obě ruce k nebi a promluvil:

"Ó Alláh, Alláh! Jak dlouho ještě budeš na světě živit lidi, kteří nedovedou chvíli mlčet a musejí ihned do celého světa vytrubovat, že jsou blázni. Přicházím tu se svými 163 000 pěšáky, 290 000 jezdci a 385 000 děly a houfnicemi přímo z Ardu, abych ubohého podvodníka a povstalice rozmetal do všech stran světa. Byl jsem zvolen ardistanským emírem. Byl jsem vsazen na trůn a na hlavu mi byla dána koruna, přijal jsem žezlo i šavli, abych byl jediným a samostatným panovníkem říše, a tu se teď přede mne posadí na šest kroků taková žába a kváká mi do uší, že ne já, ale ona je ardistanským emírem!"

Když začal Halef mluvit, zbystřil Pardál sluch, neboť si malý hádží nijak nedával práci, aby změnil hlas. Nyní však vjel Pardál rukou do opasku, ve kterém neměl ovšem zbraně a zeptal se:

"Koho jsi tou žábou myslel?"

"Tebe!" odpověděl Halef velmi klidně a velmi upřímně.

Pardál vyskočil ze země, napřáhl proti němu ruce a zvolal:

"Pse! Buď rád, že nemáme zbraně. Neboť kdyby to tak bylo, zastřelil bych tě jako prašivého šakala nebo smrdutou hyenu. Jsi mi celkově protivný. Máš postavu i hlas jistého mého známého, který byl ze všech hlupáků nejhlupejší na světě. Dej si pozor! Jinak se ti povede právě tak, jako se vedlo jemu!"

"A co se mu přihodilo?" zeptal se Halef.

"Dal jsem ho zavřít. Zemřel hladu a žizni. Dříve však prožil tisícera muka. Chceš se snad dožít podobného osudu, jaký byl jeho údělem?"

"Ano, to zajisté chci. Nemohu mít vůbec jiný osud, než on. A jsem s jeho osudem právě tak spokojen, jako on sám.

Neboť za prvé: nevypadá ani tak vyhladovělý, ani ztrápený žízni, jak si myslíš, a za druhé se stal ardistsanským emírem, který ti nyní ukáže, co jsi. Podívej se sem!"

Zdvihl závoj a přehodil ho dozadu přes turban, takže se objevil jeho obličej v plné kráse. Pardál se chystal právě opět usednout, ale znovu vyskočil a vykřikl:

"Haddád, prokletý, devětkrát prokletý Had "

Ustal v proudu řeči. Děs, který ho pojal, mu nedovolil dále mluvit. Usedl pomalu na zem, zastřel si rukama tvář, svěřil hlavu a seděl zde jako hromádka neštěstí. Halef neměl porozumění pro podobné vnitřní pohnutí, obrátil se k nám a řekl:

"Neměl jsem pravdu, když jsem ho prve nazval žábou? Jednou vyskočí, jednou si opět sedne, hned se nafukuje, hned zase splaskne. A je ještě tak drzý, že se chce nazývat ardistsanským emírem!"

Pokynul jsem Halefovi, aby mlčel, neboť Pardál se již vzpamatoval z prvního leknutí.

"Haddád žije!" zvolal. "Ten blázen, kejklíř! A je-li živ on, jsou živi i ostatní! Vyvázli! Emír měl štěstí, nelidské štěstí! Vrátil se opět do Ardu. Spojil se s džirbanim! To všechno poznávám podle těchto jezdců, kteří nejsou ze staré usulské ardistsanské gardy, ale i džirbaního jezdeckva. On tedy také uprchl z Města mrtvých! Patrně za pomoci toho prokletého Džermanistance, kterého rozemlel mezi pěstmi, tak - tak -!"

Třel si pěstí o pěst, aby nám patrně znázornil, jak to míní. Pak pokračoval:

"Potom se pustil za mnou emír, starý emír! Džinistanský emír se nad ním smíloval a spojil se s ním, poslal mu pomoc! Fuj! A šejch el beled z el Haddu se k němu přidal a halimský kníže rovněž!"

"Jehož dceru jsi žádal za manželku!" vpadl mu rychle Halef do řeči.

"Jak to víš?" obořil se na něho Pardál.

"Četl jsem tvé psaní," odpověděl Halef.

"Které psaní?"

"To, které jsi poslal po plukovníkovi halimskému knížeti!"

"Lháři! Halimský kníže by ti nikdy nepředkládal podobný dopis ke čtení!"

"Chceš snad zapírat?" ozvalo se vtom po Haléfově boku. Byl to BAŠ islámi, který se nedovedl déle krotit.

"Kdo jsi? Jak si můžeš dovolit mísit se do rozmluvy?" zeptal se Pardál.

"Podívej se, kdo jsem! Všichni jsme četli tvé psaní, všichni do jednoho! Také já-já!"

Odstranil závoj ze svého obličej, ale nemělo to naprosto jím očekávaný účinek. Pardál se sice nejdříve zarazil, ale jen na chvíli, a pak s ironickým smíchem zvolal:

"Hlupáci, všichni jste hlupáci, ať jste kdokoli! Chtěli jste si se mnou zahrát komedii, komedii! Bláznivý Haddád chtěl představovat emíra, panovníka! Z toho je patrné, jak směšnou představu máte o muži, jehož úkolem je udržet Ardistan v kázní a pořádku! Ha-hahahahaha!"

Smál se plným hrdlem a protože se přitom obrátil i ke svým průvodcům, smáli se tito s ním. Pak pokračoval:

"Ano, komedie, podvod a klam! Skutečně jsme mysleli, že před sebou máme el haddské a halimské kopiníky.

Dokonce jsme byli přesvědčeni, že vaše zavytí znamená džinistanskou přísahu. Nyní však, když se tento stařec, který si namlouval, že se stane otcem ardistsanské vládkyně, odhalil, vím na čem jsem. Přijímám tedy tuto maškarádu, ale zkrátka s vámi zatočím, mnohem kratším způsobem, než si myslíte!"

Zdvihl se ze země, postavil se s rukama zkříženými na prsou, aby si dodal vojevůdcovské vzezření, před Halefa a zeptal se:

"Ty jsi tedy ardistsanský emír?"

"Ano," odpověděl Halef.

"Dobře! Protože tvrdím totéž o sobě, musí jeden z nás padnout, to snad chápeš?"

"Tedy boj?" zeptal se Halef rychle.

"Ano."

"Jsem připraven! Ihned! Dejme si podat zbraně! Nebo se bijme prostě pěstmi! I to by mi bylo vhod, docela vhod!"

Malého Halefa ani nenapadlo, aby se bál. Věděl, že se v každém případě Pardálovi vyrovná a obratností že jej i předčí. Dokonce byl nadšen pomyšlením, že by se mu mohla naskytout příležitost tohoto člověka v rovnocenném souboji porazit. Ten však vpadl stejně rychle:

"Ne tak, ne tak! Ani mi nenapadne, abych se s takovým člověkem jako jsi ty, tahal tímto způsobem. Jsi-li skutečně emírem, stojí tvoje vojsko tam, moje na druhé straně, myslím boj mezi oběma vojsky a ne mezi námi dvěma! S trpaslíky nebojuji. Vyzývám tě k bitvě, k bitvě zítra ráno. Začne, jakmile se rozední. Jsi s tím srozuměn?"

Při těchto slovech si přeměřil hádžního pohrdlivým pohledem. Hádží si dával s odpovědí načas. Poznámka o jeho malé postavě se ho dotkla tak citelně, že nemohl hned najít dost silnou odpověď, kterou by Pardála zdrtil. Kromě toho byla jeho pozornost právě tak jako naše odpoutána tím, že se obloha najednou zatemnila, ačkoliv jsme na ní neviděli žádný mrak, který by zastíňoval slunce. Současně se zdvihl i ostrý vítr, jenž však nevál určitým směrem a rozfoukával písek na všechny strany.

"Ke koním!" zvolal jsem. "Rychle ke koním! Uchopte je za uzdy, krátce při tlamách a držte je pevně, pevně, aby se navzájem ne-potloukli! Jak se zdá, chystá se zemětřesení!"

Naši lidé ihned vyskočili a učinili jak jsem řekl. Pardálovi průvodci však zůstali klidně sedět na svých místech. On sám se pak ironicky zasmál a zvolal:

"Zemětřesení! Ano, nabízíme-li sketám bitvu, skutečnou bitvu, pak s námi nechtějí hrát a předstírají, že se bude třást země! Hanba vám! Trojnásobná hanba!"

Po této ještě větší urážce se chtěl Halef konečně pustit do Pardála, ale skutečný emír ho nyní zarazil:

"Prosím, mlč! Slovo bitva již padlo, tím se rázem změnila situace jinak, než jsme si mysleli a než jsme chtěli. Od této chvíle budu mluvit sám!"

Odstranil z obličejů závoj, předstoupil před Pardála a zeptal se ho:

"Mluvil jsi vážně? Jsi odhodlán k bitvě?"

Tázaný o několik kroků ustoupil. Ať tušil nebo netušil kdo jsme, v tomto okamžiku se přece ulekl. I my ostatní jsme odhalili obličej, takže nás spatřil tvář v tvář.

"Všichni unikli, do jednoho!" skřípal zuby.

Ustoupil ještě o několik kroků a pozoroval nás blýskajícím očima, pak se skrčil jako kočka před skokem a oslovil emíra:

"Řekneš mi pravdu, budu-li se tě ptát?"

"Lidi tvého druhu neobelháváme," odpověděl emír hrdě.

V tomž okamžiku začalo hřmět. Hřmí-li nad zemí nebo pod zemí jsme ještě nerozeznávali.

"Jsou s vámi skutečně el haddští kopiníci?" vyptával se Pardál.

"Ano," přikývl emír.

"Kolik?"

"Spočítej si je v bitvě!"

"A el halimští jezdcí?"

"Ano."

"Máte pro všechny dost vody?"

"Ještě pro víc!"

"Alláh tě zatrat! Mne však chcete přemoci hladem a především žízní?"

"Ano."

"Mám být odříznut od všeho zásobování! Bez vody, mám zahynout hladem a žízní, právě tak, jako jste měli v Městě mrtvých zahynout vy! To si patrně myslíte? Ale mýlíte se. Ještě mne neznáte. Dojdu si pro vodu i pro chléb. A víte kam? K vám! Mluvil-li jsem prve k Haddádovi o bitvě ironicky, mluvím o ní nyní vážně. Zvu tě k rozhodné, zoufalé bitvě mezi námi dvěma. Přijímáš ji?"

"Ano," odpověděl emír.

"Zítř ráno?"

"Ano."

"Kde?"

"Kde tě napadne."

Tu zabouřilo podruhé. Nyní to vypadalo, jako by bouřilo pod zemí i na nebi. Koně našich odpůrců začali frkat a jevíli nepokoj. Pardál ukázal k severu, kde se tyčily k nebi tři kuzele Džebel Alláh a pokračoval:

"Tato bitva, která mezi námi rozhodne, ať je vybojována u paty Džebel Alláh. Ráno, sotvaže se rozbřesne den. Je ti to vhod?"

"Ano."

Tu projel vzduchem ostrý, jemný hvízd, právě tak, jako když se roztrhne tající ledová plocha, a nám se zdálo, jako bychom stáli na houpačce, která se začíná pohybovat. Koně začali znovu jevit úzkost.

"Pak jsme tedy dojednali," pokračoval Pardál. "Zítř ráno, jakmile se dost rozjasní, aby rozeznal přítel nepřítele, budiž rozhodnuto." A s nevyrovnatelným posměškem k tomu dodával: "Doufám, že se dostavíš! Neboť nebylo právě mnoho hrdinství v tom, jestliže jste chtěli přemoci žízní a hladem. Ne vaše voda, meč ať rozhodne!"

"Ne, ani voda, ani meč, ani ty, ani já nerozhodneme, ale někdo vyšší!" zvolal emír.

"Někdo vyšší? Kdo?"

"Bůh!"

"Bůh!" smál se Pardál. A bylo tolik pohrdání v tom jeho smíchu. "Jen lidé pátého nebo šestého stupně ceny spoléhají na toho, kterého nazývají Bohem, Alláhem, nebo jiným podobným jménem. Já však, nový ardistanský emír, se nemohu v hodnosti tak snížit. Nepotřebuji tuto pomoc, po které žebrají jen slaboši a neschopní lidé. Zvítězím sám, vlastní silou a ne -"

Nemohl dokončit započatou větu. Hromová rána, jako by se země i nebe bořily, projela vzduchem, a země se začala otřásat. Pardál se skácel k zemi. Chtěl sice ihned vyskočit na nohy, ale nové a nové otřesy jím smýkaly znovu po zemi. Koně jeho průvodců řetali strachy a hnali se odtud. Tu Pardál vykřikl:

"Pryč odtud! Zase se šejtan, vtělený ďábel, žení! Kéž vás vezme všechny s sebou do džehenny! Pryč, jen rychle pryč!"

Sámpak velikými skoky běžel za prchajícími a nepadal již k zemi, neboť otřesy zatím ustaly a již se neopakovaly. Jeho koně zmizeli rychle za obzorem. Pokud se týká našich koní, nechovali se všichni stejně. Koně kopiníků se ani nehnuli. Byli ze své vlasti zvyklí na tuto "nespolehlivost pevné půdy" pod nohama. Koně Usulů sice nejdříve jevíli strach, ale jejich vrozená lhostejnost jim brzy pomohla jej opět překonat. Stáli pak klidně a ohlíželi se jen po příčinách tohoto hluku, aniž by se jím dali podruhé vyrušit z klidu. Emírovův bělouš byl skutečně ušlechtilým zvířetem. Otřesy vzbudily sice i u něho hrůzu, ale Haléřová i emírova uklidňující slova mu vrátila úplně klid a rozvahu. Jinak se však chovali koně Čobanů, kteří je museli držet veškerou silou, aby neuprchli a přitom dávat pozor, aby nebyli pokopáni, neboť zvířata bila kopyty na všechny strany. Bylo proto dobře, že uposlechli mé rady a že koně byli od sebe rozestaveni tak daleko, že nemohli jeden druhého poranit. A právě tak jako v těchto místech, zachovali se koně celého našeho ležení a všech našich hlídek na celé bitevní čáře. Koně halimských a el haddských kopiníků byli klidní, právě tak jako koně Usulů. Také Syrr a Assil ben Ríh zůstali připoutáni ke kůlům. Zjevíli sice hrůzy a učinili několik divokých skoků, ale pak zůstali klidně stát a neutrhli se. S koni Čobanů však bylo mnoho práce a námahy, aby mezi nimi byl zachován pořádek. Nejhuř se však vedlo, jak jsme se později dozvěděli, Pardálovu vojsku. Nastal tam nepopsatelný zmatek, přičemž bylo

poraněno mnoho lidí i koní. Nemusím tuto poloviční zkázu jeho vojska nyní popisovat, neboť se tak stane později, při jiné příležitosti.

Právě tak rychle, jak se nebe zatemnilo, se opět vyjasnilo. Sotvaže úprkem utíkající Pardál na obzoru zmizel, zmodralo opět nebe nejčistším azurem a slunce právě tak jako předtím začalo do nás opírat své paprsky. Otřesy země nepůsobily jen na Pardála a jeho lidi, ale i na nás, ovšem opačným způsobem než na něho. Všichni jsme měli pocit, že na naší straně bojuje s námi i někdo vyšší, neviditelný, který nám zemětřesením chtěl naznačit, že jen na něho a jeho pomoc můžeme spoléhat. Jak rychle jsme se museli vzdát mého plánu ironizovat Pardála a jak rychle musel i emír prozradit své dříve zamýšlené inkognito! A nyní jsme tu stáli všichni, kteří jsme si chtěli zahrát divadlo a dívali jsme se udiveně jeden na druhého. Co jsme dokázali?

"Efendi, víckrát už nebudu hrát emíra!" řekl Halef. "Provedl jsem svou věc tak neskonale špatně, že se i země podě mnou zlostí rozechvěla! Zůstanu šejkem Haddádů z kmene Šammárů. Kdo se vydává za něco víc než je a podniká více než dovede, ztrácí půdu pod nohama a něco podobného nechci podruhé zažít! Pardál nám nabízel bitvu právě tak, jak to dělávali starověcí hrdinové. Budeme tedy moci později vyprávět o bitvě na Džebel Alláh. Avšak, myslíš, že dodrží slovo?"

"Ne," odpověděl jsem.

"Ne? Máš k tomu důvody?"

"Myslím, že správné."

"Jen jestli se nemýlíš? Je přece nucen bojovat s námi. Musel by, protože nemá vodu, zahynout žízni. A vodu si může nabrat jen u nás. Sám to řekl."

"Právě proto, že to řekl, mu nevěřím. Je dost vody a ne právě daleko."

"Kde?"

"Hned na druhé straně za Džebel Alláh. Všechny tyto vrchy, které před sebou vidíme, jsou holé jen k jihu, odkud působí ještě ardistanské vlivy. Slyšel jsem to z úst Marah Durimeh a také jsem o tom četl v jejich knihách. V roklinách za Džebel Alláh je dost proudící vody. Nemůže sem však prorazit, do této vyschlé a zkomírající země. Velice bych se divil, kdyby to nebylo známo i Pardálovi, a to mnohem lépe než mně, cizinci."

"Víš o tom," vpadl nám do řeči BAŠ islámi. "Sám jsem s ním o tom mluvil a upozornil jej na to."

"Pak se tedy chce jistě dostat na druhou stranu. Především aby se dostal k vodě a zachránil si drahocenný život. Jinak ovšem i z jiných, nutkavých důvodů. Myslíš si totiž, že vojska džinistanského emíra prchají a že je žene před sebou. Chce je dohonit a potrestat. Ví, že halinští a el haddští jezdci jsou u nás, domnívá se tedy, že jejich země zůstaly bez ochrany, chce do nich vpadnout a zmocnit se jich."

"Správně, velmi správně!" přisvědčil džirbani. "Kdyby dobyl el Hadd, seděl by v teplém hnízdě, my bychom však byli uzavřeni zde na holém Džebel Alláh a nemohli bychom na druhou stranu. Neboť jedinou cestu, která podle jeho mínění vede na druhou stranu, zatarasí děly. Proto se vyptával při první příležitosti, a ne bez úmyslu, jsou-li s námi kopiníci. I já mám stejný názor, že o bitvě jenom mluvil, ale že ji nechce podstoupit. Vraťme se do tábora a povolejme Abd el Fadla i šejcha el beled, abychom se s nimi poradili!"

Tento návrh byl proveden. Oba jmenovaní se večer dostavili. Když jsme jim podali zprávu, projevíli ihned souhlas s mou a džirbaniho domněnkou. Poradili jsme se s nimi co nejdůkladněji a když pak opět odjeli, věděl již každý z nás, jak se zachovat, ať se již stane cokoliv.

A od tohoto okamžiku se přirostřovala situace tak, jako by Prozřetelnost ustanovila: Pardál volal po bitvě na Džebel Alláh, má ji tedy mít!

Značnou výhodou pro nás byly ovšem obě postranní, Pardálovi neznámé cesty, obsazené kopiníky, kteří pozorovali každé hnutí jeho vojska.

Krátce před soumrakem k nám totiž přivedli Pardálova posla, který přinesl lístek, na němž stálo pouze: Vyzváni k bitvě na Džebel Alláh. A sotvaže tohoto posla z tábora odvedli, bylo nám hlášeno jedním z kopiníků, že byly v Pardálově táboře s veškerou tichostí konány přípravy k tajnému přechodu soutěsky. Černí pancéřníci že mu nebudou bránit, aby dorazil až nahoru na planinu. Bude-li však radno pustit ho i dolů, že se teprve ukáže. Po dvou hodinách se opět dostavil posel, který přinesl lístek se stejnými slovy. Pardál ani netušil, jak dětinsky si počíná. Důvody k této jeho hře byly jasné. Chtěl se také od těchto poslů dozvědět, jsme-li dosud na stejném místě, nebo činíme-li nějaké pohyby. A zajisté se těšil již předem, že se nám vysměje, dáme-li se oklamat.

Vždy po dvou hodinách se dostavili ještě dva poslové s podobnými lístky. Ale právě tak jsme dostávali zprávy od el haddských a halimských vojáků. Dozvěděli jsme se, že přechod již začal. Pardál vyslal napřed větší zástup jezdců, který mu měl donést zprávy o schůdnosti cesty a vlastnostech krajiny, a když tyto zprávy, a patrně příznivé, dostal, vyslal hned za jezdci i dělostřelectvo, aby obsadilo průsmyk a zabránilo našemu pochodu za ním. Za dělostřelectvem pak následovaly ostatní oddíly, a sice tak rychle, že když k nám vysílal posledního posla, bylo jeho ležení již úplně vyprázdněno. Poslovi pak bylo uloženo, aby vojsko tryskem dohonil.

To se stalo, podle evropského času, ve tři hodiny v noci. My ovšem leželi tam, kde jsme byli minulý den. Ani nás nenapadlo podnikat pod pláštěm noci něco, co jsme mohli mnohem rychleji a s větší jistotou provést za bílého dne. Měli jsme však ještě jeden důvod k vyčkávavé opatrnosti. Tento důvod však nekotvil ve vojenské situaci, ale v přírodě, která nás obklopovala.

Měsíce právě ubývalo a pomalu se blížil k novému měsíci. Tato poslední čtvrt stála zvečera jasně a zřetelně na obloze a i hvězdy svítily tak jasně, že by se daly až do jisté vzdálenosti počítat. To se však stále měnilo. Hvězdy zmizely, nebo lépe řečeno, byly dosud na obloze, ale staly se nezřetelnými, splývaly jedna s druhou. Také měsíc byl neustále zahalenější a ztrácel ostrost svých obrysů. Tato nejasnost se vystupňovala k půlnoci tak, že ho nebylo naprosto vidět, ačkoliv mohl člověk bezpečně určit, kde právě stojí.

Koně Čobanů začali jevit nepokoj. Také lidé se zmocnil zvláštní těžko vyslovitelný nepokoj a nejistota. Vzduch byl nyní dýchateľný docela jinak než před chvílí. Ne snad, že bychom dýchali těžce, ale zdálo se nám, že se vzduchem vdechujeme do duše i jakousi stísněnost, která nás nechťela od té chvíle opustit a zvětšovala se od hodiny k hodině. Velice často se nyní stávalo, že se země zachví vála, řekl bych skoro, že zcela tiše, jakoby na zkoušku, že to bylo sotva patrné.

Také dnes jsme pozorovali záři hor, která stoupala k nebesům tím více, čím vzdálenější byly v Džinistanu. Nejbližší hory se zdály odpočívat. Zcela výjimečně se choval nám nejbližší Džebel Alláh. Jeho prostřední kužel, Syn, trčel temný k obloze jako by byl mrtev, odumřelý a ztuhlý ve svém nitru, jako by ho vnitřní zemský žár už nemohl přivést k životu. Oba postranní krátery, Otec i Matka, oddechovaly, ale jen těžce, jako by se dusily nějakou vnitřní nemocí. Jen podzemní dunění, které se každou hodinou stupňovalo, prozrazovalo, že to v sopkách vše a kvasí.

Asi ve tři hodiny v noci přijel do tábora jezdec. Když jsme se o tom dozvěděli, mysleli jsme, že se jedná opět o Pardálova posla. Nebyl to však posel, ale sám šejch el beled. Muselo se tedy jednat o něco velmi důležitého. Sotvaže skočil z koně, ptal se, nestalo-li se u nás něco nezvyklého. Ukázali jsme mu nejprve Pardálovy listky. Přečetl si je.

"Neopatrný lhář!" řekl pak. "Copak nechápe, že lež má krátké nohy? Copak nepochopil, že bitvě na Džebel Alláh neunikne, že ji bude muset vybojovat buď s námi, nebo s Tím, jemuž se rouhal?"

"Co tím chceš říci?" zeptal se emír. "Naznačuješ nám, že se děje něco neobyčejného?"

"Chci říci, že Džebel Alláh dokončí dílo, které Pardál začal."

"Jaké dílo? A kdy?"

"Nyní! V noci! Za ranního rozbřesku. Pardál to řekl."

"Dosud ti nerozumím!"

"Džebel Alláh dnes vybuchne plnou silou. Podívejte se nahoru, a pozorujte, jak nám to vše pod nohama. Znáám tyto hory a znám také jejich zvyky. Znáám zvláště Džebel Alláh. Poslouchejte a dívejte se!"

Zdvihl ruku vzhůru, odkud k nám vanul ostrý vítr a odkud se ozývalo neustálé dunění hromu.

"Viděli jste? Slyšeli jste to?" zeptal se. "Pocítili jste ten chladný vítr, který to žene neustále vzhůru k otepleným výšinám? Tak ukazuje nám smrtelníkům všemohoucí Bůh svou sílu. On, který džinistanské vody shromažďuje pod svým trůnem, aby je pod zemí vysílal k andělům Města mrtvých a Katarské šíje."

"Odtud přišla voda, která nás zachránila?" zeptal jsem se.

"Ano, odtud, z Džebel Alláh," odpověděl šejch el beled.

"A jsi přesvědčen, že můžeme očekávat výbuch této sopky?"

"Ano."

"Dnes? Nyní?"

"Snad již za několik minut."

Halef zděšeně zvolal:

"Pak je tedy Pardál s celým svým vojskem neodvolatelně ztracen! Alláh se smiluj nad ním i nad námi. Musíme k nim, abychom je zachránili!"

"Ano, musíme je zachránit. Musíme je alespoň varovat!" přisvědčil jsem. "Naši koně jsou nejrychlejší, pojedeme spolu -"

"Zadržte! Nepodnikejte nějaké šílenství!" řekl šejch el beled, zatímco džirbani zadržel Halefa, který chtěl odběhnout.

"Už je pozdě. Nhali byste se jen do vlastní záhuby. Necítíte to? Žádný smrtelník se teď nesmí odvážit na tu horu!"

Země se pod námi chvěla. A přece Halef zvolal:

"Pojedu však i přesto. Sidi, pomoz mi. Chci na koně! Chci pryč!"

Zápasil s džirbanem, který ho svou obří silou poutal na místo.

"Pusťte ho," prosil jsem, "musíme pryč! Musíme nahoru, abychom jim dali výstrahu, je to lidská povinnost!"

"Lidská povinnost?" zeptal se džirbani. "Sáhíbe, vážím si tě a miluji tě, ale zde ti musím odporovat, zde jsi příliš slabý a krátkozraký. Vezme-li Nejvyšší do vlastních rukou soud, je snad lidskou povinností, aby mu chtěla vzdorovat a chránit viníka?"

"Nejsou viní všichni, kterým teď hrozí zkáza," namítl jsem.

"Všichni jsou viníky, všichni do jednoho," tvrdil džirbani. "Pomysli na Město mrtvých! Zde máš svého Halefa! Chcete-li vzdorovat vůli Nejvyššího a nasazovat život pro nějakého Pardála, udělejte to. Já však zůstanu zde!"

Pustil pak Halefa a přistoupil na stranu šejcha el beled. Ten mu stiskl ruku, přitáhl jej blíž k sobě a zvolal:

"Tak to bylo správně! Tak tě rád slyším a právě tebe! Láska k bližnímu se nemá nikdy poddat nemístné slabosti. Čím šlechetnější člověk smýšlí, tím neúprosnější má být proti veškeré špatnosti a sprostotě. Dejte pozor! Už se to blíží, nejvyšší vrcholky již hasnou!"

Pustil ruku džirbaniho, kterou prve uchopil. Stál zde vedle sebe úplně stejně oděni, neboť jsme dosud v návalu událostí neměli čas odložit kopinické oděvy.

Šejch el beled byl poněkud nižší postavy a užší v ramenou, jinak se však zdálo, jako by nejen smýšlením, ale i svými těly k sobě patřili. Neměl jsem čas, abych se tímto pozorováním dále zabýval a neměl jsem také čas, abych s Halefem jel dát nepřítelům výstrahu, neboť se ukázalo, že šejch el beled prorokoval dobře a že je k tomu už pozdě. Hlas srdce musel umlknout, neboť se rozpoutaly jiné hlasy, a to tak mohutné hlasy, že je nebylo možné lidským hlasem překřičet.

Sloupy, kužele a kupky na severu až dosud všechny zářily, nyní najednou po jedné zhasly. V horách nastala tma. Vítr, který se dříve zdvihl, se opět utišil. Ticho, hluboké a příšerné ticho, se rozhostilo kolem.

"Pojistili si Čobani své koně?" zeptal se náhle šejch el beled.

"Ano," odpověděl emír. "Udělal jsem nejpřísnější rozkazy, kterých bude uposlechnuto. Poslouchejte! Co to bylo?"

V dále padla rána.

"Rána z děla?" zvolal džirbani, napůl tázavě, napůl udiveně.

Opět se ozvala rána a pak ještě třetí. Tu se obrátil šejch el beled, který až dosud naslouchal napjatě do noci, k nám, a řekl:

"Ano, jsou to děla! Jsou to Pardálový triumfální rány! Nechtěl jsem tomu nejdříve věřit, ale nyní pozoruji, že je to skutečně pravda. Obdržel jsem totiž zprávu, kterou donesl emírov pancéřník mým předním strážím. Když Pardálův předvoj vystoupil až na horu, 'černí' pomalu ustoupili, ale jen tak daleko, aby mohli všechno pozorovat. Podařilo se jim to dokonale. Vyslechli mnoho hlasitých výkřiků, řečí a rozmluv. A slyšeli také, že Pardál dal rozkaz, aby bylo vypáleno třikrát po deseti ranách z děl, jakmile se podaří ústup."

"K jakému účelu?" zeptal se emír.

"Patrně nám na posměch," odpověděl Halef.

"Nebo abychom si mysleli, že je ještě dole a začíná bitvu. Aby nás tedy popletl," mínil džirbani.

"Ano, tak je to," přisvědčil šejch el beled. "Tento okamžik nastává právě ranním úsvitem, kdy Pardál slíbil zahájit bitvu. I to vyslechli černí pancéřníci z úst Pardálových lidí. Očekávají, že teď budeme dělat hlouposti a pak že se budeme stydět a zlobit! Jaký je to blázen! Trojnásobný, desateronásobný bloud! Ani zde, ani tam nahoře není nikdo, kdo by se jím dal oklamat. Přesvědčí se o tom! Myslím, že mu nebudeme muset pak vůbec odpovídat!"

Zatímco jsme setrvali v neustálém očekávání, šířila se tam nahoře nad džirbanim neustále větší temnota. Nad námi mělo nebe olovenou barvu. Obloha se jevila tak přetížená a masivní, že se zdálo, že se každým okamžikem může prolomit. Nyní se však začala chmuřit a i nad námi se nebe zahalovalo stále větší temnotou. Podržel-li jsem si ruku asi dvacet pět centimetrů před obličejem, neviděl jsem ji. Bylo to nepřirozené. Můj i Halefův kůň tiše řehali. Prosili nás tímto způsobem, abychom je pustili k sobě. Vyplnili jsme jejich přání a došli jsme si pro ně. Položili se vedle svých pánů, přitulili se k nim a přečkali tak hroznou hodinu, která nám nastávala. Stačilo jen vlídné slovo, nebo pohazení, aby se upokojili, pokoušel-li se o ně strach.

Sotvaže jsme svá výborná a nenahraditelná zvířata měli u sebe, v bezpečí, nadešla katastrofa. Jinými slovy, drzá, a několikrát opakovaná výzva k bitvě na Džebel Alláh začala sklízet své ovoce. Z dálky se blížilo hrozivé hřmění, ne rychle, pouze pomalu, jako se plížívá neodolatelny osud. Hřmělo to pod námi, jako by obrovská, na míle dlouhá želva prolézala zemskou kůrou. Zdvihla nás svým skalnatým korunýřem, a když prolezla pod námi, nechala nás opět spadnout dolů. Pociťoval jsem to velmi zřejmě, neboť když se ta ničivá vlna země přiblížila, ulehl jsem vedle svého Syrra, abych mu dal na srozuměnou, že se nemá čeho obávat, jsem-li přítomen. Halef stejným způsobem uklidnil Assila ben Riha. Emír a BAŠ islámi klesli k zemi. Šejch el beled stál však vysoko vztyčen, držel ruku džirbanio neustále ve své ruce a volal:

"Slyšíte ještě střelné rány? Ne! Najednou ustaly, ačkoliv jich ještě nepadlo třicet. Mluví-li Ten, jehož slyšíme hovořit nyní, musí umlknout hlasy ostatních. Tento jediný náraz stačil, aby zničil celé Pardálovo dělostřelectvo a možná, že snad i celé jeho vojsko. Slyšíte, jak to praská a řítí se?"

I přesto, že jsme byli ve značné vzdálenosti, slyšeli jsme praskot bortících se a řítících skal. Hned nato jsme zaslechli jediný výkřik, jako by spojených lidských i zvířecích hlasů, který však nedozněl - najednou zmlkl, jako by utá. Byl to výkřik hrůzy z tisíců hrdel, který letěl rovnou k nebi a nás se dotkl jen nepatrným záchvěvem.

"To je strašné, hrozné!" zvolal emír. "Jsou mrtví, všichni jsou mrtví! Jsou "

Co řekl dále, přehlušila strašlivá rána jakoby tisícásobný výstřel, který mne na několik minut naprosto ohlušil. Měl jsem pocit, jako by mi prasklo vnitřní ucho. Viděl jsem, že šejch el beled ukazuje na vrchol hory a něco říká, ale nerozuměl jsem mu ani slovo. Výbuch nastal v kráteru Syna - otevřel jeho nitro. Trosky skal však nevyletěly ven, ale řítily se dovnitř. Bylo to zřejmě cítit. Pak se zdálo, jako by se ta obrovitá želva obrátila a vracela. Prolézala opět pod námi z druhé strany, směrem k hoře. Bylo téměř jisté, že co nezničila a nerozdrtila poprvé, zničí a rozdrťí teď. Následovala opět hromová rána a pak se stalo něco ne snad hrozného, nebo děsného, ale něco hrůzně krásného, co sotva lze vyličit lidskou řečí.

Z kráteru totiž cosi vystoupilo, a to tak rychle, tak náhle, že jsme vznik toho nemohli sledovat očima a ocitli se před hotovou věcí. Toto cosi se podobalo jasnému, bezvadně vybroušenému, skleněnému kalichu, přetékajícímu perlicím se šampaňským. Tato skleněná číše měla dole sotva dvacet metrů a nahoře jistě dvě stě metrů v průměru, její výška se však nedala prostě odhadnout, byla obrovská. Šampaňské, které šumělo v této křišťálové sklenici, bylo dole jasně zlatavého, výše pak stříbrného, pak jasně zeleného a nahoře konečně jemně modrého zbarvení. Tyto různé barvy hrály kovovým leskem a nebyly přesně odlišeny, nýbrž přecházely jedna v druhou, jako v duze. Měnily také svá místa, takže zlato šumělo chvílemi až na povrchu a modř u dna. Překypující pěna měla barvu zralé broskve, protkávané zlatými a stříbrnými blesky. Při-mysleme si k tomu tmě hluboké noci a budeme mít matnou představu tohoto nádherného přírodního divadla. Pěna z číše nestékala dolů, bylo patrné, že se rozpívá ve vzduchu. Byla teplá. Snášela se na nás jako neskonale jemný, teplý déšť, neustále víc a víc houstnoucí, takže nám pomalu zahalovala naprosto okolí i svoje prameniště. Jev nám náhle zmizel, aniž by byl před naším zrakem zničen.

"Vodu, vodu, drahocennou vodu nám dává Syn, vodu dávno žádanou!" volal šejch el beled. "A co nám dává, to nám již nevezme, můžeme si to ponechat!"

Slyšel jsem tato slova, neohluchl jsem tedy, díky Bohu! Šejch el beled pak pokračoval:

"Nám přinese požehnání, nepřítelům přinesl zkázu. Zde je voda teplá, tam na blízku však byla vařící. Kdo by teď chtěl být na jech místě a s nimi "

Byl přehlušen opět hromovým úderem. Tentokrát to však byla skutečná, vzdušná bouře a ne podzemní dunění. Blesky se křižovaly. Následovaly nové údery hromu. Mlžný závoj, který nás obklopoval, srážel své součástky do

těžkých dešťových kapek. Spustil se liják, ale bouře neustala. Byl to přírodní úkaz, zde tak nezvyklý, že se koně více děsili obyčejné bouře, než dříve podzemního hřmění. Nebyl zde pamětník takové bouřky. Mnohé z nich se podařilo upokojit, mnozí se však plašili a prchali k naší straně. Proběhli kolem nás. Jeden z nich dokonce běžel středem našeho ležení. Neřičel, nefuněl, ale řval, vyl, dokonce troubil, takže přehlušil i hřmění. Emíra i BAŠ islámího tento splašený kůň porazil.

"Mášalláh!" divil se Halef. "Viděl jsi toho koně, efendi?"

"Ano, ale nezřetelně," odpověděl jsem.

"Bylo to obrovské zvíře!"

"Usulský prakůň, ano."

"Nejtlustší, jakého jsem kdy viděl! A tento hlas! Toto řvaní, vytí a sloní troubení! To přece známe! Nebo snad ne?"

"Hm!"

"Chtěl bych tvrdit, že tento kůň nebyl nikdo jiný, než náš znamenitý tlouštík Šmík! Co tomu říkáš?"

"Jeho hlas to ovšem byl. Ale jak by se dostal Šmík sem, k Džebel Alláh, on, který nyní tráví doma, v pravlasti všech nejtlustších prakoní a pravalachů?"

"Kdo může vědět, co se tam stalo, nebo co se - Ó Alláh, sidi, pomoz!"

Nedomluvil svoji větu, protože nyní celá řada blesků a hromových ran následovala po sobě, takže se zdálo, jako by to byl jen jediný blesk. A teď se stalo něco, co se stává i u nás, v Evropě, vybije-li se silně v atmosféře elektrina. Sotvaže blýskání a hřmění ustalo, ustal najednou i déšť. Netrval ani dvě minuty. I mlžnatý závoj kolem nás se rozptýlil a Džebel Alláh se svými třemi vrcholy zde najednou stál v celé kráse opět před námi, ale ne již v nočním temnu, ozářený měsícem a hvězdami, ale zářící na vrcholech ranními červánky, které ho zalévaly svou září, jež dosahovala až k nám.

Každý z nás si ulehčil výkřikem obdivu. Před našimi zraky se rozvíjelo nejkrásnější ráno. Horstvo i rovina, určená za bitevní pole, ležely nyní před námi v klidném ranním světle naprosto nezměněny. Vrcholky sopek se leskly v pokojných červánkách probouzejícího se dne. Nebyla nikde ani stopa po vulkanickém žáru, ani stopa po kouři či popelu! Dokonce se zdálo, jako by se na Džebel Alláh i kolem něho nedělo nic zvláštního. Bylo nám, jako bychom se probudili ze sna. Zatímco se však po posledních blescích a hromech před námi rozvinul tento utěšený obraz pokoje a míru, způsobily právě tyto poslední hromové údery mezi našimi koňmi větší zmatek, než bylo patrné dříve ve tmě. Mnozí oři se utrhlí. Běhali nyní zděšeně kolem, bijíce se navzájem kopyty, zastavujíce se chvílemi a za okamžik se dávali opět do šíleného letu. Museli jsme se pokusit opět je pochyťat. Nebláznivěji si ovšem počínal ten tlustý kůň, který povalil emíra a BAŠ islámího. Poslední úder hromu jej vrátil na jeho dráhu a kůň se k nám opět blížil, troubil a vyl, možná, že ještě hlasitěji než prve.

"Sidi, vrací se!" zvolal Halef. "Nenechej se také povalit! Ten

chlapík je strachy celý bez sebe. Právě jako "

"Jako Šmík!" přerušil jsem ho. "Je to on! Skutečně, je to on!"

"Myslíš?"

"Ano, je to on! Poznávám ho!"

"Alláh, valláh! Jak se sem dostal?"

"To je vedlejší! Hlavní věcí je, jak ho zadržíme?"

"Jako vždycky! Zná tvůj hlas! A také tě přece vidí. Snad strachy ještě neoslepl!"

Rozevřel jsem náruč a postavil jsem se cválajícímu kolosu rovnou do cesty.

"Šmíku! Šmíku! Šmíku!" vykřikl jsem. A podobně zařval i Halef.

"Ty ne, ty ne!" poručil jsem mu. "Musí slyšet jen můj hlas! Šmíku! Šmíku! Šmíku!"

A skutečně! Podařilo se mi Šmíka na sebe upoutat a zastavit! Že se to neodbylo bez jeho líbezného zpěvu a točení ohonem, je samozřejmé. Rozesmál všechny, kdo byli přítomni této scéně našeho shledání. I emír se dostavil a smál se s námi.

"To je přece ten hroší kůň, který nás porazil!" řekl. "Znáte jej snad? Komu patří?"

"Je to jezdecký kůň našeho přítele Ámína, šejka Usulů," odpověděl jsem.

"A kdo na něm jezdí zde u vojska?"

"Jistěže nikdo. Kůň je jeho miláčkem, kterého jistě nikomu nesvěří. Kde je tlouštík Šmík, tam je jistě i jeho pán."

"Amin zde? O tom nic nevím!"

"Já také ne. Nikdo z nás. Zajisté se však brzy dozvíme, proč se tu jeho kůň náhle objevil. Podívej! Tam přicházejí dva jezdci. Myslím, že je to halimský kníže se svou dcerou."

Byli to skutečně oni dva. Kníže i Marhamé byli oděni v modrých jezdeckých oděvech z pletených řemenů, a za nimi vlály ve větru světlé pláště. Jeli rychle a brzy byli u nás. Oběma plály tváře rozčilením, ale jejich oči zářily radostí.

"Takto tedy dopadla bitva na Džebel Alláh, kterou jsme měli být oklamáni," řekl Abd el Fadl. "Podobenství se stalo pravdou. Měli jsme zástupce, kterého není možné oklamat. Teď už je po všem. Děla byla svržena do propastí a roklí, a kdo neměl dost času uprchnout, leží roztržštěn pod skalními úlomky nebo v prohlubni. Z Džebel Alláh však vyprýštily teplé, léčivé prameny a u paty Syna proudí znovuzrozená řeka dolů do údolí, aby svlažila a oživila vyprahlou step. Tak trestá vyšší Spravedlnost! A tak proměňuje současně dobrota nebes trest v dobrodiní a laskavou pomoc!"

"A činí tak pouze dobrota nebes?" zeptala se Marhamé. "Copak není na světě i lidská dobrota? Jmenuji se Marhamé, Milosrdenství, a nechci se tak pouze nazývat, ale i milosrdnou být! Obrácím se k tobě, emíre Ardistanu, i k tobě emíre, Džin" odmlčela se v polovině slova, aby je rychle změnila "i k tobě šejchu el beled el haddský. Bitevní pole dnešní noci je právě v polovině prořato hranicí vašich zemí. Musím se tedy obrátit k vám oběma a prosím: Přísný člověk je i dobrotivý. Teď ať tedy zavládne lidskost, dobrota a milosrdenství. Darujte mně a mému otci všechny trpící a raněné! Halimské zástupy jsou zvyklé nejen se bít a ničit, ale i hojit a znovubudovat. Dovolte nám, abychom je mohli

zavést tam nahoru na místo zkázy, aby dnes, kdy padlo slovo odplaty, mohlo promluvit i srdce!"

"Pokud se týká mého území, rád k tomu svoluji," odpověděl ardistanský emír.

"I já na svém," přisvědčil šejch el beled. "Zde přichází Irád, vůdce vašich Hukarů. Co asi chce ohlásit?"

Irád, který velel výhradně Usulům, přiváděl jiného usulského jezdce, který právě dorazil z hlavního města a jehož kůň byl celý uříčený rychlou jízdou. Tento muž se obrátil k džirbanimu, vykřikl však se smíchem, sotvaže spatřil tlustého Šmíka:

"Zde je ten křikloun, ten řvoun, ten uprchlík! Musel se sem hnát přímou čarou a v nepřetržitém trysku, neboť jsme hned po jeho útěku opustili Ámína a Taldžu."

"Ámína a Taldžu?" zeptal se Džirbani. "Jsou tedy na cestě, jsou snad nablízku?"

"Ano. Dorazí sem za půl hodiny s celým průvodem. Byl jsem vyslán napřed, abych vám to sdělil."

"S celým průvodem? Jaký je to průvod?"

"Zástup opatrovníků a opatrovnice nemocných, které za vámi vyslal BAŠ nasráni, velekněz křesťanů."

"To je zvláštní! A přece, jak jsou vítáni, jak jsou vítáni! My však o tom nevěděli, nenařídili jsme nic podobného. Jak ho to jen mohlo napadnout?"

"Sděluje ti, že se tak stalo následkem rozmluvy s princeznou Marhamé. Učinil sám přípravy k tomu, aniž by tě jimi obtěžoval. Prosi tě v mé osobě, abys mu prominul."

"To rád udělám, velmi rád! Avšak Amin a Taldža jsou také s nimi. Jak ti se dostali do Ardu? A proč?"

"Dozvěděli se řetězem hlídek, že jejich oba synové a s nimi i ardistanský emír byli vlákáni do Města mrtvých, že tam byli vlákáni i džirbani, Kara ben Nemsí, hádží Halef a celé vojsko, aby tam bídně zahynuli hladem a žízni. Úzkost je vyhnala z domova. Spěchali co nejrychleji mohli do Ardu. A tam se ke své radosti dozvěděli, že všichni, kteří byli obětováni smrti, vyvázli bez pohromy a že jsou již na cestě, aby vrahy a vzbouřence potrestali. Připojili se proto ihned ke sboru Milosrdných, který se chystal vypravit na rychlých mezcích za vojskem. Od stanice ke stanici dostávali stále dobré zprávy. S večerem doufali, že vás dostihnou. Ale když už byli od vás sotva hodinu cesty vzdáleni, spatřili, jak se blíží obrovská katastrofa, která se zde odehrála, a museli rozbít ležení. Nebyla to bouře ani zemětřesení, čeho se naši koně ulekli, ale řev mezků, jejichž hrůza neznala mezí. Zvláště Šmík se poplašil. Začal řvát s mezky a když mu už řvaní nestačilo, utrl se a odběhl - kam, to nyní vidím."

"Budou ho hledat?"

"Ó ne. Známe ho. Ten se dovede sám probít a zde po boku svého zvláštního oblíbence se cítí jistě blažený."

Všichni se smáli, neboť Šmík, jako by slovům mluvčího rozuměl, začal mi znovu prokazovat nejgrotesknější pozornost. Posel chtěl ve své zprávě pokračovat, když tu se ze severozápadu blížil další jezdec, který přicházel rovnou z tajné stezky a od el haddských zástupů. A současně ukázal Halef k jihu:

"Podívejte, tam přichází, jak se zdá, nějaká velmi dlouhá karavana," řekl. "Kdo to asi je?"

"To jsou oni," odpověděl Usul. "Následovali za mnou rychleji, než jsem si myslel."

"Jak mne to těší!" zvolala Marhamé a tleskala malýma, jemnýma rukama. "Zde se blíží lidská dobrota, o níž jsme před chvílí mluvili. Je přece zákonem v říši lásky: sotvaže jsme zatoužili po dobru, již je na cestě! Pojď, otče, pojedeme jim vstříc, chtěla bych být první, kdo je uvítá!"

Přikývl na srozuměnou a oba odjeli. Zatím přijel i el haddský jezdec, obrátil se ke svému veliteli a ohlašoval:

"Pardál, jak se zdá, unikl. S jak velkým množstvím lidí, se nedá dosud určit. Stalo se to asi v okamžiku, kdy jsme i my museli ustoupit před zkázou, abychom nebyli také postiženi. Džinistanští jezdci se opět stahují nahoru na planinu. My ostatní se s nimi z obou stran spojujeme. Cesta je podrobena důkladné prohlídce, aby se nic nepříhodilo, až na ni vystoupíte vy. Neboť co vás tam očekává, vyžaduje silná srdce a pevné nervy. Výstřel vám potom oznámí, kdy můžete nastoupit další cestu."

"Jaký výstřel?" zeptal se šejch el beled.

"Výstřel z jediného děla, které jsme až dosud našli. Všechna ostatní zmizela. Jen to jediné zbylo a nebylo rozbito."

"Přijdu tedy nejprve sám v doprovodu přátel Kary ben Nemsího a hádžího Halefa. Ostatní zůstanou zde, aby počkali na příchod sboru Milosrdných a vydají se pak za námi, aby na úpatí Džebel Alláh rozbili tábor. Jestliže Pardál skutečně unikl, budiž mu to přáno pouze jako lhůta z milosti. Jakmile tato lhůta projde, nebudeme znát milosrdenství."

"Až dosud by ses nad ním smíloval?" zeptal se BAŠ islámi.

"Ano. Totiž v tom případě, kdyby vybojoval bitvu u Džebel Alláh, kterou nám vyhlásil. Ne však bitvu proti nám, ale bitvu s vlastním nitrem! Když se dostavil, aby s námi jednal, spatřil všechny ty, které chtěl zničit, stát proti sobě. V tom okamžiku měl zjistit, že páchal až dosud jen zločiny, měl se bít v prsa a přiznat se k vlastní vině, měl vybojovat boj s ďáblem ve svém srdci. Pak by mohl jako vítěz sám nad sebou spoléhat i na naše milosrdenství. Jeho však nenapadlo vztáhnout vlastní ruku proti sobě samému. Byl příliš zaslepen a byl navíc zbabělý. A tak se vrátil, když nás opustil, na cestu vlastní záhuby."

Stáli jsme obrácení obličejí k Džebel Alláh. Spatřili jsme, jak se na úpatí Syna zdvihl malý obláček, který se ihned zase rozplynul. Následoval výstřel.

"Výstřel, o němž jsem před malou chvílí mluvil," upozornil nás el haddský jezdec. "Po této strašlivé ráně bude i toto poslední dělo svrženo dolů do velké hlubiny. Nesmí být žádný podobný vražedný nástroj tam naproti v el Haddu a Džinistanu spatřen lidskýma očima!"

Nad Džebel Alláh se vyhouplo slunce. Nasedli jsme jako na povel na koně.

"Podívejte! Podívejte, nový den! Nadchází nová doba!" zvolal šejch el beled a ukazoval rukou ke slunci. "Hory opět vydají vodu, poušť se opět promění v ornou půdu a emír k nám vchází otevřenými branami! Pojedeme mu vstříc!"

Pobídl koně do klusu. Následovali jsme ho nejprve krokem, pak klusem a nakonec tryskem.

KAPITOLA PÁTÁ

Směrem k hranicím

El Hadd je zemí, která hraničí na jihu s Ardistanem a pak neustále stoupá k severním hranicím Džinistanu. Dříve spojovaly el Hadd s Džinistanem dvě cesty, jedna pozemní a jedna vodní. Jižními pohraničními horami vedou jen dvě brány, jedna na východě a druhá na západě. Západní bránu si prodrala řeka Sul, o níž se vyprávěla, když vyschla, pověst, že obrátila své vody do Džinistanu. Východní branou vedla široká silnice přes Džebel Alláh. Kdysi panovalo na obou těchto cestách čilé spojení mezi Ardistanem a Džinistanem, později však, když se ardistanští panovníci stávali neustále panovačnými a násilnějšími, pokleslo spojení nejen na řece, ale i po silnici, a nakonec ustaly styky docela. V řece pak už nebyla voda a silnice sloužila jen spojení mezi Džinistanem a el Haddem, takže se i rozšířila zpráva, že je ardistským obyvatelům zakázáno vstoupit na Džebel Alláh, natož jej překročit.

Dříve byl, když i ne Džinistan, tedy alespoň el Hadd dostatečně známou zemí, nyní však již tomu tak nebylo. Nežil nikdo, kdo by tam býval a na něhož by bylo spolehnouti, neboť se vyprávěla pověst, že se tam nahoře v horách stalo tolik změn, že o nich dole v nížině nikdo neměl tušení. Proto byl také úmysl ardistského emíra vést válku s Džinistanem bláznovstvím, které si teprve nyní uvědomoval. A proto bylo desateronásobným šílenstvím i od Pardála, že tento emírovův úmysl nyní přijal za svůj a pokusil se o jeho provedení, aby si snad vítězstvím nad Džinistanem pomohl ze zoufalé situace.

Jeho vojsko bylo nyní zničeno tak, že mu zůstalo sotva tisíc mužů, s nimiž se zachránil. Tato záchrana však byla umožněna jen tím, že černí pancéřníci museli ustoupit, aby sami nebyli zničeni, z cesty, a tím mu otevřeli průchod. Když se pak rozednilo, poslali za ním také množství jezdců, které postačilo k úkolu sledovat každý jeho krok a nespouštět jej z očí. Je samozřejmé, že teprve pak začalo pravidelné pronásledování. Předvoj tvořil oddíl černých pancéřníků, za nimiž ve středu následovala stará usulská garda z Ardu, které velel džirbani. Tato garda se měla na široké silnici zdržovat tak dlouho, dokud na ní zůstane i Pardál. Po obou stranách gardy se vydali postranními a tajnými stezkami na pochod el haddští kopiníci, kteří jako domorodci cesty dobře znali a k tomuto úkolu se nad jiné dobře hodili. Jim zvláště velel, jak je samozřejmé, šejch el beled, který měl současně i vrchní velení. Vzápětí s sebou více vojska nepovažoval šejch el beled na nutné, a proto ostatní zůstali v táboře na Džebel Alláh, kde byl velitelem Abd el Fadl, jehož dcera Marhamé s Taldžou převzaly péči o raněné a ostatní lidi potřebující pomoc. My čtyři, ardistský emír, Amin, šejk Usulů, hádží Halef Omar a já, jsme se měli připojit k pronásledovatelům Pardála, o výsledku jejichž poslání nebylo ani nejmenší pochyby. Zvláště však šejch el beled nás ujišťoval, že pro takové vpády je na území el Haddu zřízena past, ze které nemůže uniknout žádný nepřítel. Tuto past pojmenoval zcela případně "Pardálí pastí".

Pokud se týká výzbroje a výstroje našeho protivníka, nebyla právě nejskvělejší. Byl nucen vydat se na útěk náhle a s prázdnými rukama. Nezbyvalo mu tedy nyní nic jiného, než hledat svou obživu u obyvatelstva nepřátelské země, a že mu toto nijak nevycházelo vstříc, bylo víc než jasné. Důkaz o tom nám byl poskytnut již druhý den po zahájení pronásledování. Dorazili jsme do první velké vesnice na území el Haddu, která ležela při cestě a našli jsme ji zpusťšenou. Pardál nejen že zde raboval, ale také vraždil, pátil a loupil. Domy byly spáleny. I zásoby, které nebylo možné vzít s sebou, byly spáleny. Kdo nechtěl ihned vydat svůj majetek, byl mučen a týrán. Mnozí obyvatelé byli zabiti. Když to šejch el beled spatřil, rozhodl se nejen zrychlit pronásledování, ale změnil i jeho způsob. Pardálovi měla být vzata příležitost takovéto zločiny opakovat. Musel být zatlačen do krajiny, kde nebyli ani lidé, ani obydlí, která by mohl vyloupit. A tou bylo západní území el Haddu, které bylo následkem vyschnutí řeky proměněno v poušť. Bylo tam sice nyní opět dost vody, což mohlo Pardálovi přijít jen vhod, ale tam také byla umístěna past, o které se šejch el beled zmínil.

Obyvatelé vesnic se schovali, neboť jim bylo řečeno, že se brzy dostaví ještě další zástupy nepřátel. Když však poznali, že přijíždějí jejich vlastní kopiníci, proudili k nám ze všech stran a podávali zprávy. Také jsme se dozvěděli, že byli vyslýcháni. A z otázek, které jim Pardál kladl, jsme mohli poznat plán, v jehož úspěch kladl poslední naděje. Chtěl se dostat k předělu vod, známému již ze starověku, a chtěl se zde zmocnit el haddského vodního zámku smělým přepadením. Doufal, že tím se pak zmocní celé země a vlády v ní. Kdyby se mu to podařilo, získal by výbornou základnu k dalšímu boji proti Džinistanu a také odtud mohl pokračovat ve výboji proti ardistskému emírovi. Z jeho otázek bylo zřejmé, že si nedovede udělat obraz ani o předělu vod, ani o vodním zámku šejcha el beled. Věděl o obojím jen tolik, co vyprávěla pověst, a to naprosto nestačilo k tomu, aby se mohl odvážit podniknout válečné tažení tam nahoru.

Jen to jediné bylo na jeho plánu chytré, že jej chtěl provést co nejrychleji. A tento jeho spěch se hodil právě šejchovi el beled do jeho úmyslu vlákat Pardálovo vojsko do vyprahlé krajiny na západě. Bylo jen třeba přesvědčit nějak Pardála, že tamtudy vede pravá cesta k předělu a k vodnímu zámku. A nebyla to snad lež, ale skutečná pravda, protože řeka přicházela právě odtamtud, a voda, která se v ní opět před nedávným objevila, pocházela jen z onoho tajemného pramene, jehož klíče bylo nutné hledat právě ve vodním zámku. Bylo povoláno několik kopiníků a bylo jim uloženo, aby se dali, ovšem převlečení, Pardálem zajmout a dělat mu průvodce. Dostali právě tak obšírné, jako přesné instrukce. Nato bylo pancéřníkům uloženo, aby Pardála oklikami předstihli, aby se postavili na některém vhodném místě proti němu a přinutili jej odbočit k západu. Z hlavní silnice totiž vedla postranní cesta na západ a kdyby se podařilo nepříteli přinutit, aby na ni odbočil, byla by mu ihned vzata i příležitost páchat nová zvěrstva.

A náš plán se podařil. Příští den jsme sice opět narazili na vesnici, která byla vyloupěna, ale současně jsme zpozorovali, že tu nepřítel odbočil, a sice směrem, který jsme jim předem ustanovili. Černí pancéřníci nebyli ani nuceni, aby se jim ukázali a přinutili je k tomu. Pardál již zaval vůdce, které jsme mu poslali a přinutil je, aby ho vedli na cestu k předělu a vodnímu zámku. Tato cesta znamenala zkřížit západní část země. Nebyly to, jak již bylo řečeno, úrodné kraje, a přece působily dojem zámožnosti a blahobytu, což jsme naprosto nečekali. V celém Ardistanu byla tato

pohraniční krajina považována za pustou a její obyvatelé za chudobné. Jednoduché a skromné vystupování šejcha el beled i jeho průvodců, když jsem je o Vánocích poznal, vzbudilo i ve mně dojem, že jejich vlast nijak neoplývá bohatstvím. Nyní jsem však čím dále tím více poznával, na jakém jsem byl omylu. Tyto hory byly holé a neúrodné jen na ardistské straně, na džinistanské však byly více než dostatečně zavodněny. Bylo zde nespočet množství průplavů, tu a tam zcela malých, jinde velkých i větších, jimiž byla pozeňaná vlaha rozváděna všude tam, kde jí bylo zapotřebí. Nahoře v horách, odkud veškeré tyto průplavy přicházely, muselo být nevyčerpatelné bohatství vody. Jeli jsme po celé hodiny lesy, jejichž existence byla umožněna jen tímto zařízením. Viděli jsme zelené louky a pastviny, které se rozprostíraly vysoko nad nimi, čistotou svítící domy a domky, obklopené výborně obdělávanými polnostmi a zahradami, doly, které poskytovaly množství zlata, stříbra, mědi, železa a jiných kovů. Postranní silnice, po které jsme nyní táhli, nebyla oživena většími osadami, ale obydlen a obdělán byl každíčký vrch, každé údolí, každé místočko, každíčký koutek, kam jen oči dohlédly. Tichá píle nás pozdravovala ze všech stran. Zámožný blahobyt se na nás díval odevšad. Svornost a spokojenost kráčely ruku v ruce po všech cestách a stezkách. Štěstí sedělo na prahu každé chaloupky. Sotvaže se však Pardál se svou hordou přiblížil, prchal blahobyt na všechny strany. Cesty byly opuštěny, obydlí vydána napospas, neboť hrůza jej předcházela.

Ano, předcházela jej. Neboť jsme jej nejen pronásledovali, ale my jej svými postranními křídly i předhonili, a vyslali jsme své posly před ním, aniž by to pozoroval. Kde se naše oddíly objevily, byli v nich poznáni třpytní kopiníci, které kdekdo miloval a rád vítal a ve všem je poslouchal na slovo. Pardálovi však zůstali naši jezdci kryti černým povrchem svých plášťů.

Ardistský emír se choval k šejchovi el beled zcela zvláštním způsobem. Jak se zdálo, vyrůstal šejch el beled v emírových očích den ze dne. Emír s ním jednal jaksi uctivě, dokonce s jakousi tajenou bázní, které by se u něho, jako u bývalého despota a násilníka, nikdo nenadal. Oba jeli neustále vedle sebe a rozmlouvali o věcech, které mohou zajímat každého vládnoucího panovníka. My ostatní je při tom pokud možno nejméně vyrušovali, neboť jsme dobře pozorovali, že se šejch el beled stává emírovým učitelem a měli jsme z toho upřímnou radost.

Pokud se týká džirbaniho, je nutné podotknout, že byl téměř úplně zaměstnán vedením a zásobováním svých Usulů. Nastala-li mu však volná chvíle, byl právě tak jako emír jakýmsi vnitřním pudem neustále hnán do blízkosti šejcha el beled. Poslouchal tento neodolatelný instinkt, ovšem svým nevtrlivým způsobem, a byl šťasten, slyšel-li muže, k němuž jej vázala jakási nevýslovná sympatie, alespoň mluvit, aniž by vyžadoval být sám osloven.

"Mluví-li, zdá se mi, že slyším hovořit svého vlastního otce. Závoj patrně dodává zvláštní kouzlo a intimitu jeho hlasu, avšak mně se zdá, že zní právě tak jako ten, který ke mně mluvil v dětských letech."

To tvrdil džirbani několikrát mezi jízdou a já pozoroval vzrůst této osobní sympatie se zvláštním zadostiučiněním. Proto mi ovšem neuniklo, že tato sympatie je oboustranná. I šejch el beled se zálibou naslouchal řeči džirbaniho. A mnohé, co mluvil zdánlivě k emírovi nebo k někomu jinému, bylo zvláště určeno pro uši tohoto jeho oblíbence.

Bylo pozdní odpoledne, když jsme dosáhli Brány boží, čili jak ji domorodci nazývají, Báb Alláh. Tak se jmenuje totiž vysoká a široká skalní brána, jejímž otvorem se kdysi valily vody Sulu. Široký otvor, vyhloubený řekou do tvrdého kamene, byl i značně hluboký. Spadal příkře dolů. Stopy nám prozradily, že zde Pardál konal poradu, než se odhodlal svěřit se vyschlému korytu řeky, které nevypadalo nijak lákavě. Nyní se v něm však objevila voda, a dokonce proudící voda, a to jej snad přinutilo, aby věnoval pozornost výkladům svých průvodců.

"Zde se pustil dolů," řekl šejch el beled. "Nahoru však již nepřejde."

"Tohle je tedy snad už ona past?" zeptal jsem se.

"Ne," odpověděl šejch. "K té se dostaneme až později. Ale cesta k ní začíná na tomto místě. Břehy jsou zde vysoké, takže není možné celé dva dny jízdy vystoupit z koryta. Budeme dnes ještě nocovat nahoře, abychom se korytem pustili za nimi až zítra."

Musím podotknout, že i zde, na el haddském území, jsme stavěli cestou hlídky, abychom udrželi spojení se svým týlem. Na místě, kde začínal sestup do koryta, bylo pak nutné postavit větší oddíl vojska. Bylo to mínění šejcha el beled, a jak se ukázalo, mínění správné. Koryto řeky bylo naprosto pusté. Nebyla zde ani stopa po nějaké vegetaci, nebyla tu tedy obživa pro Pardálovy koně. Cesta pak nedělala potíže našim koním, kteří dovedli po skalách šplhat jako veverky, nebo usulským prakoním, trpělivým a flegmatickým jako jejich páni. Kromě toho jsme byli dobře zásobeni a kdyby nám i něco ze zásob došlo, opatřily nám naše stanice z vnitrozemí ihned náhradu. To všechno však Pardál postrádal, jeho koně byli nervózní, mužstvo pak vysílené a reptalo. Že v neschůdném a pustém říčním korytě se poměry jeho lidí a zvířat ještě zhorší, o tom nemohl nikdo pochybovat.

Již v první polovině pochodu jsme našli druhý den nemocné lidi i koně, kteří nemohli nebo nechtěli následovat Pardálovo vojsko. K večeru téhož dne nám pak bylo hlášeno našimi křídly, která postranními stezkami Pardála neustále sledovala, že se jeho vůdcům, námi vyslaným, podařilo uniknout pod pláštěm noci jeho pomstě. Pardál je totiž, neboť znali cestu, vyslal napřed do vodního zámku s rozkazem, aby mu bylo odtud posláno naproti všechno, co potřeboval k zásobení lidí, jinak hrozil krvavou pomstou. Již z toho je patrné, v jakém postavení se asi nacházel.

Následující ráno jsme se setkali se zástupem asi jednoho sta mužů, kteří mu utekli a zřekli se ho. K poledni téhož dne jsme pak potkali ještě dva silnější oddíly. Oba jsme vrátili, ale brzy jsme je opět dohonili, protože nemohli kvůli hladu a žízní snášet dále svízele cesty. Považovali jsme je tedy za válečné zajatce, ujali jsme se jich a dozvěděli se od nich všechno, co jsme chtěli. Pak jsme je odzbrojili a dali černými pancéřníky dopravit k hlídce, stojící na vysokém břehu u vchodu do pasti. Veliteli tohoto oddílu zajatců však bylo šejchem el beled nakázáno, aby se na cestě neopozdil déle než dva dny, protože pak bude říční koryto naplněno vodou, jejíž dravý proud všechno, co se bude ještě nacházet mezi břehy, strhne s sebou. Smysl této výstrahy nám nebyl dost jasný, ten však, jemuž byla dána, patrně věděl, o co se jedná. Odpověděl, že nemá chuť zemřít Pardálovou smrtí a že tou dobou, kdy se objeví voda, jistě již nebude se svými lidmi prodlévat v řečišti.

Odpoledne téhož dne nařídil pak šejch el beled, aby byly naplněny všechny naše vodní měchy, protože od této chvíle počínaje až k cíli své cesty nenarazíme nikde na vodu. Je samozřejmé, že rozkazu bylo okamžitě uposlechnuto. Nikdo se při tom neptal, odkud to ví, že řeka opět vyschne. Všechno, co předpověděl, se do písmene vyplnilo. Koryto bylo skutečně ještě před večerem bez vody a suché. A nyní se šejch el beled vyjádřil zřetelněji, se slovy:

"Pardál musí nyní také žíznit, aby byl tím spíš vehnán do pastí."

"Aj, copak ovládáte řeku tak, že ji můžete zbavit vody nebo opět zaplavit proudem, kdy se vám zachce?" zeptal se Halef.

"Ano," odpověděl šejch el beled velmi prostě. "Uvidíš to sám. Všechno je předurčeno a předem uváženo."

K večeru jsme objevili místo, kde byli poráženi koně, celkem dvanáct koní, jak se dalo zjistit ze zbytků. Jezdecké tlupě se tedy vedlo špatně a musela se zbavovat svých koní, aby nezemřela hladu.

Třetí den dostalo říční koryto úplně nové vzezření. Ubývalo nahromaděných skalisek a kamenných úlomků, až posléze se neobjevovaly vůbec. Veliké vodní koryto sice vedlo neustále kompaktním čedičovým ložiskem, ale jeho dno nebylo již pokryto pískem a skalisky, ale bylo úplně volné a hladké jako jeho stěny. Celé řečiště bylo vybroušeno následkem velkého tření stěn, v proudu se pohybuji kamení. Bylo vidět, že zde vodní spousty musí proudit ohromnou silou, dovedou-li před sebou hnát masu takové váhy. Když jsem se o tom zmínil, šejch el beled řekl:

"Tato síla, jako vůbec každá jiná síla, přichází shora. Odkud, spatříte již zítra."

V tomto pustém a vyprahlém skalním korytě nebyla ani kapka vody. Sluneční paprsky nás zde bodaly jako jehly. Jak bylo dobře, že jsme byli zásobeni vodou! A jaká asi muka prožívali Pardálové lidé! Jejich stopy nás zavedly na místo, kde v noci tábořili. A podle těchto stop jsme poznali, že se tu stalo něco, čehož výsledkem byla proměna Pardálových jízd v pěchotu. Bylo to stampede, jak nazývají panický útěk koní obyvatelé amerických prérií. Koně, kteří se něčeho ulekou, nebo byli jinak znepokojeni, se utrhnou a uprchnou. Když jsme se ptali, z jakého důvodu se to stalo, šejch el beled řekl:

"Tímto důvodem byla voda. Koně žíznil. Náhle zvětřili za noci chladivý, vlhký vzduch. Co nikdy nepostřehnou lidé, to poznala zvířata, že totiž tam někde před nimi je nadbytek vody. Nedala se udržet a uprchla."

Že měl šejch pravdu, poznal jsem na chování svého Syrra, který nyní svou jemnou, krásnou hlavu zvedal mnohem sebevědoměji než před chvílí a jenž labužnický sál vlhký vzduch svými nozdrami. Na další cestě jsme podrobně sledovali půdu. Spatřili jsme pouze stopy cválajících koní, ani jedinou stopu koně jdoucího krokem. Z toho bylo patrné, že všichni koně uprchli.

Naši tlustí usulští oři byli na vlhko zvláště citliví. Vyrázili nyní z vlastní iniciativy tak zostrá kupředu, že nám cesta rychleji ubývala, a to zvláště proto, že nám neležely v cestě žádné úlomky skal. Přitom jsme také zpozorovali, že břehy řeky mají zcela jiné vzezření než dosud. Začaly se zdobit zelení, nejprve jen travinami a křovinami, později již keřky a stromovím. Po nějaké chvíli zde byly již i schůdné stezky. Spatřili jsme na nich nejen své kopiníky, ale i jiné lidi, kteří nás seshora se zájmem pozorovali, zachovávající však při tom naprosté ticho. Ani jediné dotěrné slůvko nepadlo shora.

Pak jsme spatřili nahoře domky a domy, nejdříve jen řídce od sebe, později však v neustále těsnějších skupinách, které se táhly podél břhů v řadách zdobených nádherným stromovím. Za nimi vystupovaly směle výšiny, na nichž byla vidět skvělá obydlí, obklopená zahradami plnými ovocných stromů, z jejichž větví nám zářily vstříc zralé plody. Blížili jsme se snad k hlavnímu městu této země? Směli jsme nyní doufat, že již brzy dorazíme k vodnímu zámku el beledskému? Šejch el beled zachovával mlčení. Nerušili jsme ho tedy otázkami. Odpověď se dostavila sama. Přišla tak náhle, že náš údiv nenalezl ani slovo, dokonce ani jediný výkřik, aby naše překvapení našlo průchod.

Naše cesta vedla přesně na sever. Odbočili jsme právě obloukem na východ a vrátili se pak opět k původnímu směru. Najednou se břehy řeky kolem nás rozšířily a spatřili jsme jakoby v aréně pro giganty vytvořené panorama, které nelze znázornit malířským štětcem, ani vypsát nejvzletnějším básnickým perem. Ve veliké kotlině, jejíž straně zvolna stoupaly vzhůru, v terasovitých zahrádkách jsme spatřili množství letohrádků zvláštního, ojedinělého slohu. Zahrada se tu družila k zahradě a meze, kterou v kotlině tvořilo koryto řeky, byla překlenuta mostními oblouky, vystavěnými z tak obrovských kvádrů, že se člověk mimo volně musel ptát sám sebe, jak bylo možné takovou váhou pohnout a dopravit ji až do těch výšin. Kdysi dosahovala voda řeky až nahoru k silnici, kterou jsme spatřili, a k domům podél ní. Odkud však řeka tekla? I dnes, po stech letech, bylo patrné, že "řeka míru" Sul vytékala někdy z této kotliny již v plné mohutnosti. Na celém světě není podobný příklad. Některé říčky v Rocky Mountains v Severní Americe sice také vyvěrají proudem ze skal, ale ty jsou proti Sulu velice nepatrnými potůčky, jejichž náhlý vznik je možné si snadno vysvětlit. Sul však nebyl říčkou, děkující za svůj vznik nějakému skalnímu shromaždišti vod, ale pravým veletokem.

Přemýšleje o této věci, spatřil jsem přesně v severovýchodním a severozápadním bodě kotliny vodovody, které se zdály být ve spojení s otázkou, kterou jsem si právě položil. Nebyly to umělé vodovody, ale přírodní. Lidský důmysl zde jen poněkud napomohl přírodě. Klenuly se nad dvěma mohutnými otvory, jež se rozvíraly právě na úpatí vysoké hory. Byla to snad místa, z nichž kdysi voda vycházela a patrně měla vyjít i nyní? A byla snad s tímto návratem řeky ve spojení ona plavidla, nebo spíš říční čluny, které jsme viděli ležet v jihovýchodním a jihozápadním bodě kotliny? Tam totiž končil hluboký "záliv", na jehož dně tato plavidla ležela. Byla asi ve velikosti našich labských říčních lodí, pokud se týká délky a šířky, jejich stavba byla ovšem jiná a ozdoby cizokrajné, orientální. Na každém z nich bylo napsáno i jeho jméno, přečetl jsem pouze jediné. Znělo Marah Durimeh.

Objevení se našich kopiníků na obou stranách pobřeží bylo důkazem, že šejch el beled je někde nablízku. A když se nyní objevil v čele svého průvodu, vyjížděje z řečiště, ozval se ohromný jásot, který vzrůstal a nesl se až k těm výšinám, z nichž k nám hleděl obrovský anděl nad studnou, poslední a největší, kterého jsme na této své cestě spatřili. Jásot působil na nás na všechny hlubokým dojmem, zvláště když se několikrát opakoval. Džirbani popohnal svého koně po bok šejcha el beled, uchopil jej za ruku a uctivě ji přitiskl ke svým rtům.

"K čemu ten polibek?" zeptal se šejch.

"Nemohl jsem jednat jinak, musel jsem to udělat," odpověděl mladík se slzami v očích.

"Miluješ mne tedy?"

"Ano, velice."

"Já tebe rovněž, proč, dozvíš se zítra."

Hlas se mu třásl pohnutím, když mluvil tato slova. Pak se obrátil k nám, pokynul rukou vzhůru k vodárně a řekl:

"Podívejte, vodní zámek el Haddu a anděl nad předělem vod, o němž vypráví pověst. A dole, tam v popředí, vidíte ono „něco“, Pardála, který se chtěl odvážit stát se zde vládařem!"

Dole - asi v pomyslném středu kotliny - se zvedalo něco podobného ostrovu, ostrovu obklopenému křovím a stromy. Byla tam asi také voda. Tento ostrov byl od nás vzdálen asi tak tři čtvrtě hodiny cesty, od severního okraje kotliny však pouze čtvrt hodiny. Tam vedlo kamenné schodiště z pobřežní silnice dolů na dno skalnatého řečiště. A od schodiště vedla schůdná cesta právě k tomu ostrovu, na němž nyní Pardál se svým oddílem tábořil.

"To je ta Pardálí past, do které vběhl, protože mu jiná cesta nezbyvala," vysvětloval nám šejch el beled. "Tento ostrov je jen jakousi ochrannou ohradou cisterny, která spadá hluboko, až k přirozenému vodnímu toku, který se vine odtud k Džebel Alláh a odtamtud ke všem andělským vodárnám, které kdysi velký mahaláma Abú Šálem vystavěl. Jejich ovšem mnohem více než jste poznali. Do této cisterny je možné sestoupit, chceme-li provést zkoušku, jsou-li studny dostatečně zásobeny či ne. Pardála zahнала k cisterně žízeň. Jak pozorujete, je celá kotlina dokonale obsazena lidmi. Z řečiště není pak jiný východ nahoru, než po schodech na severní straně. Jeho koně sem dorazili jistě již dávno před ním. Byli napojeni a pak vyvedeni po schodech nahoru. Půjdeme stejnou cestou. Když sem Pardál dorazil, musel ihned uznat, že nezná ani v nejmenším krajinu a její lid. Nemohl nikudy nahoru. Schody byly pro něj uzavřeny. Bylo by šílenstvím, aby je chtěl dobývat. Nyní táboří u cisterny. Řeka přijde. Musí přijít, neboť nastal předurčený čas. Voda bude stoupat a pohltí ostrov se vším všudy co se na něm nalézá, neboť mu nebyla úmyslně dána výška vodního stavu řeky Sulu. Pojedeme nyní po dně řečiště na druhou stranu. Zastavíme u cisterny a zeptáme se Pardála, chce-li se vzdát nebo ne. Učiní-li tak, může mu snad ještě být udělena milost. Pokud ne, zlomí mu to vaz, který nechce sehnout. Nuže tedy "

Odmíchl se, neboť na ostrově padl výstřel a po něm následovalo hned několik jiných. Ozval se křik a lomoz, který pak přešel v zuřivě vyty boj. Zpozorovali jsme, že se naši protivníci pustili do zuřivé šarvátky sami mezi sebou. Měli jsme sice v úmyslu jet rychle na druhou stranu, nyní jsme však začali postupovat pomalu a opatrně. Černí pancéřníci jeli v čele a tak jsme utvořili širokou linii, kterou jsme se chystali ostrov obklíčit. Když to na ostrově spatřili, stal se tam boj zuřivějším. Rány padaly ze všech stran a rychleji, řev a hluk boje se zdvojnásobil. Ozval se hlasitý, velitelský hlas, jiný velitelský hlas mu odpovídal. Mezi stromy se objevil muž s šavlí v ruce. Mnozí jiní za ním následovali a všichni běželi k nám. Někteří z nich se skáceli cestou k zemi a již nevstávali, byli poraněni nebo mrtví. Ten, který běžel v jejich čele, když doběhl k nám na dohled, zvolal:

"Vzdáváme se, vzdáváme se! Pardál se zbláznil! Střelil po vlastních lidech!"

Poznali jsme toho, který tak volal. Byl to onen na generála povýšený plukovník, který se na cestě do Města mrtvých dostal s Pardálem do našeho zajetí. Šejch el beled mu pokynul, aby se svými lidmi odešel až ke schodům a tam čekal na další rozhodnutí. Raněné aby vzal s sebou. Poslechl tuto výzvu, aniž by si kladl nějaké podmínky. Jeho příklad nezůstal bez vlivu na ty, kteří ještě byli na ostrově. Následovalo jich za ním ještě mnoho, kteří opustili ostrov a odebrali se za ním ke schodům. Oba hlasy, které jsme prve slyšeli, byly hlasy Pardála a generála. Pardálův hlas se rozléhal po ostrově ještě nyní, když jsme se k němu blížili. Skutečně řval jako zuřivý blázen. Semkli jsme ostrov v kruhu a vyslali z našich řad Iráda, aby se zeptal, chce-li se povstalec vzdát nebo ne. Pak nastalo ticho. Trvalo to nějakou chvíli, než se zmohl na odpověď. Zdálo se, že koná nějakou radu. Její výsledek byl, že přistoupil na krátkou rozmluvu s šejchem el beled.

Každý z hlavních vyjednávačů si směl přibrat dva důvěrníky, ale bylo určeno, že obě strany musí být beze zbraní. Rozmluva se měla odehrát v polovině vzdálenosti mezi naší pozicí a ostrovem. Šejch el beled si zvolil za doprovod ardistského emíra a mne. Pardál přišel s dvěma, které jsem dobře znal, totiž s Mečem princovým a Pérem princovým, s těmi dvěma Čobany, kteří s ním byli našimi zajatci. Protože bylo určeno, že se rozmluva odbude v půli cesty mezi naší pozicí a ostrovem, domnívali jsme se, že touto vzdáleností je míněn střední bod mezi námi a ostrovem. Bylo mi proto nápadné, že se Pardál se svými kumpány zastavil dříve, než na toto místo došel. Chtěl tedy, abychom se přiblížili pokud možno blízko k ostrovu. To ve mně vzbudilo podezření. Sdílel jsem je s emírem a šejchem el beled a proto jsme také nepostoupili ani o krok dále než jsme byli povinni. Tím jsme donutili Pardála, aby se přiblížil až k nám. Jeho obličej se podobal v tom okamžiku nehybné masce, jen jeho oči žhnuly. Patrně proto, že jsme se nedali přinutit, abychom se vzdálili dále od svého vojska. Zůstal stát, neposadil se a my jsme tedy učinili stejně. Prohlédl jsem si jej i jeho průvodce co nejostřeji, abych se přesvědčil, nemají-li při sobě nějaké skryté zbraně, ale nic podobného jsem neobjevil. Ale přesto mi bylo nápadné, jak se ti tři postavili a pohybovali. Vyvarovali se totiž nápadně toho, aby nás kryli svými postavami proti ostrovu. Abych to zjistil, změnil jsem několikrát při rozmluvě, třebaže tato byla velice krátká, své postavení, ale vždycky změnili i oni svoje postavení, a sice takovým způsobem, že jsem ihned ztratil hledaný kryt. Měli tedy v úmyslu dát nás z ostrova postřílet a proto jsem upoutal svou pozornost k němu, ačkoliv jsem to byl právě já, který měl být mluvčím, neboť emír i šejch el beled chtěli zachovat mlčení.

"Co chcete?" zasyčel na nás Pardál, sotvaže jsme byli na doslech.

Odpověděl jsem:

"Chceme se tě zeptat, zdali "

"Mně se chcete zeptat?" přerušil mne. "Zde mohu jen já klást otázky a ne vy! A nejméně jsi k tomu oprávněn ty! Co tu chcete? Co zde hledáte? Proč se na mne tak díváš, jako bys nechápal moji otázku? Nedoveš-li na ni dát odpověď, udělám to za tebe! Váš osud se naplnil. Žene vás do mých rukou! Bije tvá poslední hodina. Zasloužíš si skutečně

poctivě smrt, právě tak jako emír! Šejch el beled bude mým zajatcem. Přinutím ho, aby se vzdal vlády a dosadil mne na své místo. Musí to rozkázat, chce-li si zachovat život a jeho lid ho poslechně."

Bylo to snad šílenství, nebo se jednalo o nějaký rychle nadhozený plán? Snad se jednalo i o obojí. Jeho oči zářily neklidným, odhodlaným a velmi nebezpečným leskem. Pokračoval s naprostou vážností dál:

"Ptám se vás: Chcete se dobrovolně vzdát nebo ne?"

"My vám? Nebo vy nám?" zeptal jsem se.

"My vám?" zahřměl na mne. "Copak jsi se zbláznil? Myslíš snad, že se vás bojíme? Nebo že snad máme strach z těchto holých skal kolem? Nebo z těch lidí, kteří stojí tam nahoře, jako by nás chtěli pobít? Říkám ti, že jste v mé moci. Vaše domněnka, že zahynu žízni, je klamná, neboť v této cisterně zde na ostrově je vody mnohem víc než potřebuji. A lid, který se na mne teď tak pyšně dívá shora, mi bude již zítra jásat vstříc jako svému novému panovníkovi!"

Mluvil s přesvědčením muže, který skálopevně věří svým halucinacím. Byl to snad následek hrůzné noci na Džebel Alláh? Nebo to snad byl důsledek jeho utkvělé myšlenky, že se musí stát jednou velikým panovníkem? Propuklo tímto pochodem již tedy skutečně u něho šílenství?"

"Mýlíš se," odpověděl jsem. "Nezemřeš ovšem nedostatkem vody, ale naopak, jejím přebytkem. Utopíš se!"

"Kde? Kdy?" zeptal se.

"Nyní! Zde! Řeka přijde a bude stoupat. Voda v cisterně bude stoupat. Voda zaplaví ostrov, a tebe i všechny, kdo budou s tebou, strhne do proudu!"

"Zaplaví ostrov? Odnese nás?" vykřikl s ohyzným smíchem.

"Chceš mne snad tímto žvástem svést k tomu, abych se vám ne předložené vzdal? Pamatuji si, že bych raději podstoupil tisícero smrt a vytrpěl miliónkrát po sobě nejhorší muka, než bych se vydal do rukou jako jsou vaše! Nebojím se smrti, nikdy jsem se jí nebál a nebudu se jí bát v tomto okamžiku, směji se jí. Vás však postih teď, teď, teď!"

"Ne, nás nepostihne!" odpověděl jsem. "Tebe však popadne právě tak, jako tě teď popadnu já!"

Protože jsem ostře pozoroval ostrov, spatřil jsem, že mnozí z jeho lidí skryti za stromy právě v okamžiku, když na ně volal: "Teď, teď, teď!" zalícili na nás pušky a chystali se ke střelbě. Rychle jsem ho popadl a přitiskl jej k sobě tak, že se nemohl ani pohnout a vyzval jsem emíra a šejcha el beled:

"Kryjte se za mnou! Zde budete v bezpečí!"

"Mám se kryt?" zeptal se mne šejch el beled. "Kryt a před kým?"

Sevřel pěst a rozpřáhl se. Dvě rány a Meč princův i Péro princovo se skáceli k zemi, jako by byli zasaženi palicí.

"Šejch el beled z el Haddu nikdy nehledal ochranu za zády jiného člověka!" dodal k tomu. "Že mu to není zapotřebí, vidíte zde a tam!"

Ukázal přitom na černé pancéřníky, kteří přiběhli, aby nás obklopili ohradou svých těl a ukázal i k ostrovu, kde opět vypukla šarvátká mezi těmi, které Pardál postavil do zálohy, a ostatními, kteří o tom nic nevěděli a bránili těm prvním na nás střílet. A tím se nám naskytla příležitost, abychom ustoupili neobtěžováni ke svým lidem. Držel jsem Pardála neodolatelným hmatem za týl a poháněl jsem ho tak dlouho před sebou, až jsme se dostali mimo dostřel. Nyní jsem s ním pořádně zatřásl a zeptal se ho:

"Poddáš se dobrovolně?"

"Ne!" vydechl Pardál, ačkoliv mu obě ruce visely bezvládně podél těla a moje prsty svírající mu hrdlo vhněly mu všechnu krev do obličje.

"Utopíš se, hanebně se utopíš, člověče!"

"Učiním to s rozkoší!" pokusil se o ironický smích, ale nepovedlo se mu to.

"Vzdáš-li se, bude ti odpuštěno!"

"Alláh tě zatrat' i s tvým odpuštěním! Psi nemohou odpouštět! Pusť mne! Dej mi svobodu!"

"Ano! Zde máš tedy svobodu!"

Odrasil jsem ho pořádným kopancem od sebe, že na zemi ještě udělal kotrmelec. Zdvihl se rychle ze země, ale nezůstal snad stát s klením a láteřením na rtech, jak jsem očekával, ale rozběhl se úprkem k ostrovu. My jsme pak odjeli, ať se již na ostrově dělo cokoliv. Stříleli tam dosud po sobě, ale nevšímali jsme si toho, až jsme zpozorovali, že zástup Pardálových lidí běží za námi. Černí pancéřníci tedy dostali rozkaz, aby na ně počkali a přivedli je za námi. Vzbouřenec měl tedy nyní ze svého posledního tisíce lidí při sobě sotva celých dvě stě mužů. Od těch posledních, kteří přišli za námi, jsme se dozvěděli, že jsem měl být já s emírem z ostrova odstřelen. Pardál chtěl, jakmile by tyto dvě rány padly, pomocí svých kumpánů uchopit šejcha el beled a odvléci jej na ostrov. Kdyby jej dostal do své moci, mohl by od něho vynutit svou svobodu a možná, že ještě mnohem víc, nebo by dokonce získal jeho spojení. V každém případě by pak byl Ardistan opět bez panovníka a intriky a zmatky mohly začít znova. Nebylo to jistě špatně vymyšleno člověkem, o kterém se nám zdálo, že ztratil rozum!

Když jsme dorazili ke kamennému schodišti, nebyl šejch vítán hlasitě, ale hlubokým, uctivým tichem. Zastře-li vládce el Haddu svou tvář závojem a složí-li džinistanskou přísahu, je považován za tabu dokud nesplnil přísahu a opět neodložil závoj. Proto bylo ticho všude, kde jsme se objevili. Bez obtíží jsme se dostali na schody, jen tloušťka Šmík si při tom zase trochu zabláznil, ale jeho jankovitost nás spíš rozesmála, než rozzlobila.

Když jsme došli nahoru až k vodnímu zámku, čekalo nás největší překvapení. Za zámek totiž nepokračovalo město, nepokračovalo ani pohoří, ale rozkládalo se tu širé, jasné modré jezero. Na jezeře se pohybovala loď zvláštního starověkého tvaru s bílými plachtami, na nichž nebylo poskvrny.

Stanuli jsme na břehu jezera v obdivu a ustrnutí. Nikdo z nás nepromluvil ani slovo. Mlčení však přerušil šejch el beled, ukazuje rukou na loď:

"Jak přesná! Nekonečně přesná! Má ráda i přesnost u jiných! Podívejte, přichází!"

"Kdo?" zeptal se Halef.

"Podivíš se," odpověděl šejch el beled, aniž by vyslovil nějaké jméno, ale jeho hlas zněl velmi radostně. "Tam už přivádějí koně, viděli, že se blíží. Nemá ráda nosítka, obě pobývají raději v sedle."

Ze zámku přiváděli dva rozkošné bělouše s dámskými sedly.

"Pojedeme, abychom je přivítali. Pojd'te!" vyzval nás šejch el beled a pobodl koně do klusu.

Následovali jsme ho a celý zástup kopiníků jel za námi. Dojeli jsme k malému přístavu a spatřili jsme, že na lodi probíhají přípravy ke svinutí plachet. Když se tak stalo, spatřili jsme na lodi čtyři osoby, dva muže a dvě ženy. Muži svazovali plachty a pak se chopili vesel, jedna z žen zasedla ke kormidlu. Druhá pak stála vztyčena na přídi a nařizovala, kudy je třeba loď řídit, aby nenarazila na bradla při pobřeží. Byla oděna šedým rouchem, ale bílý závoj jí vlál kolem hlavy a její vlasy spadaly vpředu ve dvou stříbrolých pletencích až k zemi.

"Mášalláh!" vykřikl Halef. "Je to vidění? Nebo je to pravda? Efendi, vidíš ji?"

"Marah Durimeh!" odpověděl jsem.

"A Šakara je u kormidla! Poznáváš ji?"

"Ano! Je to ona!"

Nepocíťoval jsem jen překvapení, bylo to více, mnohem více. Ale utajil jsem to ve svém nitru. Přistáli. Vystoupili. Šejch el beled podal při tom Marah Durimeh ruku, aby jí pomohl. Já jsem se ujal Šakary.

"Přicházíme v pravý čas?" zeptala se mne při tom dívka.

"Pokud jste chtěly dorazit zároveň s námi, pak ano," odpověděl jsem.

Byla tak vážná a přitom tak srdečná. Dovedla řídit kormidlo a přitom měla tak dětsky nevinné oči. Marah Durimeh mi podala pravici, pozdravila mne polibkem na čelo a řekla:

"Pro koho je snad moje objevení se zde hádankou, tomu bude brzy rozluštěna. Jedme přímo k andělské studni."

Ardistanský emír zde stál nehnutě, neodvraceje ani na chvíli od ní svůj pohled. Tak hluboce ho dojal zjev mé královské přítelkyně.

Pak jsme jeli k vodárně. Z města znělo slavné vyzvánění zvonů, když jsme vešli dovnitř. Marah Durimeh se zde obrátila k šejchovi el beled:

"Nyní přistupte ke kolu! Ty a ardistanský emír!"

Oba uposlechli jejího vyzvání, šejch rychle a cílevědomě, emír jako by ve snách a pomalu.

"Ani jedinou loukotí tohoto kola nesmí být pohnuto bez vědomí džinistanského emíra," pokračovala královna dále.

"Víš vše o dnešku?"

"Všichni a také všechno schvaluje," odpověděl šejch a jeho hlas zněl tak, jako by se při tom usmíval.

I na jejím starém, krásném a současně i mladém obličejí zahrál šotek čtveráctví, načež opět zvažněla a rychle poručila:

"Začni tedy sám! Ardistanský emír ať ti pomáhá!"

Oba uposlechli. Obrovské kolo se začalo rychle a lehce otáčet, jako by se jednalo o hračku.

"Pojď a dívej se!" zašeptala mi Šakara.

Vyvedla mne ven na ochoz. Podíval jsem se dolů. Z obou vodovodů se vyvalily dva obrovské proudy vody a zvětšovaly se spadající s hlukem dolů do kotliny, čím déle bylo nahoře otáčeno kolem. Zvony dosud vyzváněly, ale byly přehlušovány jásotem el haddského lidu, který tryskal ze všech rtů kolem.

"Ještě je čas zastavit proud," řekla Marah Durimeh. "Potom však nebude možné již couvnout. Byli ti lidé varováni? Pokud se tak nestalo, přinesl by tento proud místo pozhénnání zkázu."

"Dostali výstrahu," řekl šejch el beled. "Dal jsem k tomu rozkazy již na Džebel Alláh, a rychleji než voda sama roznesly zprávu o tom naše hlídky až do země Usulů. Zde v el Haddu ví každé dítě, co se dnes a zítra bude dít, jen Pardál o tom nic neví!"

"Dokončete tedy svoje dílo!"

Kolo se pohybovalo dál a proudy vod bouřily do údolí. Uběhlo několik minut, čtvrt hodiny, půlhodina a v té chvíli šejch el beled ohlásil:

"Hotovo! Kolo se zastavilo!"

Tou dobou vešla do vodárny žena vysoké postavy, zahalená rovněž závojem džinistanské přísahy. Když ji Marah Durimeh spatřila, pokynula jí jen hlavou a odpověděla šejchovi:

"Ať tedy toto kolo stojí nyní až do věčnosti, podle světské časomíry! V tomto okamžiku je také naplněna džinistanská přísaha. Rodiče se mohou ukázat svému synovi. Odhalte své závoje!"

Díval jsem se do hlubiny, když byla promluvena tato slova. Voda již nebyla očima vidět, jen sluchem jsem ještě vnímal její hukot. Tma večera se snesla na celé okolí.

"Pojď!" prosila mne Šakara.

"Kam?" zeptal jsem se.

"Do zámku. Nebudeme zde rušit. Tyto svaté okamžiky nejsou naším vlastnictvím."

Vzala mne opět za ruku a vyváděla mne vodárnou ven. Jen mimochodem jsem spatřil, jak vysoká ženská postava odhalila závoj. Poznal jsem obličej, který jsem už viděl v Džemmě mrtvých.

"Matko!" zvolal džirbani a rozpráhl náruč, aby se k ní rozběhl.

Pokynula klidně na šejcha el beled, který rovněž odhodil svůj závoj.

"Otče, můj drahý otče!" zajásal džirbani.

A zde končí moje vyprávění. Měl bych snad ještě vylíčit Pardálův hanebný konec, avšak upustím od toho. Nebudu také čtenáři prozrazovat, že šejch el beled nebyl nikdo jiný než sám emír

Džinistanu, neboť vím, že to čtenář sám již dávno uhadl. Podotknu jen, že mír byl skutečně uzavřen, a to na věčné časy.

* * *

Několik měsíců poté plula první loď po řece dolů. Jmenovala se Marah Durimeh a zahájila nové, nyní již nikým nepřerušované spojení mezi el Haddem a krajinami ležícími dole po proudu. My jsme pak obrátili své kroky k horám, za jejichž soutěskami vedla cesta do Džinistanu, kam nás s Halefem vedlo naše další poslání.